

భారతి

డి సెంబరు

1945

సంపుటము 22 : : సంచిక 12

[విడిప్రతి 8 అణాలు]

ఆంధ్రగ్రంథమాల పుస్తకములవట్టిక

ఆంధ్రవిజ్ఞానసర్వస్వము (2 సంపుటములు) సంపు. 1 కి రు. 10-0-0	
శ్రీ మహాబుషినిఘంటిత యోగశాస్త్రము-కా. సూర్య	
నారాయణయోగిని	... 5-0-0
భగవద్గీత (సంస్కృత)-బె. రామారావుగారి వ్యాఖ్యానముతో 1, 2, 3 సంపుటలు మాత్రమే ఉన్నవి. సంపు. 1 కి	... 1-8-0
శతకకవులచరిత్ర-పం. సుబ్బారావుగారు	... 1-8-0
పారిభాషికపదకోశము (ఇంగ్లీషులోని శాస్త్రీయపదముల తెలుగుపదముల నిఘంటువు)	... 1-4-0
ఆంధ్రవాఙ్మయసూచిక (ముద్రితముద్రితగ్రంథములవట్టిక)	1-0-0
శ్యామానుందరము-ఓం. నత్తినాథముగారు	... 1-0-0
జీవనప్రభాతము (న.)-కె. యస్. వెంకటరమణిగారు	... 1-0-0
భీష్ముడు (నాటకము)-పో. పిచ్చిరెడ్డిగారు	... 1-0-0
అవిమారకము (నాటకము)-మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారు	0-10-0
కృషీవలవిజయము	... 0-8-0
వివాహతత్వము-బం. మల్లయ్యశాస్త్రిగారు	... 0-8-0
నిరుద్ధభారతము-మం. వెంకటశర్మగారు	... 0-8-0
శ్రీరామవిజయము (నాటకము)	... 0-8-0
ఆరోగ్యసాధనము- గాంధీయహాత్ముడు	... 0-8-0
గీతాబోధ-	... 0-4-0
ప్రార్థనగీతాపరి	... 0-4-0
హాళికోద్ధారము-ప్ర. శేషాద్రికర్మగారు	... రు. 0-4-0
మానవస్వత్వములు-థామస్ మెయిన్	... 0-4-0
హిందీతెలుగు బాలశిక్ష-పం. ఆ. శాస్త్రిగారు	... 0-6-0
,, మొదటివాచకం	... 0-6-0

మేనేజరు, ఆంధ్రగ్రంథమాల,

7, తంబుకెట్టిపేది

జి. టి., మద్రాసు,

“ఎ ల క్ష న్లు”

వ స్తు న్నా యి !

వ స్తు న్నా యి !!

ఎన్ని కలం తే ఏమి టి?

1935 సం॥ ఇండియా ఆక్టు ప్రకారం

ఎన్ని కలు ఎట్లా జరగాలి?

ధిల్లీ శాసనసభల ఎన్నికలు - రాష్ట్ర శాసనసభల ఎన్నికలు
లోకలుబోర్డుల ఎన్నికలు - మ్యూనిసిపలు ఎన్నికలు ఎలెక్షను
తగాదాలు-విశ్వాసరాహిత్యతీర్మానాలు అన్నింటినీగూర్చిన
యాల్కు సవిస్తరంగా “ఎలక్షన్లు” అనే గ్రంథంలో ఉన్నాయి

వేయేల? ఇది

ఎన్ని కల విజ్ఞాన సర్వస్వం

గ్రంథకర్త: అవసరాల వెంకటనరసంగారు, బి.యే., బి.యల్.

వెల:— రూ. 2-8-0 పోస్టేజి ప్రత్యేకం.

ఆంధ్ర గ్రంథమాల, 7, తంబుకెట్టివీధి, మద్రాస్.

విషయానుక్రమ

డిసెంబరు, 1945

మేలుకొలుపు—హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు	..	481
కవిరాజశిఖామణి కల్పనావైచిత్రీ—చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రిగారు	..	483
కవిత్వము—భావకత్వము—మధునాసంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు..		489
విరుషణ్ణ—రాజు, రాయలుగార్లు	..	493
కర్మకాండ—కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తిగారు	..	495
విరుదములు—రావూరి దొరసామిశర్మగారు	..	505
తిక్కన ఐతిహ్యము—నండ్లూరి రామకృష్ణమాచార్యులుగారు	..	509
వినువీధిలోని విచిత్రరేడియో—అనంతపద్మనాభ స్వామి అద్భుతవృత్తాంతము—గొబ్బూరు వెంకటానందరాఘవరావుగారు	.	513
లోకలిపి—రాయనం వెంకటరావుగారు	.	515
బిల్లల మొలతాడు—‘కరుణకుమార’	.	525
సంక్రామప్రక్రియ—వేలూరి తారకంగారు	.	537
వైపరీత్యం—కోట సుందరరామశర్మగారు	.	548
ప్రజాపరిషత్తు—వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు	.	549
తమ్ముడు—కందుకూరి లింగరాజుగారు	.	557
కలగూరగంప	.	567
విమర్శనము		570

చిత్రములు

త్రివర్ణచిత్రము : చంద్రకళారాగిణి

సాధారణ చిత్రములు : ఆజాద్ హింద్ పౌరుషచిత్రములు; జావాబీవిత్
దృశ్యాలు ; ‘గంగాయాత్ర’ ; తదితర చిత్రములును

భారతి ఇరువదిరెండవ సంపుటము, భా-౨

వ్యాసములు అకారాది సూచి

	సం.	పుట.
అక్కచెల్లెళ్లు—'వైష్ణవవిహారి' (క)	... ౮	౧౪౧-౧౪౮
	౯	౨౫౯-౨౬౨
అనద—పురిపండా అప్పలస్వామిగారు (నే)	౧౦	౩౬౨
అకస్మికమరణముపాలైన శ్రీ సుభాషచంద్రబోసు (కల)	౯	౨౮౮
అటంబాలు : స్వరూపస్వభావాలు—జయంతి ధర్మ తేజగారు	౯	౨౪౫-౨౫౧
ఇంద్రుని మాయాబజారు : వరుణుని రసాభాసము—రాళ్ల పల్లి గోపాలకృష్ణమూచార్యులుగారు	౯	౨౬౩-౨౮౫
ఇలవేలుపు—రామకృష్ణశాస్త్రిగారు	౧౦	౩౪౯-౩౫౨
ఉపస్థిని—మల్ల వరపు విశ్వేశ్వరరావుగారు (నా)	౯	౨౦౬-౨౧౧
ఉరడింపు—బెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తిగారు (ప)	... ౬	౨౨
ఉపహరి—హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు (ప)	... ౧౧	౩౮౮-౩౮౯
ఋతుసంహారము—భాస్కర్ల నూర్యనారాయణమూర్తిగారు	... ౧౦	౩౦౧-౩౦౫
ఎనడుకవి ? ఏదికావ్యము ?—మల్లాది నూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు	... ౧౦	౩౦౬-౩౧౦
కంపెనీప్రభుత్వం నాటి ఆంధ్రదేశపు రెవిన్యూవిధానాలు—అజ్జరపు వెంకటరమణరావుగారు	౮	౧౬౧-౧౬౮
,, ,, ఆంధ్రదేశము: విదేశీయ రైతీయల నాణిజ్యవిధానాలు ,,	... ౧౦	౩౨౫-౩౨౮
కనరీపత్తి : పుకన పత్తి, ౧: కవికాలము, స్థలము, కులము:—నేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారు	౧౧	౩౮౯-౩౯౬
కర్మకాండ—కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తిగారు (క)	... ౧౨	౪౯౫-౫౦౪
కలహాత—నందూరి వెంకటసుబ్బారావుగారు (నే)	... ౯	౨౩౬
కలభాషిణికల్పనము—పిల్లలమట్టి వెంకటసుమంతరావుగారు	... ౯	౧౯౬-౨౦౨
కలహాతరీతి—వింజమూరి శివరామరావుగారు (ప)	... ౬	౪౧
కవిత్వము—భావకత్వము—మధునాపంతుల సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు	... ౧౨	౪౮౯-౪౯౨
విరాజశిఖానుణి కల్పనానైచితి—చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రిగారు	... ౧౨	౪౮౩-౪౮౬
కాకతిగణపతిదేవుడు : కులీత్పంకరాజేంద్రచోళుడు—నేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారు	౬	౫౬-౬౬
క్రిశ్నేషులు కృష్ణరాయలు—భావరాజు నరసింహారావుగారు	... ౬	౯౩-౯౬
క్రి. శే. భానుమూర్తిపంతులు—మండలపత్రి ఉపేంద్రశర్మగారు (కల)	... ౯	౨౮౬-౨౮౮
క్రిడాభిరామము : అధ్యాత్మరామాయణము—నిడుదవోలు వెంకటరావుగారు (కల)	... ౮	౧౮౯
ఖండిత—వింజమూరి శివరామరావుగారు (ప)	... ౧౦	౩౦౦
XXవలక్ష్మి—కుమారగూఢునశాస్త్రిగారు (ప)	... ౬	౨
గాంధీజీ—,, ,, ,,	... ౧౦	౨౯౪
గాథాసప్తతి—సుండి—ఘట్టి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రిగారు. (ప)	... ౬	౫౬

	సం.	పుట.
గ్రహణకాలపాలైన సిద్ధాంతము—కె. పార్థసారథీగారు	... ౮	౧౩౦-౧౩౪
గ్రహముల వేగపరిమితులపట్టి—రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులుగారు	... ౭	౨౯-౩౯
చందమామ—జనమంచి రామదాసుగారు (కే)	... ౮	౧౧౯
చంద్రభూమణక్రియాశక్తి—సేలటూరు వెంకటరమణయ్యగారు	... ౧౦	౩౪౪-౩౪౮
చతురంగయోధులు—కొవ్వడి లింగరాజుగారు (క)	... ౧౦	౩౭౩-౩౮౦
చరిత్రచన : సాధనసామగ్రి—సేలటూరు వెంకటరమణయ్యగారు	... ౮	౧౪౯-౧౬౦
చిన్నమదేవీ విజయము—వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిగారు (నా)	... ౮	౧౨౧-౧౨౯
చీకటివెలుగులు—జి. యశ్. సూరిగారు (క)	... ౯	౨౩౧-౨౩౫
చూలిక—చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు	... ౭	౫౧౫-౫౧౫
చెదలు—కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తిగారు (క)	... ౧౦	౩౧౫-౩౨౦
చైత్రపూర్ణిమ—అమరేంద్ర (క)	... ౯	౨౧౭-౨౧౯
జనపదములు—మేరుసోమయాజుల వరహోలుగారు	... ౧౧	౪౧౦-౪౧౯
జపానుచక్రవర్తి శరణాగతి (కల)	... ౧౦	౩౩౫-౩౪౩
జాతకసాధనము—రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులుగారు	... ౯	౨౮౮
గదము : ౩—గొబ్బూరు వెంకటానందరాఘవరావుగారు	... ౮	౧౬౯-౧౭౫
గ. ఎక్కడపుట్టిన దీ విత్తము ? ఎటనుండి వచ్చిన దీ సృష్టి ?—గొబ్బూరు వెంకటానందరాఘవరావుగారు	... ౭	౧౫-౨౧
గ. విషయకచక్ర—గొబ్బూరు వెంకటానందరాఘవరావుగారు	... ౮	౧౩౫-౧౩౯
తమ్ముడు—కందుకూరు లింగరాజుగారు (క)	... ౯	౨౩౩-౨౩౦
తిక్కనవితిహాసము—నందూరి రామకృష్ణమాచార్యులుగారు	... ౧౧	౪౬౯-౪౭౪
తివ్వరక్షిత—కరుటూరు సత్యనారాయణగారు (ప)	౧౨	౫౧౭-౫౧౭
తెలుగుకవిత్వోని సంస్కృతి—మధుసూదనుల సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు	౧౨	౫౦౯-౫౧౨
దశనాయి : మహామంత్ర—సత్యదుర్భేధకపులు (ప)	౯	౧౦౩-౧౦౬
దువ్వంతుడు ఆదర్శకరణముకాదా ?—నందూరి బంగారయ్యగారు	౯	౨౧౫-౨౧౬
నమోవాకము—చెరుకుపల్లి జమదగ్ని శర్మగారు (ప)	౭	౬౮
నవసంస్కృతి—వేమూరి వెంకటరామనాథంగారు (ప)	౧౦	౨౯౩
నాగార్జునకొండ—(కల)	౧౦	౩౩౪
నామకరణం—మేరుసోమయాజుల వరహోలుగారు	౯	౨౮౯
నిరంకుశాః కవయోః—కుంటిమద్ది శేషశర్మగారు	౭	౬౮-౭౨
నిర్ణయము—చెరుకుపల్లి జమదగ్ని శర్మగారు (ప)	౭	౪౦-౪౨
నీదికాదు, నాది—కె. అన్నమరాజశర్మగారు (ప)	౮	౧౭౬
నేను : తాను—నందూరి వెంకటసుబ్బారావుగారు (కే)	౧౧	౪౪౪
పరలోహార్పణ గ్రహచారము—కె. పార్థసారథీగారు	౮	౧౪౦
పరలోహార్పణ గ్రహచారము—కె. పార్థసారథీగారు	౧౧	౪౬౨-౪౬౮

పరిచేవనము—బెల్లంకొండ చంద్రమూళిశాస్త్రిగారు (ప)	...	౮	౧౦౨
పశుపతి నాగనాథకవి—నిడుదవోలు వెంకటరావుగారు	...	౭	౩౨౫
పాపభారం—‘అనుకేంద్ర’ (క)	...	౧౦	౩౨౯-౩౩౩
పారిశ్రామికపంటలు : పరిశ్రమాభివృద్ధి—గూడూరి వెంకటచలం గారు	...	౭	౭౩-౭౯
పాలకురికి సోమనాథునికాలము—బండారు తమ్మయ్యగారు	...	౮	౧౦౭-౧౧౭
“ “ “ “—నిలువూరి నారాయణరావుగారు	...	౯	౨౧౨-౨౧౪
పుణ్యపుష్కరము—ముదిగొండ కోటయ్యశాస్త్రి అయ్యవారు (నా)	...	౭	౨౩-౨౮
పురాణములు—తెన్నేటి విశ్వనాథంగారు	...	౧౦	౨౯౫-౨౯౯
“ : పరమార్థము—తెన్నేటి విశ్వనాథంగారు	...	౧౧	౪౨౭-౪౩౨
పురోగమనము—దివాకర్లు వెంకటాపధానిగారు (ప)	...	౮	౯౯-౧౦౧
ప్రకృతిశాస్త్రసిద్ధాంతములు, ౧.—‘విద్యార్థి’	...	౭	౮౦-౮౪
“ “ ౨. బ్రహ్మాండము—‘విద్యార్థి’	...	౮	౧౭౭-౧౮౨
“ “ ౩. కాల, అంతరాళములు “	...	౯	౨౨౦-౨౨౨
ప్రజాపరీషత్తు—నావిలాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు	...	౧౨	౫౪౯-౫౫౬
ప్రవరనిగమశేర్మలు—కుంజుమద్ది శేషశేర్మగారు	...	౧౧	౪౦౫-౪౦౯
బసవపురాణము : జయసింహుడు—వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిగారు	...	౧౧	౪౫౫-౪౫౮
బిరుదములు—రావూరి చొరసామిశేర్మగారు	...	౧౨	౫౦౫-౫౦౮
బిల్లల మొలత్రేడు—‘కరుణకుమారి’ (క)	...	౧౨	౫౨౫-౫౩౬
భవిష్యత్తు—చట్టికొండ విశాలాక్షిగారు (ప)	...	౭	౫౬
మహాత్మునితో ఒకరోజు—జి. వి. యల్. యల్. స్వామిగారు (కల)	...	౧౦	౩౮౫-౩౮౭
మాపటియాతన—కపిస్థలం శ్రీరంగాచారిగారు (ప)	...	౭	౧
మిశ్రుని మృతి—సహజానందగారు	...	౧౦	౩౧౧-౩౧౩
‘మేగ్నాకాల్’—బాలగంగాధర తిలక్ గారు (నే)	...	౧౦	౩౧౪
మేలుకొలుపు—హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు (ప)	...	౧౨	౪౮౧-౪౮౨
మానవ్రతము—గుత్తి నాగేశ్వరరావుగారు (కల)	...	౮	౧౮౯-౧౯౨
యుద్ధకాలమునందలి భారతదేశపు ఆర్థికస్థితి—రంగయ్యప్పారావు బహద్దరుగారు	...	౧౧	౪౩౩-౪౪౩
రమ్యలో వినిత్రైనవృత్తాస్త్ర పరిశోధనలు—జి. ఎ. ఎ. యస్. నారాయణరావుగారు	౧౦	౩౫౩-౩౫౬	
రాజాజీ కొత్తమాచనలు—కాశీనాథుని పూర్ణమల్లికార్జునుడుగారు	...	౯	౨౫౨-౨౫౮
లక్షణవివేదము : ద్వారకము—దువ్వూరి వెంకటరమణశాస్త్రిగారు	...	౭	౯-౧౩
లేపాక్షిలోని రాయలనాటి చిత్రశాల	...	౧౦	౩౮౧-౩౮౩
లోకలిపి—రాయసం వెంకటరావుగారు	...	౧౨	౫౧౫-౫౨౪
నవనవాఙ్మయప్రభువార్యుడు—నిడుదవోలు వెంకటరావుగారు	...	౯	౨౦౩-౨౦౫
నాడుకభాషారచయితలు : ౧. ‘మాలపల్లి’ నిర్మాత ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారు—			
శ్రీనివాస శిరోమణిగారు	..	౧౧	౩౯౭-౪౦౩
నార్మిపులు, పెయింట్లు—జి. వి. యల్. నరసింహశేర్మగారు (కల)	..	౧౧	౪౭౬-౪౭౭

వినువీధిలోని విచిత్రచేపియో-అనంతపద్మవాభస్వామి అద్భుతవృత్తాంతము—

గొబ్బూరు వెంకటానందరాఘవరావుగారు

విరుపక్ష—రాజు, రాయలుగార్లు

వీణావతి—బొడ్డు బాపిరాజుగారు (ప)

వేవేల్-క్రిస్తుకూర్పు : భారతవర్తమానభవిష్యత్తులు—వేటారి సదానందంగారు

వేవేల్ ప్రస్తావన వీగిపోయింది—

” ”

శంబుకవధ—గుండిమెడ వెంకటసుబ్బారావుగారు

శృంగేరిసందర్శనము—వేలూల సుబ్బారావుగారు

శ్రీకారము : పూర్వప్రయోగోత్పత్తులు—కొత్తభావయ్య చాదరిగారు (కల)

” వేదోక్తమే—శ్రీ సదాశివమూర్తిగారు (కల)

సంక్రామప్రక్రియ—వీటారి తారకంగారు

సంగీతసాహిత్యాలు-అక్షరరమ్యత—రాళ్ల పల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు

సక్పదాత—బెల్లంకొండ చంద్రమాలికాస్త్రిగారు (నా)

సత్యభామ—బొడ్డు బాపిరాజుగారు (ప)

సత్యాపింసలు : పూర్వసంప్రదాయము—పి. హనుమంతరావుగారు

సుమిత్రాదేవిలేఖలు, గ. విఘ్నేశ్వరప్రార్థన—రాళ్ల పల్లి గోపాలకృష్ణమచార్యులుగారు

” ౨. విషాదగాథ—

” ” ” ”

‘స్టాండ్ టైము’ కథ—శ్రీరామశాస్త్రిగారు (కల)

హిందూమహమ్మదీయసమస్య—భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్యగారు

హృదయావేదన—సత్యదుర్దేశ్వరకవులు (ప)

౧౨ ౫౧౩-౫౧౪౨

౧౨ ౪౯౩-౪౯౪

౧౦ ౩౦౬

౩ ౮౫-౯౨

౯ ౧౧౩-౧౧౪

౧౧ ౩౫౩-౩౬౧

౩ ౪౩-౪౯

౧౧ ౪౫౫-౪౫౬

౧౨ ౫౬౯

౧౨ ౫౩౩-౫౪౩

౧౦ ౩౨౧-౩౨౪

౧౧ ౪౪౫-౪౫౨

౧౧ ౪౫౩-౪౫౪

౧౧ ౪౫౯-౪౬౧

౩౬౩-౩౬౨

౧౧ ౪౨౦-౪౨౬

౧౨ ౫౬౩-౫౬౯

౨౩౩-౨౪౪

౫౦

ఆంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ వారి ప్రచురణములు

తెన్నకం శ్రీ రంగారావులు గారిచే పరిష్కరింపబడిన శ్రీమద్రామాయణము.

సుందరకాండ

(కృత్తికో బైండు)

ప్రతిపద ఆంధ్ర టీకా తాత్పర్య విశేషార్థము సహితము. పారాయణ విధానముగూడ చేర్చబడినది.

వెల రు. 6-0-0

యుద్ధకాండ

(2 సంపుటములు)

ప్రతిపద ఆంధ్ర టీకా తాత్పర్య విశేషార్థము సహితము.

వెల రు. 14-0-0

శ్రీ వద్దపురాణోత్తర ఖండము

(పురాణ గ్రంథము)

శ్రీ కృష్ణ జననమునుండి నిర్వాణము వరకును, భారత కథాసంగ్రహము, మాఘస్నానప్రభావము, ఏకాదశి ప్రభావము, శ్రీమనారాయణుని దశావతార చరిత్రంబులును గలిగి భక్తుల కెల్లరకు మోక్షమార్గ దర్శినియై, స్త్రీ బాల, సకలజనులకు అర్థమగునట్లు ముద్దులాల్పైడి తేటతెనుగు వచనముతో చక్కగా ముద్రింపబడియున్నది.

వెల రు. 4-0-0

పాండురంగ మహాత్మ్యము

(తెనాలి రామకృష్ణ కవిచే రచింపబడిన

భక్తిరస ప్రాధ ప్రబంధము)

ఆగస్త్యమహాముని స్వామి మలకు వెడలుట, కుమార స్వామి ఆగస్త్యుని మునులతో గూడ రజితగిరికిజనుట, శివుడు పార్వతీ కుమారులకు పాండరిక స్థలమహిమ చెల్పుట, పుండరిక మహాముని చరిత్రము, నిగమశర్మ పాఖ్యానము, నృసింహాత్మీర్థాదుల ప్రభావము, శ్రీ కృష్ణ వతార, రాధాదేవిచరిత్రములు, కాకము, హంసము, చిలుక, పాము, తేనెటీగ ఆపుయ్యనవి మోక్షంబు నొందిన కథలు, సుశీలయను పతివ్రతా స్త్రీ చరిత్రము, ధర్మరాజు తమ్ములతో గూడి పాండురంగ క్షేత్రమునకు బోవుట, సుకన్యోపాఖ్యానము, పద్మతీర్థ ప్రభావము ఇందు గలవు.

వెల రు. 3-0-0

276 చైనాబజారు రోడ్డు మద్రాసు.

బ్రాంచి తెనాలి

అంధ ***

గర్భశయరాగనివారిణి

ప్రతి వనితకు, గర్భకోశ సంబంధమైన వ్యాధులనుండి విముక్తి నొసగి, ఆనందం చేకూర్చుతుంది.

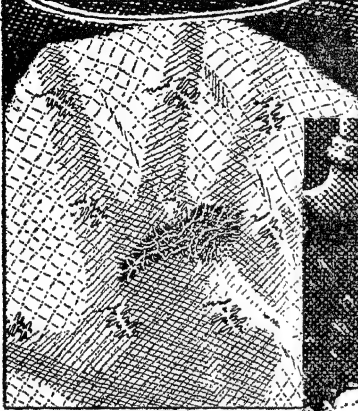

కేసరికుటీరం లిమిటెడ్, రామవేట, మద్రాస్.

వై జామ్ రాష్ట్రానికి, ఆంధ్రజిల్లాలకు, తమిళనాడుకు ఏ కేంటన్ :

సీతారామ జనరల్ స్టోర్స్, సీకందరాబాదు-బెజవాడ - మధుర

ఈవిధముగా వుతికిన యెడల బాదటంవల్లకవిగే నష్టము వురేడదు

దండ్రములు పడుట, చిరుగుట,
బిడ్డలయిపోవుట సంభవించును.
..బిడ్డలను శుద్ధిపరచుటకు వురా
తనవు మోటు వద్దతిగా బాదుట
వలన ఈ విధమైనటువంటి అనవ
సరమైన నష్టమునకు డబ్బు బట్ట
నకు పాల్పడుట తలస్థించును.

ఈ నెలందు పేయబడిన చిత్రములను చూడండి. బిడ్డలను పాడుచేయకుండా
పుతుకుట ఎట్లాగో ఇవి చూపగలవు.

(1) పంపు క్రిందగాని, తొట్టెలోగాని, చెరువులోగాని, చాల్మిలోగాని
పుతకవలసిన బిడ్డను బాగా తడవవలెను. (2) బిడ్డ బాగా తడిసిన తర్వాత
సన్ లైటుతో బాగా రుద్దండి. (బాగా మురికిగావున్నచోట్ల సన్ లైటు ఎక్కు
వగా పట్టించవలెను). (3) సబ్బుతో విండిన బిడ్డను బాగా పుసమండి. బండ
తేసిబాదవద్దు (మామూలుగా చపాతీలు చేసేటప్పుడుపిండి కరిపేవిధంగా
నన్నుచుట). సబ్బుయొక్క నురుగును బిటంతటికి బాగా లుండేవిధంగా
చూడండి. గట్టిగా రుద్దటంగాని మరి ఇతర విధంగా బాదటంగాని అనవస
రము. సన్ లైటుయొక్క ..స్వయముగా శుభ్రపరచు నురుగు.. మురికి
నంతటిని తీసివేయును. (4) తరువాత మురికితో బాదుకొనిన నురు
గుంతయు పోయేటట్లు బిడ్డను నీటిలో ముంచివడవడి.

ఈ సన్ లైటు పద్ధతిగావుతినయెడల బిడ్డలు చాలకాల ముస్కురవి.

2

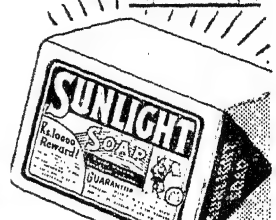
3

4

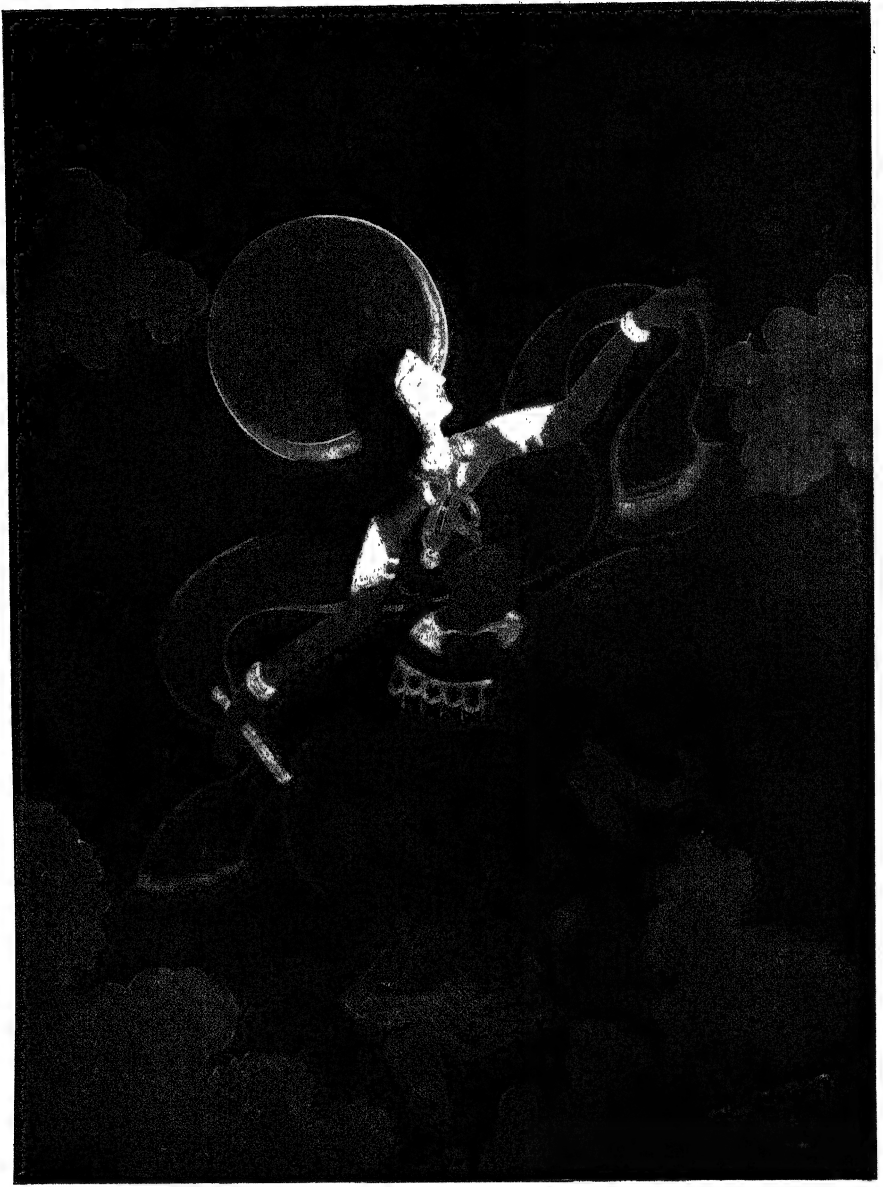

సన్ లైటు సబ్బు బిడ్డలను కాపాడును

చంద్రకళారాగిణి
చిత్రకారుడు : శ్రీ జి. కోటిశ్వరరావు

1945

1945

1945

1945

1945

1945

సంపుటము

22

డిసెంబరు, 1945

పార్థివ మార్గశీర్షము

సంచిక

12

మే లు కొ లు పు
= శ్రీ హ ను మ చ్చా స్త్రి =

0

కలమా! లెప్పుక నిద్రజిమ్ముకొని వీకన్ లోకకల్యాణపు
స్కలమాండ్యమ్ములు నిండిపోయినవి; రక్షణికృత్య పాండిత్యముల్
కలమా నాగరికప్రభావములు సంఘం జేరెడిన్ దీయగా
కలమాన్నంబులు విత్తనాధులకు బిక్కన్ బక్క యల్లాడెడున్.

చాళుక్య సర్వరాజ్యంబు గీఱున ద్రిప్ప నన్నయమాని గంటమ్మచుటుకు
మన్నసిద్ధిక్షమామండల భాగ్యమ్ము నడపు తిక్కన్నగంటమ్మచేవ
గర్విసర్వజ్ఞ సింగమరాజు గుండెలో నాటు పోతన్నగంటమ్మ పోటు
త్రోవతప్పిన కృష్ణదేవరాయలవారి కనువిప్ప తిమ్మన్న కలముచలువ
తరతరమ్ముల వారసత్వముగ వచ్చి-తెనుగుకవుల పటిష్ఠలేఖినుల నిలచి
నేటికేకాదు మఱియు నేనాటికైన-ఎల్లజాతిని పునరుద్ధరించుగాక.

భారతి - పార్థివ మార్గకీర్తన

దక్షిణరాజ ముత్యాలశాలల పైడి జలకమ్మలాడు నుత్సవదినమ్ము
మదకరీంద్రము డిగ్గి యెదురేగు నృపమాళికర మందుకొనునాటి గర్వరేఖ
ఘటికాశతగ్రంథకరణపాండితి దండచుచి నిల్చిననాటి చతురగాధ
తాంబూల జాంబూన దాంబరమ్ములు వెట్టి కృతివేడు నృపతి మన్నించు కీపి
కలమ! కాంతువా? రంగుబంగారుకలల-నేటికిని భావహర్ష్యాల నిదురలోన
సగిలిపోయిన యాస్వర్ణ యుగము ముచి-కనుచెచి సగ్గునత్యలోకమ్ము జూడు!

౪

మా పూర్వకపుల నిర్ధల మానసములలో వేంచేయు ముసలిరాయంచలార!
'మీరు మీప్రేమ బంగారమ్ముగాను' మాకంటికి రాని చక్రమ్ములార!
పూర్వకావ్యమ్ములో మొగ్గవిచ్చినయంత యుమ్మని రేగు భృంగమ్ములార!
వెనుకటి మారాజ-కృంగారమ్ము పండించి పూలమ్ము పడుచులార!
తడవులంబట్టి మా ప్రబంధముల నిలచి-యేలితిరి; మేముకూడ నూరేగినాము;
నేడు తత్తల్పనాయననికలు చెదరె-క్రొత్తకల మిది - ఇక మీర లొత్తిగీలుడు.

కవిరాజశిఖామణి కల్పనావేచి

= శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి =

కావ్య జగత్తున కాధారభూతులైన యుత్తమ కవుల రచనాకౌశలమును బరికించినంతనే సహృదయుల హృదయములం ఏబ్బురిపాటుతోపాటు ఆనందాతిరేకమును గలుగుచుండును. ఉత్తమ కావ్య నిర్మాతలగు కవులకు ఇతివృత్తప్రదర్శనమునకంటె హృద్యభావనిబంధనమునం దవధాన మెక్కు డావశ్యకమైయుండును. అట్టి భావముల నేర్చికూర్చుటలోఁ గవికి ప్రతిభావిశేష ముపేక్షితము. ఆ ప్రతిభ జన్మాంతరీయ సంస్కారాతిశయమవలనఁ గొందఱకు సహజముగ జనించిన ట్లగువడును. దాన నాతఁడు రసోత్తరకావ్యనిర్మాత కాఁగలఁడు. మఱి కొందరు బహుగ్రంథ పర్యాలోకనముచే నేర్పడిన ధీసమున్నే మమునఁ గావ్యప్రప్తులు కాఁగలరు. వార లమర్చిన వినుత్తు భావములును హృదయాకర్షకములై యొప్పారఁగలవు. కాని యట్టివాని నవగతము చేసికొనుటలోఁ గాకకుల కవధానాతిరేక మావశ్యకము.

తపోవిశేషముచే నాటీప్రసాదమును జూఱుకొని రసవద్భావభరితవాక్యాయరాసులను జగమెల్లడ వెదఁ జల్లిన వాల్మీకివ్యాసులు చవిచూచి విడువని వినుత్తు భావమునందే వేఱొక్కఁ డుండఁబోదని తద్వాక్యాయమును చలస్పర్శిగఁ జదువువారు ప్రైర్యముతోఁ బలుకుటకు వెనుదీయరు. కావుననే కవితలండుండగు కాళిదాసు తన కవితలోఁ గ్రాత్రభావములు లేవని ఈ క్రిందిరీతిని జాటియున్నాఁడు:

“అథవా కృతవాద్వాసే

మం శేఽస్మిన్ పూర్వసూరిభిః

మహా వ్రజసముత్కీర్ణే

నూత్నవాఙ్మయే

(రఘువంశము, ౧-౪.)

సంస్కృతవాక్యాయమున నత్యుత్తమ కవులని యెన్నఁబడు భవభూతి బాణభట్ట భారవ్యాదుల కావ్యములలోఁ గానవచ్చెడి మృదుమధుర భావసామగ్రి ఆ వాల్మీకివ్యాసుల రచనలలో నతివృత్తముతో పా టిమిడియున్నదియే. అట్ల నిటునటు చెదిరి యున్నవాని నొకచోఁ గూర్చి విలక్షణరూపము నాపాదించుటయందే వీరి భావనావైశిష్యము గానవచ్చెడిని.

“భిన్నరుచిర్హి లోకః” అను నూత్తిహాస్యనఁ గవులకును వేర్వేఱగు నభిరుచులు గన్పట్టుచుండును. మృదుమధురములగు భావములను లలితపదసన్నివేశమున గంభీరముగాఁ జిత్రించుట మైనఁ జేర్కొనిన కవులందఱకు నభిమతము. వీరల కవితలలో సుపమా సామగ్రిగఁ బ్రాధాన్య మధికము. మఱి కొందఱు ప్రాథములగు భావములను గతినముగు తైలలో విలక్షణముగఁ జిత్రించి పాతకలోకమునకుఁ బ్రత్యక్షమునీయుదురు. ఈవర్గమునకుఁ జేరిన సంస్కృత కవులలో నగ్రగణ్యుండు కవిరాజరాజగు శ్రీహర్షుండు. తెల్లకవులలో నద్వితీయుండు, కవిరాజశిఖామణియు నగు నన్నెచోడుండు రెండవవాఁడు. వీరి కవితలో మత్ప్రేక్ష కగ్రస్థానము. ఉత్ప్రేక్షకు భావనాధిక్య ముపేక్షితము. అందును దృశ్యము కన్నులకుఁగట్టున ట్లుత్ప్రేక్షింపవలయునన్న నది కవితలో సిద్ధహస్తునకే సాధ్యమగును. అం దంచేసినచేయ శ్రీహర్షునిది. మచ్చున కొక్క శ్లోకము సుహాసించెదను.

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

“శ్రవణపూరతమాలదశాంకురం

శశిమరజ్జముభే. సభా నిశీవ
కిముపి కున్దిలిత స్థగయ త్వముం
సపది తేన తదచ్యసిమి త్తణం.”

(నైమ. ౪-౫౬)

దమయంతీవిరహవర్ణన ప్రకరణమునందలి దీర్ఘోకము. “ఓచెలి, కర్ణాలంకారమైన లేతదిరిసెనకేసును చంద్రునిలో నుండు లేడినోటి కందిమ్మ. దానిని దినినంతనే యా లేడి బలిసి చంద్రుని గప్పివైచును. ఆత్మణమున నే నించుక నేదదేఱుదును.” అని పై శ్లోకమునకు భావము. దీని సాంధ్రమున శ్రీనాథుఁ డిట్లను వదించినాఁడు

“శ్రవణపూరతమాలపల్ల వచయంబు

మేపుదము వీనిలో నున్న మృగశకుపున ;

కది ప్రవర్ధనముం దెనే ముదితలార !

మండలం బెల్ల దానయై యుండుఁగాని.”

(నైమ. ౨-౧౭౬)

ఇది కవితామార్గమునఁ గవులందఱచే యుట్టెమైన చంద్రోపాలంభనమునకు సంబంధించిన వర్ణనయే. అయినను సహృదయుల హృదయమున కీకల్పన యెప్పుర పాటు గల్గింపకమానదు.

తెలుఁగుకవులలో నుత్త్రేక్షను మిక్కిలి తీవిగ సాంగించినవారిలో నన్నెచోడుఁ డగ్రస్థానము నలంకరించు ననవచ్చును. అంద్రావని వెలసే, రాజులై కవి రాజులైనవారందఱలో నిట్టి యుత్త్రేక్షసామగ్రి బహుళముగఁ గానవచ్చును. బహుపండితకవులఁ బోషించుచు వారివలన వివిధకవితావిజ్ఞతల నెఱిగి, సారవత్తరకావ్యనిర్మితికే గడఁగవారగుటచే వీరి కృతు లితరకవికృతులకంటె విలక్షణముగఁ గన్పట్టుచుండును. కావుననే శ్రీకృష్ణదేవరాయల యాముక్తమాల్యదయు, రఘునాథరాయల వాల్మీకిచరిత్రమును ఆంధ్రభాష కలంకారములై వెలయుచున్నవి. ఈ రాజకవుల కృతులు భగవద్భక్తిని బ్రదర్శించుట కుపక్రమింపఁబడి విలక్షణభావ ప్రదర్శనమునకుఁ దీగసాంగించినవి.

మఱియొక మాట. వాల్మీకివ్యాసాది మహర్షుల కవితలు దక్కఁ దరువాతికవుల రచన లన్నిటియందుఁ గవిహృదయమే ప్రత్యక్షముగఁ గన్పట్టుచుండును. ఆయాకవులకుఁ గల యభిరుచులన్నియుఁ గావ్యదర్పణమునఁ బ్రతిబింబించును. వారికిఁ బరిచితములైన సన్నివేశము లాకవితలలోఁ దొలఁకాడకమానవు. అందును బ్రభువుల రచనలలో నవి పరిస్ఫుటముగ స్ఫురించుచుండును. వారాత్మతృప్తికై రచనల సాంగించువారుగావున వారి కవితాసాహిని నిర్నిరోధముగ జాలువాఱును. ఇతరకవులకన్న నో నిరోధ మత్యధికము. ప్రభువును మెప్పింపఁదలంచినచో నాతని యభిరుచి ననుసరింపవలయును. పండితుల నానందింపఁజేయఁ దలం పున్నచో బాండిత్యప్రకర్షము జూపవలయును. జనసామాన్యము మెప్పు పడయవలయు నన్న సరళమార్గముఁ బట్టవలయును. ఆత్మతృప్తికే యైనచో భక్తిభారభుగ్గుము గావలయును. ప్రాభవముతోఁ గూడి కవితాభిరుచి గల్గిన కవిరాజశిఖామణి కిట్టి నిరోధము లేయెడను దలనూపవు. కావుననే నన్నెచోడుని కుమారసంధనము వివిధ కవితాసామగ్రి సముల్లసితమై వెలసినది. కాని పాకము మాత్రము నారికేళ మైనది. అందులకుఁ గారణము కవి కష్టించి ప్రదర్శించిన భావనాతిశయము, తత్ప్రదర్శనమున కాతఁ డంగీకరించిన విలక్షణమార్గమును. కనుకనే పద్యములన్నియు నించుమించుగ భావవివరణము నపేక్షించుచునే యున్నవి.

నన్నెచోడుఁడు తననాఁటికిఁ బ్రసిద్ధికెక్కిన యాలంకారిక నిబంధనల ననుసరించియే కుమారసంధన కృతినిర్మితికే గడంగెను. కానఁ గావ్యమున నస్తాదశ వర్ణనలు ప్రతిజ్ఞానుసారముగఁ గూర్చియున్నాఁడు. అందలి పురవర్ణన మొకపట్టున హృద్యభావవిశితమై నామానసమున * కాశ్చర్యాదరములఁ గల్గించినది. తొలుత నావట్టునఁ గొన్ని విషయముల నాయోగిక కొలది పాతకుల కెఱింగించెదను.

శంకరుఁడు పార్వతిని బెడ్డియాడఁదలంచి హిమంతుననుమతిఁ బడయుటకు సప్తర్షుల నొప్పించి

వారి నోవధిప్రథమమునకుఁ బంపెను. ఆ యోవధి ప్రథమము కానిదాను తన కుమారసంభవమున ప్రస్తావనకమున వర్ణించెను. అటు నాతఁ డేవిషయముల స్మరించెనో వాని నటుంచి, నన్నెచోడుండు ప్రత్యేకముగ నలుబదిపద్యముల నాపట్టణము చిత్రించినాఁడు. ఊపక్రమోపసంహారములయందు “ప్రస్తుతంబగు నోవధిప్రథమము” అను గీతపాదమును ముకుటమువోలఁ గూర్చినాఁడు.

వజీపాలములఁ గాఁపుండెడి కాఁపుటిల్లాండ్రు మధురమగు కంఠధ్వజలతో వేడవేడ తొక్కు పల్కులతో నలసటఁగొనక చిలుకలఁ బోఁద్రోలుటకై రొద నేయుచుండ, చిలుక లాపలుకులను, వారు తమ్ము దగ్గరకు రమ్మని పిలుచుటగాఁ దలచి, వాని నింకను వినవలె నను కుతూహలముతోఁ జేలను వదలక యుచటనే మందలుగట్టియుండునట. ఇటుఁ గవిపదబంధ మీ కితి నున్నది:

“నలిఁ గమలానలౌ మృదుని
నాదముల న్నెడవొక్కపల్కులన్.
సాలవక చిల్కల న్నెడలఁ
జోపు నెలంగులు, తమ్ము డాయరాఁ
చిలుచుటగాఁగ, నాచిలుక
పిం డనిశంబును జేలలోన మం
దలు గొని పాయకుండు; మదిఁ
దవ్వచనక్రవణాభిలామై.”
(కు. సం. 2-౯౨౮.)

చిలుకల పోద్రోలఁ దలచిన పడఁతుల కేకలచేఁ బిలుకలు నిలిచిపోవుటలో కవి చిత్రించిన చమత్కృతి హృద్యమనిపించును. ఈసందర్భముననే మఱియొక విలక్షణదృశ్యము గాంచనగును. సేద్యగాండ్ర యిల్లాండ్రు మిక్కిలి ప్రయత్నముతోఁ దాము కాఁపుండెడి కాలిసస్యములందు చక్రవాకపతుల గుంపులు ప్రవేశింప వానిని బోఁద్రోలుటకై చప్పట్లు చఱువఁ జేతుల నెత్తఁగా వారి తుంగ కుచములఁ జూచి, తమ యందమును బోలిన క్రొత్త చక్రవాకము లనుకొని వానిని జూచుచు నవి గదలకుండునట.

“హరికనితంబినీతతి ప్ర
యత్నమునం దమకాచియున్న య
క్కలమవనాశిచక్రవిహ
గంబులు సాచ్చినఁ జోపిపుచ్చఁ జే
తులు చఱువంగ నెత్తుటయుఁ
దుంగకుచంబులు వాని నాఁగు న
పల్లుగుల యొప్పిదమ్ము లెడఁ
బోలిన పక్షము నేయునట్టివై.”
(కు. సం. 2-౯౨9.)

ఇఁక నుపకంఠము వదలి యుపవనములోఁ బ్రవేశించి భూమినుండి యాకాశమునఱకు పండ్లతో నింపినాఁడు. ఆపండ్లన్నియు నొకటిపై నొకటి మోచి యుండుట కనుజైనవియే. ఏకాగ్రతతో పరికించిన మన కాపండ్ల గుత్తులన్నియుఁ గన్నులకుఁ గట్టినట్లు పడును. అట్లు దృశ్యసాదృశ్యము గల్గినట్లు చిత్రించుట కీకవిరాజు తన యుపవనమున నృత్యవాటి నావిధముగ నేర్పఁచి, భావనాబలుమన వాని నీపద్యమునఁ గూర్చుటయే కానోపును. కనుఁ డాఘలరాశిని.

“నిమ్మలు మాదీఫలమ్ములు నతిరమ్య.
ముగఁ బండి నేలపై మోచియుండు
పనసలు నీడలు పండుగుత్తులుగట్టి
వారక వానిపై వ్రాలియుండుఁ
దేరుమామిడ్లును సేరేళ్లఁ గడుఁ జెల్వ
మై పండి వానిపై నదికియుండుఁ
గ్రముకంబులును వరఖర్చారనికరంబు
నొగిఁ బండి వానిపై నొరిగియుండు
నాలికేరములును దాలసమూహంబుఁ
బండి వానిఁ గప్పియుండు నొప్పి
వరుసఁ దరతరంబ వనములు సత్ఫల
రాసులై నభమ్ము రాయుచుండు.”
(కు. సం. 2-౯౩౦.)

పురోపవనమునఁ బ్రత్యూషకోభ నతిహృద్యముగ నీక్రిందిపద్యమునఁ జిత్రించినాఁడు :

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

“ఓ, లీల! జాంబూలవల్లీ! తమాలనీల

భాతి దళకంఠం బరిపక్వపనసపూగ

భాసురారణ్యక్షులు మైం బర్వి పాగడఁ

జాలు వనలక్షి ప్రత్యక్ష వేళవోలె.”

(కు. సం. ౭-౯౩౨)

క్రమముగఁ దమలపాకుల తీఁగల తమాలముల వోని నల్లనికాంతి క్రిందిభాగమున వ్యాపించి, మీఁదఁ బండిన పనసపండ్లయు, పోకపండ్లయు నెఱ్ఱనికాంతులు వ్యాపింప నవ్వనలక్షి క్రిందిభాగమున చీకటివలపుపై సంధ్యారాగము వ్యాపించునప్పటి ప్రత్యక్షమువోలెఁ జాగడఁజాలి యుండునట్లు. ఇటఁ బ్రత్యక్షమరామ గోయకము నుఁజేయించుకొని దానిని వనలక్షితోఁ బోల్చుకొను భారమును పాకకులకు నదలుటలోఁ గవి చమత్కృతి యొనర్చినాఁడు.

“తను వక్త్రాగ్రరకేతయానయనో

ద్వైమప్రభావంబులన్

రమణం బోలుదమన్నఁ దత్పురసకుల్

రాజీవబంధూకభృం

గమరాశోత్పలరాజి నూరినెలి న

ల్క స్మీరఁ ద్రోపించిన

ట్లమరెం దోయజవండ్లముల్పరవశో

ద్యానంబులం దందమై.”

(కు. సం. ౭-౯౩౩)

అపట్టణమునందలి సతీమతల్లులు తమ ముఖము, అగ్రరోష్ణములు, కేళములు, గమనము, నేత్రములు అను వీని ఘనతను బోలుదమనినంతలే పద్మములు, మం

* అష్టావక్రమహర్షి తండ్రియగు కహోలుఁడు తన భార్య పురిటిసమయమున కావశ్యకమగు ధనము నార్జించుటకై జనకునాస్థానమునకుఁ బోయినపుడు అక్కడి వంద యనునాతఁ డీతని వేదవాదమున నోడించెను. దానఁ గహోలుఁడు చిరకాలము జలదుర్గమునఁ బడియుండెను.

(సం. భార. ఆరణ్యపర్వము).

కెనపువ్వు, తుమ్మెదలు, హంసలు, కలువలు అనువీని నల్కతో నూరివెలుపల జలదుర్గమునఁ ద్రోపించెనో యనునట్లు పురోవ్యాసవనము లందముతో నొప్పారు చున్నవట. ఇట వక్త్రాగ్రరకేతయాన నయనప్రభావములను మించవలెనని రాజీవభృంగ మరాశోత్పలములు యత్నించి, యోటమిగొని జలదుర్గములఁ ద్రోపింపఁ బడుట ను చించినాఁడు. ఒకనిమీఁద విజయము నకె దండెలి యోటమిగొనిన నాతని రాజదండన రూపమున జలదుర్గమునఁ ద్రోపించుపద్ధతి యిహో ప్రసిద్ధమై కానవచ్చుచున్నది.*

పిమ్మటఁ బట్టణమునందలి పార్వత్యముల రామ డీయకమును మనోహరముగఁ జేర్చించినాఁడు. బంగారు సేవల వరుసలు ఆకాశము నంటియుండఁ గల్గువృక్షము లది గాంచి స్వర్గభూమి యనుకొని యూడలుదిగెనో యనునట్లు మేవలవొంది కేళదండము పొప్పునందె నట.

“కనకమయపార్వత్యపంక్తులు

ఘనమార్గం బడరియున్నఁ గల్పకుజంబుల్

గని యూడలు డిగ్గెనో యనఁ

దనరుచుఁ దక్కికుదండతతి విలసిల్లున్.”

(కు. సం. ౭-౯౩౪)

“కమనీయాత్మక సర్వలోహముఁగి న

త్కాష్టేష్టికానిర్మితో

త్తమపార్వత్యంబుల గండరించిన కహో

తన్రాతపంక్తు ల్పిదా

లము లోలింగని నానిమీఁది కలుక

ష్టంఘించి గాకున్నఁ ద

ద్భృమఁ మై నూఁగినఁ బల్కవొండెడఁగఁ

పారావతానీకమల్.”

(కు. సం. ౭-౯౩౫)

అందమైన సర్వలోహములు, మణులు, చక్కని కణ్ణులు, ఇటుకలు వీనిచే నిర్మింపఁబడిన మేడలందు చెక్కిన పాపురపుంక్తులను బిల్లులు చూచి వానిని ముంగవలె ననుకొని కోపముచే నుమికి, అవి నిజమైన

కవిరాజశిఖామణి కల్పనానైచిత్రి

పావురములు గాకున్న నాశ్రమ మనమునం దలముకొని యుండుటచే వేటొకచోట నిజమైనపావురములు మీఁద నూగగగన జూచియు మెడలకుండునంట. కవియుజ్జ్వల తో నిట్టి భావ మున్నట్లు పాడనూపుచున్నది. కాని నాల్గవ పాదమునందలి 'కన్య' అనుపదమునకు వాస్తవికార్థమేమో? ఇంక వ్రాతప్రతిలో 'ఒండెవంగంటి పారావతానీకముల్' అను పాదముగలదు. 'కన్య' అనుకొనిన నర్థమేమో! 'కన్య' అనియో, లేక 'కనన్' అనియో సవరించుకొని 'కానవచ్చినను' అనునర్థమును బొసంగించుకొనవలయునా? ఏదియెట్లయినను గవిమాత్రమిష్టమైన హృదయమును భావమును యోజించినాఁడనక తప్పదు. ఈప్రస్తావముననే మఱియొక చిత్రప్రదర్శనము గావించి యున్నాఁడు.

“గగనము దాఁకి ఎత్తగత

కాననసంహతిఁ బొల్పు పారశ్రమము
ల్పగముల సావి యూఁగిన ఘ

సంబులఁ బూర్వసరోవరంబుల
నన్య జలకేసల్పనని

నచ్చి యెఱంగి వియచ్చురాంగనల్
చుగుడులు సూని నవ్వుదురు

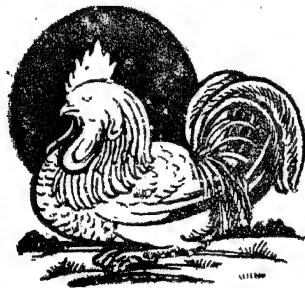
మాడువులందు రమించు దంపతుల్.”

(కు. సం. ౭-౯౪౮)

ఆకాశమునంటి, చిత్రదువులందలి యరణ్యపంక్తులతో నొప్పారెడి మేడలు పర్యతము లనుకొని, మీఁదఁ గదలుచున్న మేఘములు జలముతో నిండిన సరోవరము లను భ్రాంతిచే దేవతాస్త్రీలు జలకేసల్పటకై వచ్చి, కావని తెలిసికొని మరలిపోవుట చూచి, మేడలపై విహరించు దంపతులు వారిని నవ్వుదురంట.

ఈపద్యము రెండవపాదమున ముద్రితప్రతిలోను, వ్రాతప్రతిలోను గూడ 'నగము సాచి యూఁగిన మనంబుల' అని కలదు. ఆపక్షమున నర్థముపొసంగవండునని—'సాచి' యనుచోట 'సావి' యనియు, 'మనంబుల' అనుచోట 'ఘనంబుల' అనియు సవరించుకొనిన సరిపడునని తలపోసియుంటిని. కాని యీవఱకున్న పాదముననే సారశక్యము గానవచ్చినచో సవరింపనక్కఱలేదనియే నాయూహ.

ఇంతకును నేటిదనుక నీకుమారసంభవమునకు తంజావూరు సరస్వతీభాండారమునందలి ప్రతియొక్క టిక్కెట్ట వేటొకటి గానరావండుటచే, నిర్దుష్టమును గీతినీ కవిహృదయము నుస్పష్టముగఁ జెలియునట్టి సంస్కారములతో నీగ్రంథము ముద్రణభాగ్యము నందవండుటచేతను పెక్కువిశర్కముల కాస్పదమును చున్నది. ఏది యెట్లున్నను కల్పనానైచిత్రి యసదృశమనుటలో సందియ మక్కఱలేదు.

‘గంగాయాత్ర’

కవిత్వము - భావకత్వము

= శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి =

‘ముఖే ముఖే సరస్వతీ’ అను పెద్దల పలుకునకుఁ దాత్పర్యము ‘కవిత యొకరి సామ్యకా’దని. ఒకానొక వ్యక్తిలో నవ్యక్తముగ నేదోయొక ప్రతిభ యంతర్లీనమై యుండును. ఆ ప్రతిభ నెఱిగి కొనుటకుఁ బ్రతిభాన మావశ్యకము. కవిని కవి యెఱుఁగును. విమర్శకుని తత్త్వము విమర్శకునకే యెఱుక. గాయకునిలోఁగల గాయకుఁడు ముట్టును. కవియగాథ హృదయము కవిగాని విమర్శకునకుఁ బాతాళము. విమర్శకుఁడు స్వయము కవిహృదయైన, కవిహృదయము పాతాళమునుండి స్వర్గాగ్రమున కెత్తివెనక గలుగును. విమర్శకుఁడు భావకుఁడు కానిచో, గవికర్మము కాలిసోయినట్లే. భావకుఁడు కవి కావలయును; కవి భావకుఁడు కావలయును. అట్లు కానిచో దత్త ద్రవనములు తుణుగురుములే. మల్లినాథుఁడు కాలి దాసునకు వ్యాఖ్యానము రచించినాడ. మగి నాథుఁడు నిఘంటువులు వల్లజేసిన వట్టి వ్యాఖ్యాత కాఁడు; భావకుఁడైన వ్యాఖ్యాత. కానిచో గాలి దాసకవితప్రవర్తి యీపాటికి రెండవ తరగతి కవులలోఁ జేరవలసినవాడై యుండు నేమో? మల్లినాథుఁడు కవియు, భావకుఁడును. ఛందశ్శాస్త్రము చదివి నాల్గు పద్యములు వ్రాసినవాడు వ్రాయనగాఁడు కాని రచయిత యనిపించుకొనఁడు. మల్లినాథుఁడు ఛంద మెఱుఁగును. కావ్యములు రచింపలేదు. కాని, యతఁడు మహాకవి. భావకుఁడు. అతఁడు తన్ను గుఱించి యిటులు చెప్పికొనెను:

“వాణీం కాణభజీ మజీగణ దవా
సాసీచ్చ వైయాసికీ
మంత్రస్త్రో మరంద్ర పన్నగగపీ
గుంభేష చాజాగరిత్”

వాచా మాకలయద్రహస్యమఖిలం
యచ్చాతుపాదస్సరాం
లోకేఽథా ద్యదుపజ్ఞ మేవవిగుహం
సౌజన్యజన్యం యశః”

మల్లినాథుఁడు కాస్త్రప్రజ్ఞ నిటఁ బ్రకటించుకొని, తన కవిత్వవిషయము నెఱుకొనలేదు. తరువాతి శ్లోకమున ‘మల్లినాథకవి స్సోఽయం’ అని సామాన్యముగఁ గవి ననుకొనెను. అంతే. వ్యాకరణము, న్యాయవైశేషికములు తెలిసికొంటి ననియేగాని, కవితాప్రతిభను గూర్చి నచింతించుకొనకపోవుట మల్లినాథుని సౌజన్యమునకు మంచి తారకాణ. ‘కవీనాం కవి’ యనఁదగిన కాలిదాసుని యగాథహృదయ పారావారము లోఁతుముట్టి భావరత్నములు బయటఁజెట్టిన మల్లినాథుని వంటివాడే మహాకవి కానిచో మనమామఱి! పాండితీపరిగణనమునకుఁగాని కవితాపరిగణనమునకు ఇయత్త లేదు. అందులకే, యా మహామహాపాధ్యాయుఁడు కవిత నెఱుఁగుదుననికంతోక్తిగఁ జెప్పుకొనుటకు శంకించినాఁడు.

భావనకుఁ గొలతకట్టు లేదు. కవిత భావ రూపము. కొన్ని నియములలో భావమే కవితగ వివర్తించును. పరమార్థమున, కవిత్వభావములకు జీవ బ్రహ్మములవలె నేకత్వము. జగత్తునకు నానాత్వము వలె కవిత్వమునకే యనేకత్వకల్పనము. కవిధర్మము కవిత్వము. భావకుని ధర్మము భావకత్వము. ఇప్పుడీకవిత్వభావకత్వములకుఁగల సంబంధము, తత్త్వలక్షణ కథనము ప్రస్తుత వ్యాసాంశము.

భారతి - పాఠీవ మార్గశిర్షము

— క వి త్వము —

కవిత్వము కళ. దీని కభ్యాసాదులు కారణము కాదు. ప్రతిభయే ప్రధాన హేతువు. కావ్యఘటనమున కనుకూలమగు శబ్దార్థముల యుపస్థితి ప్రతిభ యని యాలంకారికల నిర్వచనము. జన్మాంతరీయ తపస్సు ప్రతిభకుఁ గారణము. దేవతా మహాపురుష ప్రసాద జన్యమగు నదృష్టమది. విలక్షణ మగు వ్యుత్పత్తి, కావ్య కరణాభ్యాసము కూడఁ బ్రతిభోదయమునకు హేతువు లని చెప్పుదురు. ఏది యెటున్నను బ్రధానమైనది ప్రతిభయే. ప్రతిభ కొలవడిన కవిత కవిత గాదు. ప్రతిభారహితుఁడు ఔపదేశికకవి. అతని కావ్యము స్వగృహపృథ్వికములకే యుండి మూల్గుదుండును. ప్రతిభా సహితుఁడగు కవికావ్యము శ్రుతిమణియమై ప్రతి భావకుని హృదయమందుఁ జొచ్చి, జనసాధారణ గ్రాహ్యము, విదగ్ధహృదయావర్జకముగూడ నగును. సామాన్యప్రజ మెచ్చుని కవితకు శాస్త్రతత్వ ముండదు. రామాయణము ఇన్ని సహస్రాబ్దము లిటులు నిలుచు టకుఁ గారణము యొచ్చినచో, జనసాధారణమున దాని కున్న స్థానము, పండితలోకములో దాని గౌరవ మసాధారణ మైనదే. దానికి విప్రతిపత్తియే లేదు. రామాయణేచ్ఛత్వము బహుప్రసిద్ధము. వాల్మీకి కవిత ద్రాక్షోపదృశము. అన్వయ కాశిన్యముగాని, అర్థగాంభీర్యముగాని, తికమకలుగాని యుండని మృదుల కవిత నెన్నవలసినచ్చినప్పుడు వాల్మీకిదే పైచెయ్యి. అంతమాత్రమున వాల్మీకికవిత్వము విదగ్ధహృద యావర్జకము, అర్థపాటవాభిరామము రసఁగలదు? భారతము, పురాణములు, కావీదాసుని సర్వరచనలు, భ్రవభూతిపాటకములు, మృచ్చకటి కము, జయదేవుని గీతగోవిందము మున్నగు సంస్కృత వాఙ్మయ కృతులెన్నో మన మిపు డనుకొన్న లక్షణ మునకు సరిపడిన యుదాహరణములు. అవి పండితుల విమర్శములకుఁ దాళి, అవిదగ్ధుల హృదయములను నైతము వంచి రసోదంచితములై శతాబ్దాలు శతాబ్దాలు నిలువఁగలుగుచున్నవి. భట్టికావ్యము ఒక్క విదగ్ధ చిత్తములలోనే యుండిపోవును. మఱి మేఘ

దూతమో, సూర్యకిరణము వలె నెల్ల యెడలఁ బ్రాకి పోవును.

మన తెలుఁగుసారస్వతములోఁ జూచుకొందము. ఆంధ్రమహాభారతము వేయేండ్లు కావచ్చుచున్నది, రచింపఁబడి. ఇప్పటికి నది పురాణము. ఎన్నార్జున నది పురాణము. “పురాషి నవమే” అని పురాణమునకు అర్థము చెప్పిరి యీ యాహ తోడనే. భారతములో విరాటోద్యోగము లెంత వ్యాప్తిలో నున్ననో చూడుఁడు. ఆ సంజయరాయబారము, ఆ కృష్ణరాయబారము నేఁటి రాజకీయ రాయబారముల కంటె వేయి రెట్లు స్వభావ ముందరములై యున్నవి. అట్టి రమణీయఘట్టములు భారతములోఁ బర్యవర్త్యమునఁ బదికిఁ దక్కువ గాక యున్నవి.

“పగయడఁగించు పెంతయు శు

భం; బదిలెస్స యడంగునే పగం,

బగ, పగ గొన్న మోగొనక

పల్కక యుండఁగవచ్చునే; కడుం

దెగ మొగలెత్తి పోవఁ, బగ

దీర్పఁగవచ్చినఁ గౌర్యమొందునే

మిగతఁ దలంచినం బగకు

మేలిమిలేమి ధ్రువంబు కేళవా!”

ఈ మొదలగు పద్యములలోని రాజకీయ రహస్య భావములు, నీతిసారము భావకులకు మఱవరానివి. ఇప్పుడు మనమునుకొన్న ఘట్టములలో నిట్టి పద్యములు లేవ లేవకుఁ జూపట్టును. “పగ యడఁగించు పెంతయు శుభం” బన్న పద్యము విదగ్ధభావకు లాలోచించిన కొలది రసస్ఫూర్తి నెదవిమ్మును. అవిదగ్ధులకు పైతము చక్కని నీతిమార్గమును బోధించును. ఇతి వృత్తములో జీవము, కవితలో జవము గల భారతాది కృతులు ప్రజల జీవములతోపాటు పాతుకొని యుండును.

ఆముక్తమాల్యద యున్నదనుకొనుఁడు అందలి కవిత పండితైకసం వేద్యము. అందలి భావ గాం ము పండితైక ప్రవేశయోగ్యము. అది

క వి త్వ ము - భా వ క త్వ ము

ప్రజాసామాన్యమున కందరాలి ఫలము. అయినను, దానిని చక్కగఁ జదివి యొక పండితుఁడు ప్రజకు బోధించినపుడు తద్బాహుళ్యము 'అహా!' యననివాఁడుండఁడు. అది భారతము వంటి కవిత్వముగఁగాదు, కథయుఁ గాదు. త్యాగరాజుగనము కవిత్వమైనది. త్రేత్రయ్యపదములు ఆబాలగోపాలము పఠించును గుడములో మాధుర్యము వలెఁ బ్రజలలో వారి వారి కవితలు కలసిపోయియున్నవి. అవి మనము ఎన్నెఱ్ఱ ప్రయత్నించినను వేఱుచేయలేము. ఆధునిక కవులలో పానుగంటివారు, తిరుపతి వేంకట కవులు, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహకవి మున్నగు కొండఱ కవితలు కొన్ని ప్రజాస్వాదయములలో నాటుకొనిపోయినవి. "మనమా! వద్దిక నాడుమాట వినుమా సుర్యాద మాటాడుమా" అన, పద్యపాదము బండివాఁడు పాడును. పడన నడపువాఁడు పాడును. పండితుఁడు పాడును. వారి వారిని పాడవలదని ప్రచారము చేయ మొదలిడినచో, జెఱ్ఱతన మనిసించుకొనును. పక్ష పాతము విడిచి చూచుకొనవలెను. "పురాణ మిత్యేవ నసాగు సర్వం, నచాపి కావ్యం నమవత్సవద్యం" అని పాపము, కాళిదాసుఁడు గోలపెట్టినాఁడు! రాయ ప్రోలు సుబ్బారావుగారి "తన గీతి యణవజాతిని పాతకులనుగా దిద్ది వర్గిల్లిన తెలుఁగువాణి" అన్న పద్యము, "జయ జన జయ ప్రియభారత జనయిత్రీ" అనిన పదము మనము నేటి కాలమున వేల కొలది పండిత పామరుల నోళ్లనుండి రాఁగా విందుము. మఱి, ఆ కవితలో నెంతజీవము, జనము లేకపోయినచో నట్లేల వ్యాపించును! అది భావకవిత్వమని, వినఁ గూడ దని చెప్పలు మూసికొన్నవారిని యిద్దఱుముగ్ధురను నేను ప్రత్యక్షముగ నెఱుఁగుదును. అట్టివారు భావకులు కారన్నమాట. సుబ్బారావుగారు భావకుడైన కవి. దేశకాల పాత్రములు పరిశీలించినవాడైన పద్యములు రచించెను. అందులకే యా కవితను దేశము సమరాలించినది. భాషావిషయవాదము ప్రస్తుతవాస్తవమునకు విషయముగాదు. 'ఎంకిపాటలు' పాడుకొన్న కవిని దేశము బ్రహ్మరథము పట్టుచున్నది. భావ

త్వముగ నున్నదని పండితులలోఁ గొందఱు త్రోసి వేయుచున్నారు. భావములో జీవ మున్నదని చాల మంది విదగ్ధులు చెప్పుకొనఁగా నేను విన్నాను.

కవితలో ననేకజాతులున్నవి. ఒక జాతి కవితలో 'ఎంకి పాటల'కు గౌరవస్థానమున్నది. ఒక రకము కవితలో 'జడవచ్చుల'కు ఉచ్చైఃపదవి యున్నది. అది మనము చూచుకొనవలసినది. రాచ బాటలలో నీ రాచబాట యుత్తమ మని, యీ రాజ మార్గము నీచమైనదని నిర్ణయించుట యెవని తరము! ఇది రాజమార్గమా, కాదా యనియే పొందుతు పరి శీలించును. పదకవితకుఁగాదు, పద్యకవితకుఁగాదు, మఱికరకపు కవితకుఁగాదు-సమస్తమునకుఁ బ్రాప్య మొక్కటియే. అదే రసప్రపంచము. ఉత్తమ భావ కుని చేతిలో భారతము పడును. భావకవిత్వమని వ్యవహరించబడుచున్న నేటివారి కొన్ని కృతులును పడును. త్రేత్రయ్యపదములు పడును. ఎంకిపాటలు పడును. అతఁడు ప్రతిపదమును సహృదయుఁడై చదువును. చదివి భావించును. భావించి తన్మయీ భవనయోగ్యహృదయసంవాదభాక్తు కాఁగలఁడు ఆ వ్యాపారమంతయు భావకునిది. కవి భావకుడై నపుడు ఛందోబద్ధములగు వృత్తములు వ్రాయును. ఒక పృథు నియములు లేక యేవో పాటలు రచించి పాడుకొనును. మఱికొక్క యేభారతమో పైకిఁదిసి లోలోఁ జదువుకొని రసాస్వాదనము చేసికొనును. ఈ పై మూఁడవస్థలలోను కవి కవియే యగునుగాని, కాకపోవుట తటస్థంపదు. తృతీయవస్థలో నతని కవిత్వము కాగితముపై కెక్కదు. శ్రవణేంద్రియప్రత్యక్ష మునుగాదు. 'జీర్ణమంగే సుభాషితో'మృనునటు లతని భావములో నట్టే యుండిపోవును. కవిత యెందఱెందఱు పిదికినను పొదుగొంది పొడియవు. గ్ధయొకఁడు విమపుఁబాత్రలో నాపాలు పిదికికొనును. ఒక దోగ్ధ బంగారుగన్నెతో పాలు పిండి తెచ్చికొనును. అదియే భేదము. ఉపాధిభేదమువలన నాభిన్నత్వ మేర్పడినది.

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

— భావకత్వము —

కవియభిప్రాయమును, శ్రమను భావించు వాడు భావకుడు. “బహుకావ్యములను బరిశీలించి పరిశీలించి స్వచ్ఛము గావించుకొనిన మనోద్వర్ణమున వర్ణనీయ తాదాత్మ్యము వహించుటలో హృదయ సంవాదము నందినవాడు భావకుడు” అని రాజశేఖరారులు నిర్వచనము గావించిరి. కవికి శబ్దార్థములు విషయము. భావకునకు రసాస్వాదము విషయము. భావకత్వ మున్నగాని కవిత్వకల్పరేఖవు ఘటించలేదు. మఱి, యీకవిభావకుల భేదాభేదము తెట్టివి? కవి భావకుడైయుండును, భావకుడు కవియైయుండును. కావున వీరియ్యర కభేదభావ మనవలయును. ఆచార్యుల నిర్వచన మిటు లున్నది:

“ప్రతిభాతారతమ్యేన ప్రతిష్ఠా భువి భూరిధా
భావకస్తు కవిః ప్రాయో నభజత్యధమాం దశామ్.”

భావకుడుగాని కవి యధమదశయే యనుభవించును. కావ్యానుశీలనములేక, వర్ణనీయనస్తువుతోఁ దన్మత్యంత నందక పద్యములు గొలుకువాడు కవియే కాదు. అట్టి కవిమన్యుని కావ్యము నిన్ను విని యీనాఁడు విస్మరింతును. కావునఁ గవి భావకుడైనచోఁ గావ్యమున కేమియు బాధలేదు. ఉత్తముఁడైన కవిలోనే భావకత్వ ముండును. అనుత్తమకవి విషయము చూచుకొన్నపుడు కవి వేఱు, భావకుడు వేఱు అనవలసి వచ్చును. అందులకే కొందఱు కవి, భావకులకు స్వరూపమునను, విషయమునను బహుభేద మున్నదని వక్కానించిరి. ప్రతిభావిశిష్టుఁడైన కవి శబ్దరూప మగు వాణిని రచించుటకు సమర్థుడు. కవిలోని ప్రతిభ కారయ్యత్రి. భావకునిలోని ప్రతిభ భావయ్యత్రి. కవి కనకము. భావకుడు నీకడోపలము. కానఁ గవిత్వభావకత్వముల కెంతోయంతర మున్నదని చెప్పిరి. ఇది సత్యమే. కవిత్వ భావకత్వములు రెండును గలవాఁడు కవిత్వ రచించిన, నదియే యుత్తమకవిత్వ, భావకత్వవిత్వ యని మనము సిద్ధాంతి

కరించుకొవలయును. కేవలభావకుడు, కేవల కవి రాణింపరు. భావకత్వము గల కవిత్వమునకు రెండు మూఁడు రచనలు మూడలించి విరమించెద. లక్ష్య లక్షణమనవ్యయము భావకపాఠకలోకమునకే విడుచుట యైనది. ఈ యుదాహృతములన్నియు నధునాతనకవులవే యని మనవి.

“మేఘునుండలముపై మెఱుపుఁదీనలతోఁ
మల్గులొడుచు నాగుసుద్ది మఱితో ?
మవ్వంపు వనలలోఁ బువ్వుఁదీవియలతో ?
నవ్వులొడుచు నీవు నన్ను మఱితో ?
పర్వతాగ్రములపై సువ్వరహాళితో ?
పొలలాడుచు నాదుమాట మఱితో ?
పొంగారునదులఁ దరంగమాలికలతో ?

జల్లులాడుచు నా ప్రసక్తి మఱితో ?
యెచట నీవుండి నీకు నే నెన్ని మార్లు
విన్నవించిన నీ బిల్వై విస్మరించి
యురకొనుచుంటివో ? యెట్లులూరకుండు
దినదినము మ్రొక్కి జ్ఞప్తికిఁ దగయుండ ?”

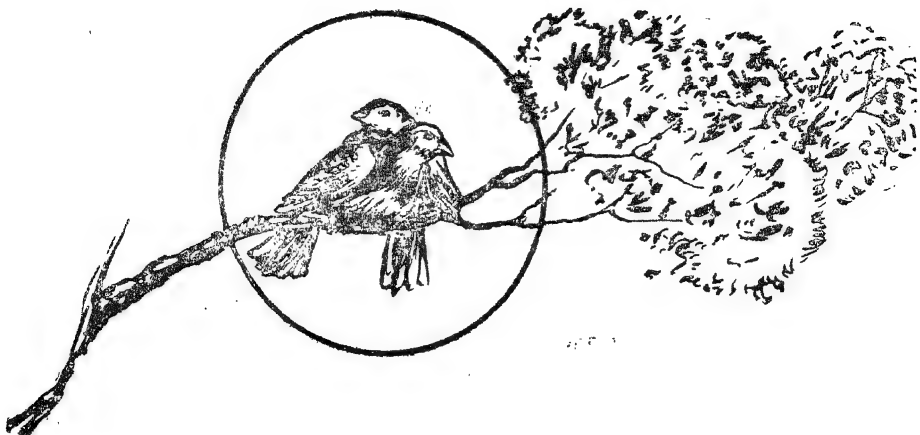
[“ఉపాయము”]

“ఈ లేన చుక్క యొక్కటి
మూతికి రాచికొను మోసముఁడ్రుద ! యేత
స్వాత్రములోపల నీ వా
పాతాళము దాఁక దియ్యఁబడఁగలవుచుమీ !”

[“ఏకావళి”]

“ఆకసంబుననైన, నవనిపై నైన
జలదపంతులనైన, జలరాశినైన
ఘోరాటపులనైన, గొండలనైన
నెదురుగాడ్పులనైన, నెండలనైన
ద్రోవదప్పకయుండఁ చూలిపోకుండ
నరదంబుద్రిష్ట నీయలవాటు మోఅయఁ
బ్రణయవనంబులోపలి పుష్పరథము
తుమ్మెద ! వేవేగ తోలితేవమ్మ !”

[“ఏకాంతసేవ”]

వి రు ప ణ్ణ

= శ్రీ రాజు, రాయలు =

విరుపణ్ణ పెనుగొండరాష్ట్రానికి కృష్ణరాయల ప్రతినిధి. రాజాజ్ఞ లేకుండా లేపాక్షిలో ఆంధ్రశిల్పశైలి అనడగిన ఆంధ్ర యాన్ని నిర్మించడానికి ద్రవ్యము ఖర్చుచేసినాడని అతని కండ్లు రెండూ ఊడబెరికించినాడు రాజు.

ఆశ్రమువల్ల బుద్ధిచెడి ఆపయి నిర్ణయశక్తిలేక నా,
నేత్రము లూడదీయుమని నీవు విధించితిగాని నా మనో
నేత్రము నార్పజాలగల నేర్పు త్వదాశ్రయమందు లేదు ఈ
మాత్రము శాశ్వతంబుగ చరిత్రను నిల్చును కృష్ణభూవరా !

రాలకు చక్కిలింతలిడ రాలిన పూవుల గూర్చినట్టి నా
మాలను త్రెంపివేసెడు ఆమానుషశక్తులు నీకు లేవు కో
పాలకు తాపమొంది తమ కోమలికత్వము గోలుపోక మా
బాల కళాతపస్వి తన ప్రాభవ మెప్పుడు చిందితీరెడు.

పన్ను పసూలుజేయు పనిపట్ల ప్రజాహృదయాంతరాళమం
దున్నటువంటి భావములు ఊహలు పోహలు జూచు వీలు నా
కున్నది కావ్యకర్తలను నూపుచు నూరటజెందుచున్న మీ
మన్నన యింతపాటిదనిమాత్ర మెరుంగను నాడు నేటికి.

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

కవిత న్నూటికి కోటి కొక్కరుడెగా కాంక్షించి అనందపుక
రవళిం జెందెడు నింక చిత్రకళయో రాజా కనుల్లువా
డెవడే న్మచ్చి తలూపితిరునని నే నెంతో శ్రమంజెంది మీ
యవివేకాగ్నికి కాలిపోయితి నిటుల్ అధ్యాన్నమా దుస్థితిఁ.

రాలను జీల్చి భావముల రాసులబోసెడు నేర్పుకూర్పులం
జాల ప్రసిద్ధి గల్లు నులి చాలదు గంటపు తిక్కగీరలన్
చీలికలైన నీహృదయచిత్రము దిద్దగ నన్న సంగ తీ
వేళకు అర్థమైన దిక నేమనుకున్నను లాభ మున్నదా.

కాల-ప్రవాహభాటికి ఎకాయెకి నాగుచు కావ్యకన్యకున్
మేలిముసుంగుచీరలను మీగడవెన్నల విందు లిచ్చి భా
వాలను దిద్దితీర్చెడు కళాలలితాంగిని ఆదరించుటే
మాలిన దోషమయ్యె తమ మానస మిట్టుల మారినందునన్.

పూసిన భావనాలతల పూపొదరిండ్లను తీపిజీవనా
ల్లూసిన చిత్రకారుల మనస్సుల పండిన పంటలన్నిటిన్
రాసిగ బోసి అపయిని రంగుల దీపిక టుంచి నీయశో
వాసికి వన్నెగూర్చెడు ప్రభల్ వెలయింప తపస్సు జేసితిన్.

కళయాచిత్యము నెట్టి రాజనము నీ కండ్లం బ్రవేశించుటం
బలదర్పంబులు హుంకరించినవి నీ పాండిత్యము ద్వైవీయు
న్నలుపై సీరసమయ్యె రాజు మిగిలె న్నావంటి యుద్యోగిపై
చల మిట్లయ్యె చరిత్రపంక్తుల మహీసారంబులో రక్తమై.

నీ యనవద్యమా ప్రభుత నెన్నడు విస్మరియించికాదు, నా
కే యధికార మెల్ల తలకెత్తితి వంచని గాదు, సుస్థిరం
జౌ యశముం గడించుకొను నాశయు మోసము కానెకాదు మా
రాయలులే మరొక్కవిధి రాదును కాదనుకొంటి నోప్రభూ.

BHARATI-7TH, DECEMBER, 1945

బాధిత ప్రజానీకమునకు

60 సం॥ నిరంతర సేవ

60 సం॥ క్రితము లిటిల్స్ ఓరియంటల్ బామ్

బాధిత ప్రజానీకమునకు పెక్కు మందికి అందజేయబడినది. నేడు భారతదేశము నందంతటను అన్ని నోస్పలకు, పోట్లకును ఇది దివ్యోషధముగా వాడబడుచున్నది.

దీని ప్రఖ్యాతి నాగరికత ప్రపంచమున కంతకును వ్యాపించినది.

నొప్పి, కంటి నొప్పి, నడుమునొప్పి, చెవిదోటు, తలనొప్పి, జ్వరములు, కండరముల నొప్పిలు, దంతములనొప్పి మొదలగు వాటిబాధ నివారణకు లిటిల్స్ ఓరియంటల్ బామ్ తప్పక గుణమొసంగును.

లిటిల్స్

ఓరియంటల్ బామ్

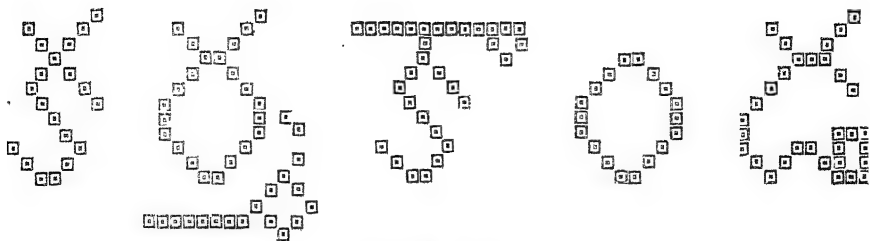
సెందర్వము యొక్క ప్రాముఖ్యత నిలబెట్టుట

ముఖ్యమైన ఆన్ని విషయాలలో వనితలకు చిన్నతనములో తమ తల్లిలకంటే మంచి సలహాను ఎవరు యివ్వలేరు. ఈ తల్లి తనకుమార్తెకు ముఖ్యముగా బోధించినదేమంటే, పియర్సు సబ్బు నిర్మలమైన పీటితో తన చర్మసౌందర్యమును నింజెట్టుకొనుటయే. ఈ పద్ధతిని తన తల్లివద్దనుంచి నేర్చుకొని అనుసరించుచున్నది. ఇదే ఆమె సౌందర్యము చెకకుండా వుండుటకు కారణము. తన కుమార్తెకూడా యీ విధంగానే చేయుచున్నది. తనక ఆమెయొక్క సౌందర్యము కూడా ఏమాత్రము చెడకుండా వుంటుంది. ఇండియాలో సలభమైన సంతకృతములమధి అందమైన ప్రీతిప్రత్యేకముగా పియర్సు సబ్బు చున్నారు. దీని పరిమళము, మృదువైన సురుగు దీనికి సబ్బులలో ప్రాముఖ్యత నిచ్చినవి.

పియర్సు సబ్బు

కాళ్ళకముగా సౌందర్యమును కాపాడుట

[కథానిక]

= శ్రీ కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తి

ఇది రెండోసారి వాల్లింటికి వెళ్లటం" అంది రాఘవమ్మ భర్తతో. "వాల్లింటికి వెళ్లటం ఇది రెండోసారి కాని బిచ్చానికి బయలుదేరటం ఇది ఎన్నోసారి!" అన్నాడు సత్యం.

"బిచ్చమేం ఖర్చుం—ఎవ్వరికీ బాకీతీర్చకుండా వుండలేదే" అన్నది రాఘవమ్మ.

"నువ్వు చేసే బాకీలు తీరుస్తున్నాం కాని సేవ చేసే బాకీలు తీరటం లేదు!"

"వారంరోజులు కాలేదు వాల్లింటో బియ్యం తెచ్చి. మళ్ళీ ఈ శుక్రవారం పొద్దున్నే బియ్యానికి పోతే—వాళ్ళమటుకు ఎక్కడినించి తెస్తారు?"

"అదీ నిజమే. కాని మనం చెయ్యగలిగిందేమీ లేదు. నాకు జీతం వచ్చేటంతవరకూ బియ్యానికి, నేటికీ మనం ఎక్కడికో అక్కడికి పోకతప్పదు "

"ఎరిగన్న వాళ్ళ అందరి ఇళ్ళల్లోనూ మన ఖర్చుం మనం బాకీ! నన్ను చూస్తేనే దేనికో వచ్చానని వాళ్ళకు అనుమానం. నిజంగా వాళ్ళని చూడటానికే నాకు మొహం చెల్లదు."

సత్యం మనస్సు చివుక్కుమంది. అతని భార్య కావటంవల్ల రాఘవమ్మ కీ ఖర్చుం!

"మీదైనా ఎవరిదగ్గరికైనా వెళ్లి పదిరూపాయలు తీసుకురారు. ఆడబ్బులో వెచ్చాలు తెచ్చుకుంటే ఈ తిరిపెం ఎత్తాలిసిన అవసరమే వుండదు".

మురుగుగుంటలో ఈదేవాడికి దుర్వాసన దుస్సహం అయితే ఎలా జరుగుతుంది? సంభాషణ గాంధీ మహాత్ముడితో ప్రారంభం అయినా సత్యం వున్న ఇంటియజమాని దానిని తన ఆఫీసు, తన ప్రద్యోగం దగ్గరికి లాక్కొచ్చేటట్లు సత్యం, రాఘవమ్మ తమ జీవితపుట్టంలో మొట్టమొదట పట్టుకోవటం నిత్య కృత్యం. వినుగేసి చొక్కాక్కప్పుడు సత్యం ఆ వాసనను తప్పించుకోవటానికికూడా ప్రయత్నించడు! అయితే భార్యభర్తలు ఒకళ్ల కష్టసుఖాలు చొకరికి తెలియనీయకుండా వుంచటానికి ప్రయత్నం చేసినప్పటికీ వాళ్ళ ఆత్మగౌరవం మరి మందరస్థాయిలో వుండటంవల్ల అదిమామూలుగా కాబోయి అప్పుడప్పుడు తారస్థాయిలోకి పోవటంకద్దు. కేవలం రాఘవమ్మ ద్వారా జరగాలిసిన తిరిపెం ఆమె జరుపుతున్నప్పటికీ అందులో నాజూకులు భర్తకు తెలియనిచ్చేది కాదు రాఘవమ్మ. కృషి అర్థంచేసుకోలేనంత పరమనిర్భాగ్యుడు కాకపోవటంవల్ల సత్యం భార్యను ప్రేమించాలి సిన వయస్సులో గౌరవించటం జరుగుతున్నది! సంసారం లేకపోతే తన కింత బాధ్యత వుండదేమోననిపించేది కాని ఆ ఈ భార్య లేకపోతే పరిస్థితి మరి ఘోరంగా వుండేదని సత్యం నమ్మగలిగాడు. భార్యను చూచి నప్పుడల్లా సత్యం తన అదృష్టం అంతా భార్య రూపంతోనే వుందని భావించేవాడు. ఆమె తమకారణంగా అవస్థపడుతున్నప్పటికీ అతని ఆభిప్రాయం మారలేదు. "పెరిచేసుకున్న వారంతా పడుతున్న

భారతి - పార్థివ మార్గకీర్తనలు

సుఖం నాకు లేదనా నీవిచారం?" అని ఒక బ్రహ్మచారి స్నేహితుడు సత్యాన్ని నిలవేత్తాడుకాని భార్య లేకుండా ఆ స్నేహితుడు పడుతున్న సుఖంకంటే సత్యం ఏగోజుకైనా రాఘవమ్మతో కష్టాన్నే అనుభవించటానికి కోరుకుంటాడని ఆ స్నేహితుడితోకాదు, ఎవ్వరికీ తెలియదు. తను లేకపోతే ఇంత కష్టం వుండేది కాదేమోనని ఒక సమయంలో అని రాఘవమ్మ కాబట్టి తప్పించుకుందికాని మరొకరైతే సత్యం చీల్చివుండును!

తన సంగతి అవతలపెట్టి, తనకేమీ చెప్పటం లేదని రాఘవమ్మ మధ్య మధ్య సత్యాన్ని సాధిస్తుంది! వియ్యం లేవటానికే తన కింత బాధగా వుంటే ఆ బాకితోపాటు వందబాకీలు తీర్చటానికి అవసరమైన డబ్బు లేవటానికి సత్యం ఎంతబాధ అనుభవిస్తున్నాడో పని ఆమెకు అనుమానమేకాని నిజం తెలియదు. సత్యం ఎప్పుడూ చెప్పలేదు. ఒకసారి సత్యం అయిదు రూపాయలు ఒకాయనదగ్గర అప్పతీసుకున్న సంగతి వూరంతా తెలిసేందని రాఘవమ్మకు తెలియదు. అంత నిర్భాగ్యుడిదగ్గర తనవంటి భాగ్యవంతుడు అత్తరాలా అయిదురూపాయలు అప్పతీసుకోవటం వింతసంగతి. లేక అయిదురూపాయలు లేకుండా జీవితం గడపలేక పోవటం వింతసంగతి సత్యానికి తెలియలేదు. ఇచ్చే నాడుంటే ఇంకా తీసుకోవటానికి అతనికి అభ్యంతరం లేదుకాని పావుబస్తావియ్యం కొనటానికి డబ్బు అప్పు అడిగితే ఒకాయన సాయంత్రానికి నాయిదావేసి రెండుమానికలకు సరిపొయ్యే డబ్బు చేతిలో పెట్టి నప్పటినుంచీ అతను ఎవ్వరినీ అయిదురూపాయలు నించి అడగలేదు. ఆ రెండుమానికల బియ్యానికి సరి పోయే డబ్బుఅయినా తీసుకోకపోతే తనకు అహంకారం జాస్తిగా వుందని అవతలాయన ఆశ్చిప్రాయ పడతాడేమోనన్న భయంతో సత్యం తీసుకున్నాడు కాని నిజం గా ఆ వచ్చే వియ్యం అప్పకిందనే పోతయ్యి కాబట్టి అడబ్బును తీసుకోవటమే సత్యాని కిష్టంలేదు! తను అయిదురూపాయలు అప్పు తీసుకున్న సంగతి వూరందరికీ తెలిసేందని తెలియగానే సత్యం అప్పు

చెయ్యకూడదనే తేల్చుకున్నాడు. చెప్పి అయితే అప్పు చెయ్యకపోవచ్చుకాని చెయ్యి, వియ్యం అప్పు చెయ్యకుండా (సత్యానికి అదృష్టవశాత్తూ వుద్యోగం దొరికినప్పటికీ) జీతం వచ్చేదాకా ఎలా జరుగుతుంది? సత్యానికి తెలిసిపోచ్చిందేమటంటే డబ్బూ, వియ్యం అప్పుచెయ్యటం దరిద్రానికి నిదర్శనంకాని పుస్తకాలూ, గ్రామస్థాన స్టేట్లూ, ఆశ్చిప్రాయాలూ తాత్కాలికంగానైనా, శాశ్వతంగానైనా అప్ప చెయ్యటం భాగ్యలక్షణమేకాక అప్పుచెయ్యటం కిందికికూడా రాదు. పుస్తకాలూ, స్టేట్లూ లేకుండా జీవించటం అసంభవంకాని వియ్యం, చెయ్యి లేకుండా జీవించలేకపోవడమేకాక అప్పుచెయ్యకుండావుండటం గులభం.

అంత అనవసరమైన వియ్యానికి డబ్బుకూ అప్పుకోసం రైలుదేరితే జనం ఆకర్షణపొవటమేకాక తమ ఈసడింపు చూపించటంకూడా సహజధర్మం. వియ్యానికి అప్పుకువచ్చినవాడిమీద చూపించకపోతే ఈఈసడింపు అంతా ఏంకాను? పుస్తకాలకోసం వచ్చిన వారితో నీళ్లనమలి "మరొక్కరి కియ్యకు"అనటం ఎలానూ తప్పదు! ఇక డబ్బుకోసం చెల్లవాడికి ఈసడింపును ఆనందించకుండా చిన్నబుచ్చుకోవటానికి అధికార మేముంది? అంత గోరోజనం కలవాడు అప్పుకొందుకు బయలుదేరటం?

సత్యం గ్రహించగలిగిందీ, అనుభవించిందీ రాఘవమ్మతో చెప్పలేదు. సత్యం ఎవరిదగ్గరికైనా సాయి ఎందుకు పదిరూపాయలు బదులుతీసుకోడో రాఘవమ్మకు అర్థంకాదు. తను జైల్లో లే దేనికో అప్పు కోసమే వచ్చినట్లు చుట్టుపక్కల అడవాల్లు చూచి నట్లే, సత్యం బహిరులో కనపడితేనే మరోసండు దూరేవారన్నట్లు రాఘవమ్మకు తెలియదు. సత్యం ఆరోజున కనపడకుండావుంటే కొలిరూపాయల భాగ్యం లభించినట్లుగా భావించేవారు లేకపోలేదు. సత్యం కనపడితేనే హడలిపోయేవారు క్లుప్తమారు. సత్యం అడిగేది స్వల్పమేనని వారికి తెలుసు! సత్యం ఎలాగూ పెద్దమొత్తాలు అడగనూ అడగదు, వాళ్లు

ఇయ్యనూ ఇయ్యరు. ఇచ్చేవాళ్ళకు పెద్ద మొత్తాలు ఇచ్చినా తాకట్టా, ప్రాంసరినోట్టా వగైరా తంతు వుంటుంది. పావలా తీసుకుంటే సాత్త్యం ఏమిటి? వాడిని మళ్ళీ ఎలా ఆ పావలా అడగటం? ఆ పావలా ఇయ్యటానికి సత్యంబోటి అహంకారంగల మనిషికి ఎలా బుద్ధివుట్టుతుంది? ఇదంతా ఎందు కొచ్చిన రాష్ట్ర అని సత్యానికి కనపడకుండానే వుండే వారన్నారు.

పామును చూస్తే మనిషి కెంత భయమో, మనిషిని చూచినా పాముకూ అంతే భయం! నిత్యజీవితంలో పాముని చూచి పామా, మనిషిని చూచి మనిషీ భయపడకుండా తిరగటం జరుగుతూవుంటుంది. అయితే పాముల్ని మింగే పాములూ, మనుషుల్ని మింగే మనుషులూ లేకపోలేదు. తన సందర్భమే ఇతరులకు ఎంత బాధాకరంగావున్నదో సత్యం గ్రహించకపోలేదు. దాని కతను చెయ్యగలిగిందేమో లేదు. ఒకవిధంగా సత్యం ఇతరులని తప్పించుకుతిరగటానికి అదొక కారణం అవటమే కాక ఇతరులు అతన్ని డబ్బు అప్పు అడగటం జరగటంకూడా ఇంకోకారణం! స్వరాజ్యం వస్తేగానికోశాధిపతులుగానూ, ఆర్థికమంత్రులుగానూ నియమింపవద్దలైన బడ్డిగాళ్ళ ఆ పరిసర ప్రాంతాలలో వుండటంవల్ల వారు వీధిమలుపుదగ్గర అకస్మాత్తుగా సత్యం కనిపించగానే మరోపిధిగండా పోవటానికి వీలేక సత్యాన్ని తప్పించుకోటానికి నూత్రం కనిపెట్టారు. అత నెలాగూ డబ్బు అడుగు తాడుగనక వాళ్లే ముందర అడిగితేసరి! డబ్బు అప్పు అడిగేవాడిని డబ్బు ఎలా అప్పు అడగటం? వీధిమలుపు నైనా కొంచెం ఎసంబంగా కనపడితే ఓ చిరునవ్వు పారేసి సత్యం తమని సమాపించేలోపల నడిచి పారి పోవచ్చు. అలాకాక ముఖముఖి, బాసోబాసో ఎదురైతే అవతలవాళ్ళ చచ్చారన్నమాటే! మొదట ఒకరిద్దరు తననే డబ్బు అడగటం చూచి సత్యం దిమ్మర పోయినాడు. వా రేపుద్దేశంతో అతన్ని అడుగుతున్నారో అతనికి అనవసరం—తెలిదు. అతను డబ్బు ఇచ్చేసితిలో ఎప్పుడూ వుండడు. కాని బ్రాముకు

చిల్లరడబ్బులు లేవనేవాడిని తప్పించుకోవటం ఎలా? వాడు సినిమాహాలునించి ఇంటికి నడిచిపోవాల్సి వస్తుంది. అజాఅవసరం మహామహులకు కూడా వస్తుందని సత్యానికి తెలుసు. అయితే సత్యాన్ని అజాఅడిగిన మహామహుడు అనవసరం వచ్చికాదు అడిగింది—అవసరం తెప్పించుకుని! నలుగురితో సినిమా కెళ్లేటప్పుడు ఎక్కువడబ్బులు తేబులో వేసుకెళ్లినవాడికే తువరం అవటం జగద్విఖ్యాతం. అందుకు తగుమాత్రం—తన టికెట్టుకు—ఖర్చు వేసికెళ్తే ఆశీరవాన్ని మిగతావాళ్ళకు ఇచ్చి పారెయ్యలేకపోదు! ఇటువంటివాడి పాల్కుడాడు సత్యం. ఓసమయంలో ఒక అర్ధజా ఇచ్చినవాడిని సత్యం అనుదినమూ స్మరించటం, మనసారా తనకు అర్ధజాతో చేయూత ఇచ్చిన వ్యక్తిని స్థానించటం సత్యం అనుభవంలో దిగనక అజాచిలువ సత్యానికే తెలుసు. కొత్తగా బాగుకుండామని పూల్లోకి దిగిన మరోవ్యక్తి సత్యం సంగతి తెలియక రూపాయి అప్పు పుచ్చుకునిపోయాడు చొకసారి. ఇచ్చే శక్తి లేదని చెప్పటానికి అతను మరీ కొత్తవాడు కావడంవల్ల సత్యం ఆరూపాయ ఇయ్యకతప్పలేదు! ఆరూపాయ తీసుకున్న వ్యక్తి అన్నిచోట్లా, అందరితోనూ తన ఆర్థికనూత్రాన్ని ప్రయోగించటం మామూలు. పరపతి లేకపోతే జీవితం దుర్భరమని, అనుభవంగా కాక పోయినా, గుర్తించిన మనిషి కావటంవల్ల పరపతి పుట్టటానికి “మంచివాడు” అనిపించుకోవటం అతిముఖ్యమని గ్రహించి డబ్బు అవసరం లేకపోయినా డబ్బు తీసుకుని రేపు, లేక ఎల్లండి ఇస్తానని నిమిషం హెచ్చు తగ్గులేకుండా సరియైన టైముకు తిరిగి ఇచ్చేవాడు అతను! డబ్బు తీసుకుంటే మనం అడగక్కరలేకుండానే తిరిగి తెచ్చిఇస్తాడని ఆప్యక్తికి ఆమోఘమైన పేరు—మీకు తెలియడేమో! తమాషా ఏమిటంటే అతనికి నిజంగా డబ్బు అక్కర్లేదుకనక పదిరూపాయ లడిగి చివరకు రూపాయి ఇచ్చినా తీసుకుపోతాడు! డబ్బు తిరిగి అడగక్కరలేకుండా ఇచ్చేస్తాడన్న పేరు అతను అవలంబించే నూత్రంలో ఒక ఆయవుపట్టు

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

అని ఎవరికీ తెలియదు. లోకంలో రివాజు ఏమిటంటే డబ్బు తీసుకున్నవాళ్లు అడిగితే తప్ప ఇయ్యకపోవటం. అలాంటివాళ్ల సిద్ధాంతం ఏమిటంటే “మన అన సరముండి మనం డబ్బు అడిగితీసుకున్నాం—వాళ్ల కాడబ్బు మల్లి తిరిగి కావాలినివుంటే వాళ్లు దాన్ని అడిగితీసుకుపోవటం డిమాక్రసీ—న్యాయం.” అని. ఇంక కొంతమంది అడిగినా ఇయ్యరు. కొంతమంది ఇదివరకే ఇచ్చామంటారు! ఇలా అనేనాళ్ల వుద్దేశం కీడంచి మేలెంచమని! పొరబాటున నాల్గిదివరకే ఇచ్చేసివుండవచ్చుననీ, అటువంటివన్న అవతలవారికి జ్ఞాపకంలేక అడిగినంతమాత్రాన ఇస్తే మల్లి ఇయ్యటం అవుతుందికాని ఇంకేమవుతుంది? అవతలవాళ్లు ఘట్టిగా ఇయ్యలేదని చెబితే ఇచ్చేసేయ్యటానికి వీరి కెప్పుడూ అభ్యంతరం వుండదు. అందరూ కుండవగల్గొట్టి డబ్బు తిరిగిఇయ్యమని అడగడకనక పిళ్ల తిరిగి ఇయ్యకుండా తప్పించుకునే మొత్తాలు చాలా వుంటాయి. పెద్దమొత్తాలతో చిక్కు ఎప్పుడూ వుండడకనక తికమకలా, ఎత్తుకు పై ఎత్తులా చిన్నమొత్తాలలోనే. ఇక వాయిదాలూ మొదలైనవి వుండనేవున్నాయి. డబ్బు అప్పతీసుకున్నవాడు అప్పించినవాడు కనపడితే వాడే వీడిదిగ్గర అప్పు తీసుకున్నట్టుగా చూట్టాడంటూట అటుంచి “వీడిగ్గర అప్పుతీసుకున్నసంగతి జ్ఞాపకం వుందిలే” అన్నట్టుగా అప్పించినవాడు కనపడగానే నవ్వి వెళ్లిపోవటంకూడా కద్దు. తలతిక్కితో తిరిగేవాడిని డబ్బు అడిగి తీసుకుని వాడు అడిగితే తప్ప తిరిగి ఇయ్యకూడదని నిర్ధారణచేసుకునేవాళ్లున్నారు. వాడు అడగడూ—మరీ మంచిది! వకవేళ వాడు అడుగుతాడూ—వాడి తలతిక్కి అణిగిందని పిళ్ల వుద్దేశం! డబ్బు అడగటంకంటే తలతిక్కి ప్రాధాన్యంగా భావించేట్లయితే వాడు అడగనే అడగడని వీరి విశ్వాసం.

ఏమేతేం, ఈ లోతుపాతులు కేలినీ సత్యం ఇతరులు తన్ను డబ్బు అడగటం చూచేటప్పటికీ ఖంగారు పడ్డాడు. తిరిగి ఇచ్చేసినప్పటికీ అనేకమంది దగ్గర ఆతను డబ్బు అప్పఅడిగి తీసుకున్నాడు. చాలా

కొద్ది మందికి చాలా చిన్న మొత్తాలు ఆతను అప్పు ఇచ్చాడు. ఎంతమొత్తమయినా ఆతను ఇచ్చే స్థితిలో లేడు. కర్తవ్యం సాగ్యమైనంతవరకు తప్పించుకు తిరగటమే—ఏకారణం వల్లనేనా సరే! అనేక మంది అనేకంగా అనుకున్నారు. వాళ్లు సత్యాన్ని ఎందుకు తప్పించుకు తిరుగుకున్నారో వాళ్లకి తెలియటమే కాక వాళ్లు అలా చెయ్యటం తప్పనిసరికనుక న్యాయం అనికూడా నమ్మేవాళ్లున్నారు. అయితే సత్యం వాళ్లని ఎందుకు తప్పించుకునితిరుగుకున్నాడో వారికి తెలియదు. మొదట్లో అసలతను తప్పించుకొంటున్నాడనికూడతెలియదు! ఎదురుపడినప్పుడు ఆతను వీరిని చూడటం వీరు చూచినట్లయితే ఆచారం నేరు. ఆతను పిళ్లని చూడనట్లుగానే వుండే—అక్కడా వీరి మనస్సు చివుక్కుమంది! అత నేమంత మహా ఇదని వీరినిచూడకపోవటం—చూస్తే పిళ్ల పొలిపోవటం అటుంచుదాం! ఒక్కొక్కప్పుడు సత్యం నిజంగా పిళ్లని చూడకపోయినా వీరి కీబాస తప్పలేదు. పి రనుకునే మాటలు సత్యందాకా రాలేదు. ఆడవాళ్లల్లోకి వచ్చేటప్పటికి చూచాయగా రాఘవమ్మకు అర్థంఅయింది. ఆసలు ఆవులిస్తే పేగులు లెక్కపెట్టేదని రాఘవమ్మకు ఓ ప్రఖ్యాతి మహిళలో వుంది! వాళ్లు దాచిపెట్టటానికి ప్రయత్నించే విషయాలే రాఘవమ్మ గ్రహిస్తుందని ఆడవాళ్లు గ్రహించినప్పుడు ఇక వాళ్లు నొయ్యారంగా రాఘవమ్మకు తెలియవచ్చాలనే వుద్దేశంతో చెప్పే పలుకులు రాఘవమ్మకు అర్థంకాకుండా ఎలా పోతే? నిజంగా రాఘవమ్మ ఆవులిస్తే పేగులు లెక్కపెట్టేటంతటి గండ్రకడై కాదు. కాని మరీకాగా ఇరుగుపొరుగు అమ్మలక్కల అభిప్రాయాలు వాసనేస్తుంటే ఏరాఘవమ్మ అయితేమటుకు గ్రహించకుండా ఎలా వుంటుంది? అయితే ఏవిషయమూ సత్యంతో చెప్పేది కాదు. అవతల ఇంట్లో దాక్టరు గారు ఆతన్ని గురించి అంతా ఏమనుకుంటున్నారోనని ఆయనపెళ్లాన్నే అడిగినట్టుగా సత్యం ప్రవర్తించక పోవటం చూచి సత్యం అంటే రాఘవమ్మకు ఎందుకో అభిమానం ఎక్కువయింది. ఆడవాళ్లల్లో అన్ని

కబుర్లు వస్తాయికాబట్టి ఆడవాళ్లు అనుకునే మాటలు వినినాని మొగవాళ్లు తహతహలాడటం సహజం! తాళం చెవి అక్కర్లేదని భార్యని పంపి, ఆ తాళం చెవికోసం ఆడవాళ్లున్న చోటికి ఈ మొగపురుగు నెళ్లగానే లోపలవాళ్లు కిచకిచలాడుకుంటున్నా బైట వున్న పనితాళత్వం ఎనభైమైళ్ల వేగంతో లోపలికి పోయి “మీ ఆయన వచ్చాడు” అని చిదంబరహాస్యం చెప్పటం చూస్తే వొడ్లుపులకరంచేసా రున్నారు! అంతటితో ఆ కిచకిచలు ఆగి మరింతనేపటికి ఆయన భార్య వచ్చి తాళం చెవి ఇస్తే అదోముచ్చట! ఇటు వంటిది అనేకరకాలు అనేకవిధాల తొన్ని మొగపురుగులు చెయ్యటం చూచి, మధ్యమధ్య సత్యాన్ని చూచి ఆశ్చర్యపోతుంది రాఘవమ్మ. అయితే ఏవిషయమూ, ముఖ్యంగా ఇతరులు అతన్ని ఏవిధంగా అనుకుంటున్నారోకూడా చెప్పదు ఆమె. అందువల్ల ఆమెపాతివ్రత్యుని కేసున్నా లోటు వచ్చిందేమో తేల్చాలివినవారు ధర్మజ్ఞులు. అసలు రాఘవమ్మ చెప్పేదేకాని కొంతమంది ఆడవాళ్లను చూచింతరువాత ఆమె వుండేకం చూస్తుంది. ప్రతిచిన్నవిషయమూ భర్తతో చెప్పటం, ఆడంగిరేకులఅచ్చమృకు మట్లే భర్త అన్నివిషయాలూ స్త్రీవరు సామ్యన్ని, గోగిగుణాల్ని పొగుచేసికట్టు పొగుచేసి “మీ అందరి సంగతి నాకు తెలుసులే” అన్నట్టు తిరుగటం చూచి రాఘవమ్మకు రోతగలిగింది. మొగవాళ్లలో తిరిగి ఆడవాళ్ల విషయాలూ, భాగ్యద్యారా ఆడవాళ్లలో తెలిసే మొగవాళ్ల విషయాలూ తెలుసుకోవటమే పరమాధిగా పెట్టుకుంటే బతికే డెలాగ! అయినా ఎవ్వరికీ తెలియని వేసుంటున్నాకనక!

అసలుసంగతి ఇటువంటి అలోచనలు కలగటానికి, తెలుసుకోటానికి సత్యానికి తెలుసులేదు. ఇవన్నీ రాబడి అభివృద్ధిఅయినకొద్దీ చేసే పనులు, లేక చేసే ఏర్పాట్లు. సత్యానికి బొటాబొట్టిగానైనా సంసారం పెళ్లబందుకు సంపాదించుకోగలిగితే చాలు అన్న యావత్తప్ప మరోటి లేదు. ఇక రాఘవమ్మ ప్రస్తుత సాంఘిక వాతావరణం తప్పదు అనిపిస్తే, అయినా

ఆమె సత్యానికిమట్లేనే తన దారి తాను చూసుకుంటున్నది. ఈ మహాసుడిసందంలా ఈ భార్యా భర్తలు ఎవరికీ వారుగా వుండి, మామూలు సంసారాలలో మామూలుగావుండేవికత్వం, ఒక్కొక్కప్పుడు ఇతరుల మెప్పుకోసం కన్పించే అనోన్యత, నిజంగా విరుద్ధంగా వుండి గట్టుకోసం కృత్రిమత్యోగం గుంభనా సత్యం, రాఘవమ్మలమధ్య లేకపోయినప్పటికీ అనేకసంసారాలలో కంటే అన్నివిధాలా ఆదర్శమైన గుణగంభీరత్వం వారిద్దరిమధ్య వుంది. పెండుకత్తులు ఒక అరలో ఇముడుతయ్యి అని రుజువుచేసేటట్లుగా వుంటుంది వారి కాపురం. వారిద్దరికీ ఒకరిమీద ఒకరికి నిజమైన అభిమానం వుంది. ఆ అభిమానమే వారి కన్న ప్రేమని పైకి రానియ్యకుండాకుడా తొక్కిస్తున్నది. ఆ పరిస్థితులలో మనకు కావలసినట్లుగా వారి ప్రేమకు తావు లేదు.

౨

ఏనక్షత్రం ఏమార్పు చెందిందోకాని సత్యానికి వుద్యోగం దొరికింది. ఏకారణాలవల్ల వుద్యోగం దొరికినప్పటికీ వుద్యోగం ఇచ్చిన మేనేజరు సత్యానికి ఇంత తిండి దొరికేటందుకు ఏ గం ఇచ్చినట్టుగానే భావించినట్టు కనిపించాడు. యథార్థం అయితే కావచ్చునుకాని వుద్యోగధర్మంలో సత్యంలో చాలా లోపాలు కనిపించినై. అనేకస్తంభాలు పోటీపెట్టి నటువంటి డేరావంటి దైవప్పటికీ, అఫీసులో ఏవకస్తంభం తీసేసినా డేరాకు ప్రమాదం లేకపోయినప్పటికీ ప్రతిస్తంభానికి ఓబిలువ వుంది. సత్యం కూడా మరిఒక స్తంభం! అయితే కొల్లరిచ్చుం కావటంవల్ల పనిపట్ల అతని వుత్సాహం లోడివాళ్ళ భూమిలకు గురిఅయ్యేది. అతని వుత్సాహం లోపలకిందికి మరింది. “నీపని నీవుచూసుకో” అన్న మేనేజరు తనకు సంబంధించని పని చెయ్యమందుకు సత్యాన్ని తప్పుపట్టాడు. విపాయదగ్గిరించి మేనేజరువాకా సంబంధం వుందన్నాడు. ఇదంతా కుటుంబం అన్నాడు. ఏవక్కడు తనకేమీ సంబంధం లేదన్నా పని జరగదన్నాడు. మట్టి కొన్ని విషయాలు సత్యా

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

నీకీ అనవసరం అన్నాడు. అన్నివనులూ సత్యమే చేస్తే కదంవా న్నెందుకన్నాడు. ఏవనిలో తను పూను కొవాలో, ఏవనిలో తను వేలుపెట్టాలో సత్యానికి అర్థంకాలేదు. ఒక్కొక్కప్పుడు తనే మేనేజరుకు మల్లే ప్రవర్తించాలిసిన అవసరంకూడా వుంటుందని మేనేజరు సత్యానికి తెలియబరిచాడు. సత్యానికి తల తిరిగిపోతున్నది. “ఎందుకొచ్చింది — ఇంటికెళ్లి చక్కగా వుండు” అని కొంతమంది సంగనాయలు ఆకస్మాల్ని తాము అనభవించాలిసిన దేనన్నట్టుగా సలహాఇచ్చారు. ఏమైనా సత్యం ఎవ్వరినీ లెక్కపెట్ట దలచుకోలేదు. యాభైరూపాయలు ఎలా వదలు కోవటం?

సత్యం లెక్కవేకాదు. అతను చేరింది పదో తారీకు. ఆనెల ఇరవైరోజులకూ ముప్పుయిరూపాయలుపైగా జీతం వస్తుంది. బ్రహ్మచేముడు వచ్చేది ఆనెలఖర్చు అంతకు మించకూడదు! సత్యం చేరక మునుపు పదిరోజులక్రిందనే చేరిన మరొకతనికీ, సత్యానికి ఒకవిధమైన స్నేహం అయింది. ఇద్దరూ కొత్త పెళ్లికొడుకులు! అయితే అతనికి నెలజీతం పూర్తిగా వస్తుంది. రోజులు గడుస్తున్న కొద్దీ సత్యానికి ఓవిధమైన “ఇది” జైలుదేరింది. అత సన్నదూ అంతవరకు వుద్యోగం చేసి డబ్బు గడించలేదు. రేపు, ఎల్లుండి— జీతంరావటం ఖాయం. సత్యం చేరిన ఆఫీసులో జీతాలు ఒకటోతారీఖున ఇస్తారకాని కొన్ని ఆఫీసులలో మల్లే నెలఅఖరికే ఇయ్యరు. అయితే ఎంతముందర జీతం వస్తే అంతముందర ఖర్చుఅవుతుందని ఒక తను సత్యానికి వేదాంతం బోధించాడుకానిమల్లీ జీతం ముందకే వస్తుందిగదా అని ఆ నీతిపరుడు గ్రహించి నట్టు లేదు!

జీతం వచ్చేరోజున లెక్కవేసిపెట్టాడు సత్యం— ఎవరెనరికి డబ్బురూపకంగా ఎంత బాకో, బియ్యం, నెయ్యి ఇత్యాదులరూపకంగా ఎంతఖర్చు వుందో. జీతం వచ్చిన మర్నాడు అన్నీపోను అతనిదగ్గర అయిదురూపాయలన్న మిగలవు. దాంతో మల్లీ

నెల ఎలా గడుస్తుంది? మల్లీ అప్పు తప్పదు. అయితే వుద్యోగి కావటంవల్ల అతనికి అప్పుఇయ్యటానికి ఎవరూ భయపడాలిసిన అవసరం లేదు. ఎంతో జాగ్రత్తగా జరిపితే ఒక ఏడాది అయోటప్పటికీ సత్యం ఆప్పు చెయ్యకుండా, వచ్చేజీతంతో నెలగడవటానికి అవకాశం వుంది!

సత్యం ఆఫీసులో జీతా లిస్తున్నారు. ప్రతి వాడూ వెల్లి జీతం తెచ్చుకోవాలి. పెద్దజీతగాళ్లు వాళ్ల జీతాల్ని తీసుకొని వెళ్లుతున్నారు. జీతం తీసుకునేవాళ్లల్లో సత్యంపేరు ఆఖరున వుండటం న్యాయం! కొంతమంది జీతం తీసుకోగానే చెల్లించాలిసిన బాకీలు అప్పుడే చెల్లించివేస్తున్నారు. వసూళ్లు చేసుకునేవాళ్లకు అప్పుడు వసూలు చెయ్యకపోతే మరీ నెలవాకా ఆగాలని తెలుసు! సత్యంస్నేహితుడు డబ్బు తీసుకుని గుంపులోనించి వచ్చాడు. అతని పెగులు తొట్టువడుతున్నాయి—అతనికి కొత్త జీతం వుచ్చుకోవటం. సిగిరెట్లు అతని పెదమలముగ్గ నెలవకుండావుంది.

“నీపేరు?” అన్నాడు ఎకొంట్లెంటు.

“సత్యం?”

* * *

రాఘవమ్మ స్నానం చేసి అత్తిసరు పొయ్యి మీద పెట్టి, పిల్లవాడికి పాలుపట్టి నిద్రవుచ్చి కుంపటిని తాపీగా విసురుతూ కూర్చుంది సత్యం ఎప్పుడు వస్తాడా అని. వేళ కాలేదేమోనని అనుమానం వేసింది. కాని బ్రాములు తరచు ఆలస్యంగా రావటం రాఘవమ్మకు తెలియని విషయం కాదు. అయినా సత్యం వుద్యోగంలో ప్రవేశించిందిమొదలు ఏరోజూ అప్పటివరకూ రాకుండావుండలేదు. అన్నంగిన్నె దింపింది. రాఘవమ్మకు ఏమిటేమిటో ఆలోచనలు వస్తున్నాయి. ఏడు, ఎనిమిది. గోమిట్లగంటలకూడా దాటింది. రాఘవమ్మనుననులో ఓవిధమైన ఆందోళన బయలుదేరింది. ఎన్నిసార్లు పక్కంటివాళ్లను మైము అడుగుతుంది? ఆకలేస్తున్నది. కాని సత్యం రాకుండా

భోంచెయ్యటం ఎలా? అందులో అంత ముఖ్యమైన రోజున. దీపం తగ్గించి కొంగు చెరుగుపరుచుకుని పండుకుంది. ఏరోజునా, ఏకారణంవల్లా సత్యం అంత నేపటివరకూ రాకుండాపోలేదు. రాఘవమ్మ మామూలు స్త్రీయేకనక అయితే ఆసాటికి కనీసం రెండు ఇళ్లకు వెళ్లి బావురుమని ఏడవాలిసిందే. కాని ఆమె మామూలు వ్యక్తికాదు. తన దుఃఖం అంతా వినియోగించాలిసినరోజులు ఇంకాముందు వున్నాయని ఆమెకు అనుమానం. సత్యం ఇంటికి రానందుకుకాదు ఆమె విచారం—ఆరోజున అంతవరకూ అతను రానందుకు! అది విచిత్రంగా కనిపించవచ్చునుకాని సత్యం భార్యగా రాఘవమ్మ అనుభవించిన జీవితానికి ఆస్థితి ఆఖరుమెట్టు. కొద్దిగా తుంచరపడుతున్నదేమో. ఆమె ఎక్కడికి వెళ్లే స్థితిలోకూడా లేదు. అయినా భార్యలదగ్గరినించి భర్తలు తమలపాకులు పుచ్చుకునే వేళ అది! రాఘవమ్మ ఏడిచేదేమోకాని ఆదుఃఖం ప్రశాంతంగా, నిశ్శబ్దంగా వుండకుండా గండితెగిన మహనదీప్రవాహంమల్లే బ్రహ్మాండమైన మోతతో తప్ప టైటపడేటట్టు లేకపోవటంవల్ల రాఘవమ్మ ఏంబాధ అనుభవించిందోకాని అంతదాన్నీ అణిచిపారేసింది! ఆమెకు నిస్తాగ్రహకూడా ఎక్కువఅయింది. ఎక్కడో ఒకటి, రెండు—పదకొండు కొట్టింది గడియారం!

దబ్బాలున తలుపు తెరుచుకున్న చప్పుడయింది. రాఘవమ్మ వులిక్కిపడి దీపం పెద్దదిచేసింది. తలుపు గడియనెయ్యటంకూడా మరిచిపోయివుండాలి! సత్యం మెల్లిగా లోపలికి వచ్చాడు. ఒక్కతాణం అతన్ని చూచింది రాఘవమ్మ. అతని జుట్టు వానకు తడిసి చెదిరి చెంపలమీద పడుతున్నది. బట్టలు తడిసి వున్నాయి. అతని నేత్రాలు మెరుస్తున్నాయి. అతని నుదుట్లో, చెక్కిళ్లలో, పెదిమలలో దరిద్రదేవత సౌంద్యరం అంతా దేదిప్రమానంగా ప్రకాశిస్తున్నది! రాఘవమ్మకు నఖిఖిపర్యంతమూ కొత్తరక్తం వరదలై ప్రవహించింది. అతను తలుపుగడియన నేటిపట్టికల్లా ఆమె అతనిమీద విరుచుకుపడి అతని కంఠం కాని తించుకుంది.

రాఘవమ్మ ఏడుపు మాన్పటానికి, ఆమె అతన్ని పెట్టుకునే ముద్దులసంఖ్య తగ్గించటానికి ఎంతలైము పట్టిందోకాని సత్యం చాలా ప్రయాసపడ్డాడు. రాఘవమ్మ అలా ముద్దుపెట్టుకోవాలంటే అత నాస్థితిలోకి రావాలన్నమాట! ఆమె అతనికి దూరంగా కూచోటానికే అంగీకరించలేదు. “ఇంత ఆలస్యంగా వచ్చారే?” అంది రాఘవమ్మ.

“ఇంత బేజారయిపోయినావే?” అన్నాడు సత్యం.

“ఇంక నేను ఇక్కడ వక్కతాణం కాపురం చెయ్యలేను!” అంది దీపంగా.

“ఏం?”

“నేను ఏదీ బాకీ తీసుకురాను.”

“అలాఅయితే ఎలా వుడుగుతుంది?”

“మీ రేమవధిపడుతున్నారో నాకు తెలియదు కాని ఈ బాకీలు చేసినందుకు నేను యాతన పడుతున్నాను!”

“అలా అనుకుంటే ఎలా!”

“ఇవాళ జీతం వస్తుందని తెలుసుగదా—డబ్బు అయితే ఇవాళే ఇయ్యగలంకాని బియ్యం ఇయ్యటానికి అవి కొనాలికదా—అవిడ ప్రాణంత్రమే బియ్యానికి వచ్చి కూచుంది! ఇదివరకు తీసుకున్న బియ్యం ఎప్పుడైనా ఎగ్గొట్టామా? ఇదివరకల్లా ఇచ్చినప్పుడే తీసుకుందికాని ఈరోజున, అంత నోషికలేకపోవటం ఏమిటో?” అంది కొంచెం రోషంతో.

“అదా నీగోల! దరిద్రుడికి ఏదైనా ఇచ్చేవాళ్లు మళ్లీ రాదనుకునే ఇవ్వారు. కాని మళ్లీ ఇయ్యగలడని తెలిసినప్పుడు ఆ ఇయ్యగలిగిన అవకాశంలోనే రాబట్టుకోవాలికాని సమయం దాటిపోతే అది రావటానికే పిలుండదు—అదీ రహస్యం!”

“మనకు జీతంగా వచ్చేది డబ్బుగాని బియ్యం, నెయ్యా కావుగా! మరి వాటికోసం ఈరోజునే వచ్చి కూచుంటే అర్థం ఏమిటి?”

భారతి - పార్థివ మూర్తగీర్వాసులు

“బాకీవున్నదానివి నీకు ఈ ప్రశ్నలు వేసేటందుకు అధికారం లేదు. వాళ్ల యావ వాళ్లది. అడగటానికి వాళ్ల కెప్పుడైనా అధికారం వుంది. దానికి నువ్వు తప్పకబట్టితే అర్థం ఏముంది?”

“దేనికైనా అర్థం వుండాలి. ఇన్నాళ్లనించి లేని తొందర ఈకాస్తలో నేనికి? బైటపడటం కాక పోతే?”

“బైటపడటం నువ్వు, వాళ్లా? బాకీలు చెయ్యటానికి అర్థంవుందేమోగాని బాకీలు చెల్లించటానికి, చెల్లించమంటానికి అర్థం అనవసరం.”

“మనంకాబట్టి అవిడ అలా వచ్చి అడిగిందికాని దావ్యురగారి పెళ్లాం అయితే అలా అడుగుతుంది?”

“దావ్యురగారి పెళ్లాం అసలు అవ్వచేస్తుంది?”

“మంచిమాట—అవిడ అవ్వచేసేది బొస్టలదగ్గరించి—మనమే నయం!”

“బొస్టలమా, బియ్యానికి భేదం నీకు తెలియటం కొత్తగా వుంది! అయినా బొస్టలు అవిడ ఇయ్యగలదు కాబట్టి ఇయ్యకపోయినా ఘరవారేదు! మరి నువ్వు బియ్యం ఇయ్యలేవు. లేనిదానికోసమే ప్రజలు తహతహ లాడటం సహజం. తర్వాత నువ్వు బియ్యం బాకీవున్నావని ఎన్నిసార్లు అయినా నీకు తెలియబరచటానికి వాళ్లకు అధికారం వుంది.”

“దూమాటలు అర్థంకావు! తీసుకున్న బియ్యం ఎన్నడూ ఎగకొట్టలేదే?”

“ఎలా అర్థం అవుతయ్యి? ఈ రోజున నువ్వు యాభైరూపాయలు సంపాదించే గొప్పవాడి భార్య వయినావు. నేనింకా బాకీలు తీర్చేదాని భర్తనే!”

“అందుకనే నేను ఇక బాకీలు చెయ్యను.”

“అది ఎలాగూ జరగదు. అయినా ఇదివరకెన్నిసార్లు వాళ్లడిగినా రోషంలేనిదానివి ఇవాళ ఇంతలో మారావే?”

“అవిడ ఈసాయంత్రమే బియ్యానికి రావటం నాకు కష్టంగానే వుంది!”

“ఎందుకు? నీ ఆ బాకీ తీర్చగలవని వైర్యం వుండటం మూలాన. ఆభైర్యం లేనప్పుడు నీళ్లు నమలేదానివి. వాళ్లకైనా నీవు తీర్చగలవని నమ్మకం చిక్కలేదు. ఆ నమ్మకం చిక్కినదోజుని వాళ్లు నిన్ను అడగనేఅడగరు!”

“అనోజున నేను బాకీ చెయ్యను!”

“మరి నేపటినుంచే బాకీచెయ్యనంటుంటివి?”

రాఘవమ్మ ఆడఅహంకారానికి తృప్తి కలక్కపోగా మోస్తూవుతున్నది! ఆమె సత్యంవంక చనింది. అతను మనస్సులో మాట బైటికి రానియ్యకుండా కేవలం తర్కంతో ఆమెను ఏకీకరిస్తున్నట్లు ఆమెకు అనుమానం కలిగింది. కాని సత్యం సత్యప్రమాణంగా సత్యస్వరూపంతో కనపడ్డాడు ఆమెకు. అతని మొఖంలో ఏవిధమైన కల్మషమేమోలా కనిపించలేదు ఆమెకు. సత్యానికికూడా రాఘవమ్మ అంటే దీవిధమైన ఆశ్చర్యం కలిగింది. భర్తలు స్వయంగా జీవనాధారం చేసుకోలేకపోతే భార్య భర్తకన్న ఎన్నివేలరెట్లు ఎక్కువ బాధపడుతుందో అతనికి అర్థంఅయింది. భర్త స్వంతంగా జీవించగలిగిన రోజున ఆడదానిలో కలిగే మార్పుకూడా అతనికి అర్థంఅయింది. భర్త కానీ సంపాదించినా ఆడదానికి ఎంత అహంకారమా! ఇక వందలా కేలా సంపాదించే భర్తలు గల భార్యలు అహంకారంతోనే నిద్ర పట్టకుండా మసలుతారంటే ఆశ్చర్యం ఏముంది? మైగా రాఘవమ్మనంటి ఉండగల ఆడదానికి ఎంత అహంకారమైనా వుండటానికి ఆర్హత వుంది! అది బైటికిరాకపోవడానికి సత్యమే కారణం. అతను భార్యను ముద్దుచెట్టుకున్నాడు!

“అయితే మీరు బాకీఇయ్యగలవని వైర్యం వుండమట్టేనా ఆయన మిమ్మల్ని ఇన్నాళ్లనుంచీ బాకీతీర్చమని అడగనిది?” అంది రాఘవమ్మ ఎగతాళిగా. సత్యం మొఖంలో మార్పు వచ్చింది.

“నన్ను ఎంతనుంది ఎన్నిసార్లు అడిగారో నీకు తెలియదు. కాని నన్ను అడగనిదెల్లా ఆయన వొక్కడే.

అది తలుచుకుంటే నాకే ఆత్మర్యం వేస్తుంది. నేను ఆయనబాకే ఇయ్యగలనని ధైర్యమే, లేక ఇయ్యక పోయినా భవనాలేదని సంతృప్తి చెప్పలేంకాని నన్ను ఇంతవరకూ అడగనిది ఆయన వక్కడే. కడంవాళ్లు అడక్కపోయినా నేను బాకీవున్నానని మాటల్లో అన్నా వాసనచూపించేవారు. ఎందుకంటే, బాకీ వున్నవాడికి బాకీఇచ్చినవాడికంటే తెలివిగా వుండటానికి, మాట్లాడటానికి అర్హత లేదు! వాళ్లకన్న మనం ఏ విషయంలోనైనా తెలివిగా వుంటే మనం వాళ్లకి బాకీవున్నామని జ్ఞాపకంవస్తుంది. బాకీవుండి కూడా తెలివిగావుండటం క్షారం. అందుకనే ఆబాకీ అడిగితే వాడి తెలివితేటలూ, తిక్కా అన్నీ దారి కొస్తయ్యని గ్రహించి బాకీచెల్లించమని అడుగుతారు. ఇంక వీడు ఏమొహం పెట్టుకుని తెలివిగా వుండగలడు? కాని ఆయనదారి వేరు. నాదరిద్రంతో నన్ను పరాభవిద్దామని ఆయనెప్పుడూ ప్రయత్నం చెయ్యలేదు. అలాంటివారు అయినవాళ్లల్లోకూడ వుండరు!”

“అయినా మీ రింతఆలస్యంగా వచ్చారేం— నా కెంత ఏడుపొచ్చిందో తెలుసునా?”

“నేను బ్రాములో రాలేదు—నడిచివచ్చాను!”

రాఘవమ్మ లేచికూచుంది.

“అదేమిటి?”

“బ్రాములో రావటానికి నాదగ్గర డబ్బులు

“మోజీతం ఏమైంది?”

“నాకు జీతం రాలేదు.”

“జీతంరాలేదూ—”

“నాపేరు ఇంకా జీతాలుఇయ్యాలినివట్టిలో చేరతడు. రేపుగాని జీతంరాదు!”

“అయితే ఈ అయిదునెలలూ ఈవాసలో రడిసి నడిచివచ్చారా?” అంది రాఘవమ్మ. సత్యం నిబ్బరంగా తలపూవటం చూచి ఆమెకు కళ్లవెంట నీళ్లు తిరిగినై.

“అయితే ఈబాకీలు రేపు శిల్పించలేమన్న మాట!”

“ఎట్లుండి!”

“ఆవిడ మళ్ళీ తెల్లారకమునుపే వస్తుందేమో!”

“రానియ్యి—మనం చేసేదిలేదు.”

“నేనుమటుకు ఆవిడముఖం చూడలేను బాబూ— మీ ఇంకా నమస్కారం!”

“నాకు నమస్కారం పెట్టి ప్రయోజనంలేదు.”

“నేను చెప్పేది సమ్యక్ ఆవిడ ఏం విసుక్కుని కేకలేసుందో?”

“అంతగా కేకలేస్తే ‘మీ ఇంట్లో వండుకోటానికి ఈపూట బియ్యం లేవా’ అని అడుగు!”

“బాగుంది! వాల్లింట్లో వుంటేనేం, లేకపోతే నేం! మనం బాకీవున్నప్పుడు వాకి అడగటానికి అధికారం వుందని మీరేగా అన్నారు?”

సత్యంతాతకూడా దానికి సమాధానం చెప్పలేడు!

“పోనీలండి—ఎలాగో తంటాలుపడతాను— కేపెనా జీతం వస్తుండా?” అంది రాఘవమ్మ నోట మాట లేకపోవటంచూచి.

“రేపు వస్తుందని అన్నారు!” అన్నాడు సత్యం. రాఘవమ్మ బేజారయిపోయింది.

“నిజంగానా, నన్ను ఏమిపిస్తున్నారా? నిజంగా జీతంరాలేదా?” రాఘవమ్మ సత్యంజేబులు తడిచి చూచి వేడాకాసు జైటికితీసింది.

భారతి - పార్థివ మార్గశ్చిన్మము

“అబద్ధాలు చెప్పి నీతో శృంగారం చెరిగించ
టానికి నేనేం కవివసుకున్నావా, లేక కథకుణ్ణి అను
కున్నావా?”

రాఘవమ్మతోట మాటలేదు.

“పోనీ, ఈ జేడా పెట్టి ట్రాములో రాలేక
పోయావా?”

“అజేడా ఖర్చుచేసి తప్పు ఆఫీసుకు నడిచి
పామున్నావా?”

రాఘవమ్మ ఒక్క శరణు భర్తను చూచి పెట్టిగా
ఆతని వాళ్ళోకి చేరగిలబడిపోయింది. వాళ్ళిద్దరి ఆకలి,
అభిప్రాయాలూ, జేహాలూ పరిపూర్ణత్వం చెందినై!

బిరుదములు

= శ్రీ రావూరి దొరసామిశర్మ =

భారతి అక్షరబరసల సంచికలో శ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు “ఎవడు కవి - ఏది కావ్యము” అను వ్యాసమున నీక్రిందిరీతి వ్రాసియున్నారు:

“నన్నయార్జును మొదలుగా పోతనార్జుని వఱకు మహానీయు లెందఱో యున్నారు ... అవకాశ మున్నను వారు యెవ పోవక ప్రభువులవల్ల బిరుదులు పైకొన్నవారు కారు. అట్టి వారికి బిరుదు లెందుకు? వారి పేరే బిరుదు. శ్రీ నాగంబొక్కడు తప్పనిసరి యగుటచే గొడడికిను భట్టుకంచుకక్క పగులగొట్టించి, దేశమంతట నెలసి నాడుకొని, యతఁడైనా, తన కవిత్వశక్తికి మెచ్చి చంద్రశేఖరుక్రియాశక్తిరాయలు నిండు పండితకవి సభలో నిచ్చిన కవిసార్వభౌమబిరుదము పరిగ్రహించి యొక చాటుపద్యములో నొకమాటు స్మరించినాడే కాని దానిని బుఱవ వేసికొని యూరేగలేదు. అరుగు చున్నాడు శ్రీనాగుఁ డమరపురి కన్నాడుగాని పోవునపుడు కూడాపట్టుకొనిపోవుట కుద్యమించలేదు. అల్లసాని పెద్దనార్జుని చూడకవితాపితామహాబిరుదము నట్టిదే” (భారతి, పుటలు 30౮-3౦౯)

కవులకు బిరుదులు సాధారణముగా భోమక ప్రభువులుగాని, మహాపండితులుగాని వారి కవితా శక్తికి మెచ్చి యిచ్చునవి. కేతన దశకుమారసరిత్రియును వ్రాసి తిక్కనను మెప్పించి “అభినవదండి”యని బుధజన ములచేత భుజం బేరుగొన్నవాడు. చంద్రశేఖరుక్రియా శక్తిరాయలు శ్రీనాగంబుక గవిసార్వభౌమబిరుద మొసంగెనుగదా! అనంతామాయుని ముత్రాతయగు బయ్యనమంత్రి నాతని కవితాశక్తికి మెచ్చి తిక్కన

సోమయాజియే “భక్తభారతి”బిరుదమును వ్రసాదించి యున్నాడు. ఇట్టి బిరుదులను గవులు తమ కృతుల లోను, జాటుపద్యములలోను కేప్పియుండుటచే మన మీనాఁ డెఱుంగుచున్నారము.

నన్నయభట్టు భారతావతారికలో ‘విప్రులశబ్ద తాసన’బిరుదమును కేప్పకొన్నాడు. మఱియు నాంధ్ర శబ్దవింతామణిగద్యలో ‘సకలభాషా వాగమతామస’ అనియు, భారత ప్రత్యక్ష్యాసాంఠ లో ‘సకల సుకవిజనవినుత’ అనియు వ్రాసికొన్నాడు. ఇవి నన్నయ బిరుదులను కేప్పకొన్నాఁ డెఱుఁగుట నిజదగ్గని ములు గావా?

ఇంక నొక్కన నిర్వచనోత్తర రామాయణ, భారతములలో ‘సేభయకవి మిత్ర’ బిరుదమును వ్రాసి కొనియే యున్నాడు. వెండియు నిర్వచనోత్తర రామాయణారంభమున ‘అమలోదాత్తమనీష సే సుభయ కావ్యప్రాధిఁ బాటింఁ శిల్పమునం బారగుండ’ నని యుభయకవిమిత్ర బిరుదును ప్రకారాంతరముచే విభ చితమైయున్నది. ఇతనికి గవిప్రహ్లాద బిరుద మున్నట్లు ప్రసిద్ధిగలదు. అది యీతని కాలములో నొసంగఁబడి నదిగా గవ్వదత్తుడు. తిక్కనశిష్యుండగు మారనగాని, యితనిని గృతిపతిఁ గావించిన కేతనగాని యుభయకవి మిత్ర బిరుదమును బేర్కొన్నారేకాని కవిప్రహ్లాద నామమును నూచింపవలెనా లేదు. “తన కొంచిన సృష్టి తక్కింబులచేతం గాదు నాసేముఖంబునఁ దాఁ బల్కిన పల్కు లాగముయై పొల్కుందునా నాణి నత్తన నీతం డొకరుండు నాఁ జను మహత్వోష్ఠిం గవి ప్రహ్లా” నా విమలించుం గవితిక్కయజ్ఞ సభిలోర్వీ దేవతాభ్యర్చితుకా” అను సెట్టాప్రెగ్గడ హరివంశము

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

లోని పద్యములను కవిబ్రహ్మవిరుడు తిక్కన కెఱ్ఱినయే యొప్పుగినదని తెలియుచున్నది. కాన దీనిని తిక్కన చెప్పితొనలేదని సంశయించు నక్కరలేదు.

ఎఱ్ఱనయఁ “బ్రబంధపర మేతే, శంభుదాస”విరుడ ములను దిన కృతులయందుఁ దెలిపియున్నాఁడు.

నాచనసోమన యుత్తరహరివంశ గద్యలో “శ్రీ మత్సకలభాషాధూమణ సాహిత్యరసహామణ సం విధానచక్రవర్తి సంపూర్ణకీర్తి నవీనగుణసాధ” అను విరుదులను వేసికొనియున్నాఁడు. ఇట్టి విరుదముల వంటి విశేషణములు సోమన కక్రగార మొసఁగిన విషయమును బ్రకటించు బుక్కరాయల కాసనమునను గలవు.

కడకు పోతనామాత్యుఁడును ‘సహజపాండిత్య’ విరుదమును దగిలించుకొన్నాఁడు.

ఇట్లు కవులు తమ విరుదములను గ్రంథములందుఁ జూపియున్నారు. ఈ విరుదులు తమ కవరిచ్చిలో యనుట యెవరో యొకరిద్దఱుదప్ప నెల్లరు చెప్పిన వారు గారు. నన్నయ మొదల్గాని పోతన్నవఱకు విరుదములు నైకొన్నవారే యున్నారు.

ఇక శ్రీనాథవిషయమును గొంత పరికింతము. “కవిసార్వభౌమవిరుదము పరిగ్రహించి యొక చాటు పద్యములో నొకమాటు సృరించినాఁ”డిత్యాదిగా కాన్దులవారుచ్రాసిరి. శ్రీనాథున కనేకవిరుదములుగలవు. పెదకోమటి వేమధూపాలకాస్థానమున విద్యాధికార్య ద్యోగమున నున్నవాఁడుగాన ‘సకలవిద్యాసనాథ’ విరుదమును వైషణ్యమునఁ జేర్చుకొన్నాఁడు. ‘విద్యాధి కారి’శబ్దము శ్రీనాథరచితకాసనములందెల్ల ను గాన వచ్చుచున్నది. (చూ: శృంగారశ్రీనాథము)

హరవిలాసమున ‘సకలవిద్యాసనాథ’పదమును మార్చి ‘సుకవిజనవిధేయ’పదము చేర్చుకొన్నాఁడు. కాని తత్కృతిపతి (అవచితిప్రయప్రభుఁడు) కవిని గూర్చి చెప్పవద్దయ్యులో ‘కమలనాథుని పాత్రుఁ గవితామహారాజ్యభద్రాసనారూఢు’నని వెలయుచు

న్నది. హరవిలాసరచనాకాలమున కతనికిఁ గవిసారవే భౌమవిరుదము సంభవింపలేదు. కాన, ‘కవితామహారాజ్యభద్రాసనారూఢు’శబ్దమునకుఁ ‘గవిరా’జని యర్థముచేసికొనవలయునేమో! ‘కవిరాజ’విరుదమునైతము శ్రీనాథునకుఁ గలదు.

“హా జలహాక్షి హా కేసలయాధర..... రాజుమ హేంద్రవీధిఁ గవిరాజు ననుంగికురించి”

“కవిరాజుకంతంబుఁ గొంగిలిం చెనుగదా పురవిధి నెదురెండఁ బొగడదండ”

ఇత్యాదిచాటువులలోఁ ‘గవిరాజ’విరుదము గాన నగును.

డిండిమభట్టుకంచుభక్తును బగులఁగొట్టించి కవి సార్వభౌమవిరుదమును గాంచకున్న యాడిండిమ భట్టును దర్శింపనేగిన శ్రీనాథుఁడు “తరువున గాం డివంబిడఁడై”ధర్మజానానఁ గిరీటి, యేను వాక్సరసిజ సేత్రయానతి విచారముచొప్పున గర్వహీనతా మరలి తేనుంగుభూమి కసమానగతిం గొనిపోవువాఁడనై విరుదులు నారివాగునడఁ తెట్టితి సత్కవిసార్వభౌముఁడకో” అను పద్యమునఁ దాను గవిసార్వభౌమవిరుదభూషితుఁడని యుగ్గడించియున్నాఁడు (చూ: శృంగార శ్రీనాథము)

“దీనారటంకాల తీర్థమాడించితి” అను పద్యమున ‘చంద్రశేఖర క్రియాశక్తిరాయలయొద్దఁ బాదుకొల్పితి సార్వభౌమ విరుదు’ అని శ్రీనాథుఁడు చెప్పి కొన్నాఁడు. ఈపద్యము శ్రీనాథుఁడు సర్వజ్ఞ సింగభూపాలుని దర్శింపనేగినప్పుడు కారదాదేవిని గూర్చి స్తుతించిన సందర్భమునఁ జెప్పకొన్నది.

కవిసార్వభౌమ నిరుద ప్రాప్త్యనంతరము రచించిన గ్రంథమును కాశీఖండమున నీవిరుదు వెక్కుమార్లు చెప్పఁబడియెను.

కాశీఖండము—“ఈషోణి న్నినుఁబోలు సత్కవులు వే రీనేటికాలమునన్.....అధ్యక్షించుక గవిసార్వభౌమ! భవదీయప్రాధ సాహిత్యము.”

కాశిఖండ గద్యముందు “కవిసార్వభౌమ శ్రీనాథ నామధేయప్రణీత” మని కలదు.

మఱియు శ్రీనాథవిరచితములగు రసికాభిలాష ములోను, శివరాత్రి మాహాత్మ్యములోను గవిసార్వభౌమ బిరుదు గలదు.

పల్నాటి విరచరిత్రముందు నీక్రిందిరీతిగాఁ గలదు:

“ఘనఁడైన శ్రీనాథకవిరాజరాజు
చెన్నుని కృపచేతఁ జిత్తముపొంగి
బాలుని విక్రమప్రాధి యెంతయును
విరచించె జనులకు విశేదంబుగాను.”

కవిరాజరా జనఁగాఁ గవిసార్వభౌముఁడేకదా. ‘అక్షయ్యంబుగ సాంపరాయని తెలుంగాధీశ కన్నారికా భిక్షాదానము సేయరా సుకవిరాష్ట్రంబారక స్వామి కిన్’ అను చాటువులోనను గవిసార్వభౌమ బిరుదము ప్రకారాంతరముచే నుక్తము.

సరి, ఇవంతయు నిట్లుండ నిండు.

‘అరుగుచున్నాఁడు శ్రీనాథుఁ డమరపురి’ కన్నాఁడుగాని పోవునపుడు కూడాపట్టుకొనిపోవుట కుద్యమించలేదట!

అవసాన కాలమున శ్రీనాథుఁడు చెప్పిన పద్యములు రెండు.

(౧) “కవిరాజు కంఠంబుఁ గొఁగిలిం చెనుగదా
పురపీఠి నెరురెండఁ బొగడదండ
సార్వభౌముని భుజాస్తంభ మెక్కినగదా
నగరివాఁకిట నుండు నల్లగుండు
పీరభద్రారెడ్డి విద్వాంసు ముంజేత
వియ్యమంబనుగదా వెదురుగొడియ
ఆంధ్రమైదుగకర్త యంభియుగ్మంబునఁ
దగిలియుండెనుగదా నిగళియుగము
కృష్ణజేణమ్మ గొనిపోయె ఎంతఫలము
బిలబిలాత్ములు దినిపోయెఁ దిలలు పెసలం

బొడ్డుపల్లెను గొడ్డేరి మోసపోతి
నెట్టు చెల్లింతుఁ డంకంబు లేడు నూర్లో

(౨) కాశికావిశ్వేషుఁ గలసె వీరాల్లెడ్డి
రత్నాంబరంబు లేరాయఁ డిచ్చు
రంభఁ గూడెఁ దెనుంగురాయ రాహుత్తుగడు
కన్నారి కేరాజుఁ బ్రస్తుతింతు
స్వర్గంబుఁ డయ్యె విస్సనమంత్రి మఱి హేమ
పాత్రాన్న మెవ్వని పంక్తి గలదు
కైలాసగిరి పండె మైలారవిభుఁ డేగి
దినవెచ్చ మేరాజు దీర్చగలఁడు
భాస్కరుఁడు మున్నె డేవుని పాలి కలిగె
గలియుగంబున నిక నుండఁ గష్టమునుచు
దివిజకవివరు గుండియో దిస్సరనఁగ
నరుగుచున్నాఁడు శ్రీనాథుఁ డమరపురికి”

కావ్రొగారు చెప్పిన ‘అరుగుచున్నాఁడు శ్రీ నాథుఁ డమరపురికి’ నను పాదము రెండవ పద్యములో నిది. అదా! పోవునప్పుడుకూడ నెంతవీ, ఎంత గాంభీర్యము, ఎంత పాండిత్యోద్బాటనము? సామాన్య విరుదమును జెప్పకొనుటకన్న నిది పెట్టెట్లు. కావ్రొగారు మొదటిపద్యము పోవుకాలమునఁ జెప్పినదైనను దానిని గ్రహింపక మానిరి. అందు కవిరాజు, కవిసార్వభౌమ విరుదములు రెండున్నవిగదా! పోవునప్పుడు కూడా పట్టుకొనిపోవుట కుద్యమించినట్లే కనఁబడుటలేదా?

శ్రీనాథుఁడు తన బిరుదులను గ్రంథములందును, జాటువులందును బెక్కింట బాహాళిముగాఁ జెప్పికొన్నాఁడని స్పష్టపడుచున్నది. దీనినిబట్టి కావ్రొగారి పై వాక్యములు నిరాకరములనుట సాహసోక్తిగాఁజాలదు.

ఇక మిగిలిన కడపటియాతఁ డల్లసాని పెద్దన. ఇతఁడుగూడ మనుచరిత్రయందు “పీఠుండవు చతురవచోనిధి వతులపురాణాగమేతిహాస కథార్థసృష్టి యుతుండ వాంధ్రకవితా పితామహుండ వెవ్వ రీడు పేర్కొన నీకుకొ” అను పద్యములోను, కృష్ణరాయల మరణానంతరము చెప్పిన; ఎరురైనచోఁ దన

వ మార్గకీర్తనము

మదకరింద్రము నిల్చి? యను పీసములో 'ఆంధ్రకవి
తాపితామహ యల్లసాని పెద్దనకవింద్ర యని నన్నుఁ
బిలుచునట్టి కృష్ణరాయలతో' నను గీతభాగములోను
జన బిరుదము దెలిపికొన్నాడు. కాలివాహనశకము
గరగం నాటి కోకటకాసనములోఁ బెద్దన కౌండ్రి
కవితా పితామహునిరుదము చేర్చఁబడియున్నది.

ఇంకఁ దెనాలిరామకృష్ణాదులగు తరువాతి
కవుల విషయములు దడవనక్కఱలేదని నామతము.

మనకుఁ బ్రస్తుతలభ్యమానాధారములనుబట్టియే యిన్ని
లభించినప్పుడు మనకు దొరకని, తెలియని గ్రంథ
చాటుపద్యకథాదికములలో నెన్ని కలవో?

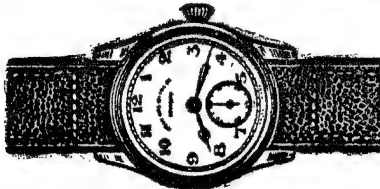
ఆయయి కవికి కేవిధముగానో లభించిన బిరుద
ములను నవకాశము గలయప్పుడెల్లఁ జెప్పికొనుట యొక
కొఱత గాఁజాలదనియు, నది యాత్మస్తుతి యనిగాని,
గర్వమునిగాని భావింపరాదనియు విజ్ఞులకు విన్న
విం చుచున్నాను

In BUSINESS

— the time factor

కోల్ లెక్ - ప్రొక్ర ఆకారం

వెస్టు ఎండ్ పేటెంట్ టైమర్ ప్రొక్రెట్ ట. 60/-క.

ప్రతి 'వెస్టు ఎండ్' గడియారమునకు వెనక, ప్రత్యేకంగా యిండియా నుండి డిజైనులో పుట్టమైన గడియారాలను చేపేవారమి ను 75 డిగ్రీ అక్షర వం గ్యారంటీగా వుండగలదు.

వ్యాపారములో
కాలము విలువ

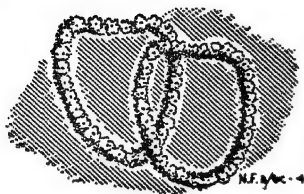
ఆఫీసులో, ఫ్యాక్టరీలో, మిక్సర్లో, విజ్ఞానికి జీవితానికి సంబంధించిన వ్యాపార, పాఠశాల, మిగ వృత్తిలో, కాలము ముఖ్యమైనది. ఒక పనిచేయటానికి ప్రాము, తెలివితేయటానికి ప్రాము, ప్రతిపని అనుకూల ప్రకారం శాంతం గాజరిగిపోవాలి. ఈజమాని అయినప్పటికి పాకరు అయినప్పటికి ప్రతివానికీ ఒక గడియారం అవ్వవలసినది. నమ్మకంగా పనిచేయాలని కోరేవానికి 'వెస్టు ఎండ్' వరియైన గడియారం. ప్రతివానికి నచ్చేలాగు అండుకాటులో వుండేలాగు, అన్ని మాడలన్ని త్వరలో లభించగలవని అభిప్రాయము.

వెస్టు ఎండ్ బాల్ కంపెనీ.
బొంబాయి కలకత్తా.

WEST END WATCH CO.
BOMBAY CALCUTTA

“వివాహపుష్పం”

మీ కుమార్తెకు

మీ కుమార్తెకు ఒక వివాహపుష్పం అవసరము. కట్నపుత్రాచారం రద్దయినప్పటికీ గూఢ యిది అవసరమే. ఈ కట్నంపద్ధతి యిప్పుడు దోషభూయిష్టంగా వున్నప్పటికీ, అనాదిలో దీనిని యేర్పరచిన తల్లిదండ్రుల వుద్దేశ మేమిటంటే, దీనివల్ల తమ ముద్దులకూతురు క్రొత్త యింటిలో సుఖంగా కాపురం చేయగలదని వారి కోరిక. కాబట్టి సాధ్యమైనంత త్వరలో ఒక “వివాహపుష్పం” తీసికొనడం వివేకమైన పని.

ఇందునుగురించి మావద్దనుంచి ఇంకా తెలుసుకొనండి

శ్రీమన్
ఇన్ఫర్మేషన్ కంపెనీ లిమిటెడ్
7, కాన్స్టేబుల్ స్ట్రీట్, రేలం.

మదరాసు బ్రాంచి: శేషనల్ ఇన్ఫర్మేషన్ లిమిటెడ్, విల్లింగ్టన్, 862, చైనాబజారురోడ్డు, ఎస్.ఎస్.ఎస్. సబ్ ఆఫీసులు: బెంగళూరు మరియు మధుర.

అమె సంతానవతి సాభాగ్యవతి

పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

అరుణ

(గర్భాశయ రోగ నివారిణి)

స్త్రీలకు నిరంతరము కలుగు

ఋతుదోషములను పోగొట్టి

నత్నం తానము కలుగజేయును.

అయు ర్వేదాశ్రమము

త్యాగరాయనగర్ :: మద్రాసు.

క్రమ విధి హ్యము

శ్రీ నందూరి రామకృష్ణమాచార్యులు =

“

అక్రమ బయ్యన్న లధిక బలిష్ఠ
లక్ష్మట సిద్ధిరాయని భారదోలి
దక్కిన రాజ్యంబు దామ యేలుచును”

[సిద్ధేశ్వరచరిత్రము]

అక్రమ బయ్యన్నలు మనుమసిద్ధి మహారాజు రాజ్యము నాక్రమింపగా మంత్రియైన తిక్కన కాకతి గణపతిదేవచక్రవర్తి ఆస్థానమున కేగి తాను రచించిన భారతమును చదివి వినిపించి ఆ రాజును మెప్పించి అతని సహాయములన మనుమసిద్ధి మహారాజును రాజ్యమున పునఃప్రతిష్ఠితు నొనర్చెనని వితివ్యాము వలన తెలియుచున్నది. పూర్వోదాహృతములైన సిద్ధేశ్వరచరిత్రలోని ద్వీపదపంక్తులును ఈ వితివ్యాము నకు దోహదమొసగుచున్నవి. ఈ విషయమునే ‘సోమ దేవరాజేయము’లో కూచించి జగ్గకవికూడ ప్రస్తావించినాడు. గణపతిదేవుడు తిక్కనమహాకవికి “అతిథి పూజ లొనర్చి యతనిచే భారతార్థమును, ద్వైతా ద్వైత తత్త్వములను” తెలిసికొనెనని చెప్పినాడు

గణపతిదేవచక్రవర్తి క్రీ.శ. ౧౨౬౦ సం. వరకు రాజ్యము చేసినట్లు శిలాశాసనములవలన తెలియుచున్నది. కాని ఆ నాటికి తిక్కన సోమయాజియై యజ్ఞముచేసినట్లుగాని, భారతము రచించినట్లుగాని ఊహించుటకు వీలులేదు. కావున శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారు “అందుచేత సోమదేవ రాజేయాదులందు చెప్పబడిన భారతశ్రవణకథ కవికల్పిత మనుటకు

సందేహములేదు” అని వ్రాసినారు. కాని, చారిత్రకముగా చూచిన, ఇట్లు ప్రాచీనమైన సిద్ధేశ్వరచరిత్రాదులలోని కథనమును, పరంపరాగతమైన వితివ్యామును త్రోసిపుచ్చుటకు వీలులేదు.

మనుమసిద్ధి చరిత్రలో తెలుగువోడులని ప్రసిద్ధి కెక్కిన వంశమునకు చెందినవాడు. మధురాంతక పాత్రపీచోడ, గండగోపాల మున్నగునవి వీరికి వంశక్రమానుగతమైన చిరుదునామములు. వీరు దక్షిణదేశమునకు పాలకులైన వోళులకు సామంతులై రాజ్యము చేసినట్లు వీరి శిలాశాసనములవల్ల తెలియుచున్నది. మనుమసిద్ధిమహారాజుతోండి తిక్కనృపతి. తిక్కనృపతి వీరుడు. నిజపరాక్రమమున రాజ్యమును విస్తరించెను. శంభురాజును నిగ్రహించి కాంచిన గైకొనెను. చోళ రాజునకు సాయముచేసి ‘చోళస్థానవాచార్య’ యని ప్రతీతిపడెను. తిక్కనృపతిశిలాశాసనములు కాంచీ ప్రభుత్వమునగూడ కనిపించుచున్నవి. ఈ తిక్కనృపతి ఆస్థానమున పెక్కుండు కవిశ్రేష్ఠులు లుండెడివారని తెలియుచున్నది. తిక్కనతోండియైన కొమ్మన తిక్కనృపతికి మంత్రి యని యూహింపవచ్చును. దళకుమారచరిత్రములో తిక్కన మనుమసిద్ధిరాజ్యమున నిజకులక్రమాగతమైన మంత్రిపదవి నధిష్ఠించినాడను కేతన పల్కులు దృష్టాంతము.

ఆ కాలమున దేవాలయముల పేరులు రాజనామాంకితము లెనవి కనిపించుచున్నవి. ప్రాచీనకాలములో వెలసిన భీమేశ్వరాలయము, మనుసిద్ధేశ్వరాలయము మున్నగునవి ఏ తత్కాలములోని రాజుల నామములను సూచించుచున్నవి. తిక్కనకవి, తిక్కయజ్ఞగా ఆంధ్రకవిత్వలోకమున ప్రతీతిపొందిన ఈ

౧. 582 of 1907

౨. నిర్వచనోత్తర రోమాణ్యము.

3. 34 of 1893

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

మహాకవి నామము నీ తిక్కనృపతి చేరున వెలసినదని నేనుహించుచున్నాను. తిక్కయజ్ఞతంత్రంబి కొమ్మన మంత్రి దక్షిణాపథరాజ్యరంగమున పరాక్రమవైభవ ప్రాభవముచే ప్రకాశించుచున్న తన రాజుగారి పేరును తన కుమారునకు పెట్టెననుటలో విప్లవపరిణామము లేదు.

తిక్కనృపతి క్రీ. శ. ౧౨౫౪ సం. వరకు రాజ్యము నేలెను. ౪ అతని తరువాత మనుమసిద్ధి రాజ్యమునకు వచ్చెను. మనుమసిద్ధిజాసనులు క్రీ. శ. ౧౨౫౬ నుండియు కన్పించుచున్నవి. ౫ కావున నిర్వచనోత్తర రామాయణ కృత్రికాలము క్రీ. శ. ౧౨౫౬ తరువాత నని ఊహింపవచ్చును. ఈ విషయమునే నిర్వచనోత్తర రామాయణములోని ఆంతరంగిక శత్యములను బట్టికూడ నిర్ణయింపవచ్చును. తిక్కన అవతారికలో కృతిపతియగు మన్మథ సిద్ధి విజయపరాక్రమములను వర్ణించినాడు. అందు పేర్కొనిన విషయములను కవి కాలానాక్రమముగ కూర్చినట్లు తోచుచున్నది. అందు చివర “శృంగారంబు నలంకరించుచున్నది. . . . . సారంగపాణి దొరికురంగముకొనిన సంక్రామంబునకొ” . . . . . అని వర్ణించినాడు. ఇందు పేర్కొనిన సారంగుడు అద్దంకి సీమకు పాలకుడు. శిలాశాసనములలో “సారంగపాణి” అని కానవచ్చుచున్నది. ఇతడు మాధవనాయకుని కుమారుడు. మాధవ నాయకుని అనంతరము సింగళ దేవమహారాజు క్రీ. శ. ౧౨౫౪ సం. వరకు రాజ్యము చేసెను. అసింగళ దేవమహారాజు అనంతరము సారంగపాణి రాజ్యమునకు వచ్చెను. క్రీ. శ. ౧౨౫౬ సం.లో

౪. ఉదయగిరిశాసనము - Nellore Inscriptions.

౫. కందుకూరు 60-

౬. Nellore Inscriptions Vol III

Appendix ౨౦గోలు శిలాశాసనములు, 28.

౭. Nellore Inscriptions Vol I

తామ్రశాసనము 17.

౨౦గోలు శిలాశాసనము 67.

సారంగుని శాసనములు కన్పించుచున్నవి. ౭ కావున ఈ సారంగుని పేర్కొనిన నిర్వచనోత్తర రామాయణము క్రీ. శ. ౧౨౫౬ సంవత్సరము తరువాత ప్రాయశః ౧౨౫౬ ప్రాంతమున రచింపబడియుండవలెను. ఆ నాటికి మనుమసిద్ధి రాజ్యముచేయుచున్నాడు. తిక్కన మంత్రిత్వము నెరపుచున్నాడు. తేతన దశకుమార చరిత్రముకూడ ౧౨౫౬ ప్రాంతముననే తిక్కనకు అంకితమై యుండవలెను. దశకుమార చరిత్రము నిర్వచనోత్తర రామాయణమునకు ఈమహావీర్యమైయుండును. దానిలో నిర్వచనోత్తర రామాయణ ప్రశంస లేదు. దీనిని బట్టి దశకుమార చరిత్ర క్రీ. శ. ౧౨౫౬ ప్రాంతమునని నిర్వచనోత్తర రామాయణము క్రీ. శ. ౧౨౫౬ ప్రాంతముని చెప్పవచ్చును. నిర్వచనోత్తర రామాయణ కాలమునాటికి తిక్కన నడిమివయస్సులో నుండి యుండును. మనుమసిద్ధి “మామా” యని తిక్కనకు సంబోధించువాడు. అయిన తిక్కన భారతము నెప్పుడు ప్రారంభించి పూర్తిచేసెను? తిక్కన భాగత రచనకు, నిర్వచనోత్తర రామాయణకృతికి మధ్య క్యోధి యుండకతప్పదు. నిర్వచనోత్తర రామాయణ కర్త తిక్కన మంత్రి. భారతకర్త తిక్కన సోమయాజి. రామాయణకృతికర్త తిక్కన అహంభావపూరితుడు. “అమలోదాత్రమనీష నే నుభయ కావ్య ప్రాధి పాటించు శిల్పమునన్ పారగునన్ కవినిడుడ” అని చాటిచెప్పకొన్నాడు. భారతరచనలో సోమయాజి “నా నేర్పినభంగి చెప్పి వరణియున నయ్యెద భక్తకోటికిన్” అని గ్రును గ్రునుగా భారతమును హరిహర నాథాంకితము చేసినాడు. నిర్వచనోత్తర రామాయణమున తిక్కన “మహావీర్యరాంధ్రములధ్యాయైకశిలుడు.” కాని భారతకర్త తిక్కన హరిహర నాథుని ఉపాసించు అద్భుతమూర్తి. కవి ఆత్మీయతలో ఈ మహాసంస్కార పరిణామము రావలెనన్న వ్యవధి కొంతకాల ముండవలెననుట తథ్యము. తిక్కన తన వార్ధక్యములో కన్నులు కనపడని దినములలో భారతమును కుమ్మరి సురునాథునిచే వ్రాయించెనని

తిక్కన వితిహ్యము

క్రమ. పదిహేనుపర్వములు వ్రాసిన తిక్కన భారతమును ఒక్కనాటిలో ముగించియుండడుగదా! తిక్కన మూలమునకు వన్నెచిన్నెలు గల్పించి వ్రాసెనే గాని యథానాత్మకముగా వ్రాయలేదు. దీనినిబట్టి నిర్వచనోత్తరరామాయణము క్రీ. శ. ౧౨౫౭ సం. ప్రాంతమున, దానిని తిక్కన నడిమివయస్సులో వ్రాసినాడనిన భారతమును పూర్తిచేయుట క్రీ. శ. ౧౨౭౫ ప్రాంతమున తిక్కన వార్ధక్యములోనని చెప్పవచ్చును.

కాని, మనుమసిద్ధి రాజ్యశ్రష్టుడగుట, తిక్కన రాయబారము, కాకతిగణపతి భారతశ్రవణగాథ మన్నగు వితిహ్యములోని గాథలు ఈ కాలముతో పాసగవు. కాకతిగణపతిదేవచక్రవర్తి క్రీ. శ. ౧౨౬౦ లో ధౌతికదేవము చాలించినాడు. క్రీ. శ. ౧౨౮౦ ప్రాంతమునాటి భారతమును క్రీ. శ. ౧౨౬౦ లో మరణించిన కాకతిగణపతిదేవచక్రవర్తి వినట ఎట్లు సాసగును? కావుననే శ్రీ నీరేశలింగముపంతులుగారి భారతశ్రవణగాథ కవితమని త్రోసిపెట్టిరి. కాని, వారు మనుమసిద్ధి రాజ్యశ్రష్టుడగుట అసత్యమని చెప్పలేదు. సత్యమనికూడ చెప్పలేదు.

కాని, వితిహ్యము కమ్మరి కథలు చెప్పుచున్నది. తిక్కన ఆంధ్రకవి. ఆంధ్రమహాభారతములో శ్రీ కృష్ణుని రాయబారమును అద్భుతముగా

౮. 580 of 1907.

౯. 769 of 1922 B.

౧౦. Nellore Inscriptions,

కందుకూరు 60, 61, 62, 63.

౧౧. Nellore Inscriptions Vol. ii పుట

606. శకసం. ౧౧౭౯ మనుమసిద్ధి దానశాసనము. ౧౧౮౦ శాసనము. మనుమసిద్ధి రాజ్యాభివృద్ధికి. ౧౧౮౧ శాసనము. ఇమ్మడి విజయూదిత గండగోపాల మహారాజుల రాజ్యాభివృద్ధికి. ౧౧౮౩ మనుమసిద్ధి రాజ్యాభివృద్ధికి.

ఈ శాసనములన్నియు మార్గనారాయణ పెరుమాళ్లకు ఇవ్వబడినవి. శకసం. ౧౧౮౦ - ౧౧౮౩ మధ్యకాలము పరిశీలనార్హము.

చిత్రించిన కవి. మంత్రి తిక్కన తానే రాయబారమును నెగరి, అల్లుడైన మనుమసిద్ధి ప్రభువును పునఃప్రతిష్ఠితుని సలుపుటకు గణపతిదేవచక్రవర్తికడకు వెళ్ళినాడు. అతనికి భారతమును వినిపించి తత్సహాయముతో మనుమసిద్ధిని రాజ్యమున నెలకొల్పినాడు. ఇందు తిక్కనకవి రాయబారములో నెరవిన కాశలము, ఆంధ్రచక్రవర్తియైన గణపతిదేవుని రసజ్ఞత, ఆంధ్రమహాభారతమునకు గల ఆధిక్యము వెల్లడియై కథ రక్షిగట్టును. కాని ఈ కథ కవితమనుచున్నారు!

చారిత్రకముగ చూచిన, మనుమసిద్ధి కాకతిదేవుని కరుణకు కాంక్షించుచున్నట్లు ఒక శిలాశాసనమునల్ల తెలియుచున్నది.^౮ అక్కన్న బయ్యన్నలను మనుమసిద్ధి రాజ్యము నవహరించుట కూడ యథార్థ సంఘటనమే. అక్కన్న బయ్యన్నలను గణపతిదేవచక్రవర్తి జయించి నెల్లూరును వశపరచుకొనినట్లు ఒక శిలాశాసనమువలన తెలియుచున్నది.^౯ అందు గణపతిదేవుడు నెల్లూరురాజుతో చేసికొనిన ఒంపబడిక ప్రకారము నెల్లూరును తనలబెట్టి అక్కన్న బయ్యన్నలను జయించినట్లు గలను. కావున, సిద్ధేశ్వరచరిత్రములోని అక్కన్న బయ్యన్నల కథనము, వితిహ్యములోని మనుమసిద్ధి రాజ్యచ్యుతి పుక్కిటి పురాణములు గానని తేలినది. అయిన మహాకవి తిక్కన రాయబారము, భారతశ్రవణగాథయు అసత్యములని త్రోసివేయగలమా? ఈ విషయమును వితిహ్యమేగాక సిద్ధేశ్వరచరిత్ర, సోమదేవ రాజీయమును గూడ పేర్కొనుచున్నవి.

అయిన భారతశ్రవణకథ, మనుమసిద్ధి రాజ్యచ్యుతి గణపతిదేవుని కాలములో క్రీ. శ. ౧౨౬౦ సం. పూర్వముననే జరిగియుండవలెను. నెల్లూరునుండలము లోని పెంట్టాల శాసనములలో పూర్వాపర సంవత్సరములు మనుమసిద్ధి రాజ్యము సర్పించుండగా “ఇమ్మడి విజయగండగోపాల దేవమహారాజుల పేర్కొను దానశాసన మొకటి కన్పించుచున్నది. ౧౦ మనుమసిద్ధి రాజ్యకాలములో ఇమ్మడి విజయగండగోపాలుడు చొచ్చుటకు కారణ మూహించలేమని ఆసంద్భ్యమున శాసనసంపాదకులు వ్రాసినారు.^{౧౦}

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

కావున శక ౧౮౮౦, ఆనగా క్రీ. శ. ౧౮౫౮-౫౯ స్రాంతమున మనుమసిద్ధి రాజ్యభ్రష్టు డయ్యెనని ఊహింపవచ్చును. ఈ విషయమునే వేదాకవిధముగా సాధింపవచ్చును. తెలుగుచోడులు దక్షిణచోళులకు సామంతులు. దక్షిణచోళుడైన వీరరాజేంద్రచక్రవర్తికి మనుమసిద్ధి సామంతుడైయున్నట్లు శిలాశాసనము గలదు. ౧౨ ఆ శిలాశాసనము వీరరాజేంద్రుని ౧౩-వ రాజ్యసంవత్సరము. అతడు క్రీ. శ. ౧౨౪౬ లో రాజ్యమునకు వచ్చెను. ౧౩-వ రాజ్యసంవత్సరము క్రీ. శ. ౧౨౫౮ వరకు మనుమసిద్ధి దక్షిణచోళులకు సామంతుడు. కావున మనుమసిద్ధి క్రీ. శ. ౧౨౫౮-౫౯ లో రాజ్యభ్రష్టు డయ్యెననియు, తిక్కన మంత్రి రాయబారియై గణపతిచక్రవర్తికి భారతమును వినిపించి ఆచక్రవర్తిని మెప్పించి అక్కన్న బయ్యన్నలను ఓడించి మనుమసిద్ధిని రాజ్యమున తిరిగి నెలకొల్పెననియు విశ్వసింపవచ్చును. కాని, క్రీ. శ. ౧౨౫౮-

౫౯ నాటికి తిక్కన భారతము నారంభించెనా? లేకపోయిన “భారతార్థమును విస్తృత ధర్మాధర్మ పద్ధతుల”ను వినిపించె నను సోమ దేవ రాజీయములోని పలుకులకు—

“అగు భారతాఖ్యాన మావీరవరులు

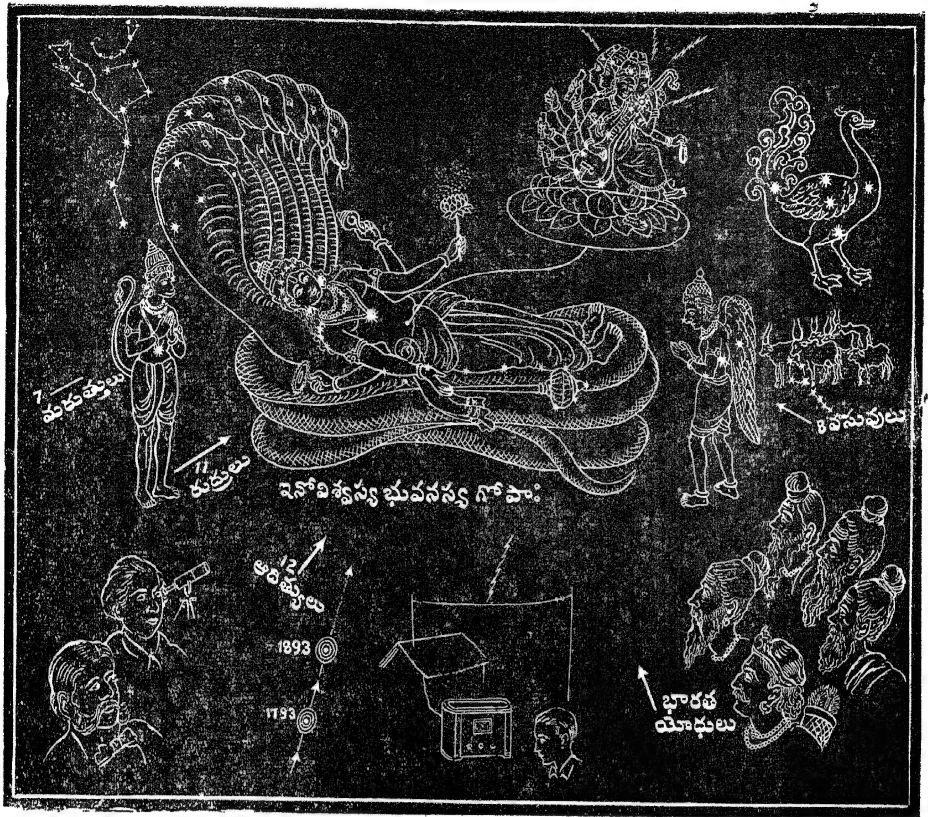
తగ జేసినట్టి యుద్ధప్రకారంబు

వినియె సంతోషించె గనినట్లు జెప్ప.”

అను నిదేశ్వరచరిత్రములోని పంక్తులకు ఆర్థమేమి? ఒకవేళ తిక్కన వినిపించినది సంపూర్ణ భారతముగాక తా నారంభించిన మహాభారతములో తాను న్రాయనంకల్పించుకొనిన కొన్ని ఘట్టములు గావచ్చును. లేక భారతార్థమును ప్రపంచించిన ఉపాధ్యతపూర్వకమైన ఉపన్యాసము గావచ్చును. భారతము ఆ నాటికి తిక్కన రచించలేదను ఊహ వితిహ్యములోని అక్కన్న బయ్యనల కళనమును, తిక్కన కాకతిగణపతి చక్రవర్తికొలుపునకు నెరపిన రాయబారమును అసత్యము లనిపించుటకు పూర్వపక్షము కానేరదు.

౧౨. 580 of 1907.

వినువీధిలోని విచిత్రరేడియో

అనంతపద్మనాభస్వామి అద్భుత వృత్తాంతము

చూండి! ఈ ఎగుక నున్న చిత్రమును జాగ్రత్తగా గమనించండి! చిత్రముయొక్క మీది భాగమందు ఎడమప్రక్క నక్షత్రములతో కూడుకొనిన వీనుగురిండుము, ఆ క్రిందనే నక్షత్రతూపమైన ఎలుక రూపము కానవచ్చుచున్నవి. అవి మూమకవాహను

డైన విఘ్నేశ్వరుని రూపవిరములను తెలియజేయుచున్నవి. వానికి ప్రక్కనే బండిగూడువలె నాలుగు చుక్కలును, కొంచెముగా వంగిన కాడివలె నున్న మూడుచుక్కలును మొత్తము ఏడుచుక్కలున్నవి. వీరే సప్తరుషోముఖులు.

శ్రీ గొబ్బూరు వెంకటానంద రాఘవరావు

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

ఆ ప్రక్క దిగువననుండి చక్కని కోతిరూపము. ఆ రూపమునుగ్గ మోయుచున్న పెద్దనక్షత్రము స్వాతి. స్వాతి వాయుదైవత్యము. వాయుదేవుని అంశమున జనించినవాడు హనుమంతుడు.

సప్తములులకును, స్వాతికిని ప్రక్కనన్న సర్పరూపము—విడువడగలతో ఒప్పుచున్న రూపము—శయ్యలలె చక్కగా ఆచరిన హనురూపము— శేషునిది. మహనీయసశిఖణాత్మకమైన ఈ శేషుని దిగ్విరూపమునే మన నన్నయభిద్రావకుడు—

చ. “బహువనపాదపాద్భికుల

పర్వతపూర్ణమగ్నపర్వతీ

సహితమహామహీధర మి

జగ్రసహస్రశతాభి దాద్భి మ

స్పహితరమా ర్తికిన్ జలధి

తాయకి పాయక శయ్యయైన య

య్యహితతి ముహూర్తాంతర మ

నంతుడు మాకు ప్రసన్నవయోదాకా”

అను పద్యరాజములో ఆనందసామాన్యముగ వర్ణించి ధన్వంతరానుడు.

ఇంకా చూడండి: “పాలునున్నీటిలో ఫణిరాజ శయ్యపై యోగనిద్రాలోల నన్ననాని”—చతుర్వాహుని-శంఖ, చక్ర, గదా, పద్మధారిని-హార, కేయూర, కిరీట, క్రాంతిభ, మాణిక్యభూషణభూషితడైనవానిని - హస్తమందున్న లీలాకమలమునకు ముసరుకొను తేనెబిగలతో నొప్పనానిని-అనంతపద్మనాభుని కనులకరువు దీర కాంచనగును.

ఈ మహనీయమూర్తి “దయాంబుధి; యోగి బృందములో డెందమునందు కోరెడి కడించినానము” నని మహాత్ముడైన బమ్మెరరహితరాజుగారు వర్ణించి నారు.

ఈ శేషశాయిసాధికమలమునుండి బ్రహ్మ జన్మించినాడు. జన్మించినతరువాత—

“తస్యాం సచాంభోరుహకర్ణికాయా మవస్థితో లోక మపశ్యమానః పరిక్రమన్ వ్యోమ్ని వివృతనేత్రః చత్వారి లేభేషు దిశ్కా ముఖాని.”

బ్రహ్మ ఆ కర్ణికపై కూర్చుండి నాలుగుప్రక్కలను చూచెను. అట్లు చూచుటవలన తూర్పు, పశ్చిమ, ఉత్తరము నాలుగు దిక్కులకును నాలుగు శిరస్సులు ఏర్పడినవి. ఆ బ్రహ్మముఖమునందు సకలవిద్యాస్వరూపిణి-సర్వభక్త-శివాభారణి-సర్వవ్రతాన్నది. నక్షత్రమండలములలో ఈ భాగమునకు శివామండలమని పేరు. పాశ్చాత్యులుకూడ ఈ మండలమును Lyra-the Lyre అనగా శివామండలమనియు వ్యవహరించుట విశేషంశము.

ఈ శివామండలములో విశ్వమంతయు విద్యుత్తరంగములను వ్యాపింపజేయు శక్తివైయల్ బ్రాహ్మ-స్టింగువైచును ఉన్నట్లు పాశ్చాత్యుడైష్టానికులు ఈ మధ్యనే తెలుసుకొన్నారు. బ్రాహ్మసర్వవ్రతమందు లకు తూర్పుగా, మన కుడితీపున హంసపక్షుడు ఉన్నది. దీనిని పాశ్చాత్యులు Cygnus అని వ్యవహరించుచున్నారు. ఆనినన శ్రవణంక్షత్రరూపుడైన గరుడాశ్వాన (Aquila) కానవచ్చుచున్నాడు. శ్రవణమునకు తూర్పుగా ఆప్టవసుదేవతాదేవ్యునిగురు ధనిష నక్షత్ర మున్నది. అక్కడనే గోలోకముకూడ కలగు. అక్కడ పెద్దకొమ్మలు గల గోవులున్నవి. “యత్ర గావో ధురిత్యేంగా ఆనూనః” అని వేదము.

ఈ సరిహద్దులమధ్య - విశ్వమంగు 10 సమస్త భువనములకు గోవుడై-జగద్రక్షకుడు “విశ్వమయుడు, విభుడు, విష్ణుండు, బ్రహ్మండు” అను నారాయణుడున్నాడు. ఆకాశరంగమునకంతకును ఇది కన్నువంటి ప్రదేశము. కనుకనే సూరిజనులు ఎప్పుడును దీనిపై నొక కన్ను వేసియున్నారు. అదే విష్ణుదేవుని పరమపదము.

“ఎవ్వనిచే జనించు జగము?

ఎవ్వనిలోపల నుండు లీనమై

వినువీధిలోని విచిత్ర రేడియో

ఎవ్వనియందు పిందు ? పర

మేళ్ళరు డెవ్వడు ? మూలకారణం

డెవ్వడు ? అనాదిమధ్యలయ

డెవ్వడు? సర్వము తానయినవా డెవ్వడు?"

అను ప్రశ్నలకు జవాబు "ఆత్మభవుడు. ఈశ్వరుడు" ఇక్కడనే వేంచేసియున్నాడని తెలిసికోవలెను.

ఈచిత్రపటముకుడికట్టు అడుగుభాగమున నలుగురు మహాబుధుల రూపము లున్నవి. వీరు వరుసగా విశ్వామిత్రుడు, వశిష్ఠుడు, దీర్ఘతేయుడు, మేఘాతిథి అను వేదబుధులు. విశ్వప్రాదుర్భవస్థాన మిది యని నిర్ణయించిన మహాబుధులు వీరే.

బుధుల దిగువను అమ్మలపాడితో దిగ్భాగిం శుడే మాచుచున్న రాజకుమారుని రూపము పటములో చూడవచ్చును. భారతయుద్ధము ప్రారంభముకాకముందు విశ్వరూపసందర్శనము చేసి చక్రితుడైన అర్జును డాతడు. భారతయోధులను యుద్ధమిమమున చిగ్మ్రుగుచున్న కాలపురుషుని చూచి నలువకు చున్నాడు అర్జునుడు.

పటముదిగువభాగమున మన ఎడమకట్టున పెరిగ్మిత్రయంత్రముతో ఆకాశవేధ చేయుచున్న వైజ్ఞానికుడు సర్ విలియమ్ కెర్నెల్ వొర. ఏబదిసంవత్సరములకాలము ప్రతిరాత్రియు నీదొర నక్షత్రవేధ చేసి చేసి తుదకు మన సూర్యుడు సగుటుంబముగా తుణుగునకు ౧౨ మైళ్ల చొప్పున నిమిషమునకు ౭౭౦ మైళ్ల; గంటకు ౪౩,౨౦౦; దినమునకు పదిలక్షలమైళ్లచొప్పున Hercules మండలమును చేరబోవుచున్నాడని ఋజువు చేసెను. మరి నూరేండ్లకు ఈవిషయమై విశేషకృషి

చేసిన మరొక వైజ్ఞానికుడు-అమెరికాదేశస్థుడగు సైమన్ న్యూకంబ్ (Simon Newcomb) అను దొరరూపము మూలను కానవచ్చుచున్నది. సూర్యకుటుంబము ఉత్తరాభిముఖముగా బ్రహ్మమండలమునకు పోవుచున్నదని ఇతడు ఋజువు చేసినాడు. ఈనాటి సిద్ధాంతలందరును మన సూర్యకుటుంబము బ్రహ్మమండలమునే చేరుచున్నదని అంగీకరించివారు.

పటముఅడుగున మధ్యభాగమునందు (Radio Receiving Set) నిస్తంత్రీయోగముచే విద్యుత్తరంగాలిని ప్రోగుచేసి శబ్దరూపమున వెలువరుచు యంత్ర కూట మున్నది. సరస్వతిజ్ఞానమండలమునుండి వెడలు విద్యుత్తరంగాలికూడ ఇందు అందుకోబడుచున్నది. శబ్దరూపమున వెలుపడుచున్నది.

ఒక సూర్యకుటుంబమే కాదు. విశ్వమునంగు గల సమస్తమును విష్ణుస్థానమునుండియే నలువడి, తుదకు విష్ణుస్థానమునే చేరుకొనునని మన మతము. విజ్ఞాన మభివృద్ధియొనకొలది ఈయంత్రము స్థిరపడుచున్నది.

నదులన్నియు సముద్రమును చేరుకొనునట్లు విశ్వమునందు గల సమస్తమును విష్ణువునే చేరుకొగలడు. మతదృష్టిలోనేకాదు, వైజ్ఞానికదృష్టిలోకూడ ఇదే సత్యము. పరమసత్యము.

"యోసౌ సర్వగతో విష్ణుః
చిత్స్వరూపీ నిరంజనః"

ఈపటవిశేషములను ఇచ్చిడు అర్థముచేసుకొగలము. ఇం దొక్కొక్కవిషయమునుగూర్చియు వేదవాఙ్మయసాహాయ్యముతోను, ప్రాకృప్తిచిమతవిజ్ఞాన సమన్వయదృష్టితోను పరిశీలన పరమావశ్యకము.

జా. పద్మశర్మ గారితో సహా

తో కలిపి

= శ్రీరాయసం వెంకటరావు =

భాషానుస్థయే పరిష్కారముకాలేదు, లిపి విషయ మేల యని కొందఱికి శంక కలుగ వచ్చునుకనుక లిపియే ముఖ్యముగాని భాష కాదని ప్రప్రథమమున స్పష్టపరచుట మంచిది. భాష దాని కదే స్వాభావికముగ జన్మించి వృద్ధిజెంది ఫలించును. భాషలో కృత్రిమత అరుదు. భాష కొట్టకొలది జనసామాన్యముజీవ్యులపై నడిచి తన స్వాభావికమైన రూపమును గ్రహించును. అసలు భాషాన్వయావమే మూర్తిగా భిన్నమైనది. లిపిమాత్ర మట్లు కాదు. ఇది మూర్తిగా కల్పితము. ఎప్పుడును లిపి ఒకానొక వ్యక్తి యొక్క విశేషబుద్ధిప్రభావమువలన పుట్టుచున్నది. భాష కృత్రిమ మగుచున్నదనగా, అది లిపియొక్క కల్పితప్రభావమువలననే. భాషాలిపులు పరస్పర విరోధకవిషయములు. భాష ప్రవాహమును కొరును. అంతేకాదు. ప్రవాహమే దాని స్వభావము. లిపి దానిని ఆరేకట్టుటకు ప్రయత్నించును. దీనివలననే భాషలో కృత్రిమత వచ్చుచున్నది కృత్రిమత లోపమేకాని అది అనివార్యమైన, ఆవశ్యకమైన దోషము. భాష కృత్రిమమగుట అనివార్యమైనట్లే పిలవంతవరకు స్వాభావికత లిపికి ఆవశ్యకగుణము కావలెను. జనసామాన్యము నుద్దేశించి మానవస్వభావమును గుర్తించినచో లిపియందు స్వాభావికత తీసికొని రావగును.

—భాషాలిపుల విషయములలో భేదము—

భాషయొక్క స్వాభావికతయే భిన్నభిన్న భాషల పుట్టుకకును, పెంపొందుటకును కారణము. ఈకారణమువలన దేశమంతటికి ఒక వ్యవహారభాష ఉండవలెనను విషయము వచ్చినప్పుడు తదితరభిన్న

భాషల ఉనికిని స్వీకరించుటయేకాక వాటి పురో వృద్ధికి పూచీ యివ్వవలసియుండును. కాని లిపివిషయమో, అట్లు కాదు. ఒక లిపి స్వీకరించినప్పుడు ఇతరలిపులన్నింటిని తీసివేయవచ్చును. భాషవిషయములో విద్వాంసులు జనసామాన్యముమందు లొంగవలసివచ్చును. లిపివిషయమున జనులు విద్వాంసుల సమ్మతిని ఆదరింతురు. ఈకారణమున లిపిసమస్యను లేవనెత్తి, దానిని పరిష్కరించుట విద్వాంసులకును, దేశనాయకులకును కర్తవ్యమగుచున్నది.

—దేశమునకంతకును ఒకేలిపి—

దీని ఆవశ్యకతను పూర్వకాలమునందు కూడ గుర్తెగియుండిరి. అశోకుని కాలములోకూడ దీని కుదాహరణము చూపవగును. అశోకచక్రవర్తి దేశమంతటను శిలాలేఖనములద్వారా ఒక లిపిని ప్రచారము గావించెను. ఆ కాలములో ఇతరలిపులుకూడ ఉన్నట్లు నిదర్శనము లున్నవి. తమిళనాడుతప్ప దేశమంతయు అశోకుని లిపినే స్వీకరించినది. ఇక్కడ మహత్వము లిపిదికాని అశోకునిది కాదు. పంగ, గురుముఖి, గుజరాతి, మరాఠి, తెలుగు, కన్నడము—వీటి అన్నిటి నర్ణమాల ఒక్కటే. అది దేవనాగరి. తెలుగుకన్నడములకు దేవనాగరితో సంబంధము కలుపుటకు వెనుదీయుదురేమో. కాని ఈ పై అన్ని భాషల వర్ణమాలలలోను (తెలుగు, కన్నడములుకూడ) రమారమి అన్ని అక్షరములు దేవనాగరిరూపాంతరము లని రుజువుచేయవగును. రాజకీయ అవస్థనన్య, ప్రాంతీయసాంకర్యముల ఫలితముగా నేడు ఇన్ని లిపులు మనయెదుట కానబడుచున్నవి. మరియొక బలమైన కారణముకూడ కలదు. శీఘ్రముగా వ్రాయుటకును, అంధముగా వ్రాయుటకును

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

అప్పుడప్పుడు తిరులయందు సంస్కరణలు కలుగుచు వచ్చినవి. మార్గరాజ్యపతనముపిమ్మట ఏకచ్ఛత్ర రాజ్యము లేనికారణమువలన అప్పుడప్పు డాయా ప్రాంతీయప్రభుత్వములు బద్ధవిల్లి, తమతమ రాజ్యములలో ఆయాతీసిసంస్కరణలను అమలులో పెట్టినవి. ఈ విధముగా తమతమ మార్గములలో స్వతంత్రించుట చేతగాని, ఒకరినొకరు అనుసరించుటచేతగాని కాలాంతరములో హిందూదేశములో ఇన్ని తిరులు కలిగినవి. చిన్న పెద్దరాజ్యముల ఉత్థానపతనముల ఇతివృత్తములు ఈ తిరులయందు ఇమిడియున్నవి. బ్రిటిషురాజ్యములో కూడ ఆంగ్ల భాషను ప్రచారముచేయుటకు ప్రయత్నములు జరిగినవి. కాని దాని విజేత్యతవలన హిందూదేశములో రోమనులపై పాదుకానజాలకపోయినది.

స్వరాజ్యకాంతతోపాటు ఒకేభాషవిషయము కూడ జనుల నాకర్షించినది. దానితోపాటు ఒకే లిపి విషయముకూడ మైకిరావలసియుండవలసినది. కాని ఈ విషయములో ఎక్కడ వరవడి లేదు. అదియు స్వాభావికమే. ఇతర తాత్కాలికవిషయములముందు లిపికి ప్రాముఖ్యత కలుగలేదు. లిపిసంస్కరణ కాంతికాలములో అధికముగ జరుగును. కాని దానికి లీజములు అంతకు చాలమునుపే నాటబడియుండవలెను. లిపి సంస్కరణక్షేత్రముందు లోకులు బొత్తిగా ప్రయత్నము చేయకుండ ఉండలేదు.

—సంస్కరణ పరిమితి.

గతించిన హైందవమహమ్మదీయ రాజ్యముల యొక్కయు, బ్రిటిషు ప్రభుత్వముయొక్కయు గుణ దోషములు మన జాతి అలజడులయందు తమ ప్రభావమును చూపుచున్నవి. ఆ ప్రభావమునుండి మన లిపి సంస్కరణకర్తలు తప్పించుకొనజాలకపోయిరి. ఈ కారణమువలననే ఇప్పటివఱకు ఏ లిపిసంస్కరణను మానవ్యత అచ్చినది కాదు. కొందఱు దేవనాగరియొక్క వైజ్ఞానికత గుణగామముచేయుదురు. కొందఱు ఫార్సీ కీప్రులేఖమును మోహింతురు. మఱికొందఱు రోమను లిపియొక్క సార్వభౌమత్వమునకు ముగ్ధపడుదురు. దీని

ఫలిత మేమన, నేటి ఆవశ్యకతలను పరికింప ఏ తిరులు పూర్తిగా నిరర్థకములని రుజువుపడినచో నాటియందే కొద్దిమార్పులను గావించి సంస్కరణలు సంస్కరణను చాలించుగురు. ఓటివలన మన తిరు లిన్ని యుంకియు పనికిమాలినవి. వీనిలో కొద్దిమార్పులుచేయుట నివృత్తియోజనమని జనులు అనుకొందురు. దీనితో రోమను లిపికి ఇప్పుడున్నదానికంటె ప్రశస్తమార్గము ఏర్పడును. మఱికొందఱు సంస్కరణలు అధికముగా పాటుపడలేక రోమనులిపినే ఆశ్రయింతురు. రోమను అక్షరములకు వైన గీతయో, చుక్కయో ఉంచి, దాని అసంపూర్ణతను పోగొట్టుటకు ప్రయత్నింతురు. ౨౬ ఆంగ్ల అక్షరములతో ౫౦-౬౦ భారతీయ అక్షరములు కల్పించుటలో రోమనుకు హిందూస్థానీవేషము వేయవలసినచ్చును. ఈ రోమనుభారతీకరణము త్రిశంకు స్వర్గమువలె ఉధృయద్రవ్యత్వ ముగను.

—ఈ సమస్యపై మూలకందమైన దృష్టి—

నిజముగా మనము మన లిపిని సర్వాంగముందగ మయినదానిగా చేయవలెనన అన్ని బంధనముల నుండి విడిపడి ఈ ప్రశ్నను మూలకందమైన సహజ రూపమునుండి విచారించవలెను.

లిపి గ్వనులను ప్రకటించును. పిల్లనగ్రోవినుండి ఏవిధముగా గ్వనినడలునో, అదేవిధముగా కంఠము నుండి గ్వని నెడలును. పిల్లనగ్రోవిలోనికి గాలి నూని దాని గంగ్రములవై చేతివ్రేళ్లనుంచి ఆగాలినినొక్కుచు వదలుటచే భిన్నభిన్న స్వరములు నెలవడుచున్నవి. అదేవిధముగ మనమృదు తన కంఠద్వారమునుండి గాలిని నెలవరించి నాలుకతో దానిని ఆపుచు, వదలుచు వేటువేటుగ్వనులను పలుకుచున్నాడు. కంఠమును, నాలుకను, పిల్లనగ్రోవిని, చేతివ్రేళ్లను ముందుంచుకొని లిపిని కల్పించినచో దానిలో అధిక సాఫల్య ముండునని ఆశయున్నది. ఆవిధముగా తయారైన లిపి అధికస్వాభావికముగను, కాస్త్రీయముగను ఉండును. దేవనాగరి మున్నగు భారతీయ తిరులయొక్క కాస్త్రీయత ఉచ్చారణముట్టుకే. అట్లే

K.	1 G	6 Q	1 Gh	16	2 H	26	3
క	గ	క	గ	గ	ర	క	ప
2 D	7	2	2	7	27 Sh	32	
చ	చ	చ	చ	చ	ర	చ	చ
Ch	3	8	13 Z	8	28	33	
చ	చ	చ	చ	చ	ర	చ	చ
...	Th	9	14	9 N	24	5	
చ	చ	చ	చ	చ	ర	చ	చ
చ	5 B	5	5	25	25	35	
చ	చ	చ	చ	చ	ర	చ	చ

మొదటి

నను పూర్ణముకాదు. లిపిలో ఆ శాస్త్రీయత పేరు
త్రై న లేదు. అది శాస్త్రీయము క్రమని నిర్ధారణచేయు
టకు చేయు ప్రయత్నములు కేవలము బలవంతములు
గాని స్వతస్సిద్ధములు కావు. అక్షరముల స్వాభావిక
స్వరూప మేని తేలుతుటకు నా పిన్ననాటిసంగతి
ఒకటి చెప్పవచ్చును. కొద్దివయస్సుమీటిసతర్వాత
నేను పాఠశాలలో చేరినాను. అంతకుపూర్వముకూడ
నేను పాఠశాలకు వెళ్లి ఇతరపిల్లలు వ్రాయుట, చదు
వుట చూచువానిని. నాదృష్టి విశేషముగా వ్రాయు
వారిపై ఉండెడిది. ఇంటికి వచ్చి నేనుకూడ నాపలక
మీద వ్రాయుచుండువాడను. అన్ని గీతలు గుండ్ర
గుండ్రముగా వచ్చుట నాకు బాగుగా జ్ఞాపకము.
ఇచ్చేకాక, కొన్ని దినములక్రిందవార్తాయందు నేనుచదువు
చెప్ప రాత్రిబడిలో పిల్లలు, వృద్ధులు అందఱును
వచ్చువారు. మూడుసంవత్సరములపిల్లవాడుకూడ నా
వడిలో వచ్చి కూర్చున్నవాడు. ఒకరోజున ఆఅబ్బాయి
చేతికి పలక, బలపము ఇచ్చితిని. వాడుకూడ గుండ్ర
గుండ్రముగా వ్రాయుట కారంభించినాడు. కాన
వలయుము లిదియొక్క స్వాభావికరూపమని నిర్ధారణ
చేయుట యైనది.

— లోకలిప్తి —

కంఠము, జిహ్వ, పిల్లనగ్రోవిరంధ్రములు, చేతి
చేళ్లు, వ్రాయుటలో చేతికి గలుగు స్వాభావికగతి-
పినిని దృష్టియందుంచుకొని ఈనవ్యలిప్తి సృజింపబడినది.
దీనిని సృజించుటలో ఇది యావద్భారతకోటానుకోట్ల
జనులను అక్షరజ్ఞులనుగా జేయుటకు సాహాయ్యముగ
నుండువలెనని నాఉద్దేశ్యము. ఈ నవ్యలిపిద్వారా నిర
క్షరాస్యత నశించునని నానమ్మకము. కనుకనే
దీనికి 'లోకలిప్తి'యని పేరు.

ప్రక్కపుటలలో ఇవ్వబడిన వర్ణమాలపటము నాలుగు
భాగములుగ విభజింపబడియున్నది: ౧. వ్యంజనములు,
౨. అకారముయొక్క భిన్న భిన్న రూపములు, ౩. స్వర
ములు, ౪. మైపుటెటరు, అచ్చుపెట్టె. ఇచ్చుట ఈ

నాలుగింటి విశేషీకరణమునకు చోటులేదు. కేవలము
సంక్షిప్తముగా విశేషీకరించుటకు ప్రయత్నించును. సులు
వుగా అర్థమగుటకై, వివరించేటప్పుడు శ్రోతలిపికి
బదులు ప్రాత అక్షరములే ఉపయోగింపబడినవి.

౧. వ్యంజనములు:—(i) ఇవి పూర్వమున్న
కవర్గాది విదువర్గలలోనే విభజింపబడినవి. కాని వాటి
క్రమముమాత్రము మార్పు బడినది. కవర్గ తరు
వాత టవర్గను, ఆ పిమ్మట చవర్గ, తవర్గ, పవర్గలను
కూర్చితిని. ఈ క్రమమే అధికశాస్త్రీయము. స్వనులు
కంఠఙ్గములమధ్య ఒకటి తర్వాత మరియొక స్థలము
నుండి క్రమముగా వెలువడును. నాలుక కంఠములో
తట్టినచో కవర్గాక్షరములు వెలువడును. కొద్దిగముందుకు
వచ్చి మార్గమున తగిలిన టవర్గాక్షరములు వెలు
వడును. ఇంకొద్దిగ ముందుకువచ్చి నాలుక చిగుళ్లకు
తగిలినప్పుడు చవర్గాక్షరములు వెలువడును. దంతము
లతో తవర్గయు, పెదవులతో పవర్గయు కలుగుచున్నవి.
దీనివలన కవర్గ తరువాత టవర్గమేకాని చవర్గము కాదని
స్పష్టపడినది.

ఇక, అందలి అడ్డపంక్తులనుగూర్చియు, వాటి
లోని నిలువుపంక్తులనుగూర్చియు వివరింతును.

(ii) ఉచ్చరించునయమున సమానప్రయత్న
ముతో వెలువడిన అక్షరములు ఒకే నిలువుపంక్తిలో
కూర్చబడినవి. ఒకే స్థానమునుండి వెలువడిన అక్షర
వర్గలను అడ్డపంక్తుల నుంచుటచేత విదువర్గము లేర్పడి
నవి. ఆయావర్గములయందు క్రమక్రమముగా సమాన
ప్రయత్నమున ఒకటి తర్వాత నొకటి వెలువడిన అక్ష
రములు క్రమక్రమముగా నిలువుపంక్తులలో వ్రాయబడి
నవి. దీనిలోకూడ పూర్వక్రమమును మార్పుచలపింపి
నది. అనుకూలమైనంతవఱకు నిలువుపంక్తులను రోమును
అంకెలతో నిరూపించితిని. ఈ నిలువుపంక్తుల వర్గీకర
ణముచేత మఱియొక ప్రయోజన మేమన, ఏ భాషలో
ఏ నిలువుపంక్తిలోని అక్షరములు లేవో ప్రప్రథమమున
దానిని వదలివేయవచ్చును.

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

I, II—ఇవి పరుషసర్గములు. 'క' తరువాత 'ఖ' యు, 'ట' తరువాత 'క' యు ఉపయోగించక 'గడులు క్రమముగా వేయుటకు కారణము గలదు.

III, IV—తెలుగు భాషయందు చ వర్ణ లో మాత్రము 'చ'నుండి 'చ'యు, 'జ'నుండి 'జ'యు ఉన్నవికాని ఇతర మూడువర్ణములలో అటువంటి రూపాంతరములు లేవు. ఇటులనే ఇతర భాషలలో కొన్ని కొన్ని టియందు ఇదేమాదిరిగ ఇతరమూడువర్ణ లలో కొన్ని కొన్ని రూపాంతరము లున్నవి.

V—ఇవి అనునాసికాక్షరములు. అనగా ముక్కుతో పలుకబడునవి. కనుక ఆయావర్ణముల మొదటిఅక్షరములకు మధ్య చుక్క పెట్టి వాటి స్వర లను ముక్కున బంధించినట్లుగా రూపము కల్పింప బడినది.

VI—ఇవి అంతస్థములు; అనగా తొమ్మి నుండి వెలువడినవి. వీటికి, కవర్ణాదులకు విశేషసంబంధ మున్నది. అందుచేత వీటి క్రమముకూడ పూర్వపు య,ర,ల,వ క్రమమును వదలి పా,ర,య,ల-గా చేయ బడినది. వ కారము (వ,బయో రభేదా)నకు, బకార మునకు భేదము లేకుండ వాడుటచేత వ కారము పవర్ణ చకుర్భాక్షరముగా వేయబడినది. దాని రి కస్థానమున "ళ", "ల"కు సామీప్యముజేసి కూర్చబడినవి.

VII—ఇవి ఊష్మములు. వెనుక జూపిన కారణమువలననే క్రమమునకుగూడ మార్పుగలిగి నది. ఊష్మములలో 'హ' కంటె 'ఘ' ఎక్కువ ఉపయుక్తముగా తోచుచున్నది. క కారపకారముల సంయుక్తమైన క్షకారము చివర పంక్తిపూర్ణమునకు, దానియొక్క ఉపయోగముకూడ ఎక్కువగ ఉండుట చేత కల్పింపబడినది.

(ఖ, ఘ మున్నగు మహాప్రాణములు పది మిగిలి నవి. వాస్తవములో క, గలకు, హ సంయోగమువలన క్రమముగ ఇవి కలుగునని నా యభిప్రాయము. అందు చేత మహాప్రాణములు పది సంయుక్తాక్షరములుగా రెక్కించి మూలవర్ణమాలనుండి తీసివేసెదని.)

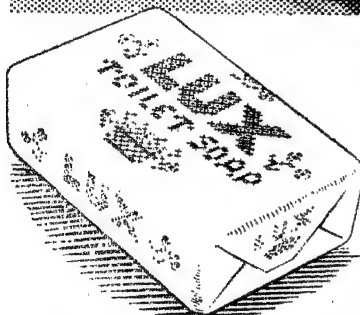
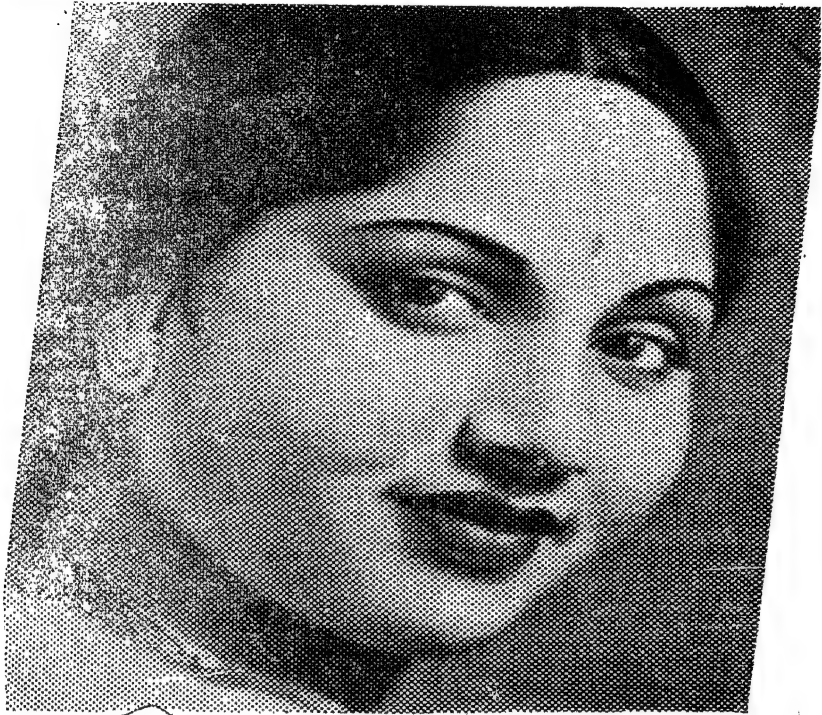
౨. 'అ' ఉచ్చారణయొక్క భిన్న భిన్న రూప ములను లిపిబద్ధము చేసి భారతలిపులయొక్క పెద్ద అసంపూర్ణతను పోగొట్టుటయైనది. "అం"ఇది ఆకార పకారములకును, అకారపకారములకును మధ్యగా అను నాసికముతో ఉచ్చరింపవలసినది. దీనికి ఇతర భాషలలో ప్రత్యేకప్రయోజన ముండుటచే కల్పింపబడినది.

౩. అచ్చులను ప్రాప్యస్థితి ములుగా విభజించి ప్రాప్యములక్రింద దీర్ఘములను ప్రాసేడిని. ఇది కేర్చు కొనుటకు సులభమని అట్లు చేసెదని. సంచరింప లోనివి అన్నియు ప్రాప్యములు; వెంచవం క్షిణినివి దీర్ఘములు. ఉత్తర, దక్షిణగార్తకేభావల నచస లభియు, ప్రాప్య పాప్యాత్మ్యగ్రామల నన్నింటి కను కూలముగను ఈ అచ్చులన్నియు స్పృహంపబడినవి.

౪. మైపురైటగు, అచ్చుపైయు సులభ ముగా తయారుచేయుటకు గాగావు అం సంజ్ఞలు నూచింపబడినవి. అనుభవముచే ఈ గుర్తులను చెప్పిం చుటయో, తన్నించుటయో చేయవలెను. ప్రపంచ ములో ఇది అన్నివిధముల ఇతరలిపులకంటె సంపూ ర్ణమైన, సులభమైన అచ్చుగా నిర్ధరింపగలదు. దీనికి సందేశము లేదు. దీని స్వరూపమువలన సంయుక్తాక్ష రములు ఒకదానిక్రింద మరొకటిగా వ్రాయు బాధ లేప్పినది. ఇచ్చట ఇచ్చివ ప్రత్యేకఅక్షరముగా నిలుపుగీత తీసివేసినచో అని సంయుక్తాక్షరమునకు ఉప యోగార్హమగును.

ఇది లోకలిపియొక్క సంక్షిప్తవివరణము. ఉచ్చారణశాస్త్రము ననుసరించి ప్రత్యేకఅక్షరముల ఆకారము నిర్ణయింపబడినది. ఇది అచ్చులొకటములచే గమనించినను ఈ లిపి సంప్రదర్శము, సామ్రాజికము. అందుచేతనే ఇది వాస్త్రవమైనది. ఈ ప్రపంచ ములో నున్న అన్ని భాషలు నీవిధముగా ఉచ్చరింప బడునో అదేవిధముగా వ్రాయుటకు ఈ "లోకలిపి" అనుకూలమైనది. భాష రాకున్నను దాని సరియగు ఉచ్చారణ గుర్తింపవలెను.

నటిమణిలవలె మిశరీకమందర్భమును కాపాడుకొనుడు!

కన్నాంబ

“నా చర్మరక్షణకు లక్ష్మి సబ్బు వాడేపద్ధతిని ఆవలంబించెదను” అంటుంది కన్నాంబ. చాలమంది ఇండియను సినీమాతారలవలె ఆమె కూడా తన దేహమును మృదువుగాను అందముగాను మచ్చలులేకుండా వుంచుకొనుటకు ఈ సువాసనగల సబ్బు

యొక్క చురుకైన నురుగుపై ఆధారపడవచ్చునని తెలుసుకొన్నది. లక్ష్మి సబ్బును ఎల్లప్పుడు విడిచిపెట్టక వాడుచుండును.

టాయిలెట్ సబ్బు

అతడు ధృఢంగా
వుండేటట్లు
నీ వంతు!

ఈ గ్లోబల్ ఏ ఆహార పదార్థములు శక్తి నిర్మలనా? ఇంచోక
వది. డాక్టర్ హెన్రీ వైట్ (ఇంగ్లీషులో అచ్చునైన
అడిమి) 150 ఇంచోక వైట్ తినుచుండగా కాయచేయ
వర్తమానో జూడవది. దుక్కిరి పువ్వుగలవైన నిద్రయేమనిండు.
మీకు ఒక కాసి పుండులు ముఖ్యపరచు. 4 అంశం దీర్చు
Dysp.B110P. O. Box No. 153, Bombay, పంపుడు.

తల్లారా: మీ సంసారానికి వంట వండేటప్పుడు మీపైన యెంత బాధ్యత
పున్నదో మీరు గ్రహించారా? మీరు తెచ్చిన వంట సామాగ్రిని వండే
విధానంతో మీ పిల్లలకు మీరు శక్తిని ప్రసాదించి మంచి బలముగల
వారినిగానైనా చేయగలరు — లేక ఎందుకూ పనికిరాకుండా వుండే
దుర్బలులుగాను, పీడనంగా వుండే వారిలాగానైనా కయారు చేయగలరు.
ఆహార పదార్థములు “బలము నివ్వగలుగుటలో” అనేక రకములుగా
వుంటవి — మీరు బాగా గమనించండి. కొన్ని మంచి పుష్టినివ్వగలవు.
మరికొన్ని ఆకలిమాత్రం అపి, దుదికరంగా పున్నట్లుండి, బలముమాత్రం
ఇవ్వలేవు. అందుచేతనే బాగా యింకో అంకో తిన్నప్పటికీ చాలా మంది
నిస్పృహ్యులుగా వుంటానీకీ కారణం. అయితే అన్ని ఆహారపదార్థములు
ఎక్కువ నత్తున నిచ్చునట్టివిగా చేయుటకు వీలున్నది. విటమిన్లతో నిండిన
డాల్టాతో ఆహారంవంటిది యీ విషయంలో తప్పక తోడ్పడును. ప్రకృతి
సిద్ధంగా కావలసిన ముఖ్యమైనటువంటిన్నీ, శక్తినివ్వగలగి నటువంటిన్నీ
“ఆహార పదార్థములు” డాల్టా నివ్వగలదు.

డాల్టా ఆహారాన్ని ఎక్కువ
బలమును యిచ్చునట్లు
చేయగలదని మేము
నిర్ధారణ చేసితిమి.

విటమిన్లతో నిండిన

బలమునకు

‘నత్యం, శివం, సుందరం’—

ఈశ్వరునికై ఉపయోగింపబడిన ఈ ఆశ్చర్యకర ప్రపంచములో ప్రతివస్తువునకునూ అనకూలముగా ఉపయోగింపనగును. ప్రతివస్తువులో ఈశ్వరదర్శనము చేయనగును. పూర్ణత ఈశ్వరుని లక్షణము. సత్యం, శివం, సుందరం - ఇవి పూర్ణతయొక్క భిన్నభిన్న అంగములు. ఈ లక్షణములు ఏ వస్తువునందు ఎంత అధికముగా నుండునో అది అంత పూర్ణతకు సామీప్యము. సత్యం = స్వాభావికము, శివం = ఉపయోగకరము, సుందరం = కంటికింపైనది అని ఈ ఆశ్చర్యకర అర్థము చెప్పటకు వీలున్నది. స్వాభావికము, ఉపయోగము, సౌందర్యము — ఈ త్రిగుణములు ప్రతివస్తువునందును అనివార్యములు. ఇట్టి వస్తువే ప్రపంచములో స్థాయిసేర్పరచుకొనగలదు. కృతకము, నిరుపయోగము, కురూపియైన వస్తువులకు ప్రపంచములో స్థానము లేదు. ఇది లిపివిషయములో కూడ నిజమే. ఈ త్రిగుణములలో ఏ ఒక్కటి లోపించినను, తగ్గినను అది సర్వమాన్యముగట సందేహము. ప్రాచీన, ఆధునిక లిపులయొక్క ఇతిహాసమే ఇందుకు ప్రమాణము. ఏ లిపియైనను దాని స్థానమున తొల్లముగా నుండుటకు ఈ వై చెప్పిన లక్షణములే గీటురాయి.

వై జెప్పిన మూడుగుణములలో స్వాభావికము, సౌందర్యతలనుగూర్చి ప్రప్రథమములో వ్రాసితిని. ప్రపంచము ప్రత్యక్షఫలితము లపేక్షించును గావున ఈశ్వరుడు ఉపయోగమునుగూర్చి కొంచెము విశదముగా చర్చింతము.

ఉపయోగత్రయము

౧. సేర్పకొనట, సేర్పట.
౨. వ్రాయట, చదువుట.
౩. ప్రెస్సు (అచ్చు), టైపురైటరు.

ఈవిధముగా లిపియొక్క ఉపయోగమును ౩ భాగములుగా విభజింపదగినను, వీటిని వేరువేరుగా వివరణముచేయునప్పుడు తలక్రిందుగా మొదట ౩-వ

దానిని గూర్చియు, చికో ౧-వ దానినిగూర్చియు ప్రసంగించెదను.

ప్రెస్సు, టైపురైటరు:—ఈ రెండు వస్తువులకును శేటిలివితములో ప్రతిఅంశముమీదను భారీయైన ప్రభావముకలదు. ప్రెస్సు, టైపురైటర్లయొక్క అనకూలములను గుర్తింపక శేడు ఏ కొత్తలిపినిగూర్చిగాని తలచుట శక్యముకాదు. రోమనులిపిలో ఈ రెండు అనుకూలములును ఎక్కువగా ఉండుటబట్టి దినదినము అధిక సంఖ్యాకులు దానిని అభిమానించుచున్నారు. ఈ రెండు అనుకూలములు అన్నిటికంటె ఎక్కువగా ఉండునట్లు ఈ లోకలిపియొక్క ఆకారము నిర్ణయింపబడినది. ఇంతేకాక రోమనులిపిలోని దోషము లన్నియు “లోకలిపి”లో లేవు. క-వ నెంబరు పటములో ఇచ్చిన దాదాపు పాతికచిహ్నములతో ప్రెస్సు టైపురైటరులకవశ్యకములన్నియు నెరవేరును. రోమను లిపికంటె కంటికి తక్కువ భారము కలుగునట్లు అక్షరముల ఆకారము నిర్ణయింపబడినది. సన్నని అక్షరములతో అచ్చువేసినప్పటికిని అదే సన్నని అచ్చులో ఉన్న రోమనులిపికంటె తక్కువభారము కంటికి కలుగును. దీనితో జాతీయశక్తి, ధనము, వీటిరూపములతో కలుగు ఆదాయము, రాష్ట్రములకు కలుగు ఉపయోగమునుగూర్చి అంచనావేయుట కష్టము.

చదువు, వ్రాతలు:—మోటారు, విమానములు వచ్చిన తర్వాత కాలినడక పోలేదు. ప్రెస్సు, టైపురైటర్లు వచ్చినంతమాత్రమున చేవ్రాత మూలబడదు. లిపియందు ప్రెస్సు, చేవ్రాత—ఈ రెండు గుణములును సమానముగా నెలకొల్పబడవలయును. కొన్ని లిపులు శీఘ్రలేఖనమునకు పనికివచ్చినవై యున్నను, ఎంత శీఘ్రముగా వ్రాయుదుమో, చదువుటయందు అంత క్లిష్టమైయున్నవి. ఉర్దూ, మార్వాడీ భాషలేకాదు, ప్రశంసింపబడు ఇంగ్లీషు వ్రాతకూడ చదువుట క్లిష్టతరమేగాని సులభము కాదు. ఈ నెపమున శీఘ్రలేఖనము నుపేక్షించుటకు వీలులేదు. శీఘ్రలేఖనము, సులభపతనము ఈరెండును లిపియొక్క ముఖ్యగుణములు. ఈ రెండుగుణములు లోకలిపిలో సంపూర్ణముగానున్నవి.

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

నేర్చుకొనుట, నేర్చుట:—ఈ శీర్షిక సంతము నందు తీసికొనుట ఎందుకనగా, దీని మాతృశ్రవ్యముమీద సంపూర్ణమైన భారీబుద్ధితో విచారణచేయు ఉద్దేశ్యము తోనే. తిప్పిసృష్టి మొదలుకొని ఎవరును ఎవ్వరును ఈ దృష్టితో విచారించలేదు. కనీసము ఎవరయినను విచారించియున్నచో వారి సాఫల్యత మన కేమియు కాన వచ్చుటలేదు. తిప్పి ఎటులున్నను నేర్చుకొనవలసి వచ్చును. తేలికగా నేర్చుకొనుట దృష్టిలో చుచు కొని ఏ పూర్వపులిసియు సృష్టింపబడలేదు. ఇక్కడ తిప్పియొక్క కృత్రిమత దాని చరమసీమ నధిష్టించినది. మామూలుగ ఆత్మరములు వ్రాయుట మొదటిలో రాక పోయినచో కొట్టి నేర్చుటయో, అప్పటికిని రాకపోయినచో జనత నందరిని మూర్ఖులని ఊరుకొనుటయో ఇప్పటివరకు బహిష్కృత సీతి యైపోయినది. శిక్షకులు తమ అసామర్థ్యమును కప్పిపుచ్చుటకు కొటానుకొట్లు ప్రజలను బుద్ధిహీను లనుటకు సాహసించిరి. కొందఱు హృదయము, సహానుభూతి కలవారు శ్రవణముచేయుటకు, స్తుతించుటకు ఉపదేశము చేసి చదువువ్రాతల కొఱతను తీర్చ ప్రయత్నించిరి. మహాస్థుల ఉపదేశమును వినినచో చాల తరించెద రని ప్రబోధించిరి. వాస్తవముగా ఇది తమ అసామర్థ్యమును కప్పిపుచ్చుట కొనర్చిన ఉపాయము. ఇది అందరికిని విదితమే, మహాస్థులు శ్రవణమునకు ఏ విధముగా ఉద్బోధించిరో, అదేవిధముగా వ్రాయుటకును, చదువుటకును గూడ ప్రబోధించిరి. కాని యోగ్యతను ప్రసాదించుటయందు వా రసమర్థు లైరి. పాపము, వారి దోష మేమి! చదువుట, వ్రాయుట ప్రతివారికిని అభ్యసించుట అలవికాదని వారు నమ్మిరి. ఒకనైపు ఇది. చెడవది ఏమనగా, తిప్పి ఉన్నదిఉన్నట్లు నేర్చుకొనుటకు ఇంత అధికసంఖ్యాకులు అసమర్థులైవారన్నచో అనేకకారణములు కలవు. నేడు సులభమార్గములు (Easy methods) అనేపేరిట చేయబడు అనేక కలగంపులను చూచి నేను చకితుడనగుదును. చదువుపేరిట సున్నితమైన బాలరత్నై బహుళకే ఈశాంజులగో కూడ చూపబడు కాశిన్యము ప్రపంచములో నెలకొల్ప

బడే వృద్ధవ్యరాజ్యములకం టెకూడ అత్యాచారము. నిజమేమిటనగా నేడుకూడ మన విద్యకు శ్రీకారము అవిద్యయందలి అగుచున్నది. మూడవది: భాషాలిపులలో తిప్పి సరళము, తిప్పిలో కొన్ని చిహ్నములు నేర్చుకొనవలెను. భాషలో అనేకవేల మాటలు నేర్చుకొనవలసివచ్చును. మనుజులు పరదేశమునకు పోయి పరభాష కొలదిమానములలోనే నేర్చుకొనెదరు. కాని చచ్చునంతవరకు తమ చేవ్రాలు కూడ చేయుట చేతగాదు. జనులకు చదువుటయందును, వ్రాయుటయందును రుచిలేదని చెప్పటకు ఏమాత్రము వీలుగాదు. వాస్తవమేమిటనగా, ఇప్పటి లిపులు రుచిని పారదోలు సంతటి కఠినములు, కఠోరములు.

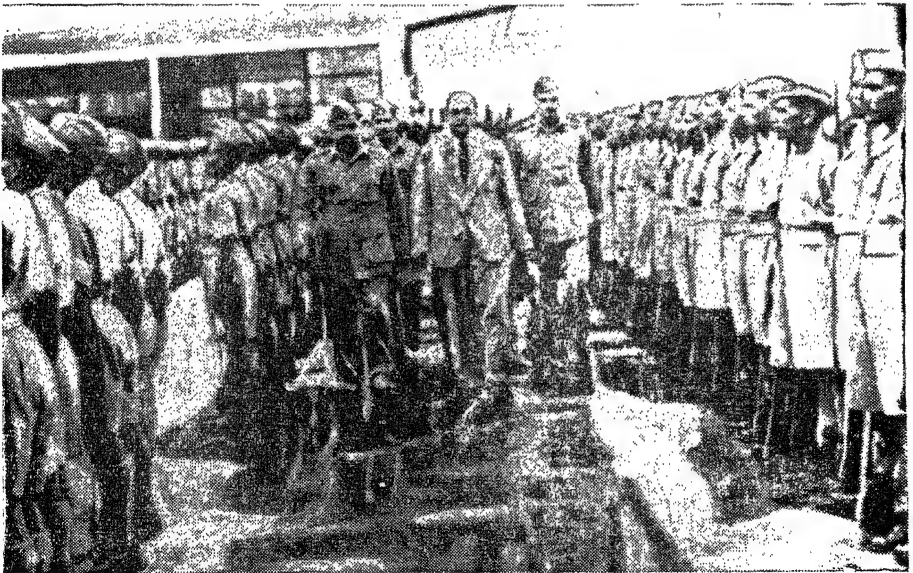
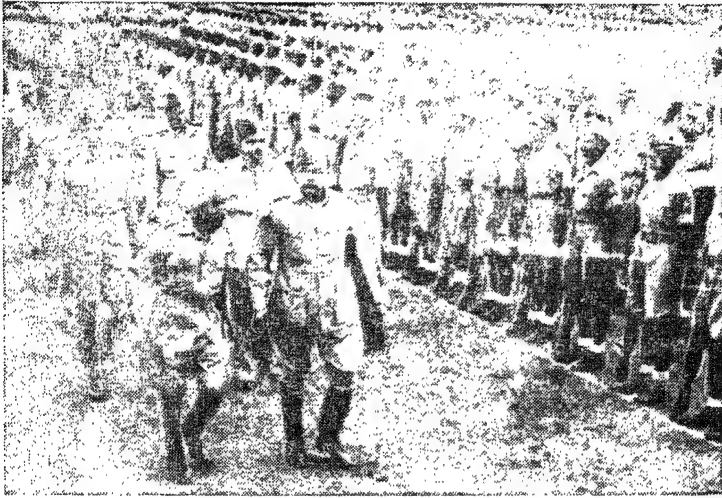
లిపులు ఎందుకు ఇంత కాశిన్యమైయున్నవి? శీఘ్రముగాను, సరళముగాను జనులు నేర్చుకొనవలెనను దృష్టితో తిప్పిసృష్టికర్తలు తిప్పి సృష్టించలేదు. లోకమంతయు సాక్షరము కావలెననే ఉద్దేశ్యముతోనే ఈ ప్రస్తుత తిప్పి నిర్మింపబడినది. అందుచేతనే ఇది లోకతిప్పి.

- ఫలప్రయోగములు

ఈ తిప్పిపై అనేకచోట్ల సామూహిక ప్రయోగములను (Experiments) చేసితిని. నేనాగ్రామ విద్యాసంఘములో సమీపప్రాంతవిద్యార్థు లుండిరి. ఒకదినము వారి క్లాసును నేను తీసికొంటిని. రోజంతయు కష్టముతో అలసినతర్వాత సాయంకాలము ఆరుగంటలకు లోకతిప్పి నేర్చుట కారంభించితిని. ౬-౩౦ కు, అనగా ౩౦ నిమిషములలో నేర్చుట పూర్తి అయినది. దానితర్వాత అందరిని తమతమ భాషలను లోకతిప్పిలో తమ యిష్టమువచ్చినది వ్రాయుమంటిని. అందరును వ్రాసి తమ సంతోషమును ప్రకటించిరి. కొన్ని దినముల తరువాత వర్గాలో “మహిళాశ్రమ” ములోకూడ ఇదేప్రయోగము చేయబడెను. అదే విధముగా ౩౦ నిమిషములలో పాఠము పూర్తి అయిన తరువాత సక్రమముగా పరీక్షలు జరిపితిని. అందరును కాశిన్యములపై కొన్ని వాక్యములు వ్రాసిరి. ఎవ్వరికి

భారత జాతీయ సైన్యము

‘సేతాజీ’ సుభాసచంద్రబోసు నాయకత్వమున ‘ఆజాద్ హింద్ ఫౌజ్’ అను పేరుతో
—సింగపూరులో శ్రమశిక్షణమంది సలహాణముగా తయారైన దుశ్శివండు—

౧, ౨. సైనిక దళముల పర్యవేక్షణ చేయుచున్న సేతాజీ సుభాసచంద్రబోసు.

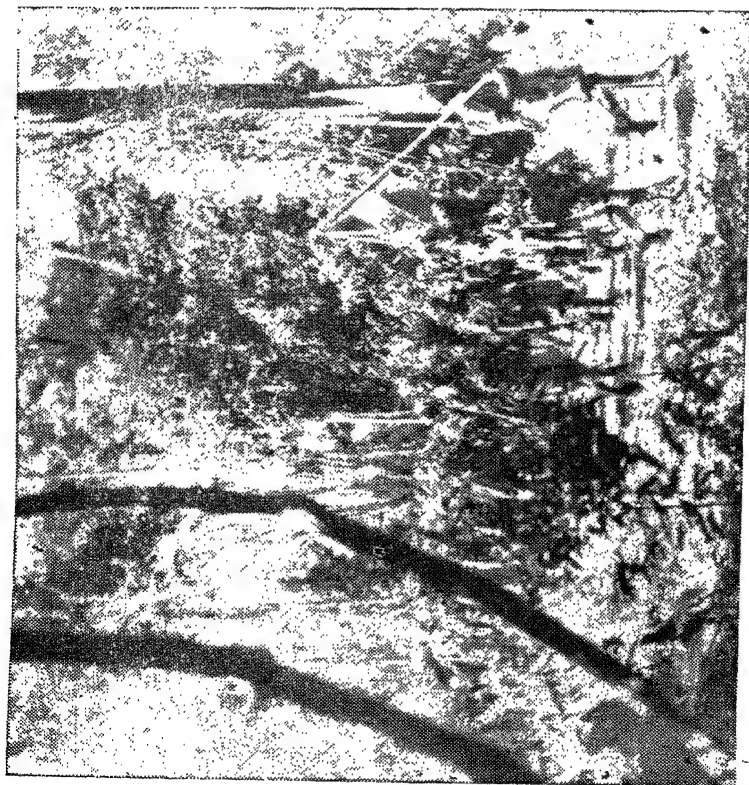
భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

ర. అదే జాతీయసేనలోని

ర్యూస్సేరాణి

పటాలపు మేజరు డాక్టరు లక్ష్మీ
(శ్రీమతి అయ్యసామి నాథన్ కుమార్తె)

3. శిల్పి ఫలో, టైపిండ్ అని వీరనినాదములు చేయుచు
శిల్పివైపుకు పయనమై సాగుచున్న ఒక సైనికదళము.

కూడ నూటికి ౭౫ మార్కులకు తక్కువ రాలేదు. చాలమందికి ౮౦ కి పైగానే వచ్చినవి.

సంవత్సరములో నూటికి నూరు అక్షరాస్యత

సాక్షరతకొరకై ప్రపంచములో ఎన్నియో ప్రయోగములు జరిగినవి. కష్టాన్ని అన్నిటికంటె ఎక్కువ ప్రయత్నించినది. ౨౫ ఏళ్లలో సుమారు ౭౦% జనము అక్షరాస్యులుగ మార్చగలిగినది. కాని లోకలిపిని ఉపయోగించినచో హిందూదేశము యొక్క కంకొట్ట జనము జాతీయప్రభుత్వముక్రింద ఒకే నెలలో సాక్షరులగుదురు. శిక్షితులు ఒకే ఒకగంటలో లోకలిపిమీద ఆధికారము పొందగలరు. ఒక శిక్షితుడు మరొక అశిక్షితునికి ఒకనికేకాదు, అనేక మందికి ఒకే ఒకరోజులో చదువువ్రాతలు నేర్పగలడు. శిక్షితసమాజము కేవలము వారములో ఒకరోజు—ఆది వారమునాడు సాక్షరతకు ప్రయత్నించినచో సంవత్సర మైనను పూర్తికాకమునుపే శిక్షితులకు మరి నేర్పుటకు అశిక్షితులు దొరకుట అసంభవము. ఇది నా మనసర కల్పన కాదు. సుఖస్వప్నము కాదు. ప్రతిమాటయు అసంభవముమీద చెప్పుచున్నాను.

అనుమానింపదగిన ఆక్షేపణలకు

—సమాధానములు—

ఇచ్చట విసుర్చకుల నెవ్వరిని వదలకూడదు. నిజాయితీగాను, సేవాభావముతోను చేయు విసుర్చనకు విలువ లేకపోలేదు. అట్టి హృదయములలో ఆక్షేపణలకు బదులు వాస్తవమైన శంకలు లేకేత్తవచ్చును. లోకలిపి సరళము, సుందరము. కాని అక్షరముల సామీప్యసూపత నేర్పుకొనువారలకు భ్రమకలుగ జేయు సేమోయని ఒక శంక కలుగవచ్చును. ఆచార్య నరేంద్రదేవ్ యొక్క మాటలను బింటిని. “అంగ్లేయులకు హిందూదేశములో సన్న అన్నిముఖములు ఒక్క మాదిరిగనే కానబడును. గుంపులోనుండి ఎవ్వరినైనను గుర్తుపట్టనలెన్నచో వారికి బహుకష్టము.” తిరిగి నా బాల్యము జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. హిందూదేశములో

చాల వెనుకబడియున్న ప్రదేశమున, క్లిష్టములవల్ల ఒక పేదయింట పుట్టి పెరుగు బాగ్యమో, అభాగ్యమో నాకు కలిగినది. గ్రామములో ఇతరక్షిల్లల యిండ్లలో చిన్నసహాపగ్రములు లుండెడివి. పగలు అడవిలో గుడ్డిములును వదలి, సాయంకాలము వాటిని యిండ్లకు తోలుకొనిపోవువారు. “మా యింటిలోకూడ ఒక గుర్రము ఉన్న బాగుండు”నని నామనస్సులో అనుకొనువాడను. కాని ఒక చకితమైన శంకవేసెడిది. ఏమిటనగా, నాగుర్రమును ఏవిధముగా గుర్తుపట్టుటాయని. ఏటనగా, అన్నిటి కంగురూపములును ఒక్క విధముగానే ఉండును. కొద్దిదినములతర్వాత మాయంటి లోకినూడ ఒకగుర్రము వచ్చినది. దానిని మేయుటకు వదలిరి. దానిని గుర్తుపట్టుటకు నేను పగలు ఎన్నోసార్లు నెట్లువాడను. కాని దానిని గుర్తుపట్టుటకు ఎప్పుడును బాధపడలేదు. శంకకు మందేమి? వస్తువులను మనము స్వంతపరచుకొనునంతవరకు శంకాస్పద నుగుట సహజము.

రోమనులిపియొక్క అంతర్జాతీయత —

రోమనులిపినిగురించి అన్నిటికంటె బలవత్తరమైన వాదము దాని అంతర్జాతీయత. అది ప్రపంచ లిపి యని చెప్పవచ్చును. దీనికి వ్యతిరేకముగ నూతన లిపులు సృష్టించినచో వానిని సంకుచితదృక్పథమున కములని దురాలోపణ చేయబడును. కాని లోకలిపికల్పనలో సంకుచితదృక్పథము లేకముకూడ లేదని నేను ఘంటాపథముగా చెప్పగలను. కుతూహలముతో సుమారు ఒక వజ్రము భావలు, లిపులు నేర్పుకొనిన మిమ్ముట ఈలోకలిపియొక్క కల్పన అంకురించినది. ఇదేకాక లోకకల్యాణభావనయే ఇందులో పనిచేయుచున్నది. దీనిని ఇక్కడ వదలి ప్రస్తుతము రోమనులిపిని గూర్చి విచారితము. రోమనులిపియొక్క అసంపూర్ణతను పాశ్చాత్యులుకూడ అంగీకరింతురు. ఇదే కారణమువలన పశ్చిమములోకూడ కొందఱు విజ్ఞాన సంపన్నులు నూతనలిపిని కల్పించిరి. అయినప్పటికిని పాశ్చాత్యసంకుచితదృష్టివలన వారు సాఫల్యత నొంద

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

జాలకపోయిరి. 300 సంవత్సరములనుండి బైబిలు (క్రైస్తవగ్రంథము), Bottle (సారాసీసా), Battalion (సేనాదళములు) — ఈ బక్కారత్రయశక్తిసముపసంఘాయముతోకూడ రోమనులినికి నామమాత్ర సాక్ష్యమైనను ప్రాచ్యదేశములలో కలగలేదు. ఇది దానియొక్క అంతర్జాతీయతకు నగ్ననిదర్శనము. భారతదేశము నేడు నూతనలిపియొక్క ఆవశ్యకతను సృష్టించి తీవ్రముగా పనిచేయుచున్నదని మనము ఒప్పుకొనవలెను. వైవాజికపాఠములకు మనకంటె ఎక్కువ ఆవశ్యకత ఉన్నది. ఇండియా వైవాదేశములనంటి ప్రాచ్యజగత్తుయొక్క జనాభా ప్రపంచపు జనాభామొత్తములో సగముకన్న ఎక్కువగును. లోకలిపివాదిరి ఒక సుందరమైన లిపి ప్రాచ్యులందరికిని ఏకలిపియగుట నిశ్చయము. పూర్వనూర్పుడు పిమ్మట పశ్చిమములోకూడ తన కాంతిని ప్రసరింపగలడు.

— సమ్ర నివేదనము —

నేను విద్వాంసుడను కాను. లిపియే కాదు, ఏవిషయమునుగూర్చియు విశేషపరిశ్రమ చేయలేదు. ఒక అకించునువలె రాష్ట్రసేనలో కాలము గడిపితిని.

నామనస్సులో పెద్దపెద్ద ఊహలు ఉత్పన్నమయ్యే డివి. వానిలో ఒకానొకటి మిక్కిలి రేకెత్తించబడినది. లిపిసమస్య ఈవిధముగానే నామనస్సు కెక్కినది. ఎంత విచారించితిినో, ఎన్ని ప్రయోగములు చేసితిినో లెక్కలేదు. ఈలోకలిపి సుమారు ౧౮ సంవత్సరముల కృషిఫలితము. నేను నాభావనలో ఎచ్చటను విషయముయొక్క శాస్త్రీయతను వదలలేదు. Theory and Practice కు ఒక రూపమిచ్చుటకు ప్రయత్నించితిని. లిపివిషయములో ఒక సమగ్రదృష్టి అవలంబించుటకు ప్రయత్నించితిని. అయినప్పటికిని ఈ లిపి సమగ్రము అని నేను వాదించును. ఇంకను చాలపని మిగిలియున్నది. ఇది యొక సమోనా మాత్రమే. విద్వాంసులు ఈ వైపు పరికించి దేశమంతటను ఒక సర్వాంగసుందరమైన లిపిని త్వరలో నిర్మింతురుగాక! ముందు వచ్చే జనాభాలెక్కలకు పూర్వమే జనతనంతను అక్షరాస్యులను గావించి ప్రపంచమున కంతకును ఒక నూతనమార్గము ప్రదర్శించురు గాక! ఇదియే నా సమ్రనివేదనము.

(అనువాదము : వి. వి. యస్. శర్మ)

జర్మెక్సు

తా మ ర
పొడలు, గజ్జ,
పుంపు,
కత్తికొత,
గాయములు
మొటిమలు
చర్మ వ్యాధు
లను మాన్పు
ఆ యి ం టు
మొరటు.

ALLIES ORIENTAL BALM PRODUCT

మృదువైన నిగనిగలాడు కేశనంపదకు

కేశమిత్ర

వె జి ట బు ల్ త ల నూ నే నే వా డు డు.

తల పెంట్లకల పెరుగుదలకు తోడ్పడును.

బట్టతల కానీయదు, చుండు నివారణ చేయును. కేశములను రాతి పోనివ్వను.

కెమిస్టులవద్ద దొరకును, లేక నిగున అద్రెస్సునుండి నేరుగా తెప్పించుకొనవచ్చును.

లిటిల్స్ ఓరియంటల్ బామ్ అండ్ పార్ఫ్యూమరీస్, లి||

పోస్టు బాక్సు 67,

మదరాసు.

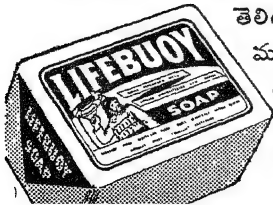

మరి అచిన్నది
లైఫ్ బాయ్
అభ్యాసము కూడా
నేర్చుకున్నది!

కుట్టు పనిలోకూడా ఆ యువతి మిక్కిలి ఉపయోగపడుట నేర్చుకొనుచున్నది. ఆ చిన్నది లైఫ్ బాయ్ సబ్బును ప్రతిదినము వాడే అభ్యాసమును నేర్చుకొని యుండుటచే మంచి ఆరోగ్యవంతముగా పుండగలదని ఆమె తల్లికి బాగా తెలియును. ఆరోగ్యమునకు, బలమునకు గర్భశత్రువైన మురికివలని అపాయమునుండి ఈ అభ్యాసము ఆమెను రక్షించుచున్నది.

లైఫ్ బాయ్ మంచి సబ్బుల్లోకి ఉత్తమమైనది
ఇది మంచి అలవాటు

విల్లముల మొలకలు

[౪౪]

= శ్రీ 'కరుణకుమార'

వల్లిపూతువారిది చాలా ప్రఖ్యాతిచెందిన కుటుంబం. రామిరెడ్డితండ్రి పల్లిపూతు కృష్ణారెడ్డిని గురించి, అతనితండ్రి వెంకరెడ్డినిగురించి రెణిగారి పల్లెలో ఇప్పటికీ కథలు చెప్పకొన్నట్టు చెప్పవంటూఉంటారు. ధాతకరువులో వెంకరెడ్డి బీదలకు చేసిన అన్నదానం, గ్రామానికి ఆధారధూతమైన చెరువు వర్షాకాలంలో గండిపడి ప్రజలకీ, పైలకీ అపాయం కలిగి నీటిలో ఆరెడ్డి ఒక్కడూ చెరువు కట్ట కాపాడడానికి చేసిన కృషి, బాటసార్లు బసచేయడానికి కట్టించిన ధర్మసత్రాలూ — ఏమేమిటో ఆరెడ్డినిగురించి నైతులు తలుచుకొని కోణించడం.

కృష్ణారెడ్డికూడా అరవయినాలుకేళ్లు పంచి వచ్చినా త్రిశత్రువనం చేసుకొని తన హయాం గౌరవంగానే గడుపుకొన్నాడు. కానీ, రామేశ్వరం వగైరా తీరయాత్రలు వేపించి గ్రామంలో రామలింగేశ్వరస్వామికి ఏకాదశరుద్రాభిషేకం చేయించి, అప్పుడివరానికి బ్రహ్మాండంగా భారద్వాజమించు చేశాడని అతన్ని బీదలు అమితంగా తలుచుకొని దణ్ణం పెట్టుకొంటూఉంటారు.

కృష్ణారెడ్డికి నలుగు రాజసంతానం తర్వాత కలిగిన పిల్లవాడు రామిరెడ్డి. తాను జీవించి ఉండగనే నలుగురు కూతుళ్లనీ సంపన్నగృహస్థుల యిష్టలో యిచ్చి వివాహాలుచేసి, తర్వాత కొడుకు రామిరెడ్డికి కూడా ఓ అయినయింటి పిల్లని పెళ్లిచేసి అయిదాశళ్ళు గ్రంథునకే కాలంచేశాడు కృష్ణారెడ్డి. చిరకాలానికి

కలిగిన మొగళ్ళురుసుకాబట్టి రామిరెడ్డి అంటే ఆతల్లికీ, ఆ తండ్రికీ అబ్బరంగా ఉంచవలసి ఆత్మవ్యంశేను. సాధితశీ తార్కికాలు గూడకరాజు మాగాణిదూమిగాక, రామిరెడ్డికి విశ్రాంత్యా సంక్రమించిన ఏళ్ళయ్యకరాల మాగాణి మెట్టలూ, పశువులబీదూ, ఆవులూ, కోడెలూ - సమస్తమూ అమిర్చి పెట్టినట్టు చేతిలోపెట్టి మరీ కాలంచేశాడు కృష్ణారెడ్డి. ఈఆస్తిగాక భేమయిన రెండు మండునాల లోగిలీ, ధాన్యపు కొట్లూ, నొడ్లలో అరటితోటా, కొబ్బరితోటా, అడవొడ్ల వంటివిగదా బంగారునగలూ, వెండిసామానూ — ఒకమేదుటి, నీరి అందుకోసంతకాలమేగాని, అందుకొంటే ఆతల్లి అనంతమైన ఆకాగాలతో అవతరిస్తుంది.

రెడ్డిగారి పల్లెలో గల నూటఏభయి రేతకాపుల కుటుంబాలలోనూ రామిరెడ్డికుటుంబం ముకుటాయమానంగా ప్రకాశించిపోతోందని ఇక వేరే చెప్పాలి? రామిరెడ్డికి ఇంటూ, బయటాకూడాకావలసినంత బలం, బలగమూను. ముప్పయ్యేండ్లయినా నిండని వయస్సు, తండ్రి సంపాదించి యిచ్చిపోయిన ఆస్తి, గ్రామంలోని రైతాంగం యావత్తూ తనకీ బీరకాయ పీచుచుట్టరికం, పైగా వంశపారంపర్యంగా వస్తున్న గ్రామమునసలుఅధికారం — బంగారానికి వెలిగారం అతికినట్లు ఒక దాని కొకటి అతుక్కొని అతని జీవితాని కందమే కలుగజేస్తున్నవి.

తాత తండ్రిలు సంపాదించియిచ్చిన విశ్వవ్యం ఎంత ఉన్నప్పటికీ అసలు జన్మతః మనిషిలో ఒక

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

విభ్రమన శైలిని చేతూ, దాబూ దర్పం ఉండకపోతే ఆ విభ్రవాన్నిగీగాని, అతగాడి జీవితానిగాని రాణింపూ ఎన్నికా సిద్ధించదు. భగవంతుడు రామి చెడ్డికి ఆ కొరత తీర్చాడు. ఆ మాటకి వస్తే అతగాడి చలాకీకీ, అతని ఆలోచనలకీ, దృష్టికీ తగిన ఆకాశికాదేహా ఆ తండ్రియిచ్చిన విభ్రవ్యం.

వొట్లవీరుమకొని పెద్దచదువులు చదివి ఉద్యోగాలూ ఊళ్లెలదాలూ అవసరంగల కుటుంబం కాదు కాబట్టి, ప్రస్తుత కాలమానాన్ని బట్టి, సంప్రదాయాన్ని బట్టి స్కూలుఫయలు నరకూ మాత్రమే చదివి పరీక్షకు కూర్చొని ఫలయి ఊరుకున్నాడు రామిచెడ్డి. ఫేలయిన పరీక్ష ఎంగిలికూడువతుగా కోతనిపించి దానిని కాలిచెప్పను విసర్జించినట్లు విసర్జించి, తండ్రి గతించినచెనుక సంక్రమించిన సంసార భారాన్ని భుజాన వేసుకొని ఈదుకూడుతున్నాడు.

ఈదుకూడానికి-రామిచెడ్డి కి సంసారం ఒక తెల్లగా, జనూ, ఖర్చా? అందులో యుద్ధంవచ్చి బ్లాకుమార్చెట్టులో పుట్టి హుటాహిటం, రెండువందలూ వడ్లు అమ్మే రోజులేమా—అతను పట్టినదల్లా బంగా రంముద్దయిపోతోంది. చేటిలో వడ్లగింజ పడవేస్తే బంగారాన్ని బలికోరుతోంది. ఏరువాక తిరిగి ఏరువాక అందుకొనేసరికి, కుప్పలమీదనే బేరం తెగ్గట్టి సంవత్సరానికి హీనపక్షం ఇరవయ్యుపుయ్యువేలదాకా ఇనప్పైటైలో విసిరిపారేస్తున్నాడు.

పేరుకు పెద్దకుటుంబం అన్నమాటేగాని, ఇంట్లో తినేవాళ్లు మాత్రం ఎవరున్నారు? తనూ, తన భార్యా, తల్లీని. ఒక కొడుకూ, ఇద్దరు కూతుళ్లూ తనకి కలిగారుగాని, వాళ్లీంకా కనుగాయలు. ఎటువచ్చి ఈరెండువందలకేరాల కమతమూ, నేద్యం నాద్యం, గొడ్డూ గోదా, దూడా దుడికీ—వీటిమీద అజమాయిషీచేసుకొంటూ కయ్యలో పండిన ధాన్యం గడపలో చేరేవరకే అతగాడికి తాపత్రయం. ఈ తాపత్రయం కూడా లేకుండా కరుణించి యానాది సుబ్బడిని రామిచెడ్డికి ప్రసాదించాడు భగవంతుడు.

ఇంతలావు కమతంమీదా సుబ్బడు, అహోరాత్రస్య, కంటిలో వట్టివేసుకొని, గడ్డిపొచకూడా అన్యాయ క్రాంతం గాకుండా కాపాడుతున్నాడు. సుబ్బడు రామిచెడ్డికి సుండేకాయ అయిపోయాడు.

సుబ్బడు మంచియానాదివాడు. యానాదులలో మంచి యానాదులనీ, చల్లాయానాదులనీ గీరెండుతెగలు. చల్లాయానాదులు ఎంగిలివిస్తూకులలో పారేసిన కూడు తింటారు—మంచియానాదులు తినరు.

సుబ్బడి తండ్రి పాపడు కృష్ణారెడ్డితండ్రి హయాంనుండి ఆకుటుంబాన్నే అంటిపెట్టుకొని జీవించాడు. చిన్నతనంలో పాపడు వెంకురెడ్డి ఎక్కెతెల్లగుర్రాన్ని మేపుతూ, మాలీసుచేస్తూ నాకరీచేసేవాడట. వెంకురెడ్డి ఆగుర్రం ఎక్కి ఏముసాఫరుకు వెళ్లి నా ఆగుర్రంవెంబడి పాపడుకూడా నాకరీవలసినచేనట. గుర్రంనడకతో నడకా, తరటుతో తరటూ, గాలపుతో గాలపూ—దానితోక పట్టుకొని ఎంతదూరమైనా కూడా పరుగుతో పోయేవాడట పాపడు. వెంకురెడ్డి గతించినతర్వాత కృష్ణారెడ్డి గుర్రపుస్వామి చేసే రోజులలోకూడా పాపడు అదేప్రకారం ఖామం దువెంట పోయేవాడటగాని, కొంతకాలం గడిచేసరికి పాపడికి ఈపరుగువల్ల సుండేజబ్బు ఏర్పడి ఖాయిలాతో మంచానబడేవరకు, కృష్ణారెడ్డికి మనస్సు కరిగి, ఇంక తాను గుర్రం ఎక్కడం లేదని వొట్టుపెట్టుకొని ఆగుర్రాన్ని అయినకాడికి అమ్మిపారేశాడని అనుకొంటూ రాగ్రామంలో. మొత్తానికి పాపడు జీవించినన్నాళ్లూ పల్లిపోతువారి కుటుంబాన్నంటిపెట్టుకొనే జీవించి కృష్ణారెడ్డికంటే పదేళ్లు ముందుగా వాడు చనిపోయాడు. పాపడు జీవించిఉండగనే కలరా చనిపోయింది వాడి భార్య చెంచి. చెంచి చనిపోయేవరకు సుబ్బడి కయిదోవీడు.

పాపడికీ, చెంచీకీ కలగడానికి ఓ అయిదారు గురుపిల్లలు కలిగారుగాని ఏంకీయ? చెంచి చని

పోడేవరకు పాపశక్తి దక్కిన పిడ్డకు సుబ్బ హక్కులే. తల్లిలేని ఆ అయిదేళ్ల పిల్లవాడుకూడా గతించిన సంశాసంలాగునే తనకు దక్కువని పాపడు నిరాశ చేసుకొని వాడిని పెంచడానికి చేతగాక ఒకమారు, కష్టమనిపించి ఒకమారు సుబ్బడివిషయమై తాను తాపత్రయపడేవాడే కాదు. రాత్రిగాని, పగలుగాని తనేదయినా పనిమీద పోవలసిఉంటే, సుబ్బడిని ఏ గడ్డివామిలోనో పండబెట్టి గడ్డికప్పి ల్లిపోకుండా వాడు. నెంచి గతించిన తర్వాత సుబ్బ మోగ తేమాలు కృష్ణారెడ్డిభార్య లక్ష్మమ్మ వాబ్బడి ఆస్పదస్పడు విచారిస్తూ ఉండినప్పుంటే, ఆ కుర్రకుంక గడ్డివాముల్లో పెరుగుతుండినట్లు ఆమెకు తెలియదు. తన దొడ్డిలో అరటితోటలోని గుడికలో పాపడిచేతుల్లో పెరుగుతున్నావనే ఆమెగమనం.

ఒకనాడు ఉదయం లక్ష్మమ్మ తన పడవుల దొడ్డిలో ఆవుపాలు తీయించడానికి పోగా, గుంజకు ఆవు మేతమేయడం చాలించి కొమ్ములతో ఆతట్టుగా లాక్కొని యిస్తుమంటూ మీదపడుతోంది. మళ్లా అంతలోనే గడ్డితేనె గాటిలో దేనికో నాలుకతో నాకుతోంది. లక్ష్మమ్మకి అర్థంగాక సమీపించి చూచేసరికి, ఆతట్టు నల్లని కృష్ణసర్పం ఒకటి గజంఎత్తిన పడగఎత్తి చీలిన నాలుకలు చాచి యిస్తు కొట్టుతూ తల నేలనేసికొట్టుతోంది. ఆవు తిరిగి కొమ్ములతో కుమ్మబోయి గాటిలో నాలుకతో నాకుతోంది. పామును చూచేసరికి 'అమ్మా' అని అరిచింది లక్ష్మమ్మ. ఎత్తిన పడగ దించి పడమటగా పాకిపోయింది సర్పం. గాటిలో ఆవు నాకుతూ ఉండిన అయిదేళ్ల పిల్లవాడు- సుబ్బడు - కళ్ల నలుముకొంటూ రేచిక్కుర్కున్నాడు. ఆమె గుండెలు కొట్టుకొని వాణ్ణి ఇంట్లోకి తీసుకొనిపోయి, ఆ కులంబగాయతు సుబ్బడు తన తండ్రితో ఉండడానికి వీలులేదని, వాణ్ణి తన యింటిలోనే పెట్టుకొని, కొడుకు రామిరెడ్డితో సమానంగా పెంచుతూ వచ్చింది లక్ష్మమ్మ. తనకి సగంపిడ వదలిందని తల తడుముకున్నాడు పాపడు.

సుబ్బడికి పడేళ్లు వచ్చేకరకూ బ్రదికాడు పాపడు. నాడు గతించిన తర్వాతి సుబ్బడికి కృష్ణారెడ్డి తండ్రి, లక్ష్మమ్మ తల్లి, రామిరెడ్డి అన్నా అయి పోయినారు.

ఆ సంసారంలో తన కేమిజాత? వేరేకు పిడి తెడు మెతుకులు. కాస్త గ్రాహ్యం తెలిసే ఈడు వచ్చే వరకు, ఇంట్లో పాకిపరువులను బయటకు తోలుకొని పోయి మందబయట తిప్పకొనికన్యంపై ముల్కూటలా కడుపునిండా అన్నం పెట్టుతూనే ఉన్నది లక్ష్మమ్మ. రామిరెడ్డి బడి పోకుంటే సుబ్బడు అతగాడి పునకాలు బడికి తీసుకొనిపోయి, తాను బ్రెగ్గెడను బజుటికి మళ్ల వెనుకొని వస్తున్నాడు.

కాలం పెరిగినకొద్దీ పలు రామిరెడ్డి, అటు సుబ్బడుకూడా పెరుగుతున్నారు. ఇద్దరి వయస్సులో నాలుగయిదేళ్లు తేడా ఉండినప్పుంటే, ముం క్రవయస్సు వచ్చేసరికి పొడగట్టిన రోజువసలో మాత్రం తేడాలు కనిపించడంలేదు. రామిరెడ్డి కేలు-మహారాజు పిడ్డ. ఇరవయ్యేళ్లు నిండకుండానే తండ్రి బంగారువంటి పిల్లని పెండ్లిచేసి పెద్దవాణ్ణి చేశాడు.

ఒక ఏడుమీద మరొక ఏడు పడేవరకు, సుబ్బడు, పద్దెనిమిదేళ్లకే పాతికేళ్ల మనిషిలా తయారయినాడు. పిక్కినబడి పోతూంటే వాణ్ణి చూస్తే నిప్పి తగులుతుండేవానన్నంత భయం కలుగుతోంది. నల్లని జీడిగింజరంగు శరీరం నిగనిగ మెరిసిపోతోంది. స్పృహలోని యావనం కరిగించి పోసిన విగ్రహం—ఉక్కు గుండులా పైరుతేలింది ఆకారం. రెండు హస్తాలూ జోడించి పట్టినగాని అండడంలేదు కండలు తిరిగిన దండలు. ఆ యాడుకే ఆరడుగుల ఎత్తు-ఆజానుబాహు వయిపోయినాడు సుబ్బడు. మూతిమీది నూనూగు మీసం, కళ్లమీది కనుబొమలు సన్నని నల్ల మొఖమల్ పట్టుల్లా నిగారింపుతో మిరుమిట్లు గొలుపుతున్నవి. ఆ ముఖవికాసంలో తెల్లని నేత్రాలు వాని ఆకారానికి ఎంతోభ తీసుకొనివచ్చినవి! పురుషునికాని, స్త్రీకిగాని నవయావనంకంటే మించిన విశ్వరూపం మరొక టేమున్నది?

భారతి - పార్థవ మార్గశర్మము

తన చేతుల్లో స్వయంగా పెంచిన లక్ష్మమ్మకే గాదు, అటు గ్రామంలో ఆశేషజనానికి కూడా సుబ్బదు యానాపెవాడన్న సంగతి విస్తృతిలో పడి పోయింది. అటువంటి మనిషి యింట్లో తిరుగుతుంటేనే చాలున్నంత మోహనంగా ఉన్నది వాడి మోహనాకారం. అటువంటి సుబ్బదు తనకు బానిసీడు, తన బంటు అయినాడంటే రామిరెడ్డి కెంత గర్వం!

సుబ్బడిమీద పెరిగిన ప్రేమవల్ల లక్ష్మమ్మ వాణ్ణి 'సుబ్బలు' అని ముద్దుగా పిలుచుకోవడమేగాని 'సుబ్బా' అని పిలవడం కొన్ని ఏళ్లుగా మరచిపోయింది. అదిగాక వయస్సువచ్చి పెద్దవాడవుతుండినందువల్లా, వానియందు పొడగట్టిన పెద్దగుణములవల్లా, లక్ష్మమ్మకే గాదు గ్రామస్థులకు కూడా వానియందు గౌరవనూ, ప్రేమ ఏర్పడి, ఎవరు పిలిచినా 'సుబ్బలు' అనే పిలుస్తూ వస్తున్నారు.

సుబ్బలుది మొండివైర్యం. నదురులేదు, బెదురు లేదు. రాత్రి ఎరగడు, చీకటి ఎరగడు. పామెరగడు, పురుగురగడు. ఆర్థరాత్రి జోరున పిడుగులువడే వర్షంలో నయినా పొలం పోవలిసిఉంటే ఒక్కడూ ఆపనిమీద పోవలినదే. రెండేళ్లక్రిందట రాత్రిపూట పొలంలో వడ్డకళ్లందగ్గర ఒంటరిగా పండుకున్నప్పుడు, ప్రక్కన కాపలాకాచే కుక్కని పట్టుకోను వచ్చిన చిరతపులిని చేతిబరిక తీసుకొని పొడిచిన పోటుకు, అంతలాపు పులి ఆవులించి ప్రాణంబిడించింది. బరిమీద పరుగు పెట్టే తాచుపామును లోకపట్టుకొని నేలనేసి కొట్టుతానని బయట దేరుతాడు. అట్లతద్దీ పండగకి, అమ్మవారి దేవళాని కెదురుగా మరెచెట్టు కొమ్మకు కట్టిన ఉయ్యాల ఊగడానికి వచ్చిన అట్లతద్దీ అడ పడుచులను ఉయ్యాలలో కూర్చోబెట్టి జనపనార మోకు పట్టుకొని ఊపడంలో, ఉయ్యాలలో గూడా ఆత్మాశంకరకూ లేచి సుబ్బలు క్రిందికి మాకుతుంటే ధణా ధణా అని అదిరిపోతుండే భూమి. వానిచేత ఉయ్యాల ఊపించుకోను ఆహార కాపుపడుచుల కెంత మనసు!

వ్యవసాయవృత్తిలో సుబ్బలుకు తెలియని పనిలేదుగదా! అటు వడడుక్కిలోగాని, ఇటు గొంపిడుక్కిలోగాని, వాడు కయ్యలోదిగి నాళేటి మేడితోక పట్టుకొంటే, పడేసిపందల రూపాయలు కిమ్మతుచేసే రెడ్డిగారి పెద్దపిద్దల జతకూడా గడ గడలాడి పోవలసిందే. వాడి చేత్తో గుంటక తోలి, నల్ల మానూ, కర్రలమానూ ఒక్కసారి అట్లా ఆడిస్తే చాలు — మనుకు అంత పోయి కయ్య అలాఉండవలసిందే. నాళేటిఅర్దు మీదపెట్టి, వారిణిబిగించి, పణకొయ్య ఆరపట్టుకొని, వాడు చాలు బోలితే, ఒక్క మడకతోనే కీయ్య పదునుతేలి చాడవేసుకోవచ్చు. విత్తనం ఏ అడున్న చల్లాలో, ఏ అడునులో యారాలకట్టి పులకనాముడుతీసి కయ్య ఆరగట్టాలో — సుబ్బలుకు తెలిసినట్టు మరొక నేద్యగాడికి తెలియదని అనుకొంటారు. సరిగదా, ఏరువాక వచ్చి, విత్తనాల పట్టులో గింజ చల్లాలంటే, వినాయకుడికి పెట్టుకొని ముందు సుబ్బలుచేత్తో గింజ చల్లిస్తుంది లక్ష్మమ్మ. వాడిచెయ్యి పట్టితే బంగారుపండుతుందని గ్రామంలో ప్రతీతి.

పుట్టుకలగర కట్టి మిట్టలు తేలబెట్టుతాడు. మోపు వైకిలేచేసరికి రెండు, మూడు కలగరలు పెట్టి నీళ్లు నిలవేస్తాడు. వ్యవసాయంపను లారంభించిన గడియ మొదలుకొని, ఆరైరు ఫలితానికి వచ్చి, పండిన గింజలు ఇంట్లోకి చేరేవరకూ సుబ్బలుకు నిద్రపట్టదు. ఎక్కడెక్కడ ఏయే కయ్యలో నీళ్లు పులక తేలి పోయానో, ఏ కయ్య ఆరగట్టాలో, ఏకయ్యకు నీళ్లు ఎద్దయినాయో — అబ్బ! సుబ్బలుకున్న మెలకువ రామిరెడ్డి కేటి! మెలకువేమిదా రాత్రిపూట చిలవ పక్షులు వాలకుండా కిరననాయిబడబా చేతపట్టుకొని తెల్లవారుటా అట్లా రాంభజన చేస్తూనే ఉంటాడు సుబ్బలు.

ఒక్కటేమిటి - వరినాట్లు అయిన తుణులగాయకు సుబ్బలుకు కయ్యలోనే కాపరం. రెడ్డిగారి చేలో ముళ్ళపాచి కిసిపించిందంటే వానికి వంటిమీద ముళ్ళగుచ్చుకొన్న ట్టుంటుంది. తుంగా, గాబా,

ఉదరా కోయించి, కలుపు తీయించేవరకూ క్షుణ్ణు
 కయ్యలో వైరు పాలుపోసుకొని, సుంకు
 మీద పొట్టతేలి, కరుగు మోపించనేవరకు - ఇక
 సుబ్బులుసంతోషం చెప్పలేము. కరుగు మోపిన వైరు
 ఎర్రబారి, అగ్రవంచించనంగనే - మంచితోజుమాచు
 కొని, రెడ్డిగారిచ్చే కొత్త పంచలు కట్టుకొని,
 ముఖాన్న కుంకుమ అద్ది, కయ్యలో వంగి, మాడు
 పిడికిర్లు పిడితరిగి, వినాయకుడికి వోడెవయ్యడం ఎప్పు
 డబ్బా అని వాడికి ఒకటే కలవరింపు. వైరు కోరిక
 వచ్చిందనేసరికి, వడ్లబత్తుడు అచ్చయ్య కొలిమి
 కాడికి పోయి, దగ్గర ఉండి ముందు తన కొడవలికి
 చందనపు పిడి, ఇత్తడిపాన్న తరిమిచి పట్టించి
 కమ్మకొనే సరిపించేవరకూ వాడికి స్తిమితమేదీ? బాలం
 పని అంటే ఆ సంతోషమేమో చెప్పలేము. పువ్వు
 మాసంలో పెద్దపండగ చేసుకొని, వరికోతలకు జం
 వొంగుకున్నారనంగనే - ఎప్పుడు చేయించిపెట్టాడో
 వెయ్యిపనకటలు పేపించిపెట్టాడు సుబ్బులు. అట్లాపోసిన
 పన, వోడెలేనేవాళ్లు వేస్తుంటే, ఇట్లా కుప్పలువేసే
 వాళ్లు వేస్తుండవలసినదే. ఇంతలావు కమతంమీదా
 ఎక్కడుంటాడో, పనివాళ్లని వెయ్యికళ్లతో కని
 పెట్టుకుంటాడు. కుప్పవేయడంలో పనివాళ్లు బద్ధ
 కించి ఎగాదిగా వేసినట్లు కనిపించినా-చేతిలో తట్టు
 పలకా, తనూ తయారు. కరుగూ, అద్దా, చూరూ-
 తను స్వయంగా వచ్చి, తట్టిలేనేగాని వానికి తృప్తి
 లేదు. సుబ్బులు కప్పిన కుప్ప ముద్దులుమాటకట్టు
 తుందని ఆపూల్లో పెద్దపెద్ద ఖామందులే వాడికి కితా
 బులు చెల్లించారు.

కమతంలో ఉండడాని కింకా

ఉన్నార తలమనుమ్యలూ. నేర్పగాల్లాను. కాని
 వాళ్లందరికీ సుబ్బులంటే సింహస్వప్నం. వొట్టెదాచి
 పనిచేయడానికి వాళ్లకి గుండెలేదీ? ఒకనాక పట్టులో
 రామిరెడ్డి నయనా కట్లగప్పడానికి. పిలుస్తూదిగాని,
 సుబ్బులుని మరిపించడానికి వాళ్లకు వీలేదీ?

3

సుబ్బులుకు పాతికేళ్లు నిండినవి. తనపనేమో-
 అంటే. ఇక రెండో ప్రసక్తి అతగాడికి కాబట్టదు.

తనతో సమానంగా పెరిగిన రామిరెడ్డి పెళ్లి చేసుకొని
 అక్కో ముద్దుగుడ్డల తొక్కి అయినాడు. చెన జీవి
 తంలా యానం వికసించి విజృంభిస్తోంది. సుబ్బు
 లకుకూడా వివాహం జరగవలసిన రోజులు.

“పిల్ల చువు చాలించి యింటికాడనే ఉంటు
 న్నది. ఇప్పటికే ఇద్దరికీపెళ్లి ఈడుతప్పింది. రెడ్డిగారి
 మాట తీసుకొని వొందరగా వచ్చి పెళ్లి చేసుకొని
 జెళ్లవలసిందని ఏటిఅవతల కమ్మవారిపాలెంనుండి
 సుబ్బులుమేనమామ జువ్వడు కబురుచేశాడు. ఇంక
 ఆలస్యం చేయడానికి వీలులేదని, లక్షకమ్మదగ్గరికి
 పోయి, “అమ్మా!” అని పిలిచాడు సుబ్బులు.

“ఏమి నాయనా.” అన్నది ఆఅమ్మ.

“ఏటిఅవతలనుండి, నా మామ నన్ను రమ్మని
 కబురు పంపాడు. పోయివస్తాను.” అన్నాడు సుబ్బులు.

“అక్కడ మీవాళ్లందరూ బాగున్నారేనా?”

అని సంగారపడుచూ అడిగింది లక్షకమ్మ.

“అందరూ బాగానే ఉన్నారు. పిల్లకి పెళ్లి
 చేయాలి, ఒకసారి వచ్చి మాట్లాడిపోమని కబురు
 చేశాడు మామ.” అన్నాడు సుబ్బులు.

“మేనమామకుమార్ని పెళ్లి చేసుకొంటావుటరా!
 నాతిండ్రే. తప్పక పెళ్లి, తొందరగా రా. పెళ్లికొడు
 కుని చేసి పంపుతా”నని సుబ్బుల్ని దీవించి పంపింది
 లక్షకమ్మ.

సుబ్బులుమేనమామ జువ్వడు మొదటినుండి.
 కమ్మవారిపాలెంలోనే కావరం. రెడ్డిగారిపల్లె లేత
 కాపుల కెల్లా ఆటపట్టయిందో, కమ్మవారిపల్లె కమ్మ
 వారి కావినంగా ఆలవాలమైపోయింది. ఆపూరికి ఈ
 పూరికి నడుంగా చిలకలేరు అడ్డం. ఎన్నడో ఇవ్వ
 కుల కాలంలో ఆపూరి కమ్మవారికి, ఈపూరి కెడ్ల
 సయోధ్యత కలిగి మమేకంగానే ఉంటూవచ్చారట
 గాని, ఇటీవల పాతిక, ఇరవయ్యేళ్లనుండి మనస్సు
 లేర్పడిపోయినవి. పాతికేళ్ల క్రిందట, ఎందుకు వచ్చిం
 దో-ఈరెండుకూడ్రాకీ నడుంగా ఉండవలసిన పాలి
 మేరనిర్ణయించివయంలో వారికి వీల పెద్ద తగాదా
 పడిందని అంటారు. చిలకలేరు ఇనతలగట్టువరకూ

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

మాపాలిమేరే అంటారు కమ్మవారు. అట్లాకాదు, అవతల గట్టునరకూ రెడ్డిగారిపల్లెపాలిమేరే అంటారు కావులు. చిలకలేరునదిని పూర్తిగా తమతమ పాలిమేరులలోచేర్చుకోవాలని ఆ ఇరుపక్షాలవారికి పట్టుదల. ఇంతకీ, ఈపాలిమేరతకరారు రావడానికి కారణమేమిటంటే— ఇటు రెడ్డిగారిపల్లెలో ఒక చెరువూ, అటు కమ్మవారి పాలెంలో ఇంకోచెరువూ ఉన్నవి. ఈరెండుచెరువులకూ కూడా, ఊరికి పడమరగా, రెండుమైళ్ళవారంలో చిలకలేరులో ఆనకట్ట కట్టించి, ఆచెరువులోని కోకాలవా, ఈచెరువులోని కోకాలవా—రెండు ధన్యు కాలవలు నదిలోనుంచే తవ్వించారు స్కూరువారు. ఆనకట్టకట్టు దిట్టంగా ఉండిన కోకాల్లో ఏటికి నీరు తగిలినవెంటనే ఈ రెండుచెరువుల్లో నీళ్లు ధారాళంగా పోయి, సకాలంలో చెరువులు నిండుతూవచ్చినవి. మరి రాసురాసు, ఆనకట్టకి మరమ్మత్తులు లేక శిలమే అయిపోయిందో, లేక అసలు వ్రవకాలవల అంజీపని రైతులు సరిగా చేసుకోనందువల్ల అవి పూడిపోయిన కారణంచేతనో— ఇటీవల ఏటికి ఎంతెంత వరద వచ్చినా పూర్వం నిండినట్లు చెరువులు సక్రమంగా నిండడంలేదు. దానితో నీళ్లు ఎద్దడయి, వచ్చిన నీళ్లన్నీ తమ చెరువుకు గానీయకుండా వాళ్లచెరువుకే వెట్టుకొంటున్నారని కావులూ, మా చెరువుకు అసలే నీళ్లు రానీయడం లేదీరెడ్డిగార్లని కమ్మవారూ— ఒకరిమీద ఒకరు సేరాలోపణలు చేసుకొని అధికార్లు అర్జీలూ పిటిషనులూ పంపుకొన్నారు. అధికార్లు చేసిన ఉత్తర్వులు ఉభయాలకూ తృప్తికరంగాక—చివరకు వాళ్లూ వీళ్లూ ఏటికడ్డంగా కలియబడి కొట్టుకొని రైటినలూ, ఖానీలూ చేసుకొన్నారని ఏనాటి గాథలో చెప్పకొంటుంటారు. దానిమీద స్కూరు వారేమో రెండు గ్రామాల్లో పాలిమేర సరిహద్దు ఏటికి నట్టనడుంగా పోవాలని తీర్మానించి, ఆనకట్ట దగ్గర ఏటికి నడుంగా ఒక లంకగా కట్టించి, వైనవచ్చిన నీళ్లు ఏటిలోనే రెండుభాగాలుగా పంపకం అయేటట్లు చేసి రహితపెట్టారని అంటారుగాని—ఆనాడు రస లొక్కన్ని అగ్ని ఇప్పటికీ చల్లారలేదు. తదుపరి—

బోర్డులకి శాసనసభలకి ఎన్నికలంటూ రావడం—వాటిలో రామిచ్చి ఒక పార్టీ తరపున నిలబడితే కమ్మవారు కాంగ్రెసుతరపున పోటీచేయడం— ఇట్లనే కావివ్యాలు పెరిగిపోయినవి. చివరకు కమ్మవారిపాలెం కాంగ్రెసు గ్రామం, రెడ్డిగారిపల్లె ఇంకోపార్టీ గ్రామం అయి, వారిని వీరూ, వీరిని వారూ పట్టుకు గా దూషించుకోవడంలోకి దిగింది.

పాతిశ్రేక్రిందట జరిగిన కొట్లాటకేసులో జావ్వడుకూడా కమ్మవారితరపున గలాటాలో ఉన్నాడని వాడిమీదకూడా పోలీసులు కేసుపెట్టితే, సెషన్సు కోర్టులో అయిడెళ్ల శిక్షపడి, శిక్షానంతరం విడుదల అయి యింటికి తిరిగివచ్చాడట. తన తరపున నిలబడి కావులమీద తిరగబడడమే కాకుండా, ఆ గలాటాలో తలనిద బలమైన గాయంకూడా తిన్నాడని కమ్మవారికి వాడిమీద అభిమానం కలిగి, వాడు తిరిగి రావడంతోటే, ఏటివొడ్డున మంచి వొనరయిన స్థలంలో వాడి కోయిల్లు కట్టించి, రెండేకరాల మాగాణీ కయ్యకూడా తీసియిచ్చారు. వాడి కొడుకు—సుబ్బులు ఈడువాడే—యిదేనలదాకా ఇంట్లోనే ఉండి ఆ కయ్య దున్నుకొని తండ్రినీ, తల్లిని పోషిస్తూఉండేవాడు—కాని యుద్ధంవచ్చిన కొత్తలో వాడు ఎవరితోనూ చెప్పకుండా చెన్నపట్నంవల్ల మిలిటరీలో చేరి పోయాడు. జావ్వడికి ఆ కొడుకు తర్వాత ఒక్కతే ఆడపిల్ల—రమణి. మిలిటరీలోకి పోయినకొడుకు నెలకు పది పదిపానూ ఇంటికొడ తండ్రికి పంపుతూనే ఉన్నాడు. అయితేనేం—జావ్వడు పెద్దవాడయిపోయి కళ్లు కనిపించక, నేవ్యం నాద్యం చేసుకోలేక, కూతురు రమణిని మేనల్లుడు సుబ్బులు కిచ్చి వివాహంచేసి, వీలయితే వాణ్ణి కమ్మవారిపాలెం పిలిపించుకొందామని ఆశపడ్డాడు.

జావ్వడికొడుకు మిలిటరీకి పోకపూర్వమే కమ్మవారిపాలెంలోని కాంగ్రెసు నాయకులు ఆ గ్రామంలో హరిజనులకు, కేవలం పతితులయిన యానాదులకు కాలనీలు కట్టించి, వాండ్ల విద్యాభివృద్ధికి పాఠశాలలు నిర్మించి, స్కూరువారిపల్ల అంగీకారము

చర్మసౌందర్యము
ఆరోగ్యవంతమైన
దేహముతో ప్రారంభమగును!

క్లొనాల్
చర్మఆరోగ్యమును
కాపాడుకొనుడు

మీ దేహము మిక్కిలి అందంగా వుండవలెనంటే ముందు మీ చర్మము ఆరోగ్యవంతముగా వుండుట ముఖ్యము. లేనియెడల చర్మ సౌందర్యము నిలువదు. చర్మముయొక్క ఆరోగ్యమును పుద్ది చేసుకొనుటకు కాపాడుకొనుటకు, —యీ అంది మైనటువంటిన్నీ ఆకు పచ్చగావుండునటువంటిన్నీ త్వరగా నురుగు పచ్చనటువంటిన్నీ, ఓషధి మిశ్రమమైనటువంటిన్నీ, చర్మ ఆరోగ్యమును చే ఘోర్చునటువంటిన్నీ క్యాడిల్ తో కూడుకొన్న టువంటిన్నీ, నువానగల రెక్సోనాను ప్రవేశ బెట్టడమైనది.

రెక్సోనాయొక్క మృదువైన త్వరగా పచ్చే నురుగు, ఆరోగ్యమునిచ్చే ఈ క్యాడిల్ ను చర్మరంధ్రములలోకి చొచ్చుకొని పోనిచ్చి, చెమటపల్ల వీర్చుచే మారివ్యమును పోగొట్టి, శరీరమును శుభ్రపరచి, మృదువుగావుంచి, రంక్షితులకు తోడ్పడును. దేహము యొక్క ఆరోగ్యము కొరకు ప్రతిసారి

రెక్సోనాతోనే శుభ్రపరచుకొనుడు.

రెక్సోనా పిల్లలకు: రెక్సోనాయొక్క నురుగు అతిమృదువు గాను చల్లగానువుండుటవలన పిల్లలకు చాలమంచిది. వాళ్ల రులు ప్రత్యేకముగా దీనిని వాడమని చెప్పుచున్నారు.

రెక్సోనాలోని క్యాడిల్ పిల్లల చర్మముపై పొక్కులను మరియితర మలినమును పోగొట్టి చర్మమును రక్షించునట్లు విషయము బాగా జాపక ముంచుకోండి నుమా.

★ రెక్సోనాలోని క్యాడిల్ ఆనే పవార్తము ఒక ప్రత్యేక పు విషక్రిమి నాశక ఓషధి మిశ్రమము. చర్మము యొక్క ఆరోగ్యమును చేకూర్చుటలో బాగా రోచ్చుదును మృదువుగా వుంచునట్టి రక్షణనిచ్చునట్టి, క్యాడిల్ యొక్క గుణములు శాస్త్రజ్ఞులచే మెచ్చువదని అందరికి పిచ్చు చేయబడినది.

ఇప్పుడు!
కావలసినంత
సంపూర్ణమైనది

రెక్సోనా అయింటుమెంటును వాడండి. కోతలకు, పుళ్లకు, ఖరుపులకు, మొటి మలకు, పగుళ్లకు చీడకు, తాచురకు చెబ్బలకు, మరి అన్ని విధములైన చర్మ సంబంధమైన మారివ్యములకు దీనిని వాడండి.

దేశ స్వాతంత్ర్య సిద్ధియే
వీరుని దీక్షా కంకణము

బల పరాక్రమ వీర్య షేజీ సంపన్నత్వ
మునకు దివ్యరసాయనము.

పండిత. డి. గోపాలాచార్యులవారి

జీవామృతము

యు రే దా శ్రమము

త్యాగరాయనగర్

దుగ్రాను.

పాడుగుగా
పెరుగుటకు

16 రోజులలో 1 మొదలు 4 అం||లవరకు
ఎత్తువ పెరగవచ్చును. గ్యారంటీ ఇవ్వబడును..
మీరు పొట్టగావున్నారంటే. మీశరీరంలో 200
పెరుగుడుగ్రంథులు పనిచేయడంలేదని కాత్వ
త్యము. టాల్పిన్ టాల్పిన్ క్రాఫ్టియన్ క్రాఫ్టియన్. ఈ
గ్రంథులను క్రమవరించి 16 రోజులలో మీ
యెత్తును పొడిగించును.

టాల్పిన్ టాల్పిన్ ఇంగ్లండులో ఒక గొప్ప
లెబరేటరీలో శయనచేయబడినవి. ఆ విధా
నము నైద్యులందరూ తెలిసికోవచ్చును. రోజుకు
2 విళ్లు వంతున 16 రోజులు తీసికొనుదు.
అంగుళాలు అంగుళాలుగా మీయెత్తు పెంచు
తున్నట్లు గమనింపగలరు. అనేకమంది యీ
గ్రంథుల అహారమువల్ల యేర్పడిన ఫలితము
లకు ఆశ్చర్యపడ్డారు.

టాల్పిన్ టాల్పిన్ గ్రంథుల అహారపు ప్రతి
ప్యాకెటుతో గ్యారంటీ పంపబడును.

ఇతర అనుకరణలు తీసికోవద్దు. టాల్పిన్ టాల్పిన్
Talspine పేరు చూచి తీసికొనుదు.

శరీరు ప్యాకెటు దు. 5-8 పోస్టేజీ ప్యాకింగు
దు. 1/- అధికము.

రోజూ ఎక్కువ ఆర్డర్లతోపాటు అయిదవ మైన
అనేక యోగ్యతాపత్రాలు వస్తున్నవి.

MADE IN ENGLAND
TALSPINE

GLAND FOOD TABLETS

422

NAL

దస్త్రీబ్యాటర్లు:

ది బ్రిటిష్ ట్రేడింగ్ కంపెనీ,
లెమ్మింగ్ పార్కుమాటికల్ డిపార్టుమెంట్, మాన్యుఫ్యాక్చర్లర్స్
కౌంటీ హౌస్, మేరె వెడర్ రోడ్డు,

B. M. 20 తాత్ ఎదుట, బొంబాయి.

గ్రాంటూ సంపాదించి పెట్టారు. నలుగురుతోపాటు రమణీకూడా ఆ పాతకాలలో ప్రవేశించి చదువు కొన్నది.

ఇప్పుడు రమణికి పదేనిమీదేం స్టంట్లాయి. యుక్తరమణుని వచ్చింది. ఎనిమిదో తరగతి పేరయింది. చదువుతోపాటు పాతకాలలో అల్లికా, కుట్టూ, రాటంమీద నూలుతీయడం, పాట పద్యం వేర్చు కొన్నది.

౪

లక్ష్మయ్యగర్ల కలపుతీసుకొని సుబ్బులు కమ్మ వారిపాలెం బయటపేరిపెట్టాడు. పిల్ల రమణిని చూచు కొన్నాడు. అదివరకు అప్పడప్పకు మేనమామగారింటికి వెళ్లి ఒకపూటో అరపూటో ఉండడం, మంచి శబ్దరలు మాట్లాడుకొని తిరిగిరావడం జరుగుతూనే

సుబ్బులు కమ్మవారిపాలెం వెళ్లి ఆరునెలలయినట్టయింది. ఇంతకాలం చూడక ఎడమయిన కారణం వల్లనో ఏమో-ఇప్పుడు చూచుకుంటే అతని కళ్లకి విస్తుకలిగిపోయింది. తనకంటే ఏ దేనిమీదేళ్లు చిన్నరయస్సయినప్పటికీ ఆ పిల్ల తన భుజాలు దాటి చెవికూబలవరకూ పొటిచేసేటట్టు ఏళుగా పెరిగి పోయింది. మనిషిలో పూర్వపు పనితనపు పచ్చి వదలి నేవళం కమ్మకొని, చామనచాయ చెక్కిళ్లలో కొత్తరక్తం ఉబికి పన్నీరుపుష్పాన్ని ప్రతిఫలింప జేస్తోంది. మెడ బోసిమెడ అయినా, ముతకబుద్ధుడు చీరమాటున కొటిమెడజాకెట్టువలయంలో, కంఠంలో తేళ్ళు లేర్పడి ముద్దుబురూటకట్టుతున్నది. సన్నని ఎర్ర జీర వీర్చుకిన ఆమెవికాలమైననేత్రాలలో, యావనపు సిరి పరిపూర్తి చెంది తొణికిసలాడుచున్నది. ఆరమణికి ఇంక అలంకారము లేదుకు, నగ లేదుకు? ఆమె మనోహరరూపము చూచేసరికి సుబ్బులుకు ఒక్క పెట్టున అనంతమైన కొత్తకోరిక లుబికి, పొంగి పొర్లి పోతున్నది. సుబ్బులు గడపలో కాటడిన వెంటనే—

“మామా! కాళ్ళు కడుగుకో!” అని మట్టిముంతతో నీళ్ళు తెచ్చి దగ్గరపెట్టింది రమణి.

వెళ్లి నాలుగుమాటలు మామతో మాటలాడి రాత్రికే యింటికి తిరిగిరావాలని వెళ్ళాడుకొని, వెళ్లినతర్వాత ఆరాత్రి నిలబడి, మామతోనూ, అత్తతోనూ, రమణి తోనూ సావకాశంగా ముచ్చటించునది, వదలిరా బుద్ధి

పుట్టలేదు సుబ్బులుకు. రాత్రి అన్నాలవేళ ముసలి వాడు పెండ్లిమాట తలపెట్టి, పిల్లని ఇక నిలవడానికి లేదు, తొందరగా పెళ్లిచేసుకొని, కమ్మవారిపాలెం లేచి రావలసిందని ఆరంభించాడు. పెండ్లిచేసుకోడానికి మాత్రం వెంటనే అంగీకారాన్ని తెలుపుతూ, రెడ్డిగారి పల్లె విడిచిపెట్టి రావడంమాత్రం తనవల్ల కాదని స్పష్టంగాచేప్పేడు సుబ్బులు. వాడు కమ్మవారిపాలెం కాపరంరాకపోలేమాత్రం తన కూతుర్ని సుబ్బులు కివ్వడం తప్పదునా? “వెంటనే వెళ్లి పెళ్లికి లగ్నం రెడ్డిగారిపల్లెలోనే ఖాయపరచుకొని రావలసిందని కొర్రాడు ముసలివాడు.

ఆరాత్రి భోజనాలయినతర్వాత పొద్దుపోయే వరకూ ఏమో యుద్ధపుగొడవలూ, వ్యవసాయపు ముచ్చటలూ మాట్లాడుకొన్నారు మామఅల్లుళ్లు. బయట చెన్నెట్లో నులకమంచంమీద రమణి వేసిన పక్కమీద పండుకున్న సుబ్బులుకుగాని, లోపల ఈతావచూప మీద పండుకున్న రమణికిగాని నిద్రపట్టనేలేదు. అగ్గ రాత్రి అయినది. అగ్గచంద్రుడు నెత్తిమీద కెక్కికూర్చున్నాడు. ముసలివాల్లిద్దరూ బల్లెగొడ్డుదగ్గర ఎడంగా కాళ్ళమంచాలూ వేసుకొని వొడవల్లయరచారు. మొగకుక్క ఒకటి ఆడకుక్కను వెంబడించి సుబ్బులుని రాసుకొంటూ వేప చెట్టుక్రిందకు తరుముకొని పోయింది. చెట్టుమీద కూర్చుండే రెండు పాల పిట్టలు అదివిడి లేచి కవవకుమమని గోలచేస్తున్నవి. శరీరానికిఉక్కలేగిలి మంచంమీదనే లేచికూర్చున్నాడు సుబ్బులు. “మంచినీళ్ళు కావలెనా?” అని లోపల నుంచి లేచివచ్చి అడిగింది రమణి. జవాబివ్వకుండగనే, సుబ్బు లామెచెండుచేతులూ పట్టుకోగా ఆమె వెనక్కి మొఖంతిప్పి పారిగింది. ఆమెతో లేచినిలబడి ఇద్దరూ పక్కనే చిలకలేరుకు పరుగుపెట్టారు.

వరదకు కొట్టుకొనివచ్చి కరడుకట్టిన యిసుక తిప్పవై బరువుగా పడే చిక్కని చంద్రకాంతి కరడు గట్టుతోంది. తిప్ప ఎక్కి ఒకరి చేతు లొకరు పట్టుకొని, ఎదురుముఖమై, “రమణీ!.....” అని పిలిచి ఏమిటో చెప్పబోయాడు సుబ్బులు.

అదివర కెన్నిసార్లు చూచుకోలేదు ఆ రమణి తన మామను! కాని ఆరాత్రి వెన్నెలకళలలో, వెలిగిపోయే మామ రమణికి ఒక దేవతాపురుషుడులా ప్రకాశించిపోతున్నాడు. ఒక సన్నని లేతకరణం అత

గాడి చిరునవ్వు పెదవులపై లేతమీసంమీదుగా పసిరిక పాములా పాకిపోయింది.

“మామా! ఎంతకాలమని అక్కడ నీవు, ఇక్కడ నేనూ ఇట్లా పడివుండడం?” అని అడిగింది రమణి.

పాపమేరగని వయస్సులో రమణి సుబ్బులు పెండ్లామై పుట్టిందని వరసయినవాళ్లు పరియాచకాలు పలుకుతుంటే, లేగమాడవలె నిక్కపటపుమాపు చూచి తెల్లబోయేవాడు. కాని, ఈనాడు రమణి సుబ్బులు భార్యగా పుట్టినమాట నిజమేనని ఘట్టి చేసుకొన్నాడు సుబ్బులు.

రమణి యానాదిసంఘాల ప్రాపకంచేత ఇంత కాలం చదువుకొని డాక్టరుద్దితేని తనని పెండ్లిచేసుకొంటుందా అని ఆవృతవృత్తు తనకి దిగులుపుట్టి, అంతలోనే ఆ దిగులు ఆరిపోతూండేది. తనవద్దపండి ప్రస్తావన లేకుండగనే, మే నమా మే కబురుచేసే వరకు సుబ్బులుకు మేరువు దొరికినట్లనిపించి ఇంటి కాడ నిలవలేక ఎగిరివచ్చిపడ్డాడు. అట్టి పర్యవసానం నాటి రాత్రి, ఏకాంతంలో రమణి వచ్చి తన చేతులలో కరిగిపోతున్నది. చిలకలేరులో అననుభూతమైన ఒక ఆనందమయ ప్రవాహం గట్టు తెగట్టుకొని ప్రవహించి, సుబ్బుల్ని ముంచెత్తి వేస్తున్నది.

“రమణీ! నువ్వు చదువుకొన్నావు. నాకు చదువురాదు. నన్ను నీవు పెండ్లిచేసుకొంటావా?” అని దీనంగా అడిగేడు సుబ్బులు.

“మామా, నేను చదువుకొన్నది నిన్ను పెళ్లి చేసుకొనేందుకే. నా చదువులో నేను మననం చేసింది నీస్వరూపమే.” అన్నది రమణి.

ఆమెరెండుచేతులూ ఎత్తి పెదవులతో స్పృశించి కళ్లు మూసుకొన్నాడు సుబ్బులు. ఆస్పర్శ సుఖానుభూతికి కన్ను లరమెడ్డుమూతపడి తన ప్రేయసి వక్షస్థలంపై వాలిపోయింది రమణి.

చంద్రుడు మబ్బుచాటుకు పోయి క్రింది వాళ్లకు తెరగప్పేవరకు, తెరమాటున రమణి సుబ్బులు చిలకలేరు ఇసుక తీపునే ఆశ్రయించుకొని, స్పృష్టిలోని నిశ్శబ్దం భయంకరమనిపించేవరకు “ఇంక ఇంటికి పోదామ”ని లేచి రమణి తన యింటికి, సుబ్బులు పెడ్డిగారి పల్లెటూ పయనమై వెళ్లి పోయినారు.

౫

ఎవ్వడు తిరిగి యింటికి చేరుకొన్నాడో సుబ్బులు— తెల్లవారి లక్ష్యమృత్యు నిద్రలేచేసరికి, పడమటాపురు దాటాపెట్టి, చూడనివిడిచి, వెనక కార్లకు బందంవేసి, మోకాళ్లసంధున మానికతప్పేలా పెట్టుకొని, తేనెటీగల మోతగా, జంయ్యి జంయ్యిమని పిండుతున్నాడు పాలు.

“రాత్రి వచ్చావేమిటిరా కమ్మవారిపాలెం నుండి? మరి రాత్రి అన్నానికి రాలేదే?” అని అడిగింది లక్ష్యమృత్యు.

“వేకువజామున లేచివచ్చాను. రాత్రి అక్కడనే ఉండిపోయాను.” అన్నాడు సుబ్బులు.

“పెండ్లిమాట ఏమయిందీ?”

“రెడ్డిగారిపల్లె వెళ్లి లగ్నం పెట్టించుకొని రమ్మన్నాడు మామ.” అంటూ సరుగుననిండిన మానికతప్పేలా చేతపట్టి, బందంవిప్పి, చూడని విడిపించాడు సుబ్బులు.

పాలచెంబు చేతిలోకి అందుకొని, “అయ్యగారిని పిలిపించి, లగ్నం పెట్టిస్తానుడు.” అని లక్ష్యమృత్యు యిట్టోకిపోయింది. చద్దినీళ్లు త్రాగి సుబ్బులు పాలం పోయి పైటన్నాని కింటికి రాంగనే—

“సుబ్బులూ! రేపు పున్నమివెల్లిన దశమికి మంచి లగ్నం ఉన్నదటరా. అయ్యగారు వచ్చి లగ్నం కాగితంమీద వ్రాసి కోడలి కిచ్చిపోయాడు.” అని సుబ్బులుతో చెప్పింది లక్ష్యమృత్యు.

సుబ్బులుశరీరంలేతీయిపోయి, “ఇంకెన్నాళ్లు న్నదో?” అని అడిగాడు.

“ఆరోజూ, ఈరోజూగాక నడుంగా పది హేను రోజులున్నదని చెప్పాడు అయ్యగారు.” అన్నది లక్ష్యమృత్యు.

అన్నం తిని వెళ్లిపోయాడు సుబ్బులు.

రమణిని పెళ్లిచేసుకోవాలని సుబ్బులు కెంత ఆత్రంగా ఉన్నదో, వాడు పెండ్లిచేసుకొని, పెళ్లి కూతురుని ఇంటికి తీసుకొనిరాగా చూడాలని లక్ష్యమృత్యు అంత ఆత్రంగా ఉన్నది. మళ్లా తన రెండో కొడుకు పచ్చనిగుడ్డలు కట్టుకొని ఇంకో

పై ఇంటికి తీసుకొనివస్తున్నట్టే అయ్యిరి అనందం.

పెళ్లిరోజు ఎప్పుడు వచ్చినా అన్న ఆల్ర గాని—ఆపెళ్లి కేయే సంభారాలు కావాలి, నేమేమీ తీసుకొనిపోవాలి, తనకు డబ్బెంత కావాలి, ఆకావలసిన డబ్బు లక్ష్యమృతే అడగాలో, రామిరెడ్డినే అడగాలో — ఈ ఆలోచనే తల్లిలేదు సుబ్బులుకు. వీడి పెళ్లితాపత్రయం అంతా లక్ష్యమృత మత్రం ఆక్షణం లగాయతు నెత్తినవేసుకొని అనే ప్రయత్నంలో పడిపోయింది. “పెళ్లిచేసుకొ వస్తే, ఈ యానాదివాడు ఆ పిల్ల నెక్కడ పెట్టడు?” అని లక్ష్యమృతకు ఆలోచన పుట్టింది. పాపడుండంగా అరటికోటలో కావరం చేసే చుట్టుగుడికే వాడు చని పోయిన తర్వాత ఏనాడో కిల్లిమై పోయింది, అది లగాయతు సుబ్బులు రెడ్డిగారింట్లోనే తిని తిరుగు శుండినందున, వాడికి ప్రత్యేకంగా గుడికేవేసు కోవాలన్న ఆలోచనా కలగలేదు, అవసరమూ కని పించలేదు. తను ఏకాకి. చీకటిపడితే రాత్రిపూట ఏపాలంలోనో, రెడ్డిగారి ధాన్యపు కొట్టడగ్గరనో, పశువులసాలలోనో ఎక్కడ పండుకుంటే తెల్ల వారదు. కళ్ళమీది రెప్పలు బరువెక్కితే ఆసయయా నికి తలమీద గుడ్డ తలకింద పెట్టుకొని ఏరాసుస్వామి దేవళంఅరుసుమీదనో పండుకొని నెళ్ళదోసుకొంటు న్నాడు సుబ్బులు.

భార్యను తీసుకొని వచ్చేలోపల సుబ్బులుకు ప్రత్యేకంగా ఒక “ఇల్లు”అని ఏర్పాటుచేస్తేనేగాని పిలులేదని, ఆరాత్రి భోజనాలవేళ ఈసంగతి రామి రెడ్డితో ప్రస్తావనచేసి, అరటికోటకి తూర్పుగా ఆసు కొనిఉన్న కొబ్బరితోటలో ఈశాన్యమూలన ఓ రెండు దూలాల పూరికొకం వేయించడానికి నిశ్చయించు కొన్నది లక్ష్యమృత. సుబ్బులుతోనే చెప్పి తన తాటి తోపులో చేవగల రెండు తాటిమానులు నరికించి, వడ్డె వాళ్ళను పిలిపించి తాను దగ్గరఉండి గుజావరనం త్రవ్వించి, కిట్టు తీయించి మట్టిగోడలు పెట్టించింది. కంసాలిబత్తుణ్ణి పిలిపించి పశువులకొత్తంలో అటకమీద ఆరబెట్టిన పాత వేపకాయ్యలు క్రిందికి దింపించి, తలు పూ, ద్వారబంధం, రెండు కిటికీలూ చేయించి, గోడ లికి విగించింది. తనదగ్గర సమయానికి నిలవలోలేకుంటే, మిట్టమీది పల్లెకు బండ్లు పంపించి రెండుబళ్ళ సజ్జ చొప్పా, విడవళ్ళ, రెండుబళ్ళ అడివివాసాలూ తెప్పించి,

వైకప్పు, చూరూ కప్పించి, మొత్తానికి పెళ్లి అయిదురోజు లుండనంగా సుబ్బులుకొపరానికి యిల్లు కట్టించి వాణ్ణి సెలివి, “సబ్బులూ! ఈ ఇల్లు నీదిరా” అని పిలిచి కప్పగించింది లక్ష్యమృత.

ఏమిసమాధానం నెప్పాలో వాడి కర్తం గాక, “నీచలక తల్లీ.” అని దణ్ణం పెట్టి ఊరకున్నాడు.

రామలింగేశ్వరస్వామి ఆలయానికి సంబంధించి కమ్మవారిపాలెంలో ఉన్న ఏభయ్యెకరాల మాన్యం విషయమై ఇటీవల ఆవురకుమ్మవారికి, దేవళం ధర్మ కర్త అయిన తనకూ దావాలూ తగవులూ పడి, ఆసంద ర్భంలో మైకోర్టులో నాయదాఉండినందున వారం రోజులక్రిందటనే చెన్నపట్నం నెళ్లిపోయాడు రామి రెడ్డి. “తెల్లవారితే మాడుకోజులే ఉన్నది పెళ్లికి గడువు. మేము సర్వసీదం చేసుకొన్నాం. తెల్లవారితే అనగానే యిక్కడికి చేరుకోవా” అని కబురు చెబాడు మేనమామ జువ్వడు. తనచేరిట యిల్లుని ఒకటి ఏర్పడింది గదా, కనుక వస్తే గృహప్రవేశం కావడమే తరచాయి అని ఉచకలవేస్తున్నాడు సుబ్బులు.

“రామిరెడ్డి పట్నం నుండి రాలేదని కూర్చుంటే అయినట్టే” అని అంటూ ఎవ్వడు తెప్పించిపెట్టిందో— తెల్లవారితే పెళ్లి అనగా ఈగోన ఉదయం సుబ్బు లుకు తలకు నీళ్లు పోయించి, కొత్తపంచెల జామారు కట్టబెట్టి, కొత్తకు పసుపు పారాణీ పూయించి, ఆ నాడు పప్పు పరమాన్నం వండి పండగచేసింది లక్ష్యమృత. మధ్యాహ్నం తరలివెళ్ళేటప్పుడు సుబ్బుల్ని లోపలికి పిలిచి “ఇదిగో, ఈపాతికరూపాయలూ దగ్గర ఉంచుకో. అవసరమైతే ఖర్చుపెట్టుకో. ఈమీద తీసు కొనివెళ్లి పెళ్లికూతురుకు కట్టబెట్టు” అని సుబ్బులుచెటి కిచ్చింది.

మొలకి కొత్తపంచె, పైకి కొత్త ఉత్తరీయం— ఏమి! సుబ్బులుజాతకం! ఆగడ్డమీద అడివర కే యానాదివాడికి పట్టింది ఈమహద్దత్! తనపాటిట ప్రత్యేకమైనమువలె గోచరిస్తోంది లక్ష్యమృత. సుబ్బు లుకు బొటబొట కన్నీరు కారి, గడ్డం పడి, నోట మాట రాక, నిలవునా మెకాలిమీద వొంగి, లక్ష్య మ్మ పాదాలు కళ్ళకద్దకొని నిలబడ్డాడు.

రెండుచేతులూ అతని చెంపలమీదుగా తిప్పి, తనచెంపన పెట్టుకొని వేళ్లు నిరిచి, “నాయనా!

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

చెయ్యెట్లు నర్థింపు. తొందరగా పెల్లి చేసుకొనివచ్చి బిడ్డల తండ్రివికా" అని దీనించి, "ఆ మహారాజు ఉంటే చూచి ఎంత ఆనందించేవాడో! 'సుబ్బులంటే యానాదివాడే! వాడు రత్నం' అని, ఊ, పొంగిపోయేవాడు." అని తన భర్త కృష్ణారెడ్డిని తలుచుకొని కళ్లు తుడుచుకొన్నది లక్ష్మమ్మ.

సుబ్బులు లేచి నిలబడ్డ తర్వాత— "ఇదిగో! చెయ్యి పట్టు ముందుగా యిస్తే మరచిపోతావని ఇవ్వలేదు. ఈ కాసు తీసుకొని వెళ్లు. రాత్రి గదిలో, పెల్లికూతురుచీరచెంగురు కట్టిరా." అని నవ్వుతూ తనతాలూకు పాతనామ్యుల బాపతు కాసుల పేరులో ఒక బంగారుసవర మీదగుపెట్టించి, పెల్లి కొడుకుచేతిలో పెట్టింది లక్ష్మమ్మ.

నల్లని తన చేతిలో మెరిసిపోయే ఆ బంగారు సవర సుబ్బులకళ్లలో తరుక్కుమని చీకట్లుకమ్మేసింది. "రాత్రి", "గది" అని లక్ష్మమ్మ అనేసరికి నల్ల చూపున సిగ్గుపుట్టి, కళ్లు నేచూస్తూ తలకాయ వంచి అట్లనే నిలిచిపోయాడు సుబ్బులు.

"భద్రం: జాగ్రత్తగా పెట్టుకో: మరిచేవు సుమా." అని పదేపదే చెప్పుచుంది సాగనంపింది లక్ష్మమ్మ.

౬

లక్ష్మమ్మదీవెన లందుకొని పెండ్లికొడుకారాత్రిక కమ్మవారిపాలెం చేరుకొన్నాడు. మామ ఎవ్వడు గుమ్మంలో అడుగుపెట్టతాడా అని ఎదురుతెన్నులమూచే రమణమ్మకు సుబ్బులురాక బ్రహ్మానందమైపోయింది. ఆ యిరువురి జీవితాలలో సర్వోత్కృష్టమైన ఘడియ లవి.

తన తండ్రి ముగిసిపోతూ, కళ్లు కనిపించక బయటకు పోయేస్థితిలో లేసేందున ఎంత స్వల్పంగా చేసుకొందామనుకొన్నా, పెల్లికార్యాలన్నీ రమణీ, ఆమె తల్లి స్వయంగా చూచుకోవలసివచ్చింది. ఆమె అన్న ఉండిపోతా మిలిటరీలో చేరి సమయానికి అక్కరకు రాకుండాపోయినాడు. ఆ పూరికొంపకే లోపలా బయటా మట్టిపూతా, పేడపూతా తల్లికూతుళ్లే స్వయంగా పూసుకొని, నున్నం కొట్టించుకొన్నారు. ఇంటికొకటి పందిరిపై ఎండిపోయిన పాతబండపై తడికలు తీయించివేసి, పచ్చని కొత్తకడికలు కప్పి పందిరి బాగుచేయించింది రమణీ. ఒక అయ్యన బ్రతిమలాడి

ఇన్ని మామిడాకులు తెప్పించి, తోరణం కట్టించింది పందిరికి, వాకిలికీని. బడిలో చదువుకొనే హరిజన పిల్ల కాయలనూ, యానాదిపిల్ల కాయలనూ పెల్లికి వచ్చి అన్నం తినిపోవలసిందని స్వయంగా పిలిచింది రమణీ. ఆ తాలూకాయానాదిసంఘాల కధ్యక్షులయిన రాఘవయ్యగారిని పెల్లికి తప్పక రావలసిందని బాబు వ్రాసి పంపింది. ఆ పాలెంలో చదువుకొన్న యానాది పిల్లకు పెల్లికావడం యిగతే మొదిటిస్తే ఆయనందు వల్ల సంతోషంకొద్దీ పెల్లికూతురుకొరక ప్రకారం హాజరయ్యాడు రాఘవయ్యగారు.

పాతశాలప్రధానోపాధ్యాయుడు నివాహాని అధ్యర్థం వహించి మంత్రాల చదివి గురులగ్నాన రమణీపేడలో సుబ్బులుచేత మంగస్తూత్రధారణ చేయించాడు. పాతశాల అయ్యవాగ్గు మొగా ఆరా అందరూ వచ్చారు. గ్రామంలో కాంగ్రెసునాయకులు నలుగురూ వచ్చి రమణీసుబ్బుల్ని దీపించి అక్షతలు చల్లి వెల్లిపోయారు. పెద్దలయ్యవారమ్మ-గాంధీగారి ఆశ్రమంలో బ్రెయినింగయివచ్చిన ఆమె - మహాత్ముని ఆత్మచరిత్ర పెల్లికూతురుకు కానకనదిసింది. శ్రీ ఉన్నన లక్ష్మీవారాయణగారి "మాటవల్లి"ని రాఘవయ్యగారు చదివించారు.

ఇప్పటి కారుమాసాలుగా తాను స్వయంగా రాటంమీద వడికిన నూలుతో మామ కోపంచా ఉత్తరీయం, తన కోవీరా రవికా నేయించి వెలరోజుల క్రిందటనే తయారుగా పెట్టుకొన్న రమణీ. రాత్రి ఏకాంతంలో మామకి కొత్తపంచలు తన స్వయంగా కట్టబెట్టి, కొత్తచీర తాను ధరించింది. తనకు లక్ష్మమ్మ పంపిన కాసుక అని చెప్పతూ బంగారుసవర రమణీ చేతిలో పెట్టాడు సుబ్బులు.

మాడు నిద్రలూ అయిన తర్వాత పిల్లని తీసుకొని రెడ్డిగారిపల్లె వచ్చాడు. వచ్చిరావంతోనే కొత్తగుడ్డలతో ఇద్దరూ పెల్లి ముందు లక్ష్మమ్మకీ, తర్వాత ఆమెకోడలికీ కాళ్లకి మ్రోక్క వారి దీవెన లందుకొన్నారు. అప్పటి కింకా శాస్త్రసభ్యులనంచి రానేలేదు రావిరెడ్డి.

లక్ష్మమ్మ దగ్గరఉండి, సుబ్బుల్ని, రమణీని కొత్తఉట్లో గృహప్రవేశం చేయించి, వారి సంసారానికి కావలసిన అన్ని సకసాయాలూ చేసి పెట్టింది.

రమణికి సుబ్బులుతో చిరకాలం చెనుకొన్న తపస్సు ఫలించినట్లనిపిస్తోంది. స్వయంయల్లు. రమణి తన భార్య; సుబ్బులు రమణిభర్త. ఆమె అతని స్రీయురాలు; అతడు ఆమెస్రీయుడు. ఇంట్లో కాపరానికి లోటు లేకుండా సమస్తమూ సస్థయి అయ్యే చెడ్డగారి ప్రాపకం. ఆహ! ఏమి అద్భుతం!

పూర్ణిమ రెండుదూలాల కొత్తం అయినందువల్ల మూడు అంకకాల కొంప. తూర్పులెట్టు అంకణంలో వంటచేసుకోడానికి కేటాయింపుగా మాలికింద పాడు గునా మేదరలేడిక అదివరకే అర్పించి పెట్టింది లక్ష్యమృత్యు పడమటితెట్టు అంకణంలో నాండ్లు నిద్ర చేయడానికి ఒక నులకమంచంకూడా కొత్తది సస్థయి చేసింది ఆయిల్లాలు. ఇంక ఆ సంసారానికి కావలసిన పెద్ద హంగులుమాత్రం ఏమున్నవి? ట్టుకొంటే ఎన్ని హంగులయినా పెరుగుతూనే ఉంటవి. రామిరెడ్డి పెండ్లికి — ఆ రోజుల్లో, మామగారు అయిదు కావిళ్లతో రూపాయలూ, నెండ్లి బంగారుసామానూ అల్లుడికి కట్టించదనించి, కూతుర్ని అత్తనారింటికి పంపేటప్పుడు పందిరిపట్నంపం, చాందినీ, పరుపులూ, దిండ్లూ, అద్దాలూ, నీరువాలూ, చేరు పేట్లూ, అలమరలూ, గుండీగలూ, అండాలూ, బిందెలూ, మరచెంబులూ, గ్లాసులూ, పళ్లెలూ — ఒకచేమిటి, కొత్తసంసారానికి కావలసిన వన్నీ, పూచీపుల్లతోసహా అయిదుబళ్లవిద గొప్ప సారెపెట్టి పంపించారట పుట్టింటివారు. ఆ దిగిన సామాను పెట్టుకోను ఇల్లు చాలక, నిత్యసంసారానికి అంత సామానుతోనూ అవసరం కనిపించక, దానిలో ముప్పాతిక సామాను అటకమీడి కెక్కించి ఇల్లు ఖాళీ చేయించిందట లక్ష్యమృత్యు. రమణి కంత సారె పెట్టడానికి ఆతల్లిదండ్రులకు శక్తీలేదు, ఈ సంసారానికి అవసరమూలేదు. ఎటువచ్చి రమణి తనతో తెచ్చుకొన్నది తన గుడ్డలూ, పుస్తకాలూ పెట్టుకొనే జాబిచెక్కల పెట్టే ఒకటి, ఒక రాటమూ, ఏకుల బుట్టాను.

గృహప్రవేశం అయినవెంటనే గుమ్మని కెదురుగా కొంచెం పడమటి వాలుగా గోడకి గాంధీ మహాత్ముని పటం తగిలించి, దానికి ఒక ప్రక్క టంగుటూరు ప్రకాశంగారి పటం, రెండోప్రక్క పట్టాభి సీతారామయ్యగారి. పటం కొట్టింది రమణి. ఆప్రక్కనే తగిలించింది యానాది సంఘాధ్యక్షుడు

రాఘవయ్యగారి పటం. ఇంతకుమినహా ఆమెతోకూడా తెచ్చిన సామానేమీ లేదు. ఇంతా చేస్తే, ఒక్క మహాత్ముని పటానికి తప్ప మిగిలిన పటాలకు వాళ్ళిచ్చటలేగాని, అద్దాలు లేనేలేవు. నేయించుకొందామంటే వాళ్ళకు శక్తి లేకపోయింది; అసలు అద్దం పెంకు కరువూ అయిపోయింది

ఇంట్లో ఉండేది ఇద్దరు మనష్యులు. ఉదయ మోత్రకేరూ, రాత్రి కోత్రకేరూ బియ్యంనూకలు ఉన్నవేసుకొంటే ఎక్కితిక్కలూ. అన్నం వండుకొనేందుకు ఒక కుండా, కూర ఒక అటికా, పులుసుకామకోసు ఒక మంతామాత్రం తెప్పించింది రమణి. ఇత్తడివాత్రలు తెప్పించియిస్తానని లక్ష్యమృత్యు తొందర పెట్టిందిగాని వాటితో వంటచేయ నెంత కలవాటలేదని వద్దని చెప్పింది. ఆరుగి మంచి నీళ్ళు త్రాగడానికి రెండు కంచుగాసులయినా తీసుకొంటేనేగాని ఫీట్లదని, రమణి వద్దంటున్నా, రెండు గ్లాసులూ, ఒక యిత్తడిచెంబూ కొనిపంపించింది లక్ష్యమృత్యు. లోపల మంచినీళ్ళ కోబుంగా, ఒకకవనాను. బయట స్నానాల కొక బానా, నోరువెంటల్పు తొట్టినీ. దాతో రమణిసుబ్బుల సంసారం కొల్లబోతున్నది. “ఇంతమీ వద్దు. మా విషయమై మీరుశ్రమ పడకండ్రా” అని రమణి లక్ష్యమృత్యుని గడ్డంపుచ్చుకొని బ్రతిమిలాడింది.

స్వహారం పనిమీద రెడ్డి చెన్నపట్నం వెళ్ళితే మట్టుకు వ్యవసాయపు జవాబ్దారీ సుబ్బులకు తప్పకుండా? ఆమాటకి వస్తే, రామిరెడ్డి ఊళ్లోలేనపుడే సుబ్బులకు జవాబ్దారీ ఇబ్బడయిపోతుంది. పువ్వు మాసంలో పెద్దపండగ వెళ్ళిపోయిన వెంటనే కోతలందుకొంటేనేగాని చేలన్నీ నిండుపంటమీద ఉన్నవి పాడయిపోతవి. కోతలనాటికయినా రెడ్డి వస్తాడో రాడో! ఆయన లేకుండానే తాను స్వతంత్రించి రమణిని పెళ్ళిచేసుకొని కాపరానికి తీసుకొని వచ్చినందుకే సుబ్బులకు గుండెలు పీచుపీచుమంటున్నవి. కొడుకు నడిగే యిల్లు కట్టించియిచ్చానని లక్ష్యమృత్యు ధైర్యం చెప్పతున్నదిగాని తాను ఆయింట్లో ప్రవేశించే నాటికయినా రెడ్డి వచ్చి ఉంటే ఎంత బాగుండేది అని వాడి కదే ఆలాపన. అయినా లక్ష్యమృత్యు కన్నులుతెరిగిన పెద్దవరస మనిషిగాని చిన్నపిల్లకాదుగదా! ఇంటిపెత్తనం తనమీద ఉన్నప్పుంటితే, ఈవిషయంలో లక్ష్యమృత్యు

మాట కాదనడానికి రెడ్డికి నో రెట్టానడుంబి? మరేమీ భయంలేదులే అని గుండెనిబ్బరం చేసుకొన్నాడు సుబ్బులు. ఇంతలోనే, తాను పట్టుకుంటున్న యింకా పదిహేనురోజులవరకూ రావలసిందనీ, సుబ్బులునే కూలీలను మాట్లాడి కోతలు పట్టించవలసినదనీ రావి రెడ్డి బాబు వ్రాయకే వ్రాసేడు. ఇంక నేంభయం!

పెద్దపంపగ వెళ్లి, కనుమూ, ముక్కునమూ గడిచినమరునాడే సుబ్బులు కోతలారంభించి, మామూలుప్రకారం ఏయేచేలో వేయవలసిన కుప్పలు ఆచూచేలో వేయించి, పదిపది హేనుకోసాలకే సాఫ్టైనా పంటఅంతా బిబ్బిడిగా అమర్చిపెట్టేశాడు. తాను పగలూ రాత్రికూడా కుప్పలు, కయ్యలూ అజమాయిషీ చేసుకొనివస్తున్నాడు. కోతలు కోయడంతోనే, కయ్యల్లో తడి ఆరకుండా కొన్నిట్లో ఉలవా, కొన్నిట్లో జనుమూ, మరికొన్నిట్లో పిల్లిపెసరా-పసుపుల మేతకు కొయ్య కాలమీదనే విత్తనాలు చల్లించివేశాడు. అక్కడక్కడ చెవిటికయ్యలు కొన్ని ఏర్పడి కాస్త సత్తువ పెట్టినగాని పనికిరావని కనిపించే కయ్యల్లో సత్తువ కోసరం నీలివిత్తనాలూ, వెంపలాకూ చల్లించి, మొక్క మొలిచేసరకూ, ఒకటి రెండు తల్లి నీళ్లుకూడా పెట్టించి, కట్టుదిట్టం చేశాడు. సుబ్బులు కీనాడు కొత్తగా సేర్పవలసిన విద్యగనకనా! కంట్లో వత్తి వేసుకొని ఖానుండుకమతం కనిపెట్టుకురావడం వాడికి పెన్నతోపెట్టిన విద్య.

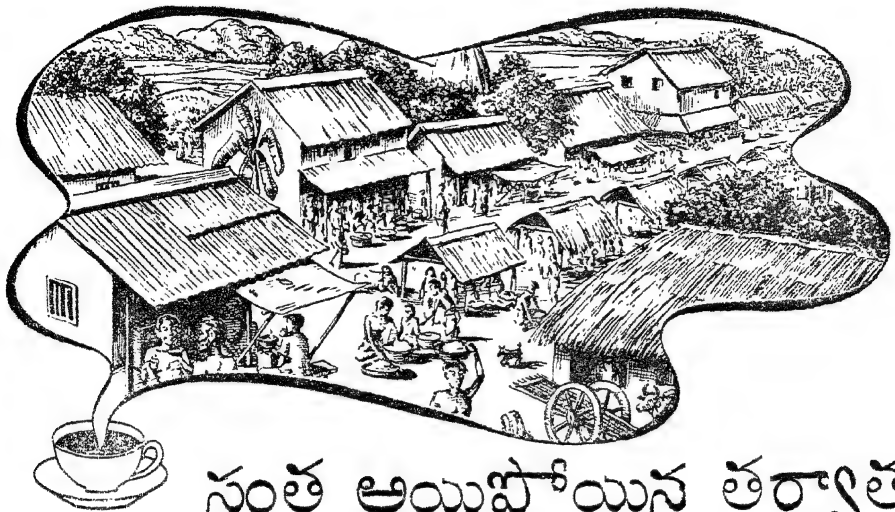
రమణి కాపరానికి వచ్చి నెలరోజులయినది. కొత్తకాపరం. ఎంతకాలంగానో తపస్సు చేసి చేసుకొన్న పెనిమిటి సుబ్బులన్ను చూచేగాని, రెడ్డిగారి పల్లెలో కాలపెట్టినదిలగాయకు మాత్తుందిగదా, తన మామకు తీరికే కనిపించరు. వేరువన కోడికూతతో లేచినెల్లన వెళ్లడం, పాలంనుండి రెండు వారల పాదాశ్చర్యనరకూ గడ్దన్నానికే రాదు. చదివిన నీళ్లు త్రాగి మళ్లా వెళ్లితే పైబన్నానికి ఒకరోజు ప్రాప్తిఉంటే ఇనికోరోజు ఉంచనేఉండదు. అందులో వరికోతలు కూడా వచ్చిపడ్డాయోవీమో, చిక్కంగా చీకటిపడి గూటిలోని పక్షులు కూర్చుండిపెట్టినగాని ఇంటికి చేరలేకపోతున్నాడు. పగలంతా ఎండా, గాలి అతగాడి పాలయిపోతున్నది. ఇంటికి చేరి ఉడుకునీళ్లు పోసుకొని సులకుక్కిమీద నడుమువాలి నే మళ్లా

కూతతోనే మెలకువ అతనికి, తన తండ్రిగారింటికొడవాళ్లుకూడా వొట్ట అమ్మకొని బ్రదికేవ్వలినా, ఈవిధంగా నెత్తురూ మాంసం హరించిపోయేటట్టు కష్టపడగా తానుచూచిన గుర్తులేదు రమణికి.

“ఏమిటి మామా ఈ పని? వేళకు కూడూ నీళ్లు అమరకపోతే వొట్ట చెడిపోయా?” అని తను అంటే-“ఎద్దులకు గాలికుంటు తగిలినందువల్ల వైద్యుడి కోసరం పొరుగుూరు వెళ్లివచ్చాననో, రెడ్డిగారింట్లో పొయ్యిలోకి కట్టెలు లేకుంటే తోపులో తాటిమట్టలు కోయించి యింటికి తోలిస్తున్నాననో, లేక రెండే దులబండికి ఇనపపట్టాలు వొరులయి తోలిపోతే కమ్మరికొలిమికాడ కాపించినస్తున్నాననో-” ఒక లేమిటి, ఎప్పటికప్పుడే ఏదో సాకు చూపించి ఆమె నూరటపెట్టుతున్నాడు సుబ్బులు.

పెనిమిటి కష్టపడుతుండగా చూడలేకపోకున్నది ఆ పనియిల్లాలు. తానుకూడా పెనిమిటితో పాలు పోయి, సమానంగా కాయకష్టం చేసి ఆతనిలో భాగం పంచుకొంటే బాగుండును. ఇంటిపట్టున తాను రాణి వాసం చేయడం, తన భర్త చెనుట ఊడ్చి కష్టం చేయడమూనా? పెనిమిటితోకూడా వేరువనేలేస్తుంది. మెడలోని పుస్తా కళ్ల కద్దకొంటుంది. గాంధీగారి పటందగ్గరకు పోయి మోకరించి నమస్కరిస్తుంది. ముఖం కడుక్కొని పాచిపని చేసుకొంటుంది. సుబ్బులకి చద్దన్నంపెట్టి, తానింత తిని, అతను వెళ్లిన తర్వాత వాకిలి బిగించి ఒకసారి రెడ్డిగారింటికి వెళ్లి అక్కడ చెయి ఇక్కడా, ఇక్కడబించి అక్కడా పెట్టి పనికల్పించుకొంటుంది. రెడ్డిగారి పిల్లలకు తలరువ్వి జడలేసి స్నానం చేయిస్తుంది. రెడ్డిగారి భార్యకు భావిలో నీళ్లు తోడిచ్చి, ఆమెస్నానం అయ్యేవరకూ అక్కడనే ఉంటుంది. లక్ష్మమ్మదగ్గరకు పోయి కూరానారా తరిగియిచ్చి ఏవేవో ముచ్చటలు చెప్పకుండు. పొద్దు నెత్తిమీదకెక్కేవరకు ఇంటికి వచ్చి నంటచేసి పెనిమిటి వచ్చేవరకూ ఏ పుస్తకమో, ఏ రాటమో పెట్టుకొని కూర్చుంటుంది. చీకటిపడగానే ప్రమదలో వేప చమురుదీపం వెలిగించి గాంధీగారిదగ్గర పెట్టి ఏవో సెరిమెన్రిపాటలు పాడుకుంటుంది. పెనిమిటి ఇంటికి రాంగనే అతగాడికి వేడినీళ్లతో స్నానంచేయించి అన్నం పెట్టుకుంది. ఇది ఆమెదినచర్య.

[తరువాయికథ తరువాతి సంచికలో]

సంత అయిపోయిన తర్వాత

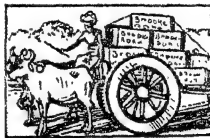
భారత దేశంలో చిత్త.లకొలదివున్న పెద్దగ్రామాలలోనూ, చిన్న వూళ్లలోనూ, వారాలకొలది, నాలుగు తరబడి పడ్డ శ్రమభరితం అందరికీ సంత చాగు లభిస్తుంది. ధాన్యం అమ్మేవారు సాగుకే గండుపర్యాయములే రావచ్చును-కూర గాయలు, నిల్లరసామాన్లు అమ్మేవాళ్లు ఒక్కొక్కప్పుడు వారానికి రెండుసార్లు రావలసి వస్తుంది. కాని ఎక్కువశ్రమ పడువుల వ్యాపారం చేసే వారిని-కొనేవారికి, అమ్మేవారికీ కూడా-అది ఎక్కువ సుముఖ మాత్రం కేగగొట్టుతాయి.

సామాన్యమైన కొనేది, అమ్మేది, సంత నూనె

ఇత్యాది ముఖ్యవస్తువులే. లేక అది సహారంలో ఒక ముఖ్యమైన సమయం అనవచ్చును. సంతవస్తరానికి సరిబడే బట్టకొనడమో ఏదో ఆయియుండవచ్చును. కాని ఎన్నివస్తువులు కొన్నా, దీనాంతాన్ని అందరూ ముఖ్యంగాకొనేది ఒక కప్పు వేడివేడి మధురమైన “టీ”.

బాహ్యకరంగా వ్యాపారం చేసినవారి ఊత్సాహం ద్విగుణీకృతం చేయడానికి, సప్తం పాండినీ వారిని ఊరడించడానికి, భారత

దేశంలో సంతలు జరిగే ప్రతి ప్రదేశంలోనూ స్వచ్ఛమైన బ్రూక్ బాండ్ ట్రాక్ కరీసుంది.

విశాల విస్తరణవల్ల అందరికీ వ్యవస్థపైర్ బి

బ్రూక్ బాండ్

రెండు అకులు - ఒక మొగ.

CIBOL నై బా ల్

(రి జి స్టర్డ్)

గజ్జ, కురుపులు, యెగ్గిమా, మొటిమలు మొదలైన చర్మవ్యాధులకు ఉత్తమమైన చికిత్స.

IODISAL ఆ యో డి సా ల్

(రి జి స్టర్డ్)

రక్తమును శుద్ధిపరచును. విరేచనకారిగా పనిచేసినరములను స్వేదనముచేసి తొలగించును. గతేరియావల్ల ఏర్పడిన చర్మకురుపులను రూపుమాపి, తుల్యవాతము, వెన్నుపోటు, తామర, గజ్జ, కురుపులు మొదలయినవాటిని పోగొట్టును.

BABY GRIPE బే బి గ్రే వ్

(రి జి స్టర్డ్)

ఆవుము, అజీర్తి, తదితర వ్యాధులనుండి మీ బిడ్డలను కాపాడును.

కే బి ట్టు లం ద రి వ డ్డ ను దొ ర కు ను.

తయారుచేసినది :

The South Indian Mfg. Co., MADURA.

ఏ జం ట్టు :

మదరాసు సిటీ, నెల్లూరు, దత్తమండలములు, విశాఖపట్టణము జిల్లాలకు ఏజంట్లు :

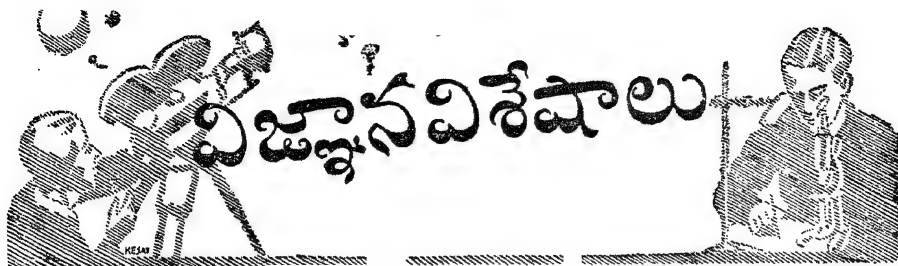
రాజ్ కన్డక్టర్స్ ప్రోప్రీటీ, కమిష్టలు, పి. టి. మదరాసు.

గుంటూరు, కృష్ణా, గోదావరి జిల్లాలకు, వైజాం డొమినియనులకు ఏజంట్లు :

సీ తారామ జనరల్ ప్రోప్రీటీ, బెజవాడ.

మైసూరు సంతానము ఏజంట్లు :

శేషమహల్ ఫార్మసీ, శంకరాచారి సిటీ.

సంకామపకియ

= శ్రీ వేలారి తారకం =

గద్యాశ్రిప్తమై విధి అనే ఒక అనతిక్రమ్యశక్తి కలదనినీ, ఈ విధిచే పూర్వనిర్ణీతమైన మార్గం లోనే ప్రతివ్యక్తియొక్క జీవితస్రవంతీ ప్రవహిస్తుందనీ మనము చాలామందిమి నమ్ముతున్నాము.

ఈ భావము ఆధునికులలోనేకాక ప్రాచీన ప్రపంచసంప్రదాయంలో కూడా నెలకొని ఉన్నది. గ్రీకు లీవిశ్వాసాన్నే ఆధారంచేసుకొని గాఢమైన విషాదాంతనాటకాలు చాలా రచించారు.

ఈ నమ్మకము కేవల మొక మూఢవిశ్వాసమా, లేక వాస్తవికజగత్తులో దీని కారధార మున్నదా?

తన మానసికప్రవృత్తికి, తన బైహికప్రకృతికి ప్రతివ్యక్తి స్వయంగా ఎంతవరకు బాధ్యుడు? పూర్వాగతంగాకాక స్వయంకృషిఫలితంగా మన మార్జించుకొన్న సుగుణదుర్గుణాలు, రోగఆరోగ్యాలు మన సంతానానికి సంక్రమించునా?

నేటి జీవశాస్త్రము (Biology) ఈ ప్రశ్నలకు కొంతవరకు సమాధానాలు నూచించగలదు. జీవశాస్త్ర దృష్ట్యా ఈ సమస్యలను సమగ్రంగా అవగాహనచేసు కొనదలచినట్లయితే, జీవనిర్మాణప్రక్రియను మనము సంపూర్ణంగా తెలుసుకోవాలి.

జీవి-జీవకణములు

ఏ విధంగా ప్రతిపదార్థమూ కొన్ని అణువుల సముహమే, అదేమాదిరిగా ప్రతిజీవి కొన్ని కణాల (Cells) పూర్వము.

ఇటుకలతో ఇల్లు కట్టినట్లే దేహసాధనకూడా జీవకణాలతో నిర్మితమైనది.

ఈ జీవకణాలలో చాలా రకాలున్నవి. ఉదాహరణకు అస్థికణము, నాడీకణము, రక్తకణములను పేర్కొనవచ్చును.

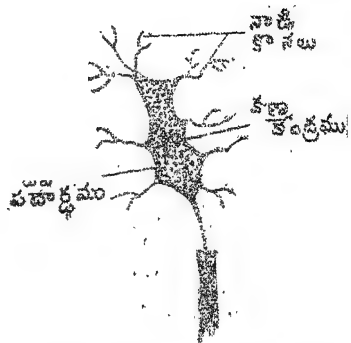
జీవకణాలు చాలా నూత్నమవడంచేత అవి మనకు యంత్రసాయం లేకుండా గోచరించవు; నూత్నదర్శనిద్వారా ఆకారాన్ని మనం విశదంగా చూడగలము.

ప్రతిజీవకణాన్నీ ఒక గదికి పోల్చవచ్చును. గదిచుట్టూ గోడలున్నట్లే జీవకణం చుట్టూ ఒక పన్నని పొర ఉంటుంది. ఈ గది అంతా కొన్ని ఘనపదార్థాలయొక్కయు, కొన్ని ద్రవపదార్థాలయొక్కయు సమ్మిశ్రణితో నిండిఉంటుంది. ఈ సమ్మిశ్రణిపేరు జీవపదార్థము (Protoplasm). నీళ్లలో బిరడా లేలి ఉండేట్లుగా ఈ సమ్మిశ్రణిలో గోళాకారం కల ఒక

భారతి - పార్థివ మాశ్చర్యము

కణకేంద్రము (Nucleus) జేలుతూ ఉంటుంది. కణ కేంద్రము జీవపదార్థంకంటె పల్చునైన ఒక ద్రవ పదార్థంతో నిండిఉంటుంది. చిక్కుపడిపోయిన దారపుఉండలాగా కనిపించే ఒక తంతుజాలము ఈ ద్రవపదార్థంలో మునిగిఉంటుంది. ఈ తంతువులలో ఒకదానిని తీసుకొని దాని నొక నిశిత మాక్యుడర్నిని గుండా పరిక్షించినట్లయితే అది ఒక గుళ్ళపేరులాగా కనిపిస్తుంది. గుళ్ళపేరులో గుళ్ళ ఒకదానితరువాత ఒకటి గుచ్చబడి ఉండునట్లుగానే, ఈతంతువులోకూడా కొన్ని గుళికలు ఒకదానితరువాత ఒకటి వరసగా ఏర్పరచబడి ఉంటాయి. ఈగుళికలను మనము 'సంక్రమ గుళిక'లని (జెనేస్) పిలువవచ్చును.

పైన పేర్కొన్న అన్నిభాగాలూ జీవకణాలన్నింటిలోనూ ఉంటాయి. ఇవికొక ఒక్కొక్క రకపు జీవకణంలో కొన్నికొన్ని ప్రత్యేకపదార్థాలు కాని, కొన్నికొన్ని ప్రత్యేకవ్యూహాలుకాని అద సగా ఉంటాయి. ఉదాహరణకు: కొన్నిజీవకణాలలో కొవ్వు పేరుకొనిఉంటుంది; జీవపదార్థాన్నీ, కణకేంద్రాన్నీ ఈకొవ్వు ఒకపక్కకు తోసిపట్టి ఉంచుతుంది (౧వ పటం చూడండి). ఇక నాడీకణం

నాడీ కణము (నిర్వేసక) (జి)

౧-వ పటము (బి)

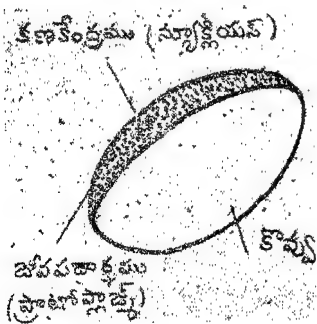
చుట్టూ కొన్ని నాడీకణాలు సన్నని వేళ్లలాగా అన్ని నైపులకూ వ్యాపించిఉంటే.

ఈ విధేదాలు స్వల్పము, అప్రధానమున్నూ. ప్రధానాంశాలలో వివిధజీవకణాలకూ సంపూర్ణ సాదృశ్య మున్నది.

పునర్నిర్మాణము, స్పృష్టి

పునర్నిర్మాణము (Growth):—ప్రతి శరీరం లోనూ సతతము కొత్త జీవకణాలు నిర్మితమౌతూ ఉంటే. శరీర మెదుగుతున్నప్పుడుకాని, గాయం తగిలి మానుతున్నప్పుడుకాని ఇది జరుగుతూఉంటుంది. శరీరంలో అంతకుమును పున్న జీవకణాల్లోంచే ఈ కొత్త జీవకణాలు పుట్టుకొవస్తయ్. ఒక జీవకణము రెండు షుభరజీవకణాలుగా విభక్తమౌతుంది. ఈ జీవ కణనిర్మాణప్రక్రియయొక్క వివరాలు తెలుసుకోటం అవసరం. ఎందుచేతనంటే, మన విచారణ చాలావర కీవివరాలమీదనే ఆధారపడి ఉన్నది.

విభజనకు ప్రాతిపదికగా, కణకేంద్రాన్నీ ఆవ రించి ఉండే భార చినికిపోతుంది. అప్పుడు కణకేంద్రంలోని తంతుజాలము గట్టిపడి ముడుచుకొనిపోయి

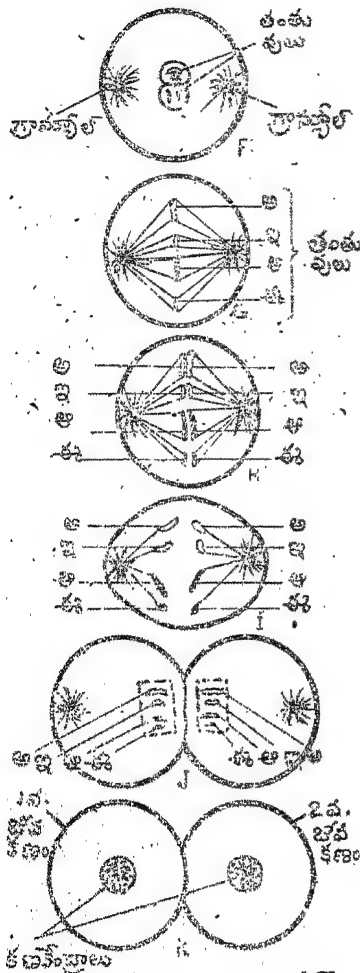
కొవ్వు కణము (ఫాట్ సెల్) (A)

౧-వ పటము (ఎ)

సంక్రామ ప్రక్రియ

కొన్ని లావుపాటి భిన్నభిన్న తంతువులుగా విడిపడి పోతుంది. ఇంతలో కణకేంద్రంపై జీవకణంలో ఉండే ఒక ఘనపదార్థము (Granule) రెండు సమ భాగాలలోకి ముక్కలైపోతుంది. నక్షత్రాలనుంచి కిరణాలాగా, ఈ రెండుముక్కలనుంచి ఘనీభూతమైన జీవ

పదార్థము అన్నివైపులకు కిరణరూపకంగా ప్రసరిస్తుంది (అవ పటము చూడండి). అప్పు డీ రెండు ముక్కలూ జీవకణముయొక్క ఇరుపక్కలకు చేరుతుంటాయి. ఇంతలో తంతువులు ఒకటికిండు ఒకటి వరసగా కణమధ్యభాగాన బారుగా నిలబడతై (f). ఆ తరువాత కిరణాలింకాముందుకు ప్రసరించి, ప్రతి తంతువును రెండుకిరణాలీ వైపునూ, రెండుకిరణాలావైపునూ పట్టుకొంటాయి (g). ఆ పైని ప్రతి తంతువునూ పొడుగునా రెండు సమానభాగాలలోకి చీలిపోతుంది (h). ఇక కిరణాలన్నీ హస్తమువదానికి ప్రారంభిస్తాయి. దీనికి ఫలితంగా, తంతువుల్లో ఒక శ్రేణి ఈ వైపునూ, రెండో శ్రేణి ఆ వైపునూ లాక్కొని పోజుడతై (i). ఈ విధంగా విడిపడిపోయిన ఒక శ్రేణి తంతువులు పరస్పరం పెనవేసుకొని ఒక ముద్ద అవుతై. ఈ ముద్దచుట్టూ ఒక స్పన్నీ పొర మొలుచుకోవస్తుంది; అనగా ఈ తంతుశ్రేణి ఒక కణకేంద్రంగా మారుతోందన్నమాట. ఇదేవిధంగా రెండో తంతుశ్రేణిపూడా ఇదేసమయంలో మరో కణకేంద్రంగా తయారౌతుంది. ఈ విధంగా ఒక కణకేంద్రమీ వైపునూ, ఒక కణకేంద్రమీ వైపునూ జన్మిస్తాయి (j, k). ఇంతలో జీవకణమధ్యభాగాన నడుములాగా ఏర్పడి, ఈ నడుము క్రమంగా నన్ననై, చిట్టదివరకక్కడ రెండుముక్కలుగా తునిగిపోతు ది. కాబట్టి ఈ విభజనవలన ప్రతిభాగానికీ ఒక్కొక్క తంతుశ్రేణి, ఒక్కొక్క గ్రాన్యులూ పంపిణీఅయ్యై. అంతే ఈ రెండుభాగాలూ రెండు సంపూర్ణజీవకణాలన్నమాట. వీటికి, మూలజీవకణానికి ఉన్న కేంద్రం కేవలం పరిమాణంలోనే; ఇవిపూడా కొద్దికాలంలో ఎదిగి మూలజీవకణమంత పెద్దవీ అవుతై.

సంక్రామ ప్రక్రియ

౨-వ పటము

సృష్టి (Reproduction):— జీవకణపునర్నిర్మాణంలో ఒకే జీవకణము రెండు జీవకణాలుగా విభక్తమౌతుంది. కాని నవ్యజీవి సృష్టి అర్హులగుప్పుడు పరస్పరభిన్నమైన రెండు ప్రత్యేకజీవకణాలు స్మృతితమౌతై; ఈసంయోగఫలితంగా రెండు నవ్యసజాతీయ జీవకణాలు జన్మిస్తాయి. సంయోగంలో పాల్గొనే

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

రెండు జీవకణాలలోనూ ఒకదాని పేరు 'వీజము' (Sperm); రెండవదాని పేరు 'గర్భవీజము' (Ovum). వీజంలోనూ, గర్భవీజంలోనూ ఉండే తంతువుల సంఖ్యలు సరిసమానంగా ఉంటే, కాని ఈ సంఖ్యలూ, దేహంలోని ఇతరజీవకణాల తంతుసంఖ్యలూ ఒక నియతమైన వ్యత్యాస ముంటుంది. మొదటిసంఖ్య రెండవసంఖ్యలో సరిగ్గా సగము. ఉదాహరణకు మనుష్యజాతిలో ఉండే సాధారణజీవకణాల్లోని తంతువుల సంఖ్య ౪౮. కాబట్టి మనుష్యవీజంలోనూ, గర్భవీజంలోనూ, ఉండే తంతువుల సంఖ్య $48 \div 2 = 24$.

జీవియొక్క జాతినిబట్టి తంతుసంఖ్య మారుతూ ఉంటుంది; అంటే ఒక్కొక్కజాతికి ఒక్కొక్క ప్రత్యేకతంతుసంఖ్య ఉంటుంది. కుక్కజాతిలో తంతుసంఖ్య ౨౨; కాబట్టి పిటి వీజ, గర్భవీజాల్లో పదకొండేసి తంతువు లుంటే.

(i) ఏజీవికి చెందినప్పటికీ సాధారణజీవకణాల్లోని తంతుసంఖ్య ఎప్పుడూ సరిసంఖ్యగానే ఉంటుంది; ఏజాతిలోనూ ఇది బేసిసంఖ్యగా ఉండదు. (ii) సాధారణజీవకణంలోని ప్రతితంతువుకూ వేరే ఇంకోతంతువుతో ఆకారంలో సాదృశ్య ముంటుంది. కాబట్టి జీవకణంలోని సంక్రమతంతువు లన్నిటిని ఆన్యోన్యము పోలిక కల కొన్ని జతలుగా ఏర్పరచవచ్చును.

వీజ, గర్భవీజాల్లోని తంతుసంఖ్యలూ, సాధారణ జీవకణాల్లోని తంతుసంఖ్యలూ వైన చెప్పిన వ్యత్యాస మేవిధంగా ఏర్పడింది?

వీజము కొన్ని సాధారణజీవకణాల్లోనుంచి వుత్పన్నమౌతుంది. అ, ఇ, ఆ, ఈ-లు సాధారణజీవకణము లోని నాలుగు తంతువు లనుకొందాము. వీటిని ఆన్యోన్యము పోలిక కల రెండు జతలుగా ఏర్పరచవచ్చును. అవి:—(i) అ, ఆ; (ii) ఇ, ఈ. వీజము ఉత్పన్నమయ్యేముందు జీవకణములోని అ-తంతువు ఆ-తంతువు తోనూ, ఇ-తంతువు ఈ-తంతువుతోనూ జతపడి పెన వేసుకుంటుంది. చివరకు ప్రతిజతలోనుంచి ఒక తంతువు

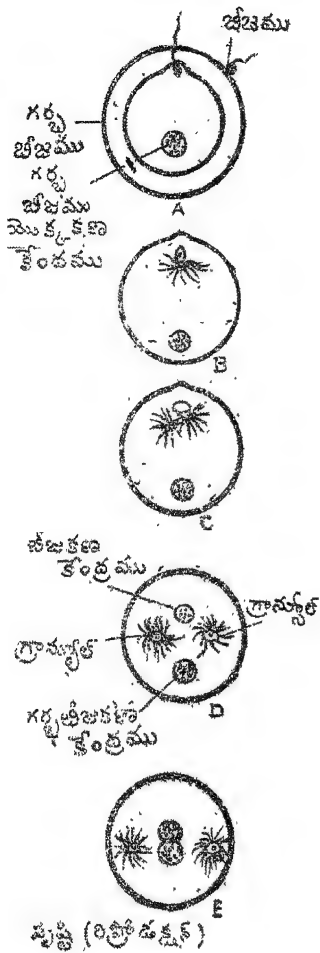
చొప్పున ఎన్ని జత లుంటే అన్ని తంతువులు ఏక వర్గంగా విడిపడతే. ఉదాహరణకు (అ, ఆ) జంట లోనుంచి 'అ', (ఇ, ఈ) జంటలోనుంచి 'ఇ' కలిసి అ, ఇ-వర్గంగా విడిపడవచ్చును. ఈ తంతువర్గంతో కలిసి పృథక్కృతమయ్యే వ్యూహమే 'వీజము'. అ, ఇ, ఆ, ఈ-లనే తంతువులు కల జీవకణాలలోనుంచి అ, ఇ-లు కల వీజమేకాక ఈ కిందివీజాలుకూడా ఉద్భవించవచ్చును: (అ, ఈ); (ఆ, ఇ); (ఆ, ఈ).

గర్భవీజము ఉత్పన్నమయ్యే పదతిక్కి, వీజం పుట్టే పదతిక్కి కొంచెం భేదం ఉంది; కాని ఫలిత మొక్కలే. గర్భవీజాల్లోకూడా తంతుసంఖ్య సగమౌతుంది. అ, ఆ, ఇ, ఈ అనే తంతువులు కల ప్రస్త్రీలో జన్మించే గర్భవీజాలు:—(i) (అ, ఇ); (ii) (అ, ఈ); (iii) (ఆ, ఇ); (iv) (ఆ, ఈ).

మనుష్యవీజ, గర్భవీజాల ఆకారాలు 3-వ పటంలో చిత్రంపబడినవి. వీజానికి తల, తోక ఉంటాయి. తోక నటూ ఇటూ కొట్టుకుంటూ వేవే గంగా వీజము ముందుకు ఈదుకొనిపోతుంది. కొట్ట కొలది వీజాలు ఈ విధంగా గర్భవీజంవైపుకు అతి వేగంతో ఈదుకొనిపోయి దానిచుట్టూ మూనుతే. కాని ఈ కొటానుకొట్ట వీజాలలోకి ఒక్కటిమాత్రమే గర్భవీజంలోకి చొచ్చుకొనిపోగలదు. వీజము గర్భవీజములోనికి ప్రవేశించినవెంటనే గర్భవీజము మిగిలిన వీజాలన్నిటిని వికర్షిస్తుంది. ఇవన్నీ అటూ ఇటూ లక్ష్యవిహీనంగా ఈదుకుంటూపోయి, తుట్టుతుడకు నిష్ప్రయోజనంగా చచ్చిపోతే. ఒక వీజము సఫలమైతే, కొటివీజాలు వ్యర్థమౌతే.

వీజము గర్భవీజములోకి చొచ్చుకొనిపోగానే తోకను బైట విడిచేస్తుంది. గర్భవీజములోకి చేరుకున్నపిమ్మట వీజముతల ఉబ్బి, చిట్టచివరకు సాధారణ కణకేంద్రంగా మారిపోతుంది. ఇక ఈ కణకేంద్రమూ, గర్భవీజంలోని కణకేంద్రమూ పరస్పరమూ సమీపించుకొంటేవి. ఇంతలో రెండు గ్రాన్యులులు కిరణాలతో

సంక్రామ ప్రక్రియ

3-వ పటము

సహా గర్భజీవముయొక్క రెండువైపులా సాక్షాత్కరిస్తవి. ఆపై రెండు కణకేంద్రాల పైపారలా చినికి పోయి లోపల ఉన్న తంతువులు ఒకదానికింద ఒకటి శ్రేణిగా నిలువబడతాయి.

ఆతరువాతి ప్రక్రియ అంతా లోగడ వర్ణించిన పునర్నిర్మాణపద్ధతిని అనుసరిస్తుంది (2-వ పటము

చూడండి). బీజంలోని తంతువులూ, గర్భబీజంలోని తంతువులూ పొడుగునా చీలి రెండు శ్రేణులుగా విడిపడతై. ఒకశ్రేణి ఒక జీవకణంలోకి, రెండవ శ్రేణి రెండో జీవకణంలోకి పోతై. జీవకణానికి ఈవిధంగా ఒక తంతువర్లము గర్భబీజంనుంచి, ఇంకో తంతువర్లము బీజంనుంచి లభించినై. అనగా సాధారణజీవకణానికి ఉండవలసిన తంతువులన్నీ లభించిన వన్నూట.

ఉదాహరణకు అ,ఇ-తంతువులు కల బీజము ఆ,ఈ-తంతువులు కల గర్భబీజంతో సంయుక్తమైతే ఆ,ఇ,ఆ,ఈ-లు కల రెండు జీవకణాలు జన్మిస్తవి. ఆ, ఇ,ఆ,ఈ-లలోని ప్రతిఒక్కతంతువు పొడుగునా రెండు చీలికలై, తంతువు కొక చీలికచొప్పున ఒక్కొక్క జీవకణానికి నాలుగేసి చీలికలు సంక్రమిస్తయ్. అనగా ప్రతితంతువునుంచి ఒక భాగము ఒక జీవకణానికి, రెండవ భాగము రెండవ జీవకణానికి లభిస్తుంది. ఈవిధంగా ప్రతితంతువుకూ రెండు జీవకణాలలోనూ ప్రాతినిధ్య మున్నది. వర్ణసృష్టమైన ఈ రెండు జీవకణాలూ ఎదిగి, విభజనవలన వృద్ధియిచివర కొక నూతనజీవి జన్మిస్తుంది.

(i) గుళ్ళపేరులో గుళ్ళ ఒకదానితరువాత ఒకటి వరసగా గుచ్చబడిఉన్నట్లు 'తంతువు'లోకూడా సంక్రామగుళికలు ఒకటితరువాత ఒకటి వరసగా ఏర్పరుపబడిఉండుననీ;

(ii) 'పునర్నిర్మాణం'లోనూ, 'సృష్టి'లోనూ కూడా ప్రతితంతువు పొడుగునా చీలి ఒక చీలిక ఒక జీవకణానికి, రెండవ చీలిక రెండో జీవకణానికి లభిస్తుందనీ ;

(iii) జీవకణంలోని తంతువులను పరస్పర సాదృశ్యం కల రెండువర్గాలుగా ఏర్పరచవచ్చుననీ ;

(iv) ఈ రెండువర్గాలలోనూ ఒకటి జననబీజం నుంచి, రెండవది జననగర్భబీజంనుంచి సంక్రమించినవనిన్నీ

మన మితవరకూ తెలుసుకొన్నాము. జీవకణ తంతువులే జీవిగుణనిర్ణేతలనీ, బీజ-గర్భబీజాలలోని

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

సంక్రామగుళికలద్వారా సంతానానికి గుణాలు సంక్రమిస్తున్నవని నేటి జీవశాస్త్రజ్ఞులు సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారు. ఈ సిద్ధాంతాన్ని సమర్థించడానికై రెండు ముఖ్యమైన ఆధారాలున్నాయి:—(i) మెండెల్ ఆభ్యుహలు; (ii) మార్గన్ మార్గంగ్ ప్రభృతుల ఆధునిక పరిశోధనలు.

మెండెల్ ఆభ్యుహలు

మెండెల్ ౧౯-వ శతాబ్దపు జర్మనీదేశస్థుడు; ఇతడు గణసంక్రామ విధానాన్ని తెలుసుకోవడానికై మొక్కలతోనూ, జంతువులతోనూ అనేక ప్రనాతి పరిశోధనలు కావించాడు.

ఒక పక్షిజాతిలో నలుపు తెలుపు తెగలున్నవి. నలుపు తెగపక్షి తెలుపు తెగపక్షితో సంయుక్తమైతే నీలవర్ణపు సంతానం జన్మిస్తుంది.

కాని ఈ నీలవర్ణపు పక్షుల పరస్పరం సంయుక్తమైతే మూడురకాల పక్షులు జన్మిస్తవి: (i) తల్లి తండ్రులవలె నీలపురంగు కలవి కొన్ని; (ii) కొన్ని నలుపు; (iii) కొన్ని తెలుపు. ఈ చివరి రెండూ మొదటితరపు రంగులు. మూడోతరంలో మొత్తంమీద నూరు పక్షులు పుడితే, నూటిలోనూ పాతిక నలుపుగా ఉంటే; ఇంకోపాతిక తెలుపువి; మిగతా యాభై నీలంగా ఉంటే.

— మెండెల్ మొక్కలతో ఇటువంటి పరిశోధనలనేకం చేశాడు; ఫలితాలుకూడా ఇల్లాంటివే వచ్చినై. మొదటితరంలో రెండు వేరువేరు గుణాలుంటే, రెండవతరమయొక్క ప్రతివ్యక్తిలోనూ ఆ రెండు గుణాలూ సమీకరణగా ఆవిర్భూతమౌతవి. కాని మూడవ తరంలో ఈరెండు గుణాలూ వేరువేరుగానూ, సమీకరణగానూకూడా ఆభివ్యక్తమౌతవి. మూడవ తరంలో నూరు వ్యక్తులు జన్మిస్తే, ఇరవై ఆయిదింటిలో ఒకరకం గుణం వ్యక్తమౌతుంది; ఇంకోపాతికలో రెండోరకపు గుణము; మిగిలిన యాభైలోనూ ఈ రెండురకాల సమీకరణ ఆభివ్యక్తమౌతుంది.

(i) జీవిలో ఆవిర్భూతమయ్యే ప్రతిఒక్క గుణానికి బాధ్యతవహించవలసిన రెండు అంతర్నిహిత ద్రవ్యాలుంటే.

(ii) ఈ జీవియొక్క సంతానానికి ఈ రెండు అంతర్నిహితద్రవ్యాలలోనుంచీ ఒక్కటిమాత్రమే సంక్రమిస్తుంది. ఈ రెండు అభ్యుహలనూ ఆధారంచేసుకొని మెండెల్ తన పరిశోధనాఫలితాలకు సమన్వయం చెప్పాడు.

తెలుపుపక్షిలో తెలుపు గుణానికి బాధ్యత వహించవలసిన రెండు ద్రవ్యాలు అంతర్నిహితమై ఉంటే, ఈ రెండుద్రవ్యాలూ 'తె, తె' అనకుండాము.

ఇక నలుపుపక్షిలో రెండు వేరే ద్రవ్యాలుంటే. వీటిని 'న,న'అని పేర్కొందాము. తెలుపునలుపు పక్షులకు పుట్టే సంతానానికి రెండోఅభ్యుహ ప్రకారం ఒక 'తె', ఒక 'న' సంక్రమిస్తయే. 'తె,న'ల సమీకరణవల్ల ఆభివ్యక్తమయ్యే రంగు నీలము. ఇది రెండవతరంసంగతి.

ఇక రెండోతరంలోని రెండుపక్షులు సంయుక్తమైతే జన్మించే పిల్లల రంగుమిటి?

మెండెల్ రెండవ అభ్యుహప్రకారం మూడో తరానికి తండ్రివైపునంచి 'తె,న'లలో ఒకటి—అనగా 'తె'కాని, 'న'కాని సంక్రమిస్తుంది; అదేవిధంగా తల్లివైపునంచీకూడా 'తె'కాని, 'న'కాని సంక్రమిస్తుంది. కాబట్టి (i) తండ్రివైపునంచి 'తె', తల్లివైపు నంచి 'తె' సంక్రమిస్తే 'తె,తె'పక్షి జన్మిస్తుంది. అంటే తెలుపుపక్షి; (ii) కాని తండ్రివైపునంచి వచ్చిన 'తె' తల్లిద్వారా వచ్చిన 'న'తో కలిస్తే 'తె,న' అనగా నీలపుపక్షి జన్మిస్తుంది. అదేవిధంగా తండ్రి నంచి వచ్చిన 'న'తో తల్లి నంచి వచ్చిన 'తె' కలిస్తే మరో నీలంపక్షి జన్మిస్తుంది.

(iii) తరువాత తల్లి నుంచీ, తండ్రి నుంచీకూడా 'న' సంక్రమిస్తే 'న,న'—అంటే నలుపుపక్షి జన్మిస్తుంది.

పంచరత్నములు

1 S. K. M.

నిద్ద కల్ప మకరద్వజ

యావనపటుత్వము,

శరీరస్థావమునకు

60 మాత్రలు రు. 10. 80 మాత్రలు రు. 5.

. C. T.

మహాచందనాదితైలము

మెదడుకు, పెండ్లుకలకు

శ్రేష్ఠమైన టానిక్

12 డౌ|| రు. 4. 6 డౌ|| రు. 2-2

3 అబలాకల్పం

ఋశుదోషములకు, కుసుమ

వ్యాధులకు, దివ్యౌషధము.

శ్రీలపాలిటి వరప్రసాదము.

12 డౌ|| రు. 2-8. 6 డౌ|| రు. 1-6.

4 హింగు లేహ్యం

జీర్ణించిన కడుపునొప్పి, అశీర్ణము,
పొత్తికడుపు వ్యాధులకు అత్యద్భుతముగాగుణమొనగుదివ్యౌషధము.

20 రోజులకు మందు రు. 2.

5 ద్రాక్షాది లేహ్యం

మలబద్ధకమును నివారణచేసి

రక్తమును శుభ్రపఱచు హావ్య.

80 తులములు రు. 8. 15 తు|| రు. 1-10,

మాన్యుఘాతృరథు :

ది మదరాసు ఆయుర్వేదిక్

ఫార్మసీ లిమిటెడ్.

పోస్ట్ ప్రెసిడెన్సీ ఏజంటు :

హనుమాన్

ట్రేడింగు కంపెనీ,

992, ఎస్. ప్ల. నేడ్, జి.టి. మదరాసు.

డోంగేగారి

బాలామృతము

బలహీనమైన బిడ్డలకు
పుష్టియున్ను, బలమున్ను
ఆరోగ్యము నిచ్చును

వేటూరి—

సుందరశాస్త్రిగారి

సుందరరసము

సర్వసవామేహములకుసంజీవి.

గుణముప్రత్యక్షము

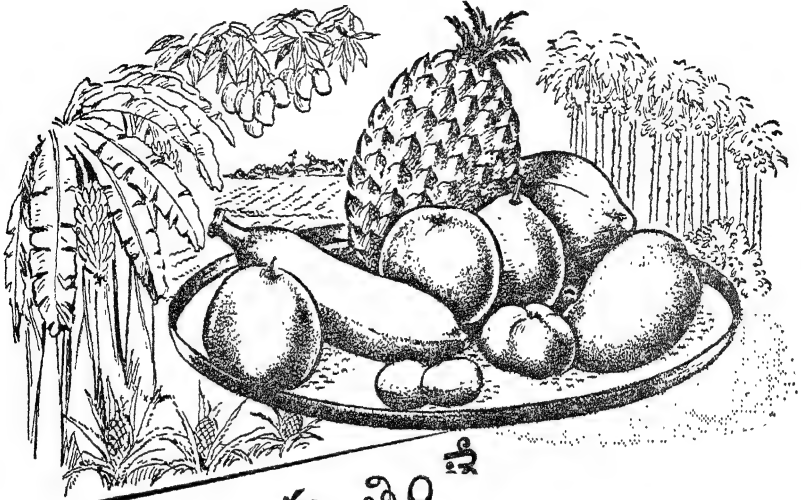
అనుభవసిద్ధము. ఇక్కడెక్కడెల్ల అవసరం
లేదు. ఎటువంటి సవామేహాలైన నా

కుదుర్చును.

50 మాత్రలు రు. 5.

ఆర్థరసాయనశాల, ముక్త్యాల.

ప్రతిరోజు పండ్లు తింటే నెద్యునితో అవసరం లేదు

ఆరోగ్యమే జీవితమునకు

గుఱియైనది. ఆరోగ్యముగా నుండటానికి మనం ప్రతి
రోజు తాజాపండ్లు తినాలని డాక్టర్లు సలహా ఇస్తారు.

కొబ్బరి హిందూదేశం యొక్క అరోగ్యవంతంగాను విశ్వవంతంగాను వుండేట్లు చేయు పునర్నిర్మాణ
కార్యక్రమాలలో పండ్ల లోటల సాగు విశేషంగా వృద్ధిచేయడం అవసరమైవున్నది. మరీసీ, యివుడు
సాగులేకవున్న బంజరు భూములలోగూడ వ్యవసాయం సాగింపవలెను. పండ్లు త్వరగా చెడిపోయే పంట
కనుక మార్కెటుకు త్వరగా తీసుకవెళ్లి విక్రయింపబడవలెను. రోడ్లమొదలుగా రవాణా చేయడంవల్ల,
పండ్లను సులభాశించడంలో శ్రమతగ్గిపోతుంది. వాటిని భద్రంగాను, త్వరగాను మార్కెటుకు చేర్చటానికి
ఏలూ అవుతుంది.

దేశప్రజల ఆరోగ్యైర్వోగ్యములకు మంచి రవాణా సౌకర్యాలు అత్యవసరం. ఇందులకు రైల్వేలు, నదులు,
మిక్కిలి పునయోగపడుచున్నవి. పడమన్నవి. చినప్పటికీ, రోడ్లుగూడ వాటికి సమానంగా
ముఖ్యమైనవి. హిందూదేశంలో యివుడు యెక్కువ రోడ్లు అత్యవసరము.

మంచి రోడ్లు దేశాభ్యుదయమునకు మార్గములు.

కాబట్టి మెండెల్ అభ్యూహాల ననుసరించి మూడోతరంలో తెలుపు, నలుపు, నీలంపకులు పుట్టాలి; అదీకాక ప్రతినాలిగింటిలోనూ ఒకటి తెలుపు, ఒకటి నలుపు, రెండు నీలమూ ఉండాలి. అనగా, వంద సంతానముంటే పాతిక నలుపూ, పాతిక తెలుపూ, మిగతా యాభై నీలమూ ఉండాలి.

వాస్తవంగా జరిగేదికూడా ఇంతే; అనేక ఇతర ప్రయోగఫలితాలుకూడా ఈ అభ్యూహాలు యథార్థమే అని నిరూపించిన.

గుణకారక ద్రవ్యాలు - రెండురకాలు : - ఒక జాతిబటానిమొక్కలో రెండు తెగ లున్నయే. ఒకటి పొడుగు; ఒకటి పొట్టి. ఈ రెంటికి పుట్టిన సంతతి మధ్యరకంగా ఉండక అన్నీ పొడుగువే పుట్టినై. ఈ రెండవతరంవాటికి కొన్ని పూర్తిగా పొట్టివీ, కొన్ని పూర్తిగా పొడుగువీ పుట్టినై; మధ్యరకం మూడో తరంలోకూడా కనిపించలేదు.

పొడుగుగుణానికి కారకమైన ద్రవ్యము (అ) పొట్టితనాన్ని సృష్టించే ద్రవ్యం (ఆ) కంటే బలవత్తరమైనదనీ, ఆ, ఆల సంమిశ్రణ తట్టించినప్పుడు 'అ' గుణము ప్రత్యక్షమై 'ఆ' గుణము ప్రచ్ఛన్నమౌతుందనీ అభ్యూహిస్తే, దీనికి సమన్వయం కుదురుతుందని మెండెల్ చూపించాడు.

రెండవతరానికి సంక్రమించిన ద్రవ్యాలు ఆ, ఆ. ఈ సంమిశ్రణలో 'ఆ' ప్రచ్ఛన్నగుణాత్మకమైనది; అందుచేత మొక్కలన్నీ పొడుగ్గానే ఉంటై.

మెండెల్ అభ్యూహాల ప్రకారం మూడోతరంలో పుట్టాలిసిన రకాలివి:—(i) ఒక (ఆ, ఆ); (ii) ఒక (ఆ, ఆ); (iii) రెండు (ఆ, ఆ). ఒక (ఆ, ఆ)=ఒక పొడుగు; ఒక (ఆ, ఆ)=ఒక పొట్టి ('ఆ' లు రెండు ఉండడంచేత 'ఆ' గుణము ప్రత్యక్షమౌతుంది); రెండు (ఆ, ఆ)=రెండు పొడుగు, 'అ' ప్రత్యక్షగుణాత్మకమవడంచేత.

కనుక మూడోతరపు ప్రతి నాలుగుమొక్కలలోనూ మూడు పొడుగువీ, ఒకటి పొట్టిదీ ఉండాలి.

మూడోతరంలోని పొట్టిపొడుగుమొక్కలను రెక్క పెట్టి చూసేసరికి ఈ ఊహ యథార్థమేనని తేలింది.

(i) ఆవిర్యూతమయే ప్రతి ఒక్క గుణానికి కారకమైన రెండుద్రవ్యాలు జీవిలో అంతర్మీతమై ఉంటవి;

(ii) సంతానానికి ఈ రెండు అంతర్మీత ద్రవ్యాలలోనుంచీ ఒక్క గుణకారకద్రవ్యంమాత్రమే సంక్రమిస్తుంది.

మెండెల్ యొక్క ఈ రెండు అభ్యూహాలనూ ప్రయోగరీత్యా కనుగొనబడిన ఈ రెండు విషయాలతోనూ సరిపోల్చిచూద్దాము :

(౧) జీవకణంలోని తంతువులను పరస్పర సాదృశ్యం కల కొన్ని జతలుగా ఏర్పరచవచ్చును.

(౨) జత కొక్కటిచొప్పున ఈ తంతువులు జనకబీజమునుంచి సంతానానికి సంక్రమిస్తయే; అదే విధంగా జననగర్భబీజంనుండినీ.

(i) ని (౧) తోనూ, (ii) వ అభ్యూహాను (౨) వ సత్యంతోనూ పోల్చిచూచినట్లైతే తంతువు లోనే మెండెల్ చెప్పిన అంతర్మీతద్రవ్యాలు ఉండవలెనని తేలుతుంది. కాబట్టి జీవిలో కనిపించే అన్ని గుణాలకూ 'తంతువులే' బాధ్యతవహించవలసిఉంటుందని విశదమైంది.

ఆధునిక పరిశోధనలు

మార్గన్ ఆమెరికన్ వైజ్ఞానికుడు; ఇతడు డ్రాసాఫైలా (ఒక జాతి ఈగ) యొక్క సంక్రమ ప్రక్రియను సంపూర్ణంగా పరిశోధించాడు.

డ్రాసాఫైలాకు బహుసంఖ్యాకమైన సంతతి కలుగుతుంది; అదీకాక వీటిలో రెండువారాల కొక కొత్తతరం పుట్టుకోవస్తుంది. ఈ రెండు సౌకర్యాలవల్లా మార్గన్ తన పరిశోధనలకై డ్రాసాఫైలానే తీసుకొన్నాడు. ఇతడు డ్రాసాఫైలాయొక్క ౪౦౦ గుణాలు తీసుకొని ప్రతిఒక్కదాని సంక్రమవిధానాన్నీ సమగ్రంగా పరిశోధించాడు. ఈ పరిశోధన

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

వ్యాసా ద్రాసామైలావిరిలిన్ లోని గుణకారకద్రవ్యా లను ఆరువర్గాల్లోకి విభజించవచ్చుననీ, ఒకేవర్గంలోని ప్రతివ్యక్తి విశేషిడిగా సంక్రమించక, ఆ వర్గమంతా (తరుచుగా) ఏకసమష్టిగానే సంతానానికి సంక్ర మిస్తుందనీ మార్గన్ కనిపెట్టాడు.

ఇక ద్రా. విరిలిన్ యొక్క నీజంలోని తంతు వుల సంఖ్యకూడా ఆరే.

ఒక్కొక్క గుణకారకద్రవ్యవర్గానికి ప్రతిగా నీజంలో ఒక్కొక్క తంతు వున్నది. కాబట్టి ఆయా వర్గంలోని గుణకారకద్రవ్యాలన్నీ ఆయా తంతువులో ఇమిడి ఉండవలెను. కాని తంతువులో సంక్రామగుళి కలు ఒకటి తరువాత ఒకటి వేరసగా ఏర్పరచబడి ఉండునని మనం లోగడనే తెలుసుకొని ఉన్నాము. కనుక, సంక్రామగుళికలే ఈ గుణకారకద్రవ్యాలని ఊహించవచ్చును. ఈ ఊహ నిజమే అయితే వర్గం లోని గుణకారకద్రవ్యాల సంఖ్య హెచ్చినకొద్దీ ఆవర్గా నికి ప్రతిగా ఉండే తంతువు పొడుగు కూడా ఎక్కువైతూఉండాల్సి. నూత్నుదర్శిని ఈ ఊహ వాస్తవమే అని నిరూపించినది. ఇతరపరిశోధనలుకూడా ఈ ఊహనే బలపరుస్తున్నయే.

మొండొల్ చెప్పిన గుణకారకద్రవ్యాలు జీవ కణాలయొక్క తంతువులయం దుండే సంక్రామగుళి కలే అని ఆధునికపరిశోధనలవల్ల విశేషమాత్రోంది.

కాబట్టి సంక్రామగుళికలే జీవగుణనిర్ణేతలనిన్నీ, నీజ-గర్భనీజాలలోని ఈ సంక్రామగుళికలవ్వారానే సంతానానికి జననీజవతుల గుణాలు సంక్రమిస్తయ్యి నిన్నీ విస్తయ్యును.

మొకటిప్రశ్నలకు సమాధానాలు :— జీవిలో కనిపించే గుణాలన్నీ చాలావరకు స్వార్థితమైనవి కావు; ఇవి అన్నీ ఆజీవికి తన పూర్వులనుంచీ సంక్ర మించినవే.

అనేకజీవులలో రంగు, ఆకారము, జీవితపరి మితి, వాందినిరోధకత : మొదలైన అనేకగుణాలు

సంక్రామనీధాంతాన్ని అనుసరించే సంతతికి సదత్త మవుతయ్యని ప్రయోగాలవలన నిరూపించబడింది. ద్రాసామైలాలో మార్గక్ పరిక్షించిన ౪౦౦ గుణాలు ఇదేపద్ధతిన సంతానానికి సంక్రమిస్తయ్యని కను గొన్నాడు.

పూర్వ్యాగతమైన గుణాలను ప్రతిజీవి తన సంత తికి సంక్రమింపజేయగల దనే విషయం నిస్సందేహము.

మనుష్యజాతిలో కొన్ని వ్యాధులు సంక్ర మించే విధానాన్ని ఇక్కడ మనం పరిశీలిద్దాము. వ్యాధికారకమైన సంక్రామగుళికను 'కా' అనీ, వ్యాధి విహీనద్రవ్యాన్ని 'వి' అనీ పేర్కొందాము.

వ్యాధిసంక్రామము :— వ్యాధి సంక్రామంలో రెండురకా లున్నయే: (i) బలహీనసంక్రామము, (ii) బలిష్ఠసంక్రామము.

బలహీనసంక్రామంలో వ్యాధికారకద్రవ్యాలు తల్లివైపునుంచీ, తండ్రివైపునుంచీకూడా సంక్రమిస్తేనే వ్యాధి అభివ్యక్తమౌతుంది. అనగా (కా,వి)లు.కల దేహిలో వ్యాధి కనుపించదు. ఏలన, వ్యాధికారక ద్రవ్యము తల్లితండ్రులలో ఒక్కరివైపునుంచే వచ్చింది. ఇక్కడ 'కా' ప్రచ్ఛన్నగుణాత్మకము; 'వి' ప్రత్యే తగుణాత్మకము. మన ఆదృష్టవశాత్తు సాధారణంగా అన్ని వ్యాధుల 'కా'యీ ప్రచ్ఛన్నగుణాత్మకాలే. అనగా జీవకణంలో రెండు 'కా' లుండనిచే జీవి వ్యాధి పీడితుడు కాదు.

బలిష్ఠసంక్రామంలో వ్యాధికారక ద్రవ్యము తల్లితండ్రులలో ఒక్కరివైపునుంచి వచ్చినప్పటికీ వ్యాధి అభివ్యక్తమౌతుంది. అనగా ఇక్కడ 'కా' ప్రత్యేతగుణాత్మకం; 'వి' ప్రచ్ఛన్నగుణాత్మకం.

బలహీనసంక్రామము :— వ్యాధికల పురుషుని, వ్యాధిలేని స్త్రీని తీసుకుందాము. పురుషుడికి వ్యాధి ఉందికాబట్టి ఇతడి జీవకణాలలో రెండు 'కా' లుంటయే; నీజంలో ఒక 'కా' ఉంటుంది. స్త్రీ గర్భనీజంలో ఒక 'వి' ఉంటుంది. ఈ సందర్భ

సంక్రామ ప్రక్రియ

యొక్క జీవకణాల్లో 'కా' 'వి' రెండూ ఉంటే. ఒకే జీవకణంలో రెండు 'కా'లు లేకపోవడంచేతనూ, 'కా' ప్రచ్ఛన్నగుణాత్మక మవడంచేతనూ సంతతి అంతా వా. హీనంగానే ఉంటుంది. కాని వీరిలో, బ్రెలోలాగా, రెండు 'కా'లు లేవు; తల్లిలోలాగా రెండు 'వి'లు లేవు. ఈ సంతతియొక్క జీవకణాలు 'సంక్లిష్టజీవకణాలు'. ఈవిధంగా ప్రతిజీవకణంలోనూ వ్యాధికారకద్రవ్యము నివిప్తమైయున్నప్పటికీ, సంతానం సంపూర్ణారోగ్యంగానే ఉంటుంది.

తాము వ్యాధిపీడితులు కాకపోయినప్పటికీ, జీవకణాలు 'సంక్లిష్టజీవకణా'లవడంచేత వీరు కొన్ని పరిస్థితుల్లో తమ సంతానానికి ప్రత్యక్షరూపాన ఆవ్యాధిని సంక్రమింపజేయగలరు. 'సంక్లిష్టజీవకణాలు'కల వ్యక్తి రుద్ధజీవకణాలకల వ్యక్తితో సంయుక్తమైతే సంతానమంతా వ్యాధివిహీనంగానే ఉంటుంది. ఎందుచేతనంటే—సంక్లిష్టజీవకణాలు కల ఈ వ్యక్తి పురుషుడై నట్లైతే కొన్ని బీజాల్లో 'కా' ఉంటుంది; మరి కొన్ని బీజాల్లో 'వి' ఉంటుంది. ఇక జీవకణాల్లో రెండు 'వి' లుండటంచేత గర్భబీజాలన్నింటాలోనూ ఒక 'వి' ఉంటుంది.

'కా'కల బీజము 'వి' కల గర్భబీజంతో మిళితమైతే 'కా, వి' జీవకణాలు కల శిశువు జన్మిస్తుంది; అనగా శిశువు కావ్యాధి ఉండదు. కాని తండ్రివలె శిశువుయొక్క జీవకణాలుకూడా సంక్లిష్టజీవకణాలు.

ఇక 'వి' కల బీజము 'వి' కల గర్భబీజంతో సంయుక్తమైతే (వి, వి) జీవకణాలు కల శిశువు జన్మిస్తుంది; అనగా శిశువుకు సంపూర్ణారోగ్యము; శిశుజీవకణాలు తల్లిజీవకణాలవలె విశుద్ధమైనవి.

కాబట్టి సంక్లిష్టజీవకణాలు కల వ్యక్తి వుద్ధజీవకణాలు కల వ్యక్తితో సంయుక్తమైనప్పుడు జన్మించే సంతతి అంతా వ్యాధివిహీనంగానే ఉంటుంది.

కాని సంక్లిష్టజీవకణాలు కల వ్యక్తి సంక్లిష్టజీవకణాలు కల వేరొక వ్యక్తితోనైనా, లేక వా.

వ్యక్తితోనైనా సంయుక్తమైతే సంతతియందు కొంత మందిలో వ్యాధి ప్రత్యక్షమౌతుంది.

(౧) సంక్లిష్ట జీవకణాలు కల స్త్రీ పురుషులు:—సంక్లిష్టజీవకణాలు కల పురుషుడి బీజాలు రెండు రకాలుగా ఉంటాయి: (i) 'కా' కల బీజాలు; (ii) 'వి' కల బీజాలు. అదేవిధంగా స్త్రీ గర్భబీజాల్లో కూడా రెండురకాలుంటాయి: (i) 'కా' కల గర్భబీజము; (ii) 'వి' కల గర్భబీజము.

(i) వ బీజము (i) వ గర్భబీజంతో కలిస్తే రెండు 'కా' లు కల శిశువు జన్మిస్తుంది; అనగా ఈ శిశువులో వ్యాధి అభివ్యక్తమౌతుంది. (ii) వ బీజము (ii) వ గర్భబీజంతో సమ్మిళితమైతే రెండు 'వి' లు కల, అనగా వుద్ధజీవకణాలు కల శిశువు జన్మిస్తుంది; వ్యాధి ఉండదు.

(i) వ బీజము (ii) వ గర్భబీజంతోనూ (ii) వ బీజము (i) వ గర్భబీజంతోనూ సంయుక్తమైతే ఇద్దరు (కా, వి) లు కల, అనగా సంక్లిష్టజీవకణాలు కల శిశువులు జన్మిస్తారు. ఇద్దరు శిశువులూ కూడా వ్యా.

కనుక వీరికి పుట్టే ప్రతిపలుగురు బిడ్డలలోనూ ఒక బిడ్డకు వ్యా. ఉంటుంది.

కాబట్టి, సంపూర్ణారోగ్యం కల భార్య భర్తలకుకూడా (ఇద్దరి జీవకణాలూ సంక్లిష్టజీవకణాలైతే) వ్యాధిపీడితసంతతి జన్మించవచ్చును.

(౨) సంక్లిష్టవ్యక్తి; రుద్ధవ్యక్తి:—సంక్లిష్టవ్యక్తి పురుషుడనీ, రుద్ధవ్యక్తి స్త్రీ అనీ అనుకుందాము. అప్పుడు బీజాలు రెండురకాలుగా ఉంటాయి: (i) 'కా' కల బీజాలు; (ii) 'వి' కల బీజాలు. స్త్రీ జీవకణాలలో రెండు 'కా' లున్నాయి కాబట్టి ప్రతిగర్భబీజంలోనూ ఒక 'కా' ఉంటుంది. (i) వ బీజము గర్భబీజంతో సంయుక్తమైతే (కా, కా) కల శిశువు జన్మిస్తుంది, అనగా రు.

భారతి - పార్శ్వ మార్గర్థము

కాని (ii) వ వీజము గర్భవీజంతో సంమిళితమైతే (కా, వి) కల శిశువు పుడుతుంది. శిశువుకు వ్యాధి ఉండదు; కాని సంకీర్ణజీవకణాలు. వీరికి నలుగురు సంతానం కలిగితే, ఇద్దరు వ్యాధిపీడితులౌతారు; ఇద్దరు వ్యాధివిహీనులుగా ఉంటారు.

బలహీనసంక్రామానికి ఈ కింది వ్యాధులు ఉదాహరణగా పేర్కొనవచ్చును:

(i) ఫ్రీడిక్స్ ఎటేక్సియా:—సాధారణంగా, ఆరేళ్లలోపుగా ఉన్న పిల్లలో ఈ వ్యాధి కనిపిస్తుంది. వ్యాధిలక్షణాలు: కాళ్లు దుర్బలం; బుద్ధిమాంద్యము; తరీరంలో ఆకారణంగా కంపం. (ii) అమాల్బిక్ ఫ్రామిలి ఇడియసి:—లక్షణాలు: సంపూర్ణబుద్ధిమాంద్యం; కళ్లు చెడిపోయి క్రమంగా గుడ్డితనం; దౌర్బల్యం; రెండేళ్లలో మరణం.

బలిష్ఠసంక్రామము

తండ్రికి వ్యాధి ఉండి, తల్లికి వ్యాధి లేదనుకుందాము; అప్పుడు వీజంలో 'కా', గర్భవీజంలో 'వి' ఉంటే. అందుచేత సంతానముయొక్క జీవకణాలలో (కా,వి) ఉంటే. ఒక వ్యాధికారకద్రవ్యము తండ్రినుంచి సంతానానికి సంక్రమించింది. బలిష్ఠసంక్రామ మవడంచేత జీవకణాలలో ఒక్క 'కా' ఉన్నప్పటికీ వ్యాధి అభివ్యక్తమౌతుంది. ఈసంతానముయొక్క జీవకణాలు సంకీర్ణజీవకణాలు. సంకీర్ణజీవకణాలు కల వ్యక్తులయొక్క కలయికవలన పుట్టే సంతానం ఎటువంటిది?

జీవములు (i)కా; (ii) వి.

గర్భజీవములు (i)కా; (ii) వి.

(i) వ వీజము (i) వ గర్భవీజంతో కలిస్తే (కా,కా)కల శిశువు జన్మిస్తుంది; అనగా వ్యాధి కలదు. (i) వ వీజము (ii) వ గర్భవీజంతో కలిస్తే (కా,వి) కల శిశువు; అనగా వ్యాధి కలదు.

(ii) వ వీజము (i) వ గర్భవీజంతో సంయుక్త జన్మిస్తుంది.

(ii) వ వీజము (ii) వ గర్భవీజంతో సంమిళితమైతే వ్యాధిలేని శిశువు జన్మిస్తుంది.

కాబట్టి తలిదండ్రులిద్దరూ వ్యాధిపీడితులైనప్పటికీ, (ఇద్దరి జీవకణాలూ సంకీర్ణజీవకణాలైతే), వారికి వ్యాధిలేని శిశువుకుడా జన్మించవచ్చును.

ఇక (కా,వి) కల వ్యక్తి (వి,వి) కల వ్యక్తితో సంయుక్తమైతే కలిగే సంతానం ఎటువంటిది?

వీజములు (i) కా; (ii) వి

గర్భవీజములు (i) వి; (ii) వి

(i) వ వీజము + (i) వ గర్భవీజము = (కా,వి); అనగా వ్యాధికల శిశువు.

(i) వ వీజము + (ii) వ గర్భవీజము = (కా,వి); అనగా రుగ్గశిశువు.

(ii) వ వీజము + (i) వ గర్భవీజము = (వి,వి); అనగా వ్యాధిలేని శిశువు.

(ii) వ వీజము + (ii) వ గర్భవీజము = (వి,వి); అనగా అరుగ్గశిశువు.

కాబట్టి సంకీర్ణజీవకణాలు కల, అనగా వ్యాధిపీడితవ్యక్తియొక్కయు, వ్యాధివిహీనవ్యక్తియొక్కయు సంయోగమువలన పుట్టిన సంతతియందు ప్రతినలుగురిలోనూ ఇద్దరికి వ్యాధి ఉంటుంది; మిగిలిన ఇద్దరికి ఉండదు.

బలిష్ఠసంక్రామానికి ఈ కిందివ్యాధులను ఉదాహరణగా పేర్కొనవచ్చును:—

(i) డయాబెటిస్ ఇన్సిపిడస్ (అతిమాత్ర వ్యాధిలో ఒకరకము):— వ్యాధిలక్షణాలు: అతి మాత్రము; అతిదాహము; అతిఆకలి; మలబద్ధకము; దౌర్బల్యము. ఈ రకపు డయాబెటిస్ కల రోగుల మాత్రంలో పంచదార ఉండదు.

(ii) ఆంజియోస్క్రోటిక్ ఈజమా:—ఒంటి పాపు; సాధారణంగా బుగ్గలు, పెదములు వాస్తయ; నరాలకు సంబంధించిన అస్వస్థత.

(iii) సికిల్ సెల్ ఎనిమియా:— పెద్దజ్వరం అకస్మాత్తుగా వచ్చి హఠాత్తుగా తగ్గిపోతూ ఉంటుంది; రక్తహీనత; రక్తకణాలలో కొన్ని కొడవలికారంగా ఉంటై.

ఒక్కొక్కసారి సంపూర్ణారోగ్యం కల దంపతులకు కూడా వ్యాధిపీడితసంతతి కలుగవచ్చుననీ, అదే విధంగా యుగ్మదంపతులకు సంపూర్ణారోగ్యం కల సంతానం కలుగవచ్చుననీ మనం తెలుసుకొన్నాము.

బహుశః ఇందుచేతనే మనవాళ్లు పిల్లనిచ్చేటప్పుడుకాని, పుచ్చుకొనేటప్పుడుకాని సంబంధం కలుపుకొనే వ్యక్తికింటే ఆ వ్యక్తియొక్క సంశయవృత్తికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యమిస్తారు.

పూర్వార్థంకాకాక మనం స్వయంగా ఆర్జించుకొన్న గుణాలు మన సంతానానికి సంక్రమిస్తాయా? అంటే సంక్రామగుళికయొక్క నైసర్గికనిర్మాణాన్ని మనం కృత్రిమంగా మార్చివేయగలమా?

అప్పుడప్పుడు సంక్రామగుళికలు హఠాత్తుగా తమంతట తాము మార్పుచెందడం కద్దు. ఇట్టి హఠాత్పరివర్తనంవల్ల నే, ఒకేజాతిలో కనిపించే ఈవైవిధ్యము, నానాత్వము సంభవమైంది. ఈ పరివర్తనం మనము కృత్రిమంగా సాధించగలమా? అనేకప్రయోగాలు చేసినప్పటికీ ఇది ఇంతవరకూ సాధ్యం కాలేదు.

కళ్లలో ఎప్పటికైనా నా ఏగొద్దిమార్పై నా కలుగుతుందేమో అనే ఆశతో ౬౯ తరాలపాటు ఈగలను చీకట్లో పెంచిచూచారు. కాని మార్పుమా కనిపించలేదు. కొన్నేళ్లకిందట పాస్టర్ అనే రవ్వన్ వైజ్ఞానికుడు శిశుుణదావారా ఎలుకలకలవరిచిన కొన్ని గుణాలు వాటి సంతానానికి సంక్రమిస్తాయని ప్రకటించాడు. కాని ఇది అసత్యమని తరువాతతరువాత చాలామంది ఆమెరికన్ వైజ్ఞానికులు నిరూపించారు.

చైనాఅడువాదికి జన్మస్థిధంగా పాటిపాదాలుండవు; తెలుగువారికి పుట్టిన పిల్లలను అరగదేళలో పెంచితే అరవమూ తెలుగంతే తేలిగ్గానే అబ్బుతుంది;

ఎన్నితరాలపాటు మక్కలోకలు తెగగొట్టినప్పటికీ, వాటికి నాటితోకలు కల పిల్లలు పుట్టవు.

సంక్రామగుళికలు బహిష్కృతలవలన మారుచెందవనే చెప్పవచ్చును.

అనగా కేవలం స్వార్జితమైన సుగుణదుర్గుణాలు, రోగజోగ్యాలు సంప్రదాయసిద్ధముకానిచో, సంతానానికి సంక్రమించవనే చెప్పవచ్చును.

సంక్రామకత్తి ఎంత అనతిక్రమ్యమైనదో, దీని పట్ల మన మెంత నిస్సహాయులమో తెలపడానికి కవల పిల్లల వ్యాధులు చాలా ప్రత్యాయకమైన నిదర్శనాలు. మార్గొనిస్, ఈన్స్టయిస్టు ఈ కింది ఉదాహరణలు పేర్కొన్నారు:— (i) ఇద్దరు కవలపిల్లలకు ఒకే వయస్సులో 'కాన్సర్' వచ్చింది. (ii) ఇద్దరు కవల స్త్రీలకు ౩ నెలల తేడాగా కుడికిక్కిలకు క్షయవ్యాధి సోకింది. (iii) ఇంకోజంటకు ఒకేవయస్సులో అతి మూత్రవ్యాధి ప్రారంభించింది. ఇద్దరూ నెలలు తేడాగా మరణించారు. (iv) ఆస్థ్మా, బ్రాంకైటిస్, కాటరాక్ట్ మొదలైన అనేకవ్యాధులు కవలపిల్లలలో ఏకసమయన అభివృద్ధి కమెనవి.

కాని సుణవిధాతలైన ఈ సంక్రామగుళికలు కొన్ని భౌతికపదార్థాలని మనము ఎరుగుదుము.

ఈ భౌతికద్రవ్యాల రసాయనికనిర్మాణమూత్రాన్ని కనిపెట్టి, ఈ నిర్మాణంలో మార్పు తేగలిగితే సుజాతికూడా మార్పిడికాగలవని విశదము.

విజ్ఞానశాస్త్రానికీ మార్పిడి ఇంతవరకూ సాధ్యము కాలేదు; కాని ఎన్నటికైనా ఇది సాధ్యపడగలదనే వైజ్ఞానికులు విశ్వసిస్తున్నారు. వైజ్ఞానికుల ఈ ఆశయ మేకనుక సిద్ధించినట్లైతే, వ్యాధిహీనమును, పవిత్రమును అయిన ఒక ఉత్కృష్టమనవజాతిని మనము నిర్మించుకోడానికి వీలావుంది.

కాని ఆ శుభసమయ మెన్నడు? అది ఇంకను సుదూరమే అని వైజ్ఞానికుల ప్రత్యుత్తరము.

వై ప రీ త్య

•

శ్రీ కోట సుందరరామశర్మ

మీ తిట్లే

నాకగు దీవెనలూ

మీ "అపింతలె"

నా కడుతలూ.

మీ కోపానలమే

మలయానిలమూ

మీ అశనిపాతమే

నా శనికె నిపాతం.

మీ కన్నుల ఎఱుపే

నా కనురాగం.

మీ పరిహాసం

నాపయి పుష్పం.

మీ నూరేమిరియం

నా కాయుర్వేదం.

మీ హంకారము

నా కొంకారం.

ప్రజా నౌకర్యము నకై నవీనౌషధము

“మెహతా” గారి

లివర్ & స్ప్లీన్ నివారిణి

తీవ్రప్రయత్నముల ఫలితముగ మేము లివర్ & స్ప్లీన్ నివారిణిని ఈ సవీనాషము కనిపెట్టి యున్నాము.

బిడ్డలకుకలుగు కడుపులో బల్లగడ్డలు గురించి విచారింపజనిలేదు. ఔషధస్రవంచమున నాటిలేని “మెహతా” గారి నివారిణిని ఉపయోగింపుడు.

కె. ఎస్. మెహతా & కంపెని,

250, చైనాబజార్ రోడ్, మద్రాసు.

లోకప్రసిద్ధిపొందిన

పి. వి. రాజన్
అండ్ కంపెనివారి

ప్రేష్టమైన మదరాసు నశ్యం
R. S. సుగంధ ముక్కుపొడి.

అన్నిటిలో సాటిలేనిది.

ధర వివరములకు వ్రాయుడు.

తయారుచేయువారు :—

పి.వి.రాజన్ & కంపెని,

అర్కోణం, Arkonam, N A. Dt.

అగ్ని, మోటారుకారు

భీమాకు

• యునైటెడ్ ఇండియా

ఫైర్ అండ్ జనరల్

ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్,

యునైటెడ్ ఇండియా లైఫ్ బిల్డింగ్,

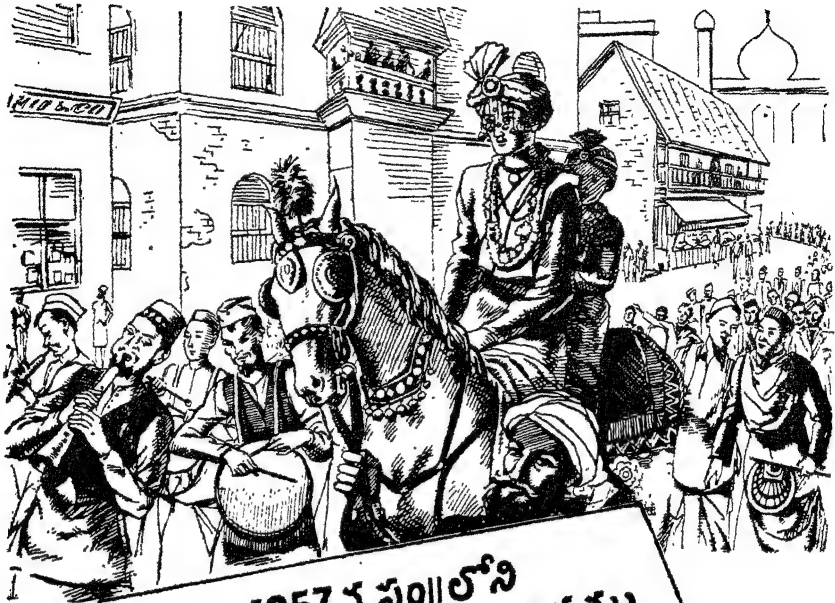
ఎస్టేబ్లిష్మెంట్, మద్రాసు.

టెలిఫోన్ : 4241.

Grams : “UNIGEN”

ప్రభావ : 1207.

1957 వ సం॥లోని
ఒక సంవత్సరమైన దినము
1945 సం॥లోనే ఎప్పుడు చేయబడినది

కొద్ది మొత్తములను దాచుకొనగలిగి
గోవులు రూ. 500 కు ఒక నల్లపిల్లను
నుకొనవచ్చును. రేరడికొక్కరి
అ. 4 అ. 8. రూ. 1 వంతున వే
వింగు స్థాంతులను కొనవచ్చును.
నల్లపిల్లను, స్థాంతులను గవర్న
మెంటువారిచే దియించి ఒకటి అతి
కొరముపొందిన ఏ ఏతెంబువత్తైన
తే. వేవింగు బ్యారోలోను
పోస్టుచేయవలెననియును

“నా విద్య వివాహ విద్యలను నేను విరిచివలెనా?” ఈ ప్రశ్నకు నడు
రానము మీరు ప్రస్తుతము ఏమి చేయుదురో దానిమీద ఆధారపడియుండును

వివాహములు చేయుటవలన దబ్బు విద్య అగును అనెడి
సంవత్సరములనుండి కొత్తతో ప్రవేశమును కూడ
జెట్టుటయు కూడ దెట్లినదనమును సర్రముచుగా వడ్డిచేసెడి
కొనుటయు మీ విద్యల విడిచివారికి వివాహమైన తర్వాత
చారి సాంసారిక జీవనములో చక్కని ప్రారంభమునియ్య
గలదు

నేషనల్ సేవింగ్సు సర్టిఫికేట్లు

- ★ ప్రతి రూ. 100 ను 12 సంవత్సరముల తర్వాత రూ. 150 అగును
- ★ చూటికి 4½ వంతుల చొప్పున సాధారణ వడ్డీలభించును. దీని
మీద ఇన్ టెక్సు చెల్లుచేదు.
- ★ 2 సంవత్సరములైన తర్వాత చేరినవడ్డీతో దబ్బును తీసుకొన
5ల నడ్డీపెట్టుకు 18 నెలలు.)

ప జా ప రి ప తు

= శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య =

.912 క్రీస్తు ప్రతిపాదనలు అమలులోనన్నవనీ, యుద్ధముగిసిందికావున ఆరూపనల ప్రకారం 1946 ఏప్రిల్లోగా రాష్ట్రానిసెంట్లీ ఎన్నికలు జరుగుననీ, దామాషాప్రాతినిగ్యప్రకారం (ప్రపోర్షనేట్ రిప్రజంటేషను) భారతభవిష్యద్రాజ్యాంగనిర్మాణానికి ప్రజాపరివత్తుఎన్నికలు జరుగుతవనీ, ఆ తర్వాత భారతస్వయంపాలనమునకు కావలసిన రాజ్యాంగాన్ని భారతప్రజలే నిర్ణయించుకుంటారనీ లండన్ వెల్లి సంప్రదించి తిరిగివచ్చిన ఇండియా వైస్రాయి వేసలు సెప్టెంబరు 19 న ఇండియాలోను, బ్రిటీషుప్రధానీ ఆట్లీ ఇంగ్లాండులోను ప్రకటించారు.

అప్పుడే రాష్ట్రానిసెంట్లీ ఎన్నికలకు అన్ని సన్నాహాలూ జరుగుతున్నవి. అన్నిపార్టీలూ రాష్ట్రానిసెంట్లీ ఎన్నికలమీదనే తమ కార్యక్రమముంతా కేంద్రీకరించారు. ప్రభుత్వం రాష్ట్రానిసెంట్లీల నిన్నింటిని వరుసగా రద్దుచేస్తూన్నది. ఓటర్ల లిస్టులు అక్కడక్కడ తియ్యబడుతున్నాయి అన్నారు. ఓటర్ల అర్హతలు మాత్రమే కాకుండా బాబితాలుకూడా పాతవే ఉంచుతామని ప్రభుత్వం అంటున్నది. కొన్ని రాష్ట్రాలలో ఇంకా అదనంగా చేరదలచినవోటర్లు తమ దరఖాస్తులు పంపుకొనే యేర్పాటు చేశాం అని అంటున్నారు. సంకుచిత ఓటింగు అర్హతతో, అంతకన్నా సంకుచితవ్యాఖ్యానాలతో, మరి సంకుచిత అధికాక్షతో ఎంతోమంది ప్రజానీకం వోటుఅర్హతను బడయలేక పోవుచున్నారు.

1937 నాటి ఓటింగు అర్హతలే నేటి అర్హతలున్నూ. దేశంలో అభిప్రాయభేదం అంటూ లేకుండా అన్ని రాజకీయపార్టీలూ ఏకమంతాగా కాకపోయినా

ఏకవాంఛగా నయోజనకోటింగు అర్హత కల్పించవలెననీ, స్త్రీ పురుష భేదం లేకుండా మైశరువెల్లిన ప్రతివారికీ వోటుబుడాయననీ, ఆ విధంగా నూతనబాబితాలు తయారు చేయవలెననీ కోరినా, కాలవ్యూధి చాలదనే సాకు తీసుకొని వైస్రాయి, బ్రిటీషు ప్రధానీ పాతపద్ధతినే అనుసరించి నిర్ణయించారు. క్రిందటి ఎన్నికల కన్న ఈ ది. అంగ అధికంగా వోటర్లు చేరే అవకాశం కన్పించదు. క్రిందటి ఎన్నికలలో ఆయా రాష్ట్రాలలో ప్రజలు వోటింగు అర్హతను పొందగలిగినా సరికొంటుంది :

1937 వోటర్లు

రాష్ట్రం	జనాభా	వోటర్లు
మద్రాసు	44205000	6486760
బొంబాయి	17,92000	2609457
బెంగాలు	50115000	6645488
సంయుక్త	48405000	5885809
పంజాబు	2881000	2686094
శ్రీహరి	82871000	2412229
మధ్య	17925000	1741864
అస్సాం	8653000	815341
సరిహద్దు	2427000	246609
ఒరిస్సా	8260000	520225
సింధు	9857000	685048
మొత్తం	27590000	30157914

అంటే నూటికి దరివాళులు 12 మందినూత్రమే వోటింగు సహక్కు లభించింది. ఇప్పుడు బ్రిటీషురాష్ట్రాలలో 1941 జనాభా నమూనా 298827000 మంది జనం ఉన్నారు. ఈ 1941 జనాభాలో జనం పెరిగినా

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

వోటింగునకుల్లో అవకాశాలేమీ పెరగనందున 29 కోట్లవెల్లరజరంబో గి కోట్లమందికి మాత్రమే, అంటే 10 వ శంకుమాత్రమే వోటింగునకు కలదు. అంటే నూటికి తొంబదిమందికి ఈయెన్నికలతో గాని, భారతపౌరజీవితంతో గాని, భవిష్యద్రాజ్యాంగంతో గాని సంబంధం లేకుండాపోయింది.

ప్రజాపరివర్తనార్థమైనది క్రైస్తవనూప నలలో ఈవిధంగా ప్రసక్తిచేశారు: “భారతదేశంలోని నాయకులు ఈలాగా పరస్పరబడకపోతే మరొక విధంగా నిర్ణయించినంతేపు, యుద్ధం ముగిసినవెంటనే విధిగా జరుపవలసిన రాష్ట్రీకాసనసభల ఎన్నికలఫలిత ములు తెలియగానే రాష్ట్రీలలోని ఎసెంబ్లీ సభ్యులంద రూ ఒక ఎన్నికదారుల మతా (ఎలెక్టోరల్ కాలేజీ)గా యేర్పడుతాను. అందులో దామాషాప్రాతినిధ్యం (ప్రప్రజ్ననలో రిప్రజెంటేషను) ప్రకారం ‘రాజ్యాంగ సర్వోధానసభ’కు కాన్వెన్యూయంట్ అసెంబ్లీ అనే పేరు యిచ్చుటకు ప్రభుత్వాని కిష్టంలేదు. అందుచేత వా రెప్పడూ ఆ పేరు పేర్కొనలేదు. ప్రభుత్వం మాటల్లో చిక్కుకొనదుకనుక యిది కాన్వెన్యూయంట్ అసెంబ్లీ కాదని నమ్మకమైయుండవచ్చు. ఈ ప్రజాపరివర్తన అనే మాటకు మనమే వాడుతున్నది. రాష్ట్రీఎసెంబ్లీ సభ్యులలో నూటికి పదిమందివంతున సభ్యులు ఎన్నుకొ నబడుతారు.

అవిధంగానే సంస్థానాలకుకూడా బ్రిటిషుఇం డియాస్ట్రల వామాషాననుసరించి ప్రతినిధులను పంప వలసినదిగా సంస్థానాధిపతులను ప్రభుత్వం కోరుకుంది. వారును బ్రిటిషుఇండియాప్రతినిధులతో సమానాధికా రాలు కలిగియుంటారు.”

ఇప్పటికే నూటికి పదిమందిచే ఎన్నుకొనబడిన సభ్యులు మరల తమలో నూటికి పదిమందిని ఎన్నుకొ నవారి అంటే ఎన్ని వడపోతలు? ఈ వడపోతలుకూడా సంస్థానాల్లో కాదు,—ఒక్క రాష్ట్రీలలోనే ఈ పరోక్షపు ఎన్నికలు. ఇంట్లాండు అంత ప్రదేశంలో పార్లమెంటుకు కావలసిన 614 మంది ఎన్నికలు

ప్రత్యక్షమే. అమెరికాలో చివరకు ప్రెసిడెంటు ఎన్నికలు ప్రత్యక్షమే. మనదేశంలో 159 మంది సభ్యులు, 40 కోట్ల జనం నుండి—కాదుకాదు, 29 కోట్ల జనంలో గి కోట్ల ఓటర్లనుండి పరోక్షపు ఎన్నికలు. మిగత 50 నామినేషనులు. ఎంతదాదానం!

ఇక సంస్థానాలలో పౌరసత్వసభ్యులు లేవు. ప్రజాప్రతినిధి సభలు లేవు. ఎన్నికలు ఎరుగనే యెరుగరు. ఆసంస్థానాలనుండి వచ్చే ప్రతినిధులు యెన్నుకొబడినవారు కాదు. సంస్థానాధిపతి ఎవరిని పంపుతే అతను ఇన్ని వడపోతలతో బయటపడిన రాష్ట్రీలలోని ప్రతినిధితో సమానహోదా కలిగి యుంటాడు. సంస్థానాధిపతుల ఆఫ్ఫీలనే పంపుతారు. వారు సహజంగా ప్రజావిరోధులై యుంటారు. క్రిందటి యుద్ధానంతరం యూరప్ ఖండంలోని దేశాల లో యేర్పడిన ప్రజాపరివర్తనలు ప్రజలు సరాసరి యెన్నుకున్నవే. 1919-20 లో యూరప్ దేశంలో ప్రత్యక్ష ఎన్నికలతో ఆప్రజాపరివర్తన లేర్పడితే ఇండియాలో ఈ రెండవ ప్రపంచయుద్ధానంతరం 1946 లో కూడా పరోక్షపు యెన్నికలు! సంకుచిత వోటింగు, బోరిల ప్రభుత్వంలో కాదు—కార్యక పక్ష ప్రభుత్వం క్రిందకూడా అంతే. అందులో అనేక వడపోతలు.

ఇక ఈ ప్రజాపరివర్తన నిర్మాణపు పరికించుదాం. బ్రిటిష్ ఇండియాలోని రాష్ట్రీలలో ఆయా రాష్ట్రాలి ఎసెంబ్లీ సభ్యులందరూ ప్రజాపరివర్తనకు వోటర్లు. వారిలో నూటికి పదిమందివంతున వారినుండి ఎన్నుకొబడినవారు ఈ ప్రజాపరివర్తనకు సభ్యులవుతారు. ఆయా రాష్ట్రాలి ఎసెంబ్లీ సభ్యత్వా లీ విధంగా ఉన్నవి:—

రాష్ట్రాలి ఎసెంబ్లీలు	
(రాష్ట్రం)	(సభ్యులు)
మద్రాసు	215
బొంబాయి	175
బెంగాలు	250

ప్రజాపరిషత్తు

సంయుక్త	228
పంజాబు	175
చీహాగు	152
మగ్య	112
అస్సాం	188
సరిహద్దు	50
ఒరిస్సా	60
సింధు	60
(ఆంధ్ర)	77)
మొత్తం	1585

భారతక్రైస్తవులు	20
వ్యాపారపారిశ్రామిక	56
ఘాస్వాములు	37
విశ్వవిద్యాలయాలు	8
కార్మికులు	38
జనరల్ (స్త్రీలు)	28
మహమ్మదీయ (స్త్రీలు)	10
ఆంగ్లో ఇండియన్	1
భారత క్రైస్తవ (స్త్రీలు)	1
మొత్తం	1585

దీనినిబట్టి 1585 మంది ఎసెంబ్లీసభ్యులు అవుతారనీ, వీరంతా వోటరులయితే, వారిలో నూటికి పది మంది, అంటే 158 మంది, లేక 5 ను నిండుగా వేసుకుంటే 159 మంది రాష్ట్రాలనుండి ప్రజాపరిషత్తుకు సభ్యులుగా ఎన్నుకోబడుతారనీ తేలుతున్నది.

ఇక ఈ 1585 మందినుండి 159 మందిని ఎన్నుకోవడం ఎట్లా అనేది పరికించవలసివున్నది. వీరంతా ఒక ఎన్నికలముతా అవుతారనీ, వారిలోనుండి దామాషాప్రాతినిధ్యం ప్రకారం ఎన్నుకోవలెననీ క్రీస్తు నూచించాడు. దామాషా అనేది ఏ ప్రాతినిధ్యంపై ఆధారపడిఉంటుంది అనేది సమస్యయే! కులమతాలవారీ ననుసరించియూ, రాష్ట్రాలవారీననుసరించియూ? కులమతాలవారీ ప్రాతినిధ్యంపై ఆధారపడుతుందంటే ఈ 1585 మంది ఏ కులమతాలవారీగా నియోజకవర్గాలనుండి ఎన్నుకోబడ్డారో గమనించండి:

ప్రాతినిధ్యం

(నియోజకవర్గం)	(సభ్యులు)
జనరల్	685
నిమ్నజాతులు	151
వెనుకపడినజాతులు	24
ముస్లింలు	482
సిక్కులు	34
ఆంగ్లో ఇండియన్లు	11
యూరోపియన్లు	26

ప్రజాపరిషత్తు వోటర్లు సభ్యులు

నియోజకవర్గం	రాష్ట్ర అసెంబ్లీ సభ్యులు.	ప్రజాపరిషత్తు సభ్యులు.
జనరల్ మొత్తం	685	69 (?)
నిమ్నజాతులు	151	15
వెనుకపడినజాతులు	24	2
సిక్కులు	35	3 (?)
ముస్లింలు (స్త్రీలుసహా)	492	49
భారతీయక్రైస్తవులు	21	2
వ్యాపారపరిశ్రమలు	56	6
ఘాస్వాములు	37	4
విశ్వవిద్యాలయాలు	8	1
కార్మికులు	38	4
ఆంగ్లో ఇండియన్	12	1
యూరోపియన్	26	3
	1585	158

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

ఈవిధంగా 1585 మందికి 5 ను నిండు అంకెగా రెక్కిస్తే 160 మంది సభ్యులవుతారు. అయితే వేవేలం ప్రకటన యిచ్చిన మరుదినం ఆధికారవర్గం ఢిల్లీనుండి అసభికారప్రకటనగా (19-వ గేట్) ప్రజాపరిషత్తుకు 159 మంది సభ్యులుంటారనీ, అందులో నూజివంతు-50 మంది సంస్థానాధిపతులచే స-పబడుతారనీ, మొత్తం 209 మంది సభ్యులు ప్రజాపరిషత్తు కంటూరనీ (21 హిందూ) ప్రకటించారు. అందుచేత వీరు 5 అంకెను నిండుఅంకెగా గుర్తించివట్లు కాన్ఫిరంచనందున 160 మంది కాజాలకపోయినారు. ఇక 159 చూత్రం ఏట్లా అవుతారు? సవర్ణ హిందువులు - ఇవరలో నీట్లు సభ్యత్వం ఉంది. అందుచే 69 గుంవిని నీట్లు కంటూరా, 68 మందిని ఎన్నుకంటూరా? నీట్లు 35 సభ్యత్వం ఉంది. వారు 4 గురిని ఎన్నుకంటూరా, 3 గురిని ఎన్నుకోవరనా? 159 అంకె అయితే యేనాటికైనా పిమ్మ, సవర్ణులవద్ద సభ్యత్వానికి వచ్చి రాగలరు. 160 చేస్తే ఈ పేటి పొగలదు. అది అంభ:ంలో కాని మార్పు చేమా? అందుచేత మొత్తం గూడ వేలింకి ఈ ప్రైఅంచ నాలప్రకారం కులమతగర్హాలవారీగా సభ్యత్వం అయితే

ఈ ప్రైదామాషాను ఎన్నికలు జరుగవలసిఉన్నది. ఈసందర్భంలో 1941 జనాభా ననుసరించి ముఖ్యకులమతాల జనాభా రాష్ట్రాలవారీగా పరికించడం అవసరం కాగలదు. (క్రింది పట్టిక చూడండి).

ఇంతవరకు దామాషా ననుసరించి మనం ప్రజా పరిషత్తుకు 159 సభ్యులను సరిపుచ్చితిమేగాని ఇది దామాషాగా తలంపవలెదు. ఇది కులమతదామాషా అయితే భూస్వాములు, న్యాపారపరిశ్రమలు, విశ్వవిద్యా లయాలు, కార్మికులు కమ్యూనల్ (కులమత) ప్రాతి నిష్ఠుంక్రిందికి రానేరవు. అందువలన భారతదేశం మొత్తంగా కులమతాలవారీగా అంచనా వేస్తే ఈ ప్రై అంకెల ప్రకారం పరికించినా హిందువులు, సవర్ణులు, నిమ్మకాయలు, ముస్లింలు, భారత క్రైస్తవులు, సిక్కులు మాత్రమే ఆగణనంక్రిందికి రాగలరుగాని ఆర్థిక వ్యాపారలాభాలకోసరం, వాటి భద్రతకోసరం నీట్లు జనాభాకు సంబంధంలేకుండా యిచ్చిన యూరోపియనుల దామాషా యేవిధంగా చెల్లుగుంది? వారికన్నా అధికంగా దేశంలో స్థిరనివాసమేర్పరచు కొనిన ఆంగ్లో ఇండియనులకు యూరోపియనులకన్న

1941 జనాభా వివరాలు (వేల్లో) *

రాష్ట్రం	సగ్గుని	నిమ్మకాయలు	హిస్లింలు	క్రైస్తవులు	సిక్కులు	మొత్తం
మద్రాసు	84731	8068	2896	2047	0.4	49342
బొంబాయి	14700	1855	1920	375	8	20870
బెంగాలు	17580	7879	38005	116	16	60307
సంయుక్త పంజాబు	84095	11717	8416	160	232	55021
బీహారు	6802	1249	16217	505	3757	28419
మధ్య ప్రదేశ్	22174	4340	4716	35	13	36340
మధ్య అస్సాం	9881	3051	784	59	15	16814
సరిహద్దు సింధు	3587	676	3442	41	3	10205
ఒరిస్సా	180	—	2789	11	58	3038
బ్రిటిష్ ఇండియా	1388	192	3208	20	31	4535
పంజాబు	5595	1238	146	28	0.2	3738
బ్రిటిష్ ఇండియా	150890	39921	79399	3482	4165	295809
పంజాబు	55227	8892	12660	2834	1526	93189
ఇండియా	206117	48818	92058	6817	5691	388998

ప్రజావర్షిష్ట

చాలా తక్కువ స్థానా లివ్వడంవల్ల యేదామానా అనుబంధింపబట్టుతుంది? యూరోపియన్ల కిచ్చిన సభ్యత్వం వారికి వైశేజ్యోసం యిచ్చిందే. ఆనంద ర్థాన్ని బట్టి ఇంగ్లాండు పెట్టుబడులూ, వ్యాపారాలూ ఇకముందు వైస్రాయి గవర్నర్ జనరల్ అధికారం క్రిందకాకుండా వేరే ఒక హైకమాన్డేను నియ మిస్తామనిన్నీ, అతని ఆధీనంలో ఉంటానీ జూన్ 14 న వేనెలుతన ప్లామలో ఉదాహరించాడు. ఇకతాత్కాలిక పరిష్కారసందర్భంలోనే వారి సంగతికి అంత వైశేజ్య యివ్వము అన్నప్పుడు, ఈ కార్యత పరిష్కార సందర్భంలో వారికి ఇంత సభ్యత్వం, ప్రాతినిధ్యం ఆనవసరం. అందుచేత వారి సభ్యత్వాన్ని పురస్కరించు కొని నిర్ణయించబడి చామాపాప్రాతినిధ్యం సరియైనది కాజాలదు.

భూసాక్షులు, వ్యాపారపరిశ్రమల ప్రతినిధులు అనేవారికేమీడా బ్రిటిషుసామ్రాజ్యవాదం దామాషా ప్రాతినిధ్యం యివ్వకుండా వుండదు. ఈ దామాషా ప్రాతినిధ్యం కులాలమీద, మతాలమీద, వర్గాలమీద విభజన అవుతుందని భేలుతుంది. ఇంతవరకు ఉదాహరించిన ప్రకారం కులమతాలవారీగా నిర్ణయం జరిగితే, దామాషావిభజించుటే మొదటివిధానం, అంటే సభ్యులందరూ ఒకే ఎన్నికదారులముతా కావడం అనేది మార్చవలసివస్తుంది. ఈ మార్పుఫలితంగా ఒకే ఎన్నికదారులముతా అన్నప్పటికీ రాష్ట్రాలవారీ అనే విషయం గమనించి రాష్ట్రాలవారీగా కులమతాల వర్గాల దామాషానాసరించి ఎన్నికలు జరగవచ్చు.

వేపలుస్తాను భగ్గుమైన తర్వాత ప్రతిష్ఠంభనా
పరిష్కారనూచన చేస్తూ రాజాజీ ఆగస్టు 7 న (కేప్రు)
ప్రతిపాదనలను ఉదాహరిస్తూ భారత దేశంలోని రాష్ట్రాల
ఎన్నెల్లీ సభ్యులు ఏకంగా ప్రజాపరిపత్తు సభ్యులను
యవచ్ఛారకంగా యెన్నుకోవడం కాకుండా, యే
రాష్ట్రాలని కారాష్ట్రం భారతసమాఖ్యలో కేంద్రంలో

* Federal structure by K. T. Shah
Page 298.

కిందేదీ తేనిదీ తేల్పుకొవడం అనేదే ఈనాటి ప్రధాన సమస్యగా ఉన్నందున ఆయారావ్త్రి ఎనెంట్లీతే తమ సభ్యులను తమ దామాషానుబట్టి ఎన్నుకొవడం అన సరమని నూచించారు.

అందుచేత కలవర తొలగు దామాషా ప్రాతినిధ్యం ఇవ్వడం అనేది ప్రధాన సూత్రంగా పెట్టుకొన్నప్పటి కిని, రాష్ట్ర ప్రయుక్తంగా అనేది సమాన ప్రాధాన్యతతో గమనించవలసి వస్తున్నది. ఛైరమన్ సెంట్రల్ ఎన్నికలలో 1. జనరల్, 2. ముస్లిం, 3. సిక్కు స్థానాలు ఆయా రాష్ట్రాలలో ప్రాంతాల నిర్ణయంపై బేసి నియోజకవర్గాల విభజిస్తారని కే.టి. షా నడివియ్యాడు.* అందువలన ఆ పద్ధతే ఈ ఎన్నికలకు కూడా అవలంబిస్తారని తలచితే ఆ విధంగానే ఈ ప్రజాపరిపక్తు ఎన్నికకు కూడా రాష్ట్రాలవారీ మతాల (Colleges) ఛైరమన్లైన అందులో రాష్ట్రాలదామాషా ననుసరించి ఎన్నికలు జరగాలె. ఈ విధానం ఛైరమన్ సెంట్రల్ ఎన్నికలకు, ప్రేక్షకాన్ని ఎన్నికలకు 1985 ఆక్టోబర్ ఉదాహరింపబడి ఉంది.

అందువలన మొత్తంమీద పరిశీలే, ఈ సామ్య
లన్నింటినీ అన్వయించుకుంటే దామాషాబట్టి ప్రాతి
నిధ్యం యేర్పడుతుందని, ఎన్నికలు కాసనసభ్యులు
నియోజకముతాగా యేర్పడినా సభ్యులు యేరాష్ట్రాని
కారాష్ట్రం, జనరల్, ముస్లిం, సిక్కు, నిమ్నజాతుల
స్థానాలకు ఎన్నుకోవడమే జరుగవలెనని తేలుతుంది.
అంతేకాకుండా రాజ్యాజీ శిష్టిసంస్థేమి, అసలీనాటి
రాజకీయ పరిస్థితుల, సమస్యల ప్రాధాన్యతనబట్టి
యేమి యేరాష్ట్రానికారాష్ట్రమే నియోజకముతాగా
యేర్పడి ఆయా నియోజకవర్గాలనుండి వచ్చినసభ్యులు
ఆయా నియోజకవర్గాలకు ప్రతినిధుల నెన్నుకోవడం
అత్యవసరంగా జరిగిననీ అసలు సమస్యలు సరిగా అవ
గతంకావడం, పరిష్కారం జరుగుట కవకాశం
ఉంటుంది. అందుచేత రాష్ట్రాలినిజిప్తత్వాన్ని చెక్కు
కెదరనియకుండా, బిల్డింగ్ప్రభుత్వం క్రైస్తో నిల్వ
కులమత ప్రాధాన్యాన్ని చెదిరిపోనియకుండా ప్రజా
పరిమతు ఎన్నికలు జరుగవలసివున్నది.

వ మార్గశీర్ష ము

ఈ ఎన్నికలు జరుగునపుడు వోట్లు ఏ విధంగా ఉంటవో, అంతే సింగిల్ ట్రాన్స్ ఫరబుల్ పద్ధతియా, క్యూను లేటివ్ పద్ధతా, డిస్ట్రిబ్యూటివ్ పద్ధతియా ఇంత వరకు తేలలేదు. ఈ నాడు ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ సెనెటు ఎన్నికలు, అఖిలభారత కాంగ్రెస్ సంఘ సభ్యత్వ ఎన్నికలు సింగిల్ ట్రాన్స్ ఫరబుల్ పద్ధతిన జరుగుచున్నవి. అంతే ఒకవోటరు తన వోటును ఒకే అభ్యర్థికి మాత్రమే యివ్వవచ్చును. అది అతనికి అవసరం లేకపోతే మరొకరికి మార్పుచేస్తూ ఉదాహరించవచ్చును. ఒక నియోజకవర్గంనుంచి యెంతమంది ఎన్నికొందవలసియున్నా తాను ఒక వోటును మాత్రమే యివ్వనర్హుడై ఉంటుంది. క్యూను లేటివ్ పద్ధతి అంతే 1937 లో కాసనసభకు ఇద్దరు అభ్యర్థుల సెన్సుకోవలసినచోట యివ్వబడినట్లు. అంతే, ప్రతి వోటరూ ఆ నియోజకవర్గంనుండి ఎంతమందిని సభ్యులను ఎన్నికొవలెనో అన్ని వోట్లీచ్చే అర్హుడై ఉంటుంది. అన్ని వోట్లను అందరు అభ్యర్థులకీ కాక తన యిష్టం వచ్చిన ఏ ఒకరికైనా కూడా యివ్వవచ్చు. ఇక డిస్ట్రిబ్యూటివ్ వోటు అంతే ఒక నియోజకవర్గంనుండి ఎందరు సభ్యులను ఎన్నికొవలెనో అన్ని వోట్లుంటవి. క్యూను లేటివ్ మాదిరి వాటినిన్నుంటిని ఒకరికే యివ్వకుండా విధిగా ఎన్ని వోట్లుంటే అందరు అభ్యర్థులకి వ్వవలెను. ఒకవేళ ఒకరికే యిస్తే ఒకవోటే లెక్కకు వస్తుంది. మిగతవి మురిగిపోతవి.

ఈ విధానపు వోట్లల్లో ఏ విధంగా వోటుచేయవలసి ఉంటుందో యింకా తేలలేదు. ఫెడరల్ అసెంబ్లీకి ఎన్నికలకూడా పోతున్నా! ప్రజాపరిషత్తు ఎన్నికలమాదిరే. దాని కిడివరలో సింగిల్ ట్రాన్స్ ఫరబుల్ విధానం అమలుజరుపదలిచారు. అందువల్ల అన్ని తరంగాలు. ఆ ఫెడరల్ అసెంబ్లీ విధానమే అవలంబిస్తున్నారు గావున వోటింగుకూడా అదే విధానం అమలుజరుపుతారని తేల్చుకోవచ్చు. ఈ కారణంగా చూచినా రాష్ట్రాలవారీగానే ఎన్నికలు జరుగు, అవకాశం ఉంది. అందువలన యావద్భారతంగా నియోజక మతాలవల్ల ఎన్నికలు జరిగినా రాష్ట్రాలప్రామా

ఖ్యం, ప్రాధాన్యత ప్రాతినిధ్యం పోకుండా చూచుకోవలసి ఉంది. అందుచేత రాష్ట్రాలు తమ ప్రాముఖ్యతను ప్రస్ఫుటపరుస్తూ తమ విశిష్టతను ప్రకటించవలసి ఉంది.

ఈ ఎన్నికల వోటర్లు సంకుచితం అవడం, ఎన్నికలు పోతున్నవడం, యూరోపియనులకు దామాషామించిన ప్రాతినిధ్యం యివ్వడం, అంతకన్నా ప్రధానంగా సంస్థానాలనుండి ప్రజల ప్రతినిధులంటూ ప్రజల ఎన్నికలు లేకుండా సంస్థానాధిపతిచే నిర్ణయింపబడి రాష్ట్రాలలో ఎన్నుకొబడినవారితో సమాన అధికారాలుండడం, అన్నింటికన్నా ముఖ్యంగా పరాయి ప్రభుత్వం అనేకమరతులు పెట్టి ప్రజాపరిషత్తును పిలవడం ఎంచలేనన్ని లోపాలతో కూడుకొని వున్నది.

అసలు స్వాతంత్ర్యనిర్ణయం చేయగలిగిన ప్రజాపరిషత్తు ఆయాదేశపు వివిధపక్షాల సంయుక్త తాత్కాలిక ప్రభుత్వం యేర్పడి, మైనరువెల్లిన స్రుతి వానికి స్త్రీ పురుష కేడాలు లేకుండా వోటుహక్కు అర్హుడై ఉండి భాషాప్రయుక్తంగాననండి, జాతుల విధానంగాననండి సంస్థానాలనేవి నశించి, దేశపునర్విభజన జరిగి ప్రత్యక్ష ఎన్నికల విధానంతో రహస్య వోటింగు యేర్పరచి ఆయా రాష్ట్రాల ఎసెంబ్లీల కెన్నికలు కాకుండా ప్రత్యేకం ప్రజాపరిషత్తుకే ఎన్నికలు జరిగి వారంతా ఆయా రాష్ట్రాలవారు సమావేశమై తమ దేశరాజ్యాంగం, తమ రాష్ట్ర రాజ్యాంగం యేవిధంగా ఉండాలనో నిర్ణయించి అనిర్ణయమును ప్రజలముందు పెట్టి అందుపై భారతదేశపు ప్రజాపరిషత్తునకు ఎన్నికలు సరాసరి ప్రజలనుండియే జరిగితే ఆయా రాజకీయపార్టీలు యిచ్చిన ముఖ్యరాజ్యాంగ నూత్రాలపై తీవ్రచర్చలు, ప్రచారం జరిగి ప్రజలు ప్రబోధంపొంది సరాసరి ఎన్నుకోవడంతో యేర్పడినప్పుడే అది ప్రజల భవిష్యత్తును నిర్ణయించగల రాజ్యాంగం కాగలదు. అది ప్రజల అభిమతంతో రాజ్యాంగనిర్ణయం చేయగలిగిన ప్రజాపరిషత్తు కాగలదు.

ప్రజాపరిషత్తు

అది నిజమే అయినా విధిలేని పరిస్థితులలో నంటూ ఈనాటి రాజకీయవాతావరణాన్ని భారతదేశంలోని వివిధరాజకీయ పార్టీల విభిన్నదృక్పథాలను, ఎదుర్కొన్న పరిష్కారించలేని కారణాన కనీసం తమతమ రాజకీయవిధానాలను, తమ ఆశయాలను ప్రచారంచేయవచ్చుగా అని, తమకు ప్రజలలో ఎంత పలుకుబడి యున్నదో, తమ ఆశయంతో కలిసినిలిచే ప్రజాసామన్యం యొంత ఉందో అంచనాపేసుకోవడానికి పనికివస్తుంది కదా అని ఈనాడు భారతదేశంలోని అన్ని రాజకీయపార్టీలూ ప్రజాపరిషత్తు ఎన్నికలకు ముందు ప్రాతిపదికగా జరుగుచున్న రాష్ట్రపత్యం ఎన్నికలలో పాల్గొన నిశ్చయించి ఎవరి సాధనసామగ్రిని వారు తయారుచేసుకొని

ప్రజాపరిషత్తుకు గత్యంతరం లేనిదిగా ఈనాటి ప్రజాపరిషత్తుకు జరిగే యెన్నికలు, దానికి సంబంధించిన నియమాలు ఉన్నవని తలచినా కనీసం రాజాజీ చెప్పినట్లు ఏ రాష్ట్రానికారాష్ట్రం తమ ప్రతినిధుల నెన్నుకోవడమన్నా జరగాలె. అందుకు ఏ రాష్ట్రానికారాష్ట్రంగా రాష్ట్రకాసనసభ్యులు సమావేశమై తమ ప్రతినిధుల నెన్నుకోవడానికి క్రిపున్లూనులోని 'ఏకనియోజకముతా' అనే పదం అడ్డంపెస్తుందని తలచితే అచటకైనా యేరాష్ట్రానికారాష్ట్రం ఎన్నుకొనే అవకాశం కల్పించాలె. నిజానికి ఈ 'ఏకనియోజకముతా' అమలుజరుగ వీలులేదు. సంస్థానాలప్రతినిధులకు సమానహోదా ఉంటుందెకదా! వారును ఈ ఏకనియోజకముతాలోకి కన్నారా - రారు. రాజాలరు. ప్రభుత్వమే అంగీకరించదు. సంస్థానాధిపతులు అంగీకరించరు. అందువలన 209 మంది ఏకనియోజకముతా కాజాలనపుడు క్రిపున్ప్రతిపాదనలలోని ఆమాట ఆచరణలో ఎగిరినట్లేకదా! అందువలన రాజాజీమానసే అమలుజరుపుట క్షేమం. ఏవిధంగా యెంత తక్కువ అంచనాగా ఆలోచించినా స్థానికప్రాముఖ్యత పోవడానికి వీలు కన్పించడంలేదు. అంతేకాదు. పోలీయగుండా చూడడంకూడా అత్యవసరం. ఈ స్థానిక

ప్రాముఖ్యతనేగాక స్థానికసమస్యను చర్చించి స్వీయ రాష్ట్రపాలనవిధానంకూడా నిర్ణయించుకోవచ్చు. ఎనెంట్ల సభ్యులు గామాత్రమేగాక ప్రజాప్రతినిధివోట రులుగాకూడా ఆసమాలోచన చేయడం అవసరం. అందువలన యేరాష్ట్రంవారైనా తప్పకుండా కోరుతారు. అన్ని రాష్ట్రాలూ సాధించితీరునవి రాష్ట్రస్వయంవిధాననిర్ణయం, ఎన్నికలు. అందువలన యే రాష్ట్రానికారాష్ట్రం 'తమ రాష్ట్రంలో కలియక పోయినా ఒకముతాగానైనా కలిసి తమ ఎన్నికలు జరుపుకొనితీరవలసియున్నది. ఈవిషయంలో ఆయా రాష్ట్రాలు తప్పకుండా స్వతంత్రంగానే వ్యవహరించగలవు.

ఇక్కడే ఉంది ఆంధ్రులసమస్య. మన మద్రాసురాజధానిఎనెంట్లకి ఈక్రిందివిధంగా సభ్యులు ఎన్నుకోబడుచున్నారు. అందులో ఆంధ్రజిల్లాలనుండి ఎన్నుకోబడేవారి సంఖ్యకూడా ఈవిధంగా ఉంది:

ప్రాతినిధ్యం	రాజధాని.	ఆంధ్రజిల్లాలు.
సభ్యులపిండుపులు	116	45
నిమ్మకాతులు	30	12
జెనుకపడినకాతులు	1	1
ముస్లింలు	28	9
ఇండియన్ క్రైస్తవులు	8	3
క్రైస్తవరల్	6	2
భూస్వాములు	6	3
కార్మికులు	6	2
మొత్తం	215	77

రాజధానిమొత్తంలో ఆంగ్లోఇండియనులు 2, యూరోపియనులు 8, క్రైస్తవక్రైస్తవ, 1, ముస్లింక్రైస్తవ, 1, విశ్వవిద్యాలయం 1 అదనంగా ఉన్నవి. వాటి ప్రసక్తి అటుంచినా 77 మంది ఆంధ్రసభ్యులు ఎన్నుకోబడుతారు. కాసనసభాసభ్యత్వనిర్ణయం జరిగినప్పుడే అన్యాయం జరిగింది. అందుపై జరుగవలసినంత ఆందోళన, వత్తిడి జరుగనేలేదు. మద్రాసు రాజధానిలోని 4,98,42,000 మంది జనంలో 2,28,18,000 మంది ఆంధ్రులున్నారు. 215 సభ్యులు గల రాజధాని ఎనెం

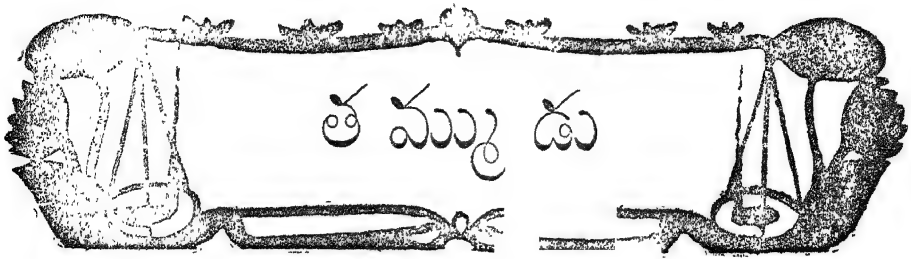
భారతి - పార్థివ మార్గశిర్షము

వీల్లో దామాషానుబంధి అయినా ఆంధ్రులకు 100 స్థానాలు రావలసింది. ఇప్పుడు రేపటికే అదుగో అడ్డుఅంటారు. నిజాని కిది చాలా అన్యాయం. 28 స్థానాలు ఆంధ్రులకు లేకుండాపోయినవి. గతిం చినదానికి యోజించి ప్రయోజనంలేదు. ఉన్న దానిలోనునా ఆంధ్రసభ్యులనుండి ఆంధ్రప్రతినిధులను ఎన్నుకోవడమున్నా జరిగితే సంతోషింపదగును. ఈ ప్రతినిధుల రాష్ట్రజనాభాదామాషానుసరించి 100 మంది కాకపోయినా ఈ నాటికి ఎన్నుకోబడు అవకాశం ఉన్న 77 మంది సభ్యులైనా తమ దామాషానుసరించి ఎన్నుకోగలిగితే ఆంధ్రప్రాతినిధ్యం లభించినట్లే. కార్మికులు, స్త్రీలు, భూస్వాములు, తనతరులు రాజధాని మొత్తంమీదనైనా, లేకపోతే భారతదేశం మొత్తంమీదనైనా ఎన్నుకోబడవచ్చునని తలచినా జనరల్, మన్లిం, నిమ్నజాతుల సభ్యులయినా తమ ప్రతినిధుల నెన్నుకోవచ్చు. సవర్ణహిందువులు 4, మన్లింలు 1, నిమ్నజాతులు 1 ఆంధ్రప్రతినిధులుగా ప్రజాపరిమత్తుకు వెళ్లగలుగుతారు. వారు మద్రాసీయులుగా కాకుండా ఆంధ్రులుగా ఎన్నుకోబడునట్లు చూడవలసి వున్నది. ఆంధ్రప్రాతినిధ్యం మొత్తంమీద చూపవలె సంతే ప్రజాపరిమత్తు ఎన్నికలలోగానే రాష్ట్రం-ఆంధ్రరాష్ట్రం సంపాదించడం అవసరం. ఆ మాటంటే ఇది కల అంటారు. ఆంధ్రరాష్ట్రం సంపాదించడం-అందుకై ఆందోళనజరుపుట 40 సంవత్సరాలనుండి జరుపుతున్నా ఈ నాటికి సత్వరాంధ్ర రాష్ట్రం సంపాదన అంటే కఃక్రిందికి లేలిపోయింది. ఆంధ్రుల రాజకీయ వైతన్యాని కిది మచ్చ.

సత్వరాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణం ఆంధ్రైక్యతలోనూ, అందుకు చేసే ఆందోళనలోనూ ఉండేకాని ఇది భారత రాజకీయ ప్రతిష్టంభనాపరిష్కారానికి అడ్డు కానే కాదు. రాజ్యాంగనిర్మాణం ప్రజాపరిమత్తు నిర్ణయిస్తుంది. ఆ రాజ్యాంగనిర్ణయంలో ప్రాథమికమైన

రాష్ట్రనిర్మాణం మనం కోరుకున్నాం. భారతదేశ భవిష్యత్తును నిర్ణయించేది కొన్ని రాష్ట్రాలు (యునిట్లు). ఆ రాష్ట్రాలలో మనం ఉండనే ఉన్నాం. 40 కోట్ల భారతీయులలో ఆంధ్రులకు కూడా ఏ విధంగా అంతర్గత నిర్మితం అయివున్నామో ఆ విధంగానే ఈ ప్రజాపరిమత్తులోకూడా మనం అంతర్గత నిర్మితం అయ్యే వున్నాం. సంఖ్యాధిక్యతను కల్పించేది యేమిలేదు. మద్రాసు రాజధానినుండైనా వెళ్లతాం. ఈ రాష్ట్ర నిర్మాణం దక్షిణాపథంలో జరుగనున్నది. పాకిస్థాన్ నిర్ణయానికి అడ్డుకానేరదు. ఇది పాకిస్థాన్ సరిహద్దులోనిదికాదు. మన సభ్యత్వం మద్రాసురాజధానిలో నైనా వచ్చితేరేదే!

ఆంధ్రులుగా హాజరవడమా, మద్రాసీయులుగా హాజరవడమా అనేదే సమస్య. ఆంధ్రులుగా వెళ్లడం అంటే ఒకజాతి, ఒకరాష్ట్రం తన జన్మహక్కును, స్వయంనిర్ణయనూత్రాన్ని అమలుజరుపుకోవడం అవుతుంది. అంటే ఇతరులకూడా స్వయంనిర్ణయనూత్రాన్ని అమలుజరుపుకో నవకాశం యిచ్చి తమ ఆశయానికి బలాన్ని చేకూర్చుకోవడం అవుతుంది. ఆంధ్రులు ఆంధ్రులుగా-మద్రాసీయులుగాకాకుండా-హాజరయితే-కొన్ని వేల సంవత్సరాల సంస్కృతి, నాగరికత, చరిత్ర, విశిష్టత గలిగిన ఒక గొప్పజాతి స్వయంనిర్ణయనూ ఆమోదించిందన్నమాట. అనేక రాజకీయ పోరాటాలలో, స్వాతంత్ర్యసమరాలలో వెన్నుచాచి, రొమ్మువీరచి ముందడుగువేసి ప్రపంచవిఖ్యాతి గడించి, సామ్రాజ్యవాదులకు సింహస్వప్నంగా మెలగి, భారతదేశంలో ఆదర్శప్రాయంగా నిలిచిన ఆంధ్రజాతి తన ప్రజాసామాన్యబలంతో, ప్రజాతంత్రశక్తితో భారత ప్రజాతంత్రాన్ని పదునుపెట్టగలుగుతుంది. ఆంధ్ర రాష్ట్రనిర్మాణం భవిష్యద్భారతిరాజ్యాంగనిర్ణయానికి ప్రతిబంధకం కాకపోగా ప్రబలసహకారి అవుతుంది. ఇందుకై ఆంధ్రులు సర్వశక్తులూ ధారపోసి తమ జన్మ హక్కును సాధించాలి.

[కథ]

= శ్రీ కందుకూరు లింగరాజు

(గతపంచిక తరువాయి)

రెక్కో ఎక్కివస్తూ కక్కాయికి దూరం గా ఉన్నానుకుదా అని ఓడ్రయ్యం కల్లి తనను నివృత్తు పాతుగా సింహావళానం చేసుకున్నాడు. ఎంత ఎక్కి ఆలోచించుకున్నా కక్కాయిమాటలు శరీరానికి సిగరెల్లా అలవాటు చేసుకున్నట్టే అయింది.

అన్నయ్య ఇంటిమెట్టు ఎక్కేటప్పడు గుండెలు ఎరుగుతో వెనుదిశ్యాయి. ఇదివరకటి రామాగా తాను ఆ ఇంట్లోకి వెళ్లటంలేదు.

శీతారామయ్య అవ్వారే చెప్పకుండా తెల్లార గట్టే వచ్చేసేను, దొంగలాగ అన్న భావంలో చాలా వల్లిపోయేడు. ఇక తమ్ముడికి మొఖం ఎల్లా చూపిస్తానని యెచ్చేడు కూడాను. వెంకటలక్ష్మమ్మతో జరిగిందంతా చెప్పి చాలా బాధపడ్డాడు. అవిదా ఎటూ మాట్లాడలేక భర్తను చూచి, కన్నీళ్లుపెట్టుకుంటూనే బ్రహ్మన్నమ్మ మనిషిని కాల్చుకుతినేసేరు. సచ్చి కూడా కక్కాయిరూపంలో ప్రవేశించి రక్తమే త్రాకేస్తోన్నా రని గోలపెట్టింది. శీతారామయ్య ఏం సమాధానమూ చెప్పలేకుండానే వుండిపోయేడు. ఓవిధంగా వూహాల్లో తమ్ముడేమైనా మారుతాడా అన్న సంగత్యం పొడమాపక పోలేడు.

తిరిగి తమ్ముడు రావడం అటు శీతారామయ్య కూడా, ఇటు వెంకటలక్ష్మమ్మకూ కూడా కాస్త ఆశ్చర్యం కల్గింది. కక్కాయి రానిదననే ఉద్దేశ్యంలో

ఇద్దరూ పడ్డారు. పోనీ, ఎల్లాగో వచ్చేడనుకుని, పాడు పడిపోయిన గృహానికి దీపారాధన చేసినట్టే సంబర పడ్డారు.

మాడురోజులవరకూ రామా ఏం మాట్లాడలేదు. ఇక్కడే వుండి తమదగ్గరే చదువుకుంటాడనుకున్నారు. ఆ మాడు రోజుల్లోనే ఇల్లు మామూలు జీవనంలోకి వచ్చేసింది.

అవ్వారే భోజనాలదగ్గర శీతారామయ్య అన్నాడు: “రామా! మా ఏజెంటును ఇవ్వారే కాకినాడ ట్రాన్స్‌ఫర్ అడిగాను. ఇస్తానన్నాడు. మరి నీ కాలేజీ చదువుకు ఇక్కడ నుంచి...”

రామాను ఓప్రక్క కృతజ్ఞత ఏడ్పించింది. చెప్పలేక చెప్పేడు: కక్కాయి, తనూ కాకినాడలో కాపురంపెట్టి చదువు సాగిస్తామని.

ఆవారే రంపతులిద్దరికీ పిడుగుపడ్డట్టు అయింది. రామా అంత యెత్తు ఎత్తుతాడని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. ఇరువురూ దిగనాలేపోయేరు.

“ఏదోనాయనా, మాకడుపున ఒక్కకాయ లేకపోవడం మూలాన నీ మీదనే మా ఆశలన్నీ నిల్చుకున్నాం. మాదగ్గర వుండే చదువుకుంటా వనుకుని సంబరపడ్డాం. ఏదో నువ్వు వచ్చినప్పటి నుంచి ఇంటికి మాడిక్యంలా ఉన్నావు” అని వెంకటలక్ష్మమ్మ తన అమాయకత్వంలోనే అంది.

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

వాట్లకన్నిటికీ కక్కాయమంటల్లో అర్థంతీస్తే ముందు రాబోయే పెనుగాలికి ప్రతిహేరులూ, కంచుకులూ క్రింద కన్నట్టింది రామూకు.

శీతారామయ్యకూడా చెప్పేడుకానీ, “ఏదో కక్కాయి ముసలివయిపోయింది. ఆట్టే సంవత్సరాలు కూడా బ్రతుకుతుందో లేనో. ఉన్నది మా వేపు ఆవిడ ఒక్కతేకదా. ఆవిడకోర్కె పీరుస్తే చచ్చేయందన సం తోవంగా ప్రాణంవిడుస్తుందేమో” అన్నాడు రామూ. మా, మీ అని విడతీయడం, అల్లా మాట్లాడడంతోటి శీతారామయ్య, వెంకటలక్ష్మమ్మలకు ప్రాణాలు నిలువునా పోయినట్టే అయింది. తన పంచన ఓ పాముకు, రెండుతలల నాగుకు పాలుపోసేదా? అని ఇప్పటినుండి బుసకొట్టడానికి కక్కాయి అనే పుట్టు నాధారంగాచేసుకుని పడగలు విప్పతోందా? ఆ విషయంలేక తన శరీరమే దిగ్గమైపోయి, శాంతిలేక అట్లాడుతూ ఈభూమిమీద చూకలు చాలించుకుంటుందా? చాలా ఆవేదంతోనే ఆఫీసుకు వెళ్లేడు. ఎవరితోనూ మాట్లాడలేకపోయేడు. రెండు మాడు సార్లు కళ్లమట్ట నీర్లుకూడా వచ్చేయి.

ఏరోజున, ఏమహర్నాన రామూను తెచ్చుకున్నాడో అప్పటినుండి భీతిం సుఖంగా జరుగుతుందనే ఆశించుకుని సాధాలు నిర్మించుకున్నాడు. కొడుకు, తమ్ముడు, అన్నిటికంటే కాబోయే అల్లుడు అనే ఇద్దరూ భావించుకుని కురిశేరు. మరి ఇప్పుడో?

రామూ ఇల్లాంటి పనులు చేస్తాడా? భావిలో తనను పరిత్యజించి చిచ్చు పెడతాడా? ఎటూ నిర్ణయించుకోలేక చాలానేపు బాధపడ్డాడు. శీతారామయ్య, అటువెంకటలక్ష్మమ్మకూడా అన్నం తినలేకపోయింది. రామూ ఇంకొద్దిరోజులకువస్తాడనగానే నెంకండుఫారం చదువుకున్న అక్కగారి కూతురు నరసమ్మకు తీసుకువచ్చి ఇంట్లో వుంచుకుంది. తనకున్న నగలు అన్నీ వేసి రామూనసర్వలకు నియోగించింది. రామూ ఆ ఎదిగిన అమ్మాయిచేత సవర్యలూ, చాకిరీ చేయించుకోవడానికి సిగ్గుపడ్డాడు. వెంకటలక్ష్మమ్మ ఆ ఊహించుకున్న అల్లుడిలోకొత్తప్పుత రథాదన్న పూహలూనే పడి, ఇద్దరికీ ఒక్కసారే అన్నంపెట్టడం, ‘అంత సిగ్గుపడతావేమో’ అని పరిహాసకం ఆడడంతోటి మురిసింది. వాల్లిద్దరి మొగుడూ పెళ్లాంక్రిందే భావించుకుంది. సంతోషించింది. సంతతిలేని హృదయం పీయూషభాండం పొం

దినల్లే సుఖించింది. ఎన్నోసార్లు అనుకుంది: రామూకు ఆపిల్లనచ్చిందా అని అడుగుదామని. కాని వైర్యం చాలకపోయింది. ఆ మొదటి రోజుల్లో శీతారామయ్యను చెప్పమంది. శీతారామయ్యకూడా రామూ అప్పుడే తన అల్లుడైపోయినట్లు పూహల్లో సంతోషపడి “మాడవే, ఉన్న రెండురోజులున్నూ. ఇద్దరికీ ఏమైనా మనస్సు కలిసేదేమో!” అని అనేసేడు.

నవ్యపద్ధతులు తెలియని వెంకటలక్ష్మమ్మకు కులంలాంచిన చెతేసినట్టే అయింది ఆమాటలు. రామూ ఇక వెళ్లిపోతాడంటే నిజంగా వెంకటలక్ష్మమ్మకు నిలుచున్న పళ్లంగా కప్పెట్టినట్లయింది. అయినా, ఈమాటు వైర్యంతో, గుర్రపుబండిలో సామాను పెట్టుకుని పెళ్లానని చెప్పడానికి వచ్చిన రామూతో, ‘అంది. రామూ చిరునవ్వు నవ్వి పూరుకున్నాడు. అంతే. అటు దంపతులిద్దరికీ ఆ నవ్వు విచలితమై, పీయూష సిక్తమై తెలియదు.

కాకినాడ రామారావుపేటలో కక్కాయి, రామూ కాపురం పెట్టినతర్వాత శీతారామయ్య పెళ్లిసంబంధం విషయంలో మాట్లాడిరావలసిందని తోడ్కొని పంపేడు. కూడా పెద్దమనిషి, అనుభవం కలవాడు అని సిద్ధాంతి సుబ్బారామయ్యకూడా జత పరిచేడు. కట్నాలూ లాంఛనాల విషయంలో నిష్పక్ష. పాతంగానే వుండమన్నాడు. తన ఆస్తి సాఫీ చేసి మాడువేకట్నం, ఎవరూలేకపోయినా వెయ్యి రూపాయలు లాంఛనాలూ జరిపిస్తానని చెప్పమన్నాడు. “‘రాబో’ లా వున్నాయి కట్నంకానట. ఎందుకు ఒప్పు కోరేమిటి” అన్నాడు సిద్ధాంతి.

రామూ అక్కడనుంచి తిరిగివచ్చిన తర్వాత కక్కాయి రామూనుజరిగినదాన్ని గురించి చాలాసార్లు కనీసం రోజుకు ఒక్కసార్లు అడిగేది. “చూచేవురా. పెద్దవ్వు. నీరు లోకం ఏం తెలుసు... ఆ ఇద్దరూ కలిసి ఎంతఎత్తు ఎడ్రేరో! నీరు అమండును ముడ్రేటి తమ చేతుల్లో కీలుబొమ్మక్రింద చేసుకుందా” మనకుంటున్నారా? కానీ... ఏళ్ల గడ్డి పిళ్లకు తినపించకపోలేనావేరు కనకమ్మకూ” దంది. రామూ కీచులాడుకున్నట్టే అయ్యేడు. కాని పైకి ఏం మాట్లాడలేదు.

పెళ్లిమాటలకు వారు రావడంతోటే కక్కాయి వెన్నపూసా, కన్నతల్లిక్రింద ఆస్థాయం, ప్రేమా ఊడి

పడేట్లు మాట్లాడింది. సంబంధం కలిస్తేనే చాలింది. కట్నకాన్కల విషయం చాలా బావుంది అంది. అన్నిటికీ సరిగ్గానే సమాధానం చెప్పింది. “చూడ్డానికి నేనూ, అబ్బాయి మాశివన్న యింటికి వస్తా”మని కూడా చెప్పింది.

తీరా వాళ్లు గుమ్మందాటేటప్పుడు “శివన్న ఆ అమ్మాయిని దగ్గరకుతీసుకున్నా డేమో, వాడి మాగాణీ కాస్తా అమ్మాయికి వ్రాస్తే బావుంటుందేమో” అంది. ఒక్కసారి సిద్ధాంతికి, తోడల్లుడికి అడుగుపడ లేదు. “ఏదో” అని నసికిస్తే సిద్ధాంతి నవ్వేడు... కక్కాయి ముందరికాళ్ల బంధం రామాకు ఒక్కసారిగా కొంచెం కొంచెం బోధపడింది “పీళ్లగడ్డి వీళ్లను తినిపించకపోతే నా పేరు కనకమ్మ కాదురా” అన్న ముక్క ఖండఖండంతరాశాలలోంచి మోగినట్టుయింది.

కక్కాయి... ఆవిడకు మొగుడు చిన్నప్పడే పోయేడు. ఒక్క కూతురుతప్ప ఇంకెవరూ లేకుండా కాలక్షేపంచేసింది. ప్రపంచం అంటే ఏ విధమైన కత్తు బయలుదేరి దాన్ని సాధించాలన్న భావంలో పడి జీవితం గడిపింది... ఇప్పుడు కక్కాయిని జన్మరూపం బోధపడింది.

“ఈ ముసలితోక్కు... డెబ్బయ్యేళ్ల వృద్ధ... ఇంకా ఇన్ని జవనత్తువలు, నక్కజిత్తులు వున్నాయి... ఇంకా ఏ పనికి వెనుదీయదు...” అని రామా మాడ లేడు. అయినా తనలో ఈ మధ్య ఇంకెక్కున తీసుకున్న శీతారామయ్య వెంటటలత్తులమైయడ విషయం ఖత, కోపం కక్కాయిచేస్తున్న సమర్థించింది. పూర్ణంగా కారజాలచేత కాదు. కక్కాయి అంటే భయంచేత. అయినా లేతగా ఉండిపోయిన అన్నగారి మీది కృతజ్ఞత నచ్చిపోలేదని కాస్త తలెత్తింది.

పోనీ, నరసమ్మను పెళ్లిచేసుకోకుండా వుంటే... ఆ విధంగా అయినా అన్నగారింట్లో తిన్న ఈ పూవులునుకు కృతజ్ఞత చూపించవచ్చునేమో అనుకున్నాడు కాని నరసమ్మను చూచినప్పటినుండి ఏదోవిధంగా మనస్సు అటులాగుతూనేవుంది.

ఆ రోజు అడిగేసింది: “పిల్ల ఎట్లా వుంటుందిరా?” అని. “బాగానే వుంటుంది” అన్నాడు.

“కన్నేనేవే” అని ముసలినవ్వునవ్వింది.

కక్కాయిగుండెల్లో ఎంత విషం వుందో అప్పుడు బోధపడింది రామాకు. వచ్చినప్పటినుంచీ ధౌతికంగానూ, మానసికంగానూ, ఆఖరుకు శారీరకంగానూ ఆ విడకుదాసుడై పోతున్నాడు. ఆ విడ ఎదురుచూపుల్ని చూడలేకపోతున్నాడు. ఆ విడలో ఏ మరూ త్రరశక్తి ఉందా అని ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

తన ఆదివారాల్లో శివన్న ఇంటికి వెళ్లి ఇద్దరూ పిల్లని చూచుకొనివచ్చేరు... “ఇంకేం వు చదివించేరా? ఎందుకూ? ఏమైనా పంతులమ్మపనికా?” అనే వరసలో కట్టె విరిచినట్టు మాట్లాడింది.

వెళ్ళేముందర అత్తిదేవుతోనే వీరా, రవికల గుడ్డా చేతిలోపెట్టి “ఏదో ముసలిదాన్ని. బ్రతికి వున్నా. అప్పుడప్పుడు వస్తూవుండండి” అని వెంటటలత్తులమైతో చెప్పింది.

శీతారామయ్యకూ, రామాకూ కూడా ఆ విజ్ఞి అర్థంచేసుకోవడానికి ఇంకోజన్మ ఎత్తలేమో అనిపించింది. “తాంబూలాలు పుచ్చుకోవడానికి వచ్చినప్పడే కట్నం ఇచ్చేయ్యాలి. పెళ్లి అయిదు రోజులూ చెయ్యాలి. మా వాణ్ణి ఎవరో పీటలవిడ కూర్చోపెడతా. వాడికి పెద్దాపురం శిల్పసోపానాలు, బెంగళూరు పట్టుచీరా పెట్టాలి. మాకు నేతితోనే అన్ని పదార్థాలూ చేయించాలి. అప్పగింతబట్టలు వచ్చిన వాళ్లందరికీ పెట్టాలి...” ఇల్లాంటి కోర్కెలన్నీ కోరేసింది.

తనసవీణిలోపెట్టి అమ్మతోందా, లేక పెళ్లి చేస్తోందా అన్నట్టు రామాకు అనిపించింది.

అన్ని పరతుల్లోనూ మధ్యగర్భలమధ్య బాండు వ్రాయించి మాడువేలు పుచ్చుకుంది. అటు శీతారామయ్య తమ్ముడి అన్న భావంలో ఏ మడిగితే అది ఇచ్చివెయ్యడానికి సిద్ధపడిపోయేడు. ఆఖరుకు తన కేమీ మిగలకపోయినా రెక్కలవిడవైనా జీవించగల నన్నభీమాతో.

పెళ్లిలో కక్కాయి ఒంటికాలువిడ లేచింది. చుట్టాలు అయినా అవకపోయినా రెండుపందలమందిని తీసుకొచ్చింది. అప్పగింతల దగ్గర కనీసం పాతికమందినైనా బట్టలుపెట్టి అప్పగించాలి. శీతారామయ్య

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

ఇంచుమించు నరసమృతు ఏడుగడే అనడంవల్ల అన్ని టికీ తలొగ్గెడు. ఇచ్చిన చావులు మలాల్లా మాది గాల్లా కట్టుకున్నట్టు ఉన్నాయని వాటిని చింపించి, గాడిపొయ్యిలో వేయించింది.

ఇలాగే ఇంకా ఎన్నోచేసింది. ఆఖరుకు “పెల్లి అవుతుందా అవదా? అసలు అవనిస్తుందా? కత్తు సాధించుకోడానికేమైనా వచ్చిందా కనకమ్మ?” అన్న విశుకు అందరి వృధయైతేనూ పడింది

శీతారామయ్య పెల్లివారి కందరికీ పెద్ద అని ఓ శిల్ప ఆదకట్టుపం చెలజత కక్కాయికి ఇచ్చెడు. “ఏం నాయనా, నన్ను దబ్బున చచ్చిపోమ్మనా? లేక మళ్ళీ సభవను చేస్తానా? నా శంకూద కప్పు మనదానికేనా ఈ జత?” అంది.

శీతారామయ్య నిలువునా కూలిపోయెడు. తోడల్లుడికి ఆ మాటలు అరికాలిమంట లెక్కించాయి. శీతారామయ్యను చూచి వూరకున్నాడుకాని లేక పోతే కపాలమోక్షం చేయించేదామన్నంత ఆవేశం కలిగింది. అటు రామాకుకూడా జరిగింది విని “ఈ మహమ్మారిని పీకినలిమేస్తే ఒదిలిపోతుంది” అన్నంత కోపం వచ్చిందికాని...తన ఇప్పుడు ఇల్లుపట్టిన పెద్దన పెంచడంవల్ల శరీరంలో రక్తం అంతా నీరయి పోయింది.

తక్కినవన్నీ ఏదో అలా అలా జరిగిపోయాయి. పెంకటలక్ష్మమ్మకు “ఇదేమిట్రా, కొరివితో తలగో కున్నట్టయిందే” అనిపించింది. నరసమ్మ ఏమయి పోతుందో అని అన్నమే తినలేదు సరిగ్గా. ఓ ప్రక్క ఓ కంట సంతోషం, రెండో ప్రక్క కన్నీళ్లు—పట్ల మధ్య నలిగిపోయింది.

శీతారామయ్యకు పెల్లి ఐదుచేలు పెట్టి చేసేనే అన్న మాటమాత్రమేకాని ఏమిటో సంతోషమూ, ఉల్లాసమూ కలిగిన పుణ్యానికి ఆయన నోచుకోలేదు. బెంగ, ముందేమవుతుందో అన్న ఆదుర్దా, ఇంకా కక్కాయి నరసమృతు ఏడిపిస్తుందా అన్న ఆందోళన—వీటితోటి నిజంగా బెంగపెట్టుకున్నాడు. తీరా తనూ, పెంకటలక్ష్మీ కలిసి తోడల్లుడిమోడ విరిచి ఈ సంబంధానికి ఒప్పుదం చేసేరు. అల్లాంటప్పుడు తన తలమీద బరువు ఎక్కువే అయింది. దీన్ని—ఈ బరువును జీతాంతంవరకూ నొప్పిలేకుండా మెయ్యగల

నా? లేక అదే భారమై, ఎదురుతిరిగి, తన్నే తినే స్తుందా? ఈ బాధ ఒకటి ఎక్కువైపోయింది. అది నంచున్నా, కూర్చున్నా కాల్యకుతిగేస్తూనేవుంది. అల్లాగే నడపేనుగులా భరించేడు. ఎప్పుడు చెప్పకుండా గుండెపగిలిపోతుందో అన్నంత భీతిలోనే రోజులు లెక్కపెట్టుకున్నాడు.

ఏదో తర్వాత జరగవలసిన లాంఛనాలన్నీ సక్రమంగానే జరిగేయి. ఏ పెనుగాలి లేకపోవడంతో ‘పెల్లివారనిపించుకోవద్దా అనే కక్కాయి ఆ పని చేసింది’, అన్నవతులూ పడి తృప్తిపడాయి ఆరాటంతో, రుంగురూటాల్లో అల్లాడిపోయిన ఆత్మలు.

ఇంక అంతా అణిగిపోయింది అనకునేటప్పు టికే పెనుభూతలా కక్కాయి అన్న మాటలు శీతారామయ్యచెవిని పడినవి. దాంతో హడలేపోయెడు. మనుగుడువులు అయి తిరిగివెళ్లిన తర్వాత రామాకు, కాస్త నలగడంవల్ల, జ్వరం తగిలింది. దీన్ని ఆసరా చేసుకుని “మా నాడికి మందుపెట్టేసింది పెంకటలక్ష్మమ్మ...ఇంకేముందిరో నాయనా! పిచ్చాచో, వెర్రాడో అయి చచ్చిపోతాడు ... శీతారామయ్య పెట్టించాడోయి!..” అని వూరంతా ఏకేసింది. రెండురోజుల్లో జ్వరం తగ్గినా అందమూ ఆమాటే నమ్మేరు. భూతవైద్యం చేయించింది. కనపవనవాడు చెప్పిన వైద్యమల్లా చేయించింది. రత్నకేరు, విధూతి పెట్టించింది. తన్ను పిచ్చివాణ్ణికింద చేసి కక్కాయి ఏడ్చిస్తోందా? లేక కక్కాయికే మతిపోయిందా? ఎల్లాగైనా పెల్లి అయినప్పటినుంచీ కక్కాయి విధాన మంతా చాలా మారింది. అద్రమానూ శీతారామయ్యను ఎల్లా కాల్యకుతిందామా అన్న తలంపే...రామాకే తలనొప్పి పుట్టిస్తోంది.

ఆ వసంతముతువులో నరసమ్మ ద్వునుపి అయింది. నిశ్శబ్దం తీర్చుకుంటే మంచుదలి సిద్ధాంతిచేత కబురపెట్టించేడు శీతన్న. బాగానే పుండంటూ తలూపి, “ముందు శీతన్న భూమిఅంతా అబ్బాయిపేర వ్రాస్తానన్నాడు. అది వ్రాస్తేనేకాని కార్యంమాట తలపెట్టుకో దలవలేదు” అని తెల్పేసింది కక్కాయి.

రామాకు కక్కాయిపెట్టగడలు నెమ్మదిగా అర్థం అయ్యేయి. శీతారామయ్యను కాంచంగా ఒక్క ఘడియ నుంచోనియ్యడానికి ఇష్టంలేదు. ఏదో

పూర్వముడియల్లా ఉన్నదో, లేనిదో పగకల్పించి, ఇప్పుడు అదను దొరికింది కదా అని వేధిస్తోంది. తన అటలు సాగుతాయికదా అని నిజంగా నటరాజనృత్యం చెయ్యడానికి ప్రారంభించింది.

నరసమ్మతో పెళ్లికిపూర్వమే ఒకటి రెండు సార్లు మాట్లాడేడు రామూ! ఆ మాటల్లోని అమాయకత్వానికి నిజంగా ముగ్ధుడే అయ్యేడు. తన జీవితం సుఖపడుతుందికదా అని సంతోషపడ్డాడు. కాని అవన్నీ కక్కాయచెట్టలవల్ల నీటిమీదినాతల్లా కన్నీడున్నాయి. నరసమ్మయెడ తన హృదయంలో కల్గిన వాత్సల్యానికి దోహదం జరగదు; తను నరసమ్మతో కాపురంచేసి సుఖపడ్డం ఈ జన్మలో లేదు. నియ్యదు.

శిశుమీద రామూకు పంపించుకున్న ఓవిధ మైన ద్వేషభావం క్రమంగా ఎక్కువై అవుతోంది. వెంకటలక్ష్మ్యుమృత్యురొడకూడా ఆ భావం సమానంగానే పంచుకుంది. ఇక మిగిలిందల్లా నరసమ్మయెడమాత్రం ప్రేమ పోలేదు. మరి వాళ్ళలో పెరుగుతోందే?... కక్కాయయెడ గురి ఎక్కువైపోతోంది. తను తెలియకుండానే ఆకర్షింపబడిపోతున్నాడు... ఎల్లాగైనా శీతారామయ్యకు శాంతంగా వుండవలసివచ్చింది... తన తల్లిని, తండ్రిని, దొరికితే తన్ను చంపిన, చంపదలచుకున్న శీతారామయ్యకుటకు తగిన ప్రతీకారం చెయ్యాలి. ఎట్లా? కాలం ఇంకేవిధంగా మారుతుంది? నరసమ్మను ఈ జాదంలో ఒడ్డి వాళ్ళను జయించాలా? మరి తనో? నరరూపరాక్షసి అవటం లేదా? కక్కాయ తన మంచికోసం పెడదార్లు తొక్కిస్తుందా? దరిదాపు సంవత్సరంనంచి అర్థం చేసుకుంటున్నాడే?

ఎల్లాగైనా కక్కాయ తనూ ఒకటి.....నరసమ్మ...జీవితంలో ఒస్తారు పోతారు. తన కర్తవ్యం తను వెరవేరుకుంటే తన, తండ్రి ఆలోకంలో నుంచేనా తృప్తిపడి రహస్యంగా దీవిస్తారన్న ఆశ. చచ్చిపోయిన తండ్రి జ్ఞాపకంవచ్చేరు. వాళ్ళ నిరంతర శోకంతో దగ్ధం అయిపోతూ ప్రతీకారం, పగ అని అలలుచించిపోతున్న తల్లిదిది రామూకు.

ఎల్లాగైనా శీతారామయ్యకు గుణపాఠం చెప్పాలి; తన ఆస్తి కాజేయదలచుకున్న ఆ నీచుడికి ఎదటివాళ్ళు

శక్తివంతులే అని తెలియజేయాలి అన్న దృఢనిశ్చయం యెక్కువైపోయింది.

కక్కాయ రామూ తనతో పూర్ణంగా ఏకీభవించడంతో, అగ్నికి ఆజ్యం పోసినట్లే అయిపో, తృప్తిపడిపోయింది. శీతారామయ్య మర్యాదగానే ఉత్తరం వ్రాసిపంపేడు—తను తన భాగ్యాభివృద్ధి తరం ఆస్తి రామూపేర వ్రాసిస్తాననీ, దానికి తనకేమీ అభ్యంతరం లేదనినీ.

“పనికిరాదు. పప్పుకే వ్రాసి యివ్వాలి. అబ్బాయిపేరే. అమ్మాయిపేరే కాదు. అమ్మాయి పేరేమిటి, మనోవరికి రాసిచ్చినట్లుగా” అని వాదించింది.

శీతారామయ్యకు ఎట్లా తోచలేదు. అప్పుకే ఎల్లా వ్రాసిస్తాడు తనకున్న విదేశాలమనాగిన్నా. తనకే రేపు పిల్లలుకలిగితే వాళ్ళకు జోలిచ్చి బలిక మంటావా! తనో? ఈచిన్న జీతంతో ఎల్లా సరిపెట్టుకోగలడు? వైగా మొన్న పెళ్లికి అయిన అబ్బాయి?

శాంతకాలం ఆగితే రామూలో ఏమైనా పరివర్తనం ఒస్తుందేమో అని అనుకున్నాడు. తమ్ముడు అని స్వతంత్రం లేకుండా అల్లుడు అన్న భయంతోనే సంగతులు విపులంగా వ్రాసేడు. కక్కాయ శిష్టాపాలనా వంటబట్టడంమూలాన రామూ సనేమిరా అన్నాడు.

ఓసారి తన పెళ్లి మాట్లాడిన నే ఏమైనా దారి కొస్తారేమో అని వెళ్ళేడు. “దస్తావేజా వ్రాసి పట్టుకు రాకుండా ఏమెళ్ళం పెట్టుకుని గడప ప్రోక్కడానికి వచ్చేవు? వెళ్లు వెళ్లు” అని నిక్కుచ్చిగా చెప్పేసింది. ‘అఖిరికి కూర్చోమనేనా అనలేదు. పోనీ, తమ్ముడు ఏమైనా పంథామారుతాడేమో, చదువుకున్నాడు అని కదిపిమోచేడు. కాని కొరగాని కొయ్యే అయ్యేడు. దాంతో నడుం విరిగిన పాపే అయ్యేడు శీతారామయ్య. “పోనీ, కక్కాయ మాట నిలబెట్టకూడదా?” రామూ అన్న ఈ మాటలు శిశువును నిలుపునా తినేసేయి. ఏమిటి కర్తవ్యం? ఏమిటి చెయ్యడం? ఇంటికి వెళ్ళి వెంకటలక్ష్మ్యుమృతో ఏమని, ఏనోపెట్టుకుని ఈవార్త చెప్పడం? సుఖపడుతుంది కదా అని నరసమ్మను తమ్ముడిచ్చి పెళ్ళిచేస్తే

భారతి - పార్శ్వ మార్గశీర్షము

అది ఇల్లా విషమించిందే? రేపు నరసమ్మకు-తనింట్లో తిరిగే నరసమ్మకు మొఖం ఎల్లా చూపడం? తోడల్లుడితో ఎల్లా మాట్లాడుతాడు? వయస్సులో వుండి, భర్తను కలిగి సుఖం లేక, రాత్రిల్లి నిద్రరాక అటూ ఇటూ బాధతో బాధపడే నరసమ్మ తనపంచన ఉంటే తను ఎల్లా తిండితింటాడు? ఎల్లా మనులుతాడు? తన చేత్తో తనే నరసమ్మకు ఉరి తగిలించేదే? మరి తనింకా ఎందుకు బతుకుతున్నాడు? తలకు ఎక్కేట్టు తమ్ముడూ, కక్కాయీ కాటుకేనే వేసేరు. ఇంకా ఎన్నాళ్లు ఈ నిరంతరహృదయవిదారకదృశ్యాల్లో జీవనం చెయ్యడం? ఇంటికల్లి ఏమైందని అడిగితే ఏవోరు లోటి ఈవార్త చెప్పడం? దారిలో చచ్చిపోతే నయం అనిపించింది. రైలుపట్టాలదగ్గరకికూడా చేళ్ళెను. కాని తను చచ్చి ఎవరిని ఉద్ధరిస్తాడు?

నడవేసుగ అయి ఇంటికి వచ్చేడు. తల్లెమ్మకు కాదు. జీవంతో ఉండే కల్తతో కాదు. వంచుకుని, కన్నీరు కార్చి కార్చి ఉచ్చిపోయిన కనుపాట్లతో. హృదయం ప్రక్కలైపోతుందా? కడుపు మాడిపోతుందా? భూదేవి ఈదురుఖం భరించలేక విచ్చిపోతుందా? ప్రళయం ఈవళ్ళంగా వచ్చి చుట్టు ముట్టేస్తుందా? అన్న భారంతో వచ్చేడు. కాళ్ళ కడుక్కోసీయకుండానే వెంకటలక్ష్మమ్మ అడిగింది. పెదిమిరించి గుడ్డ నీరు కుక్కుతున్నాడు. ఆఖరుకు తండ్రిపోయిన రాత్రికూడా అంత దుఃఖించలేదు.

నరసమ్మను కావలించుకుని వెంకటలక్ష్మమ్మ భార్యన ఏడ్చింది. “చెతులారా నీకాపురంలా నిప్పులు పోకేమే! నూయదారి సంబంధం కుదిర్చేమే! పాలు అని పోస్తే విషం అయిందే... ఇంకోచోట పడితే నాలుకొక్కలాల పాటు సుఖంగా వుండువేమా!”

నరసమ్మ పెళ్లికాకమునుపు తన భర్తను ఆరం చేసుకుందుకు ప్రయత్నించింది. స్వరోహాగా భర్త ఇంత దారుణంగా తయారవుతాడా అన్న సంశయం పీకింది. పెళ్లి అయిన తర్వాత ఒక్క ఘంటసేవైనా ఎప్పుడూ మాట్లాడలేదు. తను ఓసారి భర్తదగ్గరికి వెళితే మార్పు గలవన్న పెరిదైర్యం వుంది.

ఆ రాత్రి భార్యాభర్తలు ఇద్దరూ భోజనం చెయ్యలేకపోయేరు. ఒక్కరి చూస్తూ ఒకరు లోప లోపలే దుఃఖించేరు. నిశాతపూతాలు ఇంకా ఏమి భరించవలసివస్తుందో అని క్రంగేపోయేరు.

ఈ వార్త తోడల్లుడి చెవులో ఎల్లాపడిందో కాని, మరి రెండుగోజులుకు భార్యాభర్తలిద్దరూ వచ్చేరు. శీతారామయ్య వెంకటలక్ష్మమ్మల ప్రాణాలు పైకి పోనేపోయేయి. ఆకులా అల్లాడిపోయేరు. మాతుర్ని భర్త బ్రతికుండగానే విధవను చేసేరని ఇద్దరూకూడా విరుచుకుపడినారు. నరసమ్మ తల్లితో చెప్పింది—“తొందరపడకండమ్మా! అన్నీ చక్కపడతా”యని. కాని కుర్రకుంకమాటలు ఎవరు చెబిని పెడతారు? ఒక్క కసురు కనిపిపారేనేరు. ప్రపంచంలో పెట్టవలసిన చివాట్లు, తిట్లు అన్నీ ఆ రాత్రి ఆ భార్యాభర్తలకు ప్రసాదించేరు.

“పిల్లలులేని గొడ్డాలివి... నీ శేం సెయ్యుం నీ తల్లికడుపుకోళం” అంది అప్పగారు.

భార్యాభర్త లీరువురూ అన్నో శిరించేరు.

పెద్దలెవరో కలుగజేసుకుని “పోనీ, మిగ్గు అమ్మయిని ఓసారి అక్కడకు పీసుకువెళ్ళి, ఏమీనా సరిపడే సన్నీ వేశాలు వస్తాయేమో? ఆ బ్యాంకు మరీనా మారవచ్చు” అన్నారు.

తలతిక్క కాస్త తిప్పకుని ముగ్గురూ బయటేరేరు కాకినాడకు. కాస్త ఎక్కడైనా చూరంగా వెల్తురు కన్పిస్తుండేమా అని శీతారామయ్య వెంకటలక్ష్మమ్మలు క్షణికోగా తేలికపడ్డారు.

ఇంటికి వచ్చేవరకు కక్కాయీ మాట్లాడలేదు... తీరా వచ్చినపని చెప్పేటప్పటికి “శిశువు వచ్చేదా ఏం? మధ్యవర్తిత్వానికి నువ్వు వచ్చేవు... ఒక్కటే మాట. ఆస్తి వ్రాసి ఇస్తేనే ఇచ్చేడు ఈ శ్రావణమాసం లోపుగా. లేకపోతే మా మాడికి రెండోపెళ్లి ఉన్నా. అప్పుడే సంబంధాలు వేలకువేలు గుమ్మరించుని వస్తున్నాయి.” నిక్కచ్చిగా చెప్పేసింది కనకమ్మ.

‘రెండోపెళ్లి!’ భార్యాభర్తలు నిలుపునా నీ పోయేరు. ఇంకేమిటి మాట్లాడాలి? కోపం కాస్త మ్రుంగుకుని సాయంత్రం రామూతో మాట్లాడేరు. నరసమ్మకూడా అడిగింది. కాని కనకమ్మకు తండ్రాన అనే స్థితిలో రామూకూడా మాట్లాడేసరికి నడం విరిగిన పాములే అయ్యేరు. ఆఖరున వెళ్లేటప్పుడు—

“నువ్వు, కనకమ్మా మానవులమీద పడి రక్తం త్రాగే పిశాచాలు” అన్నాడు వియ్యంకుడు ఆగ్రహం

త మ్మ డు

పట్టలే “అవును నిజమే! శివన్న చేసిన దారుణాలు, మీవాడు కనుక, ఏమికనించవు. మమ్మల్ని బయలులో పెట్టించడానికీకూడా వాడు ఎత్తువేసేడు.” అంది కనకమ్మ. దిగమింగుసునే శివన్న ఇంటికి వచ్చి రెండింతల శక్తితో అక్షింతలు జల్లేసేరు.

నరసమ్మ తను అక్కడే వుండిపోతా నంది. “నీ కర్మ-ఇంకా వాళ్ల నే పట్టుకు దేవుల్లాడుతా నంటా నేమిటే” అని తల్లీ, తండ్రి కోప్పడ్డారు. నరసమ్మ మంతుతనం పట్టి అక్కడే వుండిపోయింది.

శీతారామయ్యకు రోజులు గడుస్తున్నాయన్న పేరేకాని, ఎదురుగా నరసమ్మను చూస్తుంటే గుండెలు తరుక్కుపోతున్నాయి. నిల్చున్న పళ్లెంకా ఆ అమ్మాయి రక్తం తను త్రాగేస్తున్నా నే అని రోజూ ఏడ్చేవాడు.

రెండునెలలు గడిచేయి. వెంకటలక్ష్మమ్మ దిగులూ, ఏడ్పులతో కృశించిపోయింది. శివన్న అసలు అన్నమే తినలేకపోయాడు. వాల్లిద్దరూ తనమూలంగా ఇల్లాంటిసిరికి రావలసివచ్చింది కదా అని నరసమ్మ చాలాసార్లు మథనపడింది. ఏదైనా మార్గం ఉందా అని ఎంత ఆలోచించినా ఎటూ తల్లిలేదు. ఇక మిగిలి పోయిన జీవనంలో వాళ్ల నేప చేస్తే తనకు వాళ్లు చెయ్యి గల్గిన సుఖం గుఱుంకింద సరిణమించినా, తన తీర్చలేని కృతజ్ఞత ఉండిపోతుందనే తలంపుతోనే రోజులు గడిపింది.

ఆ మాస్కీనెలలో రైతులు శీతారామయ్యకు శిస్తులు తీసుకొచ్చేరు. వచ్చినదాంట్లో మూడొందలు పెట్టి నరసమ్మకు గొలుసు చేయించేడు. తక్కినడబ్బు తను పెల్లికి భార్యపెడతొనుంచి తీసి బ్యాంకులో తాకట్టుపెట్టిన కాసులపేరుకు జమకట్టేడు. ఇంకా ఐదునందలు ఉండిపోయింది.

పోసీలే, నరసమ్మను ఓ కొడుకుక్రింద చూచు కొందామని ఎంత గుండెనిరుకుచేసుకుని మెనలుదా మన్నా, శీతారామయ్య, వెంకటలక్ష్మమ్మలకు ధైర్యం చాలలేకపోతోంది. ఎదురుగా తిరిగే నరసమ్మ, ఆ వయస్సులో మొగుడితో కులుకుతూ ఉండా ల్పించే...తను దురదృష్టంవల్ల ఇల్లా జరిగిందే... ఎంత కొడుకుక్రింద చూచుకున్నా నరసమ్మ హృదయంలో పడే బాధ తీర్చగలరా? ఇది మనోవ్యభేది అయింది ఇద్దరికీ.

రోజూ ఆఫీసుకు వెళ్తూనేవున్నాడు. ఏదో పని చేస్తున్నాడన్న పేరేకాని, మనస్సు ఆలోచనల్లో పరిపరివిధాల పోతూవుంది. ఉత్సాహం ఎప్పుడో వచ్చిపోయింది. అందరూ అడిగేరు “ఏం శీతారామయ్య, అల్లా వున్నా”వని. దాంతో సరిపెట్టక “ఎంత కష్టం ఒచ్చిందోయి...వాళ్లు ఎక్కడో కరోట్టక ముండావాళ్లులా ఉన్నారు” అని పరామర్శ! ఎద్దువుండు కాక్సేమి నొప్పి! ఒరిసిన కురువుమీద ఉప్పు కారం చల్లినట్టు వుండేది. సమాధానం చెప్పలేక నిట్టూర్పువిడిచి ఊరుకునేవాడు. “కాని లోపల్లోపల సంతోషం భరించలేక హృదయం న్రక్కలై పోతుండేమా అని ఆశించేవాడు. అల్లాగైనా శాంతి దొరుకుతుండేమా అని ఆశ.

పోసీ, తనవాళ్లు నెడితే అల్లా అంటున్నారేమో అని కాలేజీలేకర్చరల్లచేత రెండు మూడు విధాలుగా చెప్పించేడు రామూకు. కాని “కక్కాయిమాటకు నేనేమీ వ్యతిరేకంగా నడవను” అనేకాదు రామూ. కాని అక్కడక్కడా “శీతారామయ్య ఇంకా కాళ్ల వేరానికి రాడూ?...సరేత...” అని ఏదో ప్రతీకారం చెయ్యదలచినవాడిలా మీసాలు వడేసేడుట. ఈ సంగతి విన్నప్పటినుండీ శీతారామయ్యకు మతే పోయింది.

ఇంతలోనే కాకినాడనుంచి ఓ స్నేహితుడు వచ్చి “ఏమిరా అబ్బీ, మీ తమ్ముడూ, ఆకనకమ్మ కలిసి పెళ్లిసంబంధాలు చూస్తున్నారే! అయితే ఇంతకూ మీ ఇద్దరికీ బెడిసికొట్టిన నా?” అన్నాడు.

పిడుగుపడ్డట్టే అయింది. ఇంక తనకేం పిల్లలు కల్గుతారా? పోసీ, ఆస్తి వ్రాసిస్తే ఏం? దీన్నిగురించి చాలా మథనపడ్డాడు. కాని ఇంతవరకూ వచ్చిన విషయం...ఇప్పుడు తను వ్రాసిస్తే, తనకు నిలవడానికి నీడలేకుండా చేసి, చిప్పా కర్రా చేతికిచ్చి, విషపు నవ్వు నవ్వుదామనేకాదా? తీరా వ్రాసిచ్చినా— అందులోనూ నరసమ్మపేర వ్రాసి ఇవ్వకూడదట— నరసమ్మ సుఖపడుతుందనీ, వాళ్లు సుఖపెడతారనీ తనకు ఏం సమ్మతం?

ఆ రాత్రి వెంకటలక్ష్మమ్మతో ఆలోచించేడు. “మీ ఇష్టం వచ్చినట్లు చెయ్యండి” అంది.

భారతి - పార్థివ మార్గశీర్షము

“నేను ఆ స్త్రీ ఎల్లాకొనా వ్రాయడానికి ఇష్టమే. అది మనిద్దరి అనంతరం సంక్రమించేట్లు వ్రాస్తానన్నా. అల్లా పనికిరాదట. ఇప్పుడు మనం వ్రాసేమా, మన పీకలకు ఉరిత్రాళ్లు వాళ్లచేతుల్లో పెట్టివట్టే.” అన్నాడు. అందులో ఉన్న లాపాయింటు వెంకటలక్ష్మయ్యకు సమంజసంగానే కన్పించింది.

నరసయ్య ఇవన్నీ వింది. డబ్బుకూ, మానవ హృదయాలకూ మధ్యే ఆ మొగుడితో తనేం సుఖ పడగలదు? తన జీవితం ఏమిసాఫీగా నడుస్తుంది? ...మనస్సు భర్తయెడల విరిగిపోయింది.

“పోనీ, చదువుకుంటానులే నాన్నా” అని అనలేక అనలేక అంది నరసయ్య. ఆ రోజుల్లా శీతారామయ్యగారి డెయివే అయిపోయింది.

ఏదో బ్రతకడానికి తింటున్నాడంటే తింటున్నాడన్నట్టు రోజులు వెళ్లుబుచ్చేడు. అలా కడుపు కాల్చుకోవంట్ల దగ్గర, కాస్త జ్వరం రావడం ప్రారంభించింది. ఇది చూచి వెంకటలక్ష్మయ్య హడలిపోయింది. భర్తభావినితీ ఈ మనోవ్యభతీ ఏమైపోతుందో అని ఆవిడా నీరసించిపోయింది.

ఆ రోజు మామూలుగానే ఆసీనుకు వెళ్లేడు. కొంతసేపు పనిచేసేడు. తర్వాత పెద్ద దగ్గతెర వచ్చి రక్తంకూడా ఉమ్మేసేడు. అంతే! స్పృహలేని శీతారామయ్యకు ఇంటికి బండిమీద తీసుకొచ్చేరు. తనకు ఈ భూమిమీద పసులూ కుంకుమ అప్పుడే చెల్లినట్టు వెంకటలక్ష్మయ్య గోలెట్టింది.

డాక్టర్లు ‘క్షయ’ అన్నారు. ఇక శీతారామయ్య మనవాడు కాడనే వెంకటలక్ష్మయ్యకూ, నరసయ్యకూడా అనుకొన్నారు. డాక్టర్లు రాజమండ్రి శానిటోరియంకు తీసుకెళ్లమన్నారు.

వెంకటలక్ష్మీ, నరసయ్యల చాకిరితో సగం, డెంగతో సగం, ఇక భావిలో ఉన్న భీతంగాలతో సగం కృశించిపోయేరు.

కనీసం వారానికి ఒక్కపైసా శీతారామయ్య రామూకు ఉత్తరాలు వ్రాయించేడు. తను అంత్య దశలో ఉన్నాననీ, ఒక్కసారి చూడానికి రావలసిందనీ.

కక్కాయి అంది ‘అంతా నాటకం’ అని. రామూ విన్నాడు తనన్ను రాజమండ్రి శానిటోరియంలో నుండు తీసుకుంటున్నాడనీ, ‘క్షయ’తో చాలా

చిక్కిపోయేదనీ, ఇక బ్రతుకులాడో బ్రతకడో అనీ. రెండు మూడు వారాలుగా వచ్చిన ఉత్తరాలు చూచేడు. అంతా తనను—అఖిరుకు నరసయ్యకు పరిత్యజించినా—కడసారి చూపుకొంద ఒక్కసారి కనపించమని. “దేహీ అని అడుగుతున్నాను—అన్నయ్య... కాదు, నీ క్రింద ఓ బానిస...” అనికూడా వ్రాసేడు. రామూ ఆలోచనలో పడ్డాడు. కక్కాయిచేతుల్లో పడి తాను వెనక అయి, మూగబడిలా, అత్తగారి ముక్కుజ్ఞానం లేనివాడిలా ప్రవరించిన స్వస్థివేతాలన్నీ ఎదురుగా నుంచున్నాయి! “నువ్వు నీ కర్తవ్యం ఈ విధంగానా నెరవేర్చుకొనేది? ఇదా, ఆచెళ్లపాలు సుఖంలో, కష్టంలో నీతో పాల్గొంటూ, అఖిరుకు నీకు జబ్బుచేస్తే అన్నంతినీ దోసిలితో నీ మలమూత్రాలు ఎత్తిన అన్నకూ, వదినకూ చెయ్యవలసిన మర్యాద? ఇదా కృతజ్ఞత? నీ కేమైనా లోటు చేసేదా? అక్కడ ఉన్న సంవత్సరాలు రాజాలా గడిచేపే”

మరి కక్కాయి చెప్పిందో? ఎదో! ఏమిటో? తను గుడ్లు తెరవవచ్చుడు జరిగిందట! ఎల్లా నమ్మడం? ఇంకెవరూ చెప్పలేదే?

ఇక నరసయ్య...తను మంగళసూత్రం కట్టి, ఆ జన్మాంతం నిన్ను వధులని సప్తపథం ప్రోక్తి అగ్ని సాక్షిగా ప్రామాణికం చేసేడే? మరి తను అనుఃరిస్తున్న మార్గం? తనంటే ఇంకేమైనా గౌరవం ఉంటుందా? తన్ను ఓ మనిషి క్రింద నరసయ్య లెక్క వేస్తుందా? కక్కాయిమూలంగా తను నరసయ్యకు హృదయంలోనుంచి తరిమివెయ్యడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. తను ఆమెభిక్షమీద నిల్చున్నాడన్నమాట. ఆడదానిచేతుల్లో కీలబొమ్మయి, ఇన్నాళ్లూ తాను నంటింట్లో కూర్చుని అన్నం ఉండకనే ఆడదాని కంటె కనాకష్టం అయ్యేదన్నమాట.

తనెందుకు బ్రతుకుతున్నాడో తనకే తెలియదు. ఆ సన్నివేశాల్ని గురించి తను ఇంతవరకూ ఆలోచించనందుకు విచారించేడు. తీరా ఆలోచించినా తన అసమర్థత ఎదురుగా నుంచుంటోంది. ఇప్పుడు కింకర్తవ్యం? ఎల్లాగా తను ఎదుర్కోవడం? చచ్చే అన్నగారికి ఆఖరుఘంటల్లో అయినా ఆత్మశాంతి ఇవ్వడం ఎలా? తను అన్నదగ్గరికి వెళ్లి—బ్రతికుండగానే మాంసం కొని, కాల్చుకుతిన్న ఈ కిరీరంతో వెళ్లి ఆయనను ఎల్లా చూడడం?

ఆ వారం ఇంకొక ఉత్తరం వచ్చింది. అందు లో డాక్టరుకూడా వ్రాసేడు. అన్నయ్యవాతలో అప్పుడే కొంకర్లు బయటేరేయి. డాక్టరు ఇక పది రోజులకూడా గడవడం కష్టమే అని నూచించేడు. అన్నయ్య ఉత్తరంలో “నాయనా! నాకు సంతానం లేకపోవడంమూలాన నిన్ను కొడుగ్గానే పెంచుకుందా మని నా దగ్గరకు తెచ్చుకున్నానేగాని నవ్వు, కక్కాయీ అనకున్నట్టు వివశువుదయంతోమాత్రం కాదు. తండ్రిహృదయంతో, పుత్రప్రేమ కానా లన్న అర్థలుచాచే హృదయంతో తెచ్చుకొన్నాను. నాభార్య మాతృప్రేమతోనే పెంచింది. నీకు మా ఇంటిదగ్గరన్న ఆత్మల్లగానూ ఏవిధమైన లోటూ రాకుండానే కాలం గడిపించే మనకుంటాను. ఇంకా జరిగిపోయింది. నేను దిక్కులోకాలంఆశించే నరసమ్మకు నీకిచ్చి పెళ్లి చెయ్యడం. కాని అనన్నీ నిరాశ్రిత ఆస్థా గతిలో పడ్డాయి. ఏనాడు ఏపాపం చేసేనో తెలియదు. అది ఆనభావిస్తున్నాను. నామూలాన్ని నేను కట్టుకున్న పెళ్లం, పెంచుకున్న నరసమ్మ—నాళ్ల ఉసురుకూడా కట్టుకున్నాను. ఏది ఎల్లా వున్నా ఈ అంత్యగడియల్లో ఒక్కటే అడుగుతున్నా. నవ్వు నేనూ ఈ ప్రపంచంలో నాన్నరక్తాన్ని పంచుకుని బ్రతికివున్నాం. అంతే! మర కింకెవరు లేరు. నాపంచపాణాలూ ఏమో నీవీద పెట్టుకున్నాను. ఒక్కటే తుదికోర్కీ కోరుతున్నాను. నమ్మతావో నమ్మవో అని డాక్టరుదగ్గరనుంచి చీటి పంపుతున్నాను. నరసమ్మను ఏలకున్నా ఏలకోకపోయినా, కొడుకు అని చూచుకున్న నీవు ఈదుర్మార్గుణ్ణి ఈచచ్చేగడి యల్లో తుమించి చూడ్డానికి రా నాయనా. నీకాళ్లు పట్టుకు అడుగుతున్నాను. తుమించి రా! తండ్రి! ఒక్కసారి నీముఖం చూపించు. నరసమ్మ చచ్చిందనే అనకుంటాను. అఖర్ని చచ్చిపోయేటప్పుడు కాస్త శాంతంతో చస్తాను. ఇదే నా తుదికోర్కీ. నాయనా, రా. ఓణ్ణి కనికరించు. తుమించు.....”

ఉత్తరం సొంతంగా చదివేడు. కక్కాయ అంది: “అవ్యాధి నీకుండా అంటించి వంశానికి రూపనామాలు లేకుండా చేద్దామనిరా”

‘ఏమో!’ నమ్మలేకపోయేడు. అంత దీనంగా వ్రాసిన అన్నయ్య ఇంకా వివశిస్తా? తేనెపూసిన కత్తా?

ఆరాత్రి చాలాసేపు ఆలోచించేడు. ఆరాత్రే బయటే రోజునుండి వెళ్లేడు. కక్కాయకి తెలియ నివ్వకుండానే. శానిటరీయందగ్గరకి వెళ్లేటప్పటికి కాళ్లు వణిక్తాయి. శరీరం చెమటలుపట్టాయి. ఎల్లా ఈ మెంఖం చూపించడం అన్నయ్యకు?

తల వంచుకునే లోపలికి వెళ్లేడు. నర్సును అడిగేడు. ఎంతో ఆదరంగా చెప్పింది. ఆఖరకు అల్లాంటి వాళ్ల కాళ్లుముట్టుకోవడానికికూడా తను పనికిరాడే మా అనిపించింది. ‘పన్నెండోనెంబరు గది’. జీవి తలలో రెండుముళ్లు పన్నెండు కొట్టినట్టే అయింది. దూరంనుంచే అన్నయ్య “నాయన వచ్చేడా?” అన్న హీనస్వరం చెవినిపడింది. ఆక్షణంలో ప్రాణం ఎందుకుపోకూడదా అనిపించింది రామాకు. “నాయన వచ్చేడా?” “నాయన వచ్చేడా?” ఆప్రశ్న ప్రతీ వస్తువూ తనను నిలబడినీ అడుగుతున్నాయి. వెంకట లక్ష్మమ్మ ‘రా లేదు’ అంది. “ఒసాదు” “గుప్పిస్తుండా వినిపించింది. శబ్దం ఆనమాలకలేదు. అంతే.

లోపలికి నీరీచంగానే వెళ్లేడు. ఆ ఆరుకళ్లూ ఆశ్చర్యంలో అల్లాగే ఉండిపోయాయి. నెమ్మదిగా శీతారామయ్యకళ్లుముట రెండుచుక్కలు రాలేయి. “తండ్రి, వచ్చేడా? ఆఖరదశలో అన్నయ్యను చూడ్డానికి దయకలిగిందా?” ఆవేదంతో తీక్షణంగా వచ్చేయి. రామా నిలవనేలేకపోయేడ తన సంచీ ఆక్కడే పారేసి ‘అన్నయ్యా!’ అని బావురుసున్నాడు. వెళ్లి కాగలించుకున్నాడు. శీతారామయ్య ఆతనితల నీమరుతూకే, కన్నీళ్లుకారుస్తూనే “నాయనా, ఒక్కసారి బాబాయి అని పిలు! అదే కోరుతున్నా” అన్నాడు.

“బాబాయి”—కళ్లు మెరిసేయి. జీవితంలో కన్నతండ్రికంటే ఎక్కువగా పెంచిన తండ్రికే, అన్నయ్యకే తను ఎదురుతిరిగి శిశువపునపున వచ్చేడు. అల్లాంటి శిశువహృదయానికి కార్నిచ్చు పెట్టేడు.

చంటిపిల్లాడిలా రామా ఏడ్చేడు.

“ఊరుకో నాయనా” వెంకటలక్ష్మి అంది.

‘అమ్మా!’ అని పిల్వడానికి నరకకూపంలో కొన్నిలక్షల వత్సరాలు క్రిమికిటకం అయి, చీమూ రక్తం పీల్చి, తన పాపపరిహారం చేసుకున్నా తగనేమో ఆపిల్వకు అనిపించింది.

చూచేడు. ఇదివరకటి వెంకటలక్ష్మమ్మ కాదు. అప్పుడు డొక్కాశీతమ్మగారిలో ఆదరించిన మాతృ

భారతి - పార్థవ మార్గశీర్షము

దేవత కాదు. నిరంతరశోకయు క్రమే, దానాగ్నులలో నల్లి, ఎముకల ప్రోక్షణుడు, మూర్తిభవించిన శోక దేవత.

“అహ్మ, క్షమించు” ఏ హృదయంతో అన్నాడో తెలియటం లేదు.

“ఇప్పటికైనా కనికారం కల్గింది మామీద” అంత అమాయకత్వం!

ప్రక్కగా ఉన్న నరసమ్మను చూచేడు. తను చూస్తుంటే పదిటి సవరించుకుని, పాలిపోయిన బుగ్గల్లో మంగళనూత్రం కట్టినందుకు గౌరవం చూపించింది. అంతే!

తనకు హక్కులేదు

శీతారామయ్య ఆఖరున అడిగేడు: “నాయనా, అన్నయ్యని, ఇక నుకలు ఎల్లాగానూలేవు. చెయ్యెత్తుతున్నా. ఇవి చేతులుకావు. కాళ్ళ అవకో. నరసమ్మను నీచేతిలో పెట్టెను. కనికరించు. ఆమెని చూస్తుంటే హృదయం తరుక్కుపోతోంది. సాటి వారికి దూరమైపోయెను.” ఇంక చెప్పనివ్వకుండానే దగ్గరే వచ్చింది.

రామూకు అంతా తెలిసివచ్చింది. “అల్లాగే అన్నయ్య! నీం ఇప్పుడు. నీమీదగా ప్రమాణం తీసుకుంటున్నా.” అంటే.

ఒక్కసారి ముగ్గురి హృదయాలూ తేలికపడ్డాయి.

తర్వాత జరిగిన రోజుల్లో రామూని దాహారాల లేకుండానే అన్నయ్యకు సవర్యచేసేడు. కాని ఫలం దక్కకనేపోయింది.

బ్రతికున్నప్పుడు చెయ్యలేక, ఆఖరు రోజుల్లో కృతజ్ఞత కన్నర్పిన హృదయం గగ్గోలుపెట్టింది.

లోకం అంతా చీకటి. అంధకారం. ప్రళయం.

జీవితంలో కన్నతండ్రిచేమ చూడలేదు. తండ్రిలా, ఏడుగడలా చూచిన అన్నయ్యను, ఒదిగినను, ఆఖరుకు పెళ్లాన్ని తను నిల్పిండగానే జీవచ్ఛవాలు చేసేడు. అదీ ప్రతిఫలం.

తన చేతుల్లోనే చితి అంటించేడు. తన్ను పెంచిన తండ్రిని తనే కాల్చేసేడు. మసిచేసేడు. తన చేష్టలవల్ల, తన హృదయదౌర్బల్యంవల్ల, తన నైతికపతనంవల్ల తనేలోకంలో ఓ ప్రేమహృదయాన్ని పోగొట్టు

కున్నాడు. ఎక్కడనుంచి పిలిస్తే వస్తాడు, అన్నయ్య-కాదు బాబాయి?

నడపినుగే అయి ఇంటికి వచ్చేడు.

కర్మకాండ సరిగానే భక్తితోనే చేసేడు.

“అహ్మ! నా దగ్గరనే వుండువుగాని రా. జీవితంలో ప్రక్కమార్గంలో ఓసారి పడ్డా. కనికరించు” అన్నాడు.

“నాయనా! బ్రతికున్నాన్నాళ్లా ఆశనతోనే వుండి జీవనం. ఆయన లేరు. ఇంక ఏముఖం పెట్టుకుని లోకానికి మొఖం చూపిస్తాను” అంది వెంకటలక్ష్మమ్మ.

బరువుగానే నరసమ్మని కాకినాడ తీసుకెళ్లేడు. బండి ఎక్కటవచ్చుకు వెంకటలక్ష్మమ్మ కాకినాడు చేతిలో.

తన అనంతరం ఆస్తి తన ఆభిసాసపుత్రుడు రామూకు చెందునట్లు, వెంకటలక్ష్మమ్మకు నెలకు పది రూపాయలు మనోవర్తి ఇచ్చుటవన్నూ పీలు

రామూ ఏడ్చేడు. చచ్చిపోతా, దిక్కు మొక్కు లేకుండా చచ్చినా, శీతారామయ్య తన యెడల ప్రేమ, వాత్సల్యం చూపించకుండా ఉండలేకపోయేడు. మరి తనో?

కక్కాయి ఆశ్చర్యపడింది. అంకో. తర్వాతి రోజుల్లో కక్కాయిని పులిస్త్రాకుకంపే కనీసంగా చూచేడు.

సంవత్సరీకాలు అయ్యాయి. అప్పడే ఒక్కసారి వెంకటలక్ష్మమ్మ తిరిగి కన్పించింది.

దేవుడి మేలువల్ల నరసమ్మ కొడుకుని కంది. అల్లుడి పేరు పెడతాడేమో అని కక్కాయి అసించింది.

“శీతారామయ్య! అని వ్రాసేడు. నరసమ్మకు ఆశ్చర్యం కల్గింది. కక్కాయి కూలేపోయింది. వెంకటలక్ష్మమ్మ విని సంతోషించింది.

అంతే. బ్రతికి ఉపకారం చెయ్యలేనివాడు చచ్చినతర్వాత కృతజ్ఞత చూపించుకున్నట్లే అయింది. శీతారామయ్య పేరు ఇప్పటికీ దేవుడిలా తలచూనే వున్నాడు రామూ!

“తమ్ముడు!” జీవితంలో తను తమ్ముడుగా చేసిన దుర్మార్గాలకు ఇంకా వాపోతూనేవుంటాడు.

కలగూరగంప

‘స్టాండర్డు టైము’ కథ

నేడు ప్రపంచంలో అన్ని దేశాలవారూ టైము విషయంలో ఒక ‘కామన్ అండ్ డిస్టాండింగ్’ కు వచ్చి, లండన్ లో ౧ గంట అయినప్పుడు కలకత్తాలో గాని, మద్రాసులో గాని ఎంత అవుతుందో, ఆమెరికా లోని వాషింగ్టన్ లో గాని, న్యూయార్కులో గాని ఎంత అవుతుందో, టోక్యోలో ౨ గంటలు (మధ్యాహ్నం) అయినప్పుడు మిగిలిన ప్రదేశాలలో ఎంత అవుతుందో సరిగా తెలుసుకోగలుగుతున్నారు. దాని వల్ల అనేక ప్రయోజనాలు వచ్చాయి. అలా తెలుసుకోలేకపోతే అనేకనష్టాలు వచ్చాయి. దీనికై ప్రపంచంలోనివారంతా ఒక ప్రదేశపు టైమును ఆధారంగా పెట్టుకుని, దానిని సిరంగా ఉంచుకొని, ప్రపంచంలో

చక్కంటే టైమంతా తెలిసే లెక్క నొకదానిని కనిపెట్టారు. అది కనిపెట్టడానికి, మన మిచ్చు డింత సుఖమైన టైము—సందిగ్ధం (Discrepancy) లేకుండా ఉండడానికి ప్రపంచమంతా గ్రీనిచ్ టైమునే ‘స్టాండర్డు’గా తీసుకోడానికి కలిగిన పరిశ్రమలు ఇక్కడ ఉంటున్నాయి.

గడియారాలు—టైము చూపే యంత్రాలు—వచ్చిన కొన్నాళ్లదాకా, అంటే సుమారు నూరేళ్ల క్రితంవరకు ఇంగ్లండులోనూ, మిగిలిన దేశాల్లోనూ కూడా సూర్యుడు ఎప్పుడు నడిచే తీరునిదికీ వస్తే అప్పుడు మధ్యాహ్నం ౧౨ గంటలని అనుకునేవారు. అప్పటికప్పుడే భూమి గుండ్రంగా ఉందన్న సంగతి ప్రపంచంలో అన్ని జాతులవారూ అంగీకరించారు.

జానా దర్బారుల్లో

జాతీయ స్మృతి

జానా దర్బారుల్లో

భారతి పార్థివ మార్గశిర్షము

అంచేత అందరికీ ఒకేసారి మార్గశు రాడుగనక అన్ని పట్టణాల్లోనూ వాటికి ఉన్న పట్టణాలలోని ప్రైముక్ న్నా ముందుగా ౧౨ అయిపోతుంది? ఈ కారణంవల్ల మార్గశు వెత్తి మీద ఉన్నప్పుడు ౧౨ గంట లనే ఒక మాత్రాన్నే అందరూ అనుసరించినా, ప్రైములో చాలా తేడా వచ్చేది.

ఈ ప్రైముతేడాబాగ మొదట్లో అంతగా లేక పోయినా, రైల్వే అవీ వచ్చాక బాగా కలిగింది. ఈ ప్రైము తేడా మూలన ౧౮౮౦ లో రైల్వే వారు (ఇంగ్లండులో) ఫానిక్ ప్రైమున్, థేమున్ దిమిద ఉన్న 'గ్రీనిచ్' అనే పట్టణం ప్రైమున్ రెండూకూడా ప్రైమేబిల్స్ (Time tables) లో వేసేవారు. ఈ రెండు ప్రైములవల్ల కూడా మరి గొడవ జరిగేది. కనక ౧౮౮౬ లో ఇంగ్లండులోని అన్ని రైల్వేలవారూ కూడా ఒక గ్రీనిచ్ ప్రైమునే ప్రచురించడానికి నిర్ణయించుకున్నారు. తరువాత కొంతకాలానికి ఇంగ్లండు లోనే మిగతా దేశాలవారూ 'గ్రీనిచ్' ప్రైమును తమ ముట్టకాలన్నిటిలోనూ పెట్టుకున్నారు.

తరువాత కొద్దికాలానికి విదేశ ప్రయాణాలూ, వర్తకాలూ ఎక్కువయ్యాక ఒక దేశానికి మరోదేశానికి ప్రైములో గంటల కొద్దీ తేడా ఉండేది. ఇది—ఈ తేడా—పెరిపోతూ, పెరిగిపోతూ వచ్చాక మరి ఇబ్బంది ఆయిపోయింది. ఇలాగ దేశదేశాల్లోనూ, ప్రపంచంకం అంతటా ప్రైములో తికమకలు ఏర్పడ్డవి.

ఈ తికమక పోగొట్టడానికి శాండ్ హర్ట్ స్టెయింగ్ అనే స్కాట్లండుమనిషి ఒక ఉపాయం కనిపెట్టాడు. అతను స్కాట్లండులో ౧౮౭౭ లో 'కిర్కాడ్డీ' అనే ఊళ్లో పుట్టివాడు. కెనడాలో ఒక సివిలింజనీరింగ్ కంపెనీ పెట్టాడు. ఈ ప్రైముతేడాలు అతని వృత్తికి చాలా నష్టం, అభివృద్ధి కడ్డంకూ కలిగించినాయి. అందువల్ల తీవ్రంగా ఆలోచించి ఈ క్రింది ఉపాయం కనిపెట్టాడు.

భూమి గుండ్రంగా ఉంది. వృత్తంలో ౩౬౦° (డిగ్రీలు) ఉంటాయి. ౮° జును అర గంటలు. ౩౬౦ లో అర సరిగా ౧౮ సార్లు పోతుంది. కనక భూమి చుట్టూ మ్రోచి కిందికి (అంటే ఉత్తర గ్రహం నుంచి దక్షిణ గ్రహానికి) అర శతాబ్దాలు ౧౮ డిగ్రీల ఎడం చొప్పున గ్రీన్ వీ ఒక శతాబ్దమిది పట్టణానికి, దాని పక్క శతాబ్దమిద సన్న పట్టణానికి ప్రైములో ౧ గంట తేడా ఉంటుంది. అంటే ౧° డిగ్రీకి ౮ నిమిషాలు ఆస్తునాట. దీనివల్ల ప్రపంచంకం అంతటా ప్రైము తేడాను సులువుగా కట్టికోవచ్చు. ఆధారం 'గ్రీనిచ్' ప్రైమునే ఉంచుకున్నార.

ఈ ఆలోచన 'స్టేయింగ్' మొదట 'రాయల్ కెనెడియన్ ఇన్ స్టిట్యూట్' వారితో చెప్పగా వారు గ్రహించి దానిని బలపరచినారు. దీనిని మొదటలో కొంద రంగీకరించకపోయినా క్రమంగా ౧౮౮౮

రిజినకు చేయబడి

నర్దిపిరెల్లా పొందిన

పాలసుగంధితేవ్వం

ఇది రక్తశుద్ధి చేయు అనేక మూలికలతో తయారు చేయబడినది. స వామే హములు, మేహపాహలు, మచ్చలు, కురుపులు, చర్మ వ్యాధులు, వృష్ణు, మలబద్ధము, కీళ్ల వాపులు మొదలగు అనేక విధములగు వ్యాధులను ఖండించుటలో అద్భుతమైనది. 2 డబ్బీలు చాలును.

20 తులముల డబ్బీరు. 2-0-0.

పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

పి. సి. ఏ. అండ్ కంపెనీ,

అయుర్యేదనమాజం,

వెరి దేవీ, (నెల్లూరు జిల్లా).

నాటికి ప్రపంచకంబోని అన్ని రాజ్యాలవారూ అంగికరించారు.

ఈ కేళా ప్రారంభం గ్రీనిచ్ లో జరిగింది. గ్రీనిచ్ లో ప్రారంభమైన ప్రాండ్లపైయునూ, 'గ్రీనిచ్ రాయల్ అబ్జర్వేటరీ' వారు చేసిన పరిశ్రమనూ గౌరవించేందుకై ఇప్పుడు ప్రపంచకంబోనివారంతా గ్రీనిచ్ పైయునే ప్రాండ్లగా తీసుకొంటున్నారు. ('మెయిల్' నుంచి.)

శ్రీరామశాస్త్రి.

* * * శ్రీకారము వేదోక్తమే!

గత మాసపు భారతిలో శ్రీకౌత్త భావయ్య చౌదరిగారు 'శిరి'యను ప్రాకృత రూపము సంస్కరింపబడి 'శ్రీ' యను రూపమును పొందిన దని వ్రాసినారు. ఇది ఏమాత్రమును సమంజసముగా లేదు.

ఋగ్వేదాన్ని సామంతులలో కనీసము నాలుగైదు మారుమారులు శ్రీకారము (వివిధవిభక్తులలో) ప్రయుక్తమైంది. ద్విజులలో శ్రీనూక్తము అబాలగోపాలు పరిచితమైన విషయము. కేవలము 'శ్రీ' అను పదముకూడ ఋగ్వేదమున (౫-౫౭-౬) ప్రత్యక్షమే కదా! ఇక శ్రీయం, శ్రీభిః, శ్రీకౌ మున్నగు రూపములనుగూర్చి ఎక్కువగా వ్రాయబనిలేదు.

ఈ ఋగాదులకు పూర్వము మన దేశమున నున్న భాషగాని, గ్రంథముగాని లభింపలేదు. ఇట్టి

ప్రేమైన బిలియంట్లై

జాబ్ కో బిలియంట్లై

పరిస్థితిలో ప్రాకృతపు 'సిరి' నుండి శ్రీకారము పుట్టిన దనట నిరాధారముకదా! నీనిని ఏమాత్ర మాలోచింపక శ్రీ. త. ౧-౨ శతాబ్దముల శాసనాధారములతో 'సిరి' నుండి 'శ్రీ' యైనదనట వింతలలోని వింతకదా!

శ్రీ సదాశివమూర్తి.

విమర్శనము

నుడికడలి

మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రిగారు కూర్చిన ప్రమాణాంధ్రనిఘంటువు “మచ్చునుదులు” మాకార్యా లయమునకు చేరినది. “నుడిదండలలో” హెచ్చుగా పనికి వచ్చినదియు, పనికివచ్చుచున్నదియు కీ. శే. బహు జనపల్లి సీతారామచార్యులుగారి శబ్దరత్నాకరము అయినను, అదియు లోట్లులేనిదికాదు. కాన, ప్రయత్నించి, దానికంటె మంచినిఘంటువు వ్రాయదగు నని సుమారు ౪౫ ఏండ్లక్రిందటనే తలచితిని.” అనీ, “ప్రమాణాంధ్రనిఘంటువు లేనిలోటు తీర్చుటకే నేను నుడికడలి కూర్చుండలించితిని” అనీ కూర్చురిఅయిన శ్రీ రామచంద్రశాస్త్రిగారు తెలుపుతున్నారు. రామ చంద్రశాస్త్రిగారు పండితులు, దేశభక్తులు, కార్య శూరులున్నా. వీరు తదేకనిష్ఠను నుడికడలిపని ఒన గూర్చి మచ్చునుదులను వైకీతీసుకువచ్చారు. ప్రమాణాంధ్రనిఘంటువు లేని లోటు మన అందరికీ కనపడు తూన్నదే. యిలాంటినిఘంటువులు కావాలని ఎంత కాలమంచో కోరుకుంటున్నాముకూడాను.

ఈనిఘంటువుకూర్పులో కొన్ని ప్రత్యేకత లున్నవి. అకర్మకక్రియకు ‘ఎక్కడిచెయిది’; సకర్మకక్రియకు ‘పొందిమిచెయిది’; ప్రత్యయానికి ‘చేర్పు’; దేశ్యానికి ‘నాటినుడి’; తత్సమానికి ‘సరి నుడి’; తద్భవానికి ‘మారునుడి’; నామవాచకానికి ‘పేరునుడి’; విశేషణానికి ‘పేరుతోడు’;—యిలాంటి కొత్త-కొత్తపదజాలం వాడబడింది.

సంస్కృతసంప్రదాయము మీదబడినప్పుడు ఎన్నో తెలుగుమాటలూ, వాడుకలూ దెబ్బతిని ఓడి పోయినవి. వాడుకలోనుంచి చ్యుతమైనవి. రామ శబ్దానికి ‘రమ్’ అంగమంటే తెలుస్తున్నది. ‘అంగం’

అనేదానికి బదులు అంతకుముందున్న ‘ఎతటము’ (బేస్) అనేది నేడు వాడుకలో లేదు. ‘అంగము’ అనేది చెలామణిలో ఉంది. యిలాగే విశేషణం, విశేష్యం, నామవాచకం, సమాసం, అన్వయం, తత్సమ, తద్భవ దేశ్యములున్నా చెలామణిలో ఉన్నవి. “పాతపడ్డ మాట”లనుగానీ, లేక వీటికి సరిఅయిన తెగుగు మాటలనుగానీ, సృష్టిచేసుకోవడంపై చెలామణిలో ఉన్నవాటినే (సంస్కృతం, హిందీ, ఆంగ్లం వీధైనా) వాడుకుంటే, కావలసిన విషయం ఛస్సిన బోధపడి నిఘంటువుప్రయోజనం సుగమమై సులభమైన దౌతుంది. కొత్తసృష్టికాని, పాతపడ్డ మాటలను చెలామణికి తెచ్చే ప్రయత్నంకాని—ఒకవేళ జయించినా—ఎదురీతనంటిదే అవుతుంది.

యివారే తెలుగుభాషలో ఎన్నో అంగపదాలు బాగా కలిసిపోయినవి. కొన్ని బాగా కలవలేదు. “టెం, రైలు, మోటారు” లవలె “బస్” అన్నది తెలుగులో కలిసినదాన్నిగా జుకుట్టుకోలేము. “బస్” లాంటిది “నుడికడలి” చేరినది. యిలాంటివి ఆలోచించతగనివి.

వాడుకలతో, సామెతలతో, ప్రయోగాలతో వ్యుత్పత్తులతోసహా ప్రమాణాంధ్రనిఘంటువును వెలయించుటకు రామచంద్ర శాస్త్రిగారు చేస్తున్న ఈ ప్రయత్నము ప్రశంసనీయము. ‘జరుక్’

స్వస్మకుమార స్వరూపసందర్శనము

రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారి ‘స్వస్మకుమార’ కావ్యమునకు ప్రతిపద్య ప్రతిపదార్థ, తాత్పర్య, వ్యాఖ్యారూపమైన ఈగ్రంథము ౧౯౪౬ మార్చిలో జరుగునన్న ఇంటర్మీడియేటు, విద్యార్థి (మద్రాసు)

వి మ ర్మ న ము

పరీక్షలకు వెళ్లు విద్యార్థులకు మిక్కిలి ఉపయోగపడునని విశ్వసించవచ్చును.

మానవత్వము

గ్రంథకర్త: దూర్వాసుల నరసింహమూర్తి గారు, నక్కవల్లి, విశాఖపట్టణముజిల్లా. మత, రాజకీయములకుగల సంబంధమును గురించిన సంగ్రహసమీక్ష ఈ చిన్న పుస్తకము.

పద్యకథామంజరి

ప్రాచీన కావ్యములనుండి ఏర్పి కూర్చబడిన పద్యకథా సంకలనగ్రంథము. హైస్కూలు తరగతుల విద్యార్థులకు కావ్యవాఙ్మయవిషయములో స్వతంత్రమైన భావనా శక్తిని పెంపొందింపజేయుటకుగా శ్రమించి కూర్చబడినది. కూర్పరి: ధరణికోట వేంకటసుబ్బయ్య గారు, యం.ఏ., బి.ఇడి., ఆంగ్లోపన్యాసకుడు, వేంకటగిరి రాజకళాశాల, నెల్లూరు. ప్రకాశకులు: వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి అండ్ బ్రదర్స్, ౪ మల్లి కేశ్వర గుడిసెను, ముత్యాలపేట, మద్రాసు. వెల ౧ రూపాయి.

అరవై సంవత్సరాల కాంగ్రెసు

రచయిత: డాక్టరు భోగరాజు పట్టాభి సీతా రామయ్యగారు. అనువాదకులు: ఏడిద కామేశ్వరరావు గారు. ప్రకాశకులు: దేశికవిత్తామండలి, తెజవాడ. వెల ౧౦ అణాలు.

ఈ క్రిష్టును సునాటికి అఖిలభారత కాంగ్రెసుకు ౬౦ ఏండ్లు నిండుచున్నవి. ఈ వష్టి పూర్తి ఉత్సవము జరుపుటకై మహాసన్నాహములు జరుగుచున్న ఈ శుభ తరుణములోనే అందరి అందుబాటులోనికిని రాగల ఈ చిన్న గ్రంథము వెలువడుట ప్రశంసించదగియున్నది. ఆకారములో చిన్నదయినను ౬౦ ఏండ్ల చరిత్ర పూర్తిగా ఇందులో ఇమిడియున్నది. డాక్టరు పట్టాభి గారి రచనకు వేరు విమర్శలెందుకు? విషయగౌరవమును, కర్తృగౌరవమును కూడ గల ఈ గ్రంథమును సకలాంగ్రులును, తప్పక చదివి మననము చేయదగినను.

గ్రంథ స్వీకారము

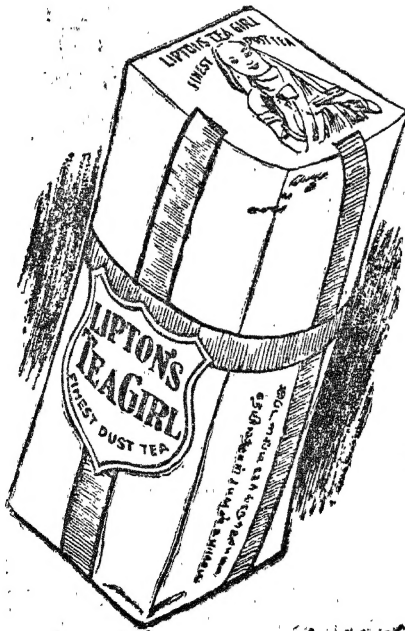
శ్రీ వేంకటేశ్వర వచనములు

శ్రీ వేంకటేశ్వరప్రభాత స్తవముతోసహా. ౧౫వ శతాబ్దినాటి వచనకావ్యము. రచయిత: తాళ్లపాక పెద తిరుమలాచార్యులుగారు. పరిష్కర్త: వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు. ప్రకాశకులు: శ్రీ వేంకటేశ్వరప్రాచ్యవిద్యాపరిశోధనాలయము, తిరుపతి. వెల రూ. ౧-౮-౦.

పరమూవిష్కారము

శ్రీమాతృకృతము. అనువాదకులు: వేటూరి చంద్రశేఖరంగారు. ప్రకాశకులు: చతుర్వేదుల వెంకట కృష్ణయ్యగారు, శ్రీ అరవిందాశ్రమము, పుదుచ్చేరి. వెల ౪ అణాలు.

చక్కని రుచి, ఘుమ ఘుమలాడే
సువాసన, నేత్ర పర్యంగావుండే
రంగు, తక్కువ ధర, వీటి అన్నింటి

నిబట్టి లిప్టన్ టీ గర్లె

మిగతా వాటిని తలదన్నీ అత్య
ధిక గౌరవాన్ని తెచ్చుకున్నది.

లిప్టన్ టీ గర్లె

మృదు మధురమైన ఇండియన్ టెస్ట్ టీ

య

ద్దకాలపు ప్రజాజీవితానికి దారుణమైన వాదలు
కలిగినవి. అవన్నీ క్రమంగా నెమ్మదిగా తొలగి
పోతున్నాయి. వస్తువుల కొరత, నిర్బంధాలు మాత్రం
ఇంకా చింత కలిగిస్తున్నాయి. అయితే, విషమ ఘరిష్టిత
మాత్రం గతించింది. అవయవములు ఇక పనిచెయ్య
జాలవనినంత అలసటచెందినప్పుడు, వాటికి
సుధాన్ని యివ్వగల ఒకే ఒక వస్తువు, టీని
యిప్పుడు తృప్తి తీరువరకు సేవించగలరు. బడలిక
చెందినవారికి వరప్రసాదినయైన టీ ఇక యిప్పుడు
సాంఘిక కార్యకలాపాలకు ఉత్సాహం
కలిగిస్తుంది చూడూ. ప్రస్తుతం శాంతి
సంస్థాపన కార్యంలో టీ తన పాత్రను నిర్వహిస్తుంది.

యద్ధ కాలంలోవలె శాంతికాలంలో
టీ మీద ఆధార పడండి

ఇండియన్ టీ మార్కెట్ ఎక్స్‌పోజ్‌షన్ బోర్డువారి ప్రకటన

సంతాంతి దినోదానకి

స హృ ద య లో కా ని కి
చలన చిత్ర కావ్య సమర్పణోత్సవము

ప్రసవరి
చివలయన్

బి జ వాడ • గుంటూరు • నెల్లూరు
రాజమండ్రి • కాకినాడ • మచిలీపట్నం
కర్నూలు • విజయ నగరం • గదగ్

కాచికట్ • ఎర్నాకులం

త ద తరనగరాలలో

స్టేకరించండి

వాహినీ వారి

ప్రసవరి

Directed by B.N. REDDI

CAMERA..BARTLEY.....SOUND...DINSHAW.....ART...NAGOOR.....STUDIO...NEWTONS